

Concept notulen

Jaar
Vergaderdatum
Publicatiedatum

OPENBARE VERGADERING PROVINCIALE STATEN VAN UTRECHT
2023
8 november 2023
28 november 2023

Inhoudsopgave

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht	2
Opening	3
Agenda 8 november 2023	5
Beëdiging Kandidaat-commissielid dhr. Van der Star (PVV)	6
Verslag Provinciale Statenvergadering 20 september 2023	6
Motielijst en langetermijnplanning Provinciale Staten	7
Vragenhalfuur	7
SV Benoeming plaatsvervangend lid Programmaraad Randstedelijke Rekenkamer	8
SV Programmabegroting 2024	9
SV Kaderstelling Cultuur en erfgoedprogramma 2025-2028	101
SV Verordening nadeelcompensatie provincie Utrecht 2024	128
Interpellatiedebat Proces rondom de enquête m.b.t. plaatsing van windturbines in de Provincie Utrecht, aangevraagd door BBB	146
Stemverklaringen	168
Stemming	172
Sluiting	176
Toezeggingen	177
Index	178

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht

Aanwezig: de heer S.A. Berlijn, Utrecht (UtrechtNu!), de heer ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst (SGP), mevrouw M. van Elteren, Woudenberg (GroenLinks), de heer M.C. Fiscalini, Maarssen (UtrechtNu!), mevrouw J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht (VVD), mevrouw W.M.M. Hoek, Vreeland (50Plus), de heer V.C. Janssen, Amersfoort (VVD), mevrouw M. de Jong, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. E.A. Kamp, Doorn (D66), mevrouw O. de Man, Zeist (VVD), de heer ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht (GroenLinks), mevrouw H.J. Rikkoert Msc, Utrecht (ChristenUnie), de heer A.G. van Schie, Utrecht (VVD), mevrouw L.E. Veen, Utrecht (D66), mevrouw L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist (CDA), de heer C. Westerlaken, Lopik (CDA), mevrouw ir. M. de Widt MPM, Utrecht (D66), de heer A. Travaille (Partij voor de Dieren), mevrouw A. Blekxtoon (Volt), mevrouw A. Oude Luttikhuis (BBB), de heer A. Verleun (BBB), de heer D. Gilissen (VVD), de heer E. Virginia (GroenLinks), de heer F. van Breukelen (Forum voor Democratie), de heer F. Hazeleger (SGP), de heer H. Adriani (PvdA), de heer I. El Hamdaoui (GroenLinks), de heer J. Breur (SP), de heer J. Zagt-Lokhorst (BBB), de heer J. Vogel (BBB), mevrouw J. Batteau (Partij voor de Dieren), de heer J. Beltman (BBB), mevrouw J. Matser (GroenLinks), de heer K. Van Vuuren (BBB), de heer M. Harinck (D66), mevrouw M. van de Vooren (GroenLinks), de heer M. Koren (CDA), mevrouw M. van der Velde (PVV), mevrouw M. van den Broek (BBB), mevrouw N. Flink (PvdA), mevrouw O. Butterman (Partij voor de Dieren), de heer P. Overkleeft (D66), de heer R. Hossain (VVD), mevrouw S. Kennedy-Doornbos (ChristenUnie), de heer S. Nagtegaal (UtrechtNu!), mevrouw W. de Boer-Leijnsma (PvdA)

Afwezig:

Aanwezig: de heer Oosters (voorzitter), de heer Poort (griffier), de heer van Essen (gedeputeerde), de heer van Schie (gedeputeerde), de heer Bakker (gedeputeerde), mevrouw Sterk (gedeputeerde), de heer van Muilekom (gedeputeerde)

Afwezig:

Statenbrede voorbereidende vergadering op woensdag 8 november 2023

Statenvoorzitter: de heer mr. J.H. Oosters, commissaris van de Koning

Plaatsvervangend statenvoorzitter: mevrouw W. de Boer-Leijnsma

Griffier: de heer R. Poort

Verslaglegging: mevrouw E. van Asten (Notuleerservice Nederland)

De **VOORZITTER** opent de vergadering om 9.30 uur.

1. Opening

De **VOORZITTER**: Dames en heren, mag ik u vragen om uw plek in de Statenzaal in te nemen. Dames en heren, mag ik u vragen om uw plek in de Statenzaal in te nemen? Dat geldt ook in het bijzonder voor de leden van het college. En dan heet ik u allen van harte welkom in de Statenzaal. Over enkele minuten zal ik de Statenvergadering openen, maar niet nadat ik in uw midden de gelegenheid heb gegeven aan de stichting Windalarm om via mij aan u een petitie te overhandigen. Dus meneer Goldhoorn komt naar voren en ik ga ook even bij hem staan daar om dat te doen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Goldhoorn.

De heer **GOLDHOORN**: Geweldig, dank u wel. Het is wel te volgen zo. Zo beter? Heer Oosters, wij namens twaalf organisaties en heel veel toch wel verontruste inwoners bieden deze petitie aan. Wij hebben in acht dagen tijd 4070 handtekeningen verzameld. Wij bieden het aan en iedereen krijgt een exemplaar. Er zijn er hierbij die hier 4068 op papier staan, maar het zijn ondertussen 4070 geworden. Dus u heeft de meest actuele versie. Wij hebben dat aantal bereikt zonder advertenties. We hebben het ook zonder heel veel media-aandacht moeten doen. Als je dat vergelijkt met een provincie die 30.000 mensen heeft aangeschreven en heel veel publiciteit eraan heeft gegeven, dan denk ik dat wij een aardige prestatie hebben gedaan en dat wij ook veel draagvlak hebben ondervonden. De ondertekenaars van de petitie ondersteunen een aantal bezwaren. Gezondheidsrisico's, schade aan flora en fauna, status van het werelderfgoed komt in gedrang en extra windturbines zijn niet nodig, omdat die 35 terawattuur allang gehaald wordt. We belasten met extra windturbines ook het elektriciteitsnetwerk, waardoor mensen hun eigen energie niet meer kunnen leveren. Ten slotte ondergraaft de provincie, en dat moet u zich ook aantrekken, het vertrouwen in de politiek, omdat democratisch genomen besluiten worden genegeerd, en dan met name van gemeentes. Daarom de oproep in de petitie, stop met het proces tot plaatsing van extra windturbines en verwijder dit uit het coalitieakkoord. Dan ga ik u de eerste aanbieden. Dit kunt u hangen boven uw werkplek, zodat u dagelijks wordt herinnerd aan dat er geen extra windturbines moeten komen.

De **VOORZITTER**: Daar hangt de majesteit al.

De heer **GOLDHOORN**: Maar dit past er wel bij.

De **VOORZITTER**: Prima. Dank u wel. Ik zal de petitie graag naar de commissie M&M brengen, zodat men ook over inhoud met elkaar kan debatteren over wat u tot gebracht hebt met deze petitie.

De heer **GOLDHOORN**: Dan geef ik deze aan de heer Poort.

De **VOORZITTER**: Die kunnen we aan de griffier- Dank u wel.

Mevrouw ...: Ik heb een aanvulling.

De **VOORZITTER**: U hebt een aanvulling.

Mevrouw ...: Een onderbouwing van deze petitie. Want ik wil hierbij aanbieden een brief aan u allen die is opgesteld door de NLVOW, de Nederlandse Vereniging Voor Omwonenden voor Windturbines, Windalarm, die kent u al en, en dat is uitzonderlijk voor het proces van deze provincie, ook door medici die zich verenigd hebben in windwiki. Op hun site staat, hier maken artsen het medisch onderzoek naar windturbines voor iedereen toegankelijk. De twee artsen die zich het meest met deze brief, die ik ga aanbieden, bemoeid hebben, zijn respectievelijk een kinder- en jeugdpsychiater die zich dus grote zorgen maakten over wat geluid en trillingen van windturbines doen met kinderen en een huisarts die zelf qua woonplek geen last heeft of zal krijgen van windturbines, maar die wel dagelijks te maken heeft met patiënten die wel in de buurt wonen van windturbines en die medische, lichamelijke en psychische klachten krijgen. In uw participatieproces en het planMER-onderzoek wordt deze beroepsgroep, de medici, tot nu toe niet geconsulteerd. Er komt hoogstens iemand van de GGD die zich baseert op het RIVM, maar het RIVM is niet gebonden aan wetenschappelijke eisen en is niet objectief gebleken. Dat wordt onderbouwd in deze brief. Deze brief bevat een compacte samenvatting van wat er nu speelt in de energietransitie en een oproep aan u, politici en bestuurders van de provincie Utrecht. De brief is onderbouwd met twintig referenties, onder andere onderzoeken die wel aan de wetenschappelijke eisen voldoen. En dit dus in tegenstelling van rapporten uitgebracht door het RIVM of formeel namens die klimaatakkoordpartijen die notabene geschreven zijn door de Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie, een nobele naam voor een brancheorganisatie, de NVD, die dus de belangen van de wind- en de zonindustrie vooral behartigt. Dan doel ik dus op het door hen geschreven rapport Alles uit de kast, wat Rob Jetten klakkeloos doorstuurde naar de Tweede Kamer. En dit terwijl nota bene de TNO berekende dat we in 2030 over tweemaal zoveel extra groene energie kunnen beschikken als we extra nodig hebben. We vragen dus onder andere in deze brief, wanneer investeerders om een vergunning vragen, keer de bewijslast om. Die ligt nu eenzijdig bij de burger die van de rechter wetenschappelijk moet bewijzen dat windturbines op een bepaalde plek onveilig zijn. In plaats daarvan vragen wij u, laat die exploitant of windturbinebouwer wetenschappelijk bewijzen dat ze veilig zijn, vooraf. Zolang extra windturbines in Utrecht totaal niet noodzakelijk zijn, zelfs niet voor het versneld behalen van de landelijke klimaatdoelen voor 2030 en 2050 30 is het onacceptabel om het voorzorgsprincipe niet toe te passen. Het participatieproces zoals dat nu is ingericht met een enquête en honderd burgers is dermate sturend dat het vooral de schijn van inspraak hooghoudt. Daarmee wordt uw verantwoordelijkheid verstopt achter die van goedwillende burgers. U bent verantwoordelijk voor de effecten van uw besluiten. U bent nu met deze brief opnieuw gewaarschuwd. U wil toch niet dat het verhaal van asbest, nicotine, Chemours, Tata Steel zich maar blijft herhalen? De gezondheid en het welzijn van burgers mag niet geofferd worden ten bate van financiële of individuele belangen. Leest u alstublieft deze brief die u digitaal gaat krijgen vanwege alle linkjes die erin staan naar die referenties. We wensen u allen de moed toe om op basis van voortschrijdend inzicht indien nodig van mening te veranderen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel.

Mevrouw ...: En dan geef ik deze brief- Ik heb als enige hem op papier en de rest niet.

De **VOORZITTER**: Helder. En ik zal dan ook zorgen dat de leden de brief krijgen. Dank u wel.

[applaus]

De **VOORZITTER**: Dames en heren, van harte welkom bij onze vergadering van Provinciale Staten van de provincie Utrecht, die ik hierbij open. Dames en heren, ik heet allen welkom hier in de zaal, op de publieke tribune en al diegenen die via de livestream onze vergadering volgen. Misschien hebt u Sterre met de camera al gespot midden in de zaal. Zij maakt een aantal beelden die vooral voor mij zullen zijn. Dat streelt mijn ijdelheid vanzelfsprekend. Maar we hebben te maken met de totstandbrenging van het jaarverslag voor volgend jaar voor mij. Dus weet dat zij daarvoor aanwezig is. Ik heb geen berichten van verhindering ontvangen, dus stel vast dat uiteindelijk Provinciale Staten volledig met 49 leden bijeen is vandaag. Dat is natuurlijk heel goed en plezierig.

De discussie wordt gesloten.

2.

Agenda 8 november 2023

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan ga ik graag over naar agendapunt 2 en dat is het vaststellen van de agenda. Volgens goed gebruik heb ik overleg gehad met de fractievoorzitters gisteravond over de agenda en gezamenlijk stellen wij u voor om deze agenda goed te keuren, met in ieder geval de kanttekening daarbij dat interpellatie die is aangevraagd door de BBB onder agendapunt 12 is geagendeerd. Die gaat over de enquête met betrekking tot het plaatsen van windturbines in de provincie Utrecht en gaat ook alleen over dat punt. Andere punten die mogelijk door de BBB of anderen naar voren worden gebracht, zullen bij de begroting op dit onderwerp eventueel aan de orde kunnen komen. Maar dan weet u dat we dat met elkaar hebben afgesproken. Voor de rest heb ik denk ik geen mededelingen bij de agenda, behalve dan dat we natuurlijk in de voorbereiding hebben gezien dat er veel moties en amendementen zijn aangekondigd bij deze vergadering. Dat heeft de aanvankelijke veronderstelling dat we misschien wel in de loop van de middag klaar zouden kunnen zijn met de vergaderingen doen bijstellen. Ter uwe geruststelling is daarmee ook weer het diner opnieuw in de bestelling gedaan. Dus voor diegenen die gebruik willen maken van het diner, zal er op een gegeven moment gelegenheid zijn om te eten. Ik stel u voor om in de loop van de middag te kijken hoever we met de agenda zijn en of we dan ook een goede prognose kunnen maken van de eindtijd van de vergadering. Tot slot geef ik u aan dat ik bij agendapunt 11, Statenvoorstel Verordening nadeelcompensatie het voorzitterschap van de vergadering zal overdragen aan ons plaatsvervangend voorzitter Mevrouw De Boer, omdat ik portefeuillehouder ben. En ik heb ook mevrouw De Boer gevraagd om tegen 12:00 uur voor een korter moment het voorzitterschap over te nemen, omdat ik dan een telefoontje moet plegen met een van de bewindslieden. Dat kon niet anders dan om 12:00 uur. Dus dan zal zij ook op dat moment de vergadering van mij overnemen. Ik stel u met inachtneming van de door mij gemaakte opmerkingen voor om de agenda vast te stellen. Meneer Janssen, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Gezien het feit, we hebben het vanochtend even in de fractie voor besproken, gezien het feit dat er best wel veel moties en amendementen zijn ingediend op het laatste moment, zouden wij een iets langere lunchpauze wel waarderen, omdat we

dan ook even alle moties en amendementen goed kunnen bekijken die te elfde uren worden ingediend.

De **VOORZITTER**: Dat begrijp ik goed. Dus ik kijk of daar ruimte voor is. Of het dan samenvalt met de lunchpauze of niet, dat zien we wel. Maar we gaan in ieder geval voldoende ruimte voor uw fracties creëren om met elkaar te overleggen over de ingediende moties. Dat geldt overigens ook voor het college, waarvan ik veronderstel dat die ook wel enige voorbereidingstijd zullen nodig hebben. Geen andere opmerkingen over de vaststelling van de agenda? Dan stellen we die hierbij vast.

De discussie wordt gesloten.

3.

Beëdiging Kandidaat-commissielid dhr. Van der Star (PVV)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan is aan de orde agendapunt 3, de beëdiging van het kandidaat-commissielid, de heer Van der Star voor de PVV-fractie. Ik wil meneer Van der Star vragen om naar voren te komen, bij de microfoon te gaan staan en dan zal hij de eed afleggen.

De heer **POORT**: Ik lees de eed nu voor. Ik zweer dat ik, om tot lid van een commissie benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als adviseur van het provinciaal bestuur naar eer en geweten zal vervullen.

De heer **VAN DER STAR**: Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Van harte gefeliciteerd.

De heer **VAN DER STAR**: Bedankt.

[applaus]

De **VOORZITTER**: Dank u wel, dames en heren. We gaan de vergadering niet onderbreken voor de felicitaties, maar die zijn al welgemeend namens u allen gedaan aan meneer Van der Star. Meneer Van der Star blijft ook nog even in de zaal, dus er is alle gelegenheid om hem ook nog persoonlijk te feliciteren met zijn benoeming.

De discussie wordt gesloten.

4.

Verslag Provinciale Statenvergadering 20 september 2023

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan ga ik door naar agendapunt 4, het verslag van de Provinciale Statenvergadering van 20 september. Daar stemt u mee in.

De discussie wordt gesloten.

5.

Motielijst en langetermijnplanning Provinciale Staten

De **VOORZITTER**: Agendapunt 5, de motielijst en langetermijnplanning vaststellen. Mevrouw Batteau wil daar het woord over voeren. Mevrouw Batteau.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Batteau.

Mevrouw **BATTEAU**: Wij willen even een opmerking maken over motie 19a, die nog niet als afgehandeld staat aangegeven. Dus wij gaan ervan uit dat die inderdaad nog openstaat en dat er ook opvolging wordt gegeven aan het verzoek om de alternatieve locaties voor Oude Tempel te onderzoeken. En vooruitlopend daarop, bij agendapunt 9 zullen wij ook een voorstel indienen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Batteau. Waarvan akte, zou ik zeggen. U kunt verder lijst vaststellen. Dank u wel.

De discussie wordt gesloten.

6. Vragenhalfuur

Vragen van het statenlid Fiscalini inzake Ockhuizen.

De **VOORZITTER**: Dan gaan wij naar agendapunt 6 en dat is het vragenhalfuur. De fractie van UtrechtNu! heeft gevraagd om daar gebruik van te maken. Wie mag ik het woord geven? Meneer Fiscalini, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel, voorzitter. Naar aanleiding van het recente nieuws dat minister De Jonge heeft afgesproken met gemeenten, provincies en waterschappen dat alleen in het uiterste geval zonnevelden mogen worden aangelegd in landbouw- en natuurgronden, willen wij graag de volgende vraag stellen. Hoe kijkt Gedeputeerde Staten aan tegen de voortgezette plannen van de gemeente Utrecht om een zonneveld van 44 hectare te bouwen bij Ockhuizen in het licht van de recente afspraak met minister De Jonge, om zo tegelijk geplande projecten in uitvoering te staken? Vindt Gedeputeerde Staten dat alle mogelijkheden voor zon op dak zijn benut en dat daarom dit project toch doorgang moet vinden? Zo niet, gaat Gedeputeerde Staten het college van gemeente Utrecht aanspreken op het naleven van deze afspraak? En welke gevolgen verwacht Gedeputeerde Staten voor de Utrechtse RESsen naar aanleiding van deze afspraak met minister De Jonge? Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Fiscalini. Dan wil ik namens het college meneer Van Essen vragen om te antwoorden. Hij doet dat vanachter het spreekgestoelte. Dat is prima. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dank, voorzitter. Dank voor de vragen. Het gaat over twee zaken. Ockhuizen in relatie tot de bestuurlijke afspraak tussen koepels en het ministerie. Misschien kort even over Ockhuizen. Het gaat over integrale gebiedsontwikkeling, op het gebied van een stuk energietransitie via opwek met een

zonneveld, over recreatie, over een stuk bosrealisatie, over natuur, een integraal plan waar provincie en gemeente goed op samenwerken. Als college hebben we vorige week daarom ook een intentieovereenkomst daarover vastgesteld en ook de collega Sterk gemandateerd om die namens het college te ondertekenen. De vragen gaan ook over de bestuurlijke afspraken tussen de koepels en het ministerie over zon op land en over zon op dak. De afspraken vragen juist een versnelling ook van de mogelijkheden voor zon op dak en op rechtsgronden. Ministeries hebben ook aangegeven zich daar ook voor in te spannen om dat verder te versnellen. We hebben u gister een memo toegestuurd. Ik had u die afspraken meteen gestuurd toen ze openbaar werden en ik heb u toen al aangekondigd dat ik een memo met u zou delen over de duiding ook van deze afspraken hoe we daar als college mee om willen gaan. Die is u gisteren toegezonden, dus ik wil die niet helemaal gaan voorlezen, want dat lijkt me wat zonde van de tijd. De kern is dat wij de RES-afspraken respecteren, dat op dit moment de huidige verordening hetgeen is waar plannen uiteraard aan getoetst worden. Dat kan ook niet anders. Zo zit het juridisch in elkaar. De eerste wijziging voor de verordening zit in de pijplijn, die wordt volgend jaar vastgesteld. Dat is ook een rijdende trein en kunnen we nu niet andere wagonnetjes meer aanhangen. Medio volgend jaar hebben wij natuurlijk gemeentes opgeroepen om plannen te concretiseren bij die volgende tussenbalans voor zon en voor wind. Dat is ook het moment dat we zullen bezien op welke wijze deze bestuurlijke afspraken mogelijk zouden kunnen leiden tot wijzigingen in de omgevingsverordeningen. Dat betreft dan de tweede wijziging die volgend jaar, tweede helft en dan in 2025 vastgesteld moet worden. Waarbij het uitgangspunt is van ons college dat we uiteraard, dat is al staand beleid, zon op dak en rechtsgronden maximaal willen benutten en tegelijkertijd dat we voor het halen van de RESsen, en zo staat het ook in de RESsen, ook zon op land binnenrandvoorwaarde daarvoor nodig is. En dat is de manier waarop we daar invulling aan geven. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Essen. Meneer Fiscalini, voldoende? Dank u wel.

De discussie wordt gesloten.

7.

SV Benoeming plaatsvervangend lid Programmaraad Randstedelijke Rekenkamer

(verwijzing naar het statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Mooi. Dan gaan wij door met agendapunt 7 en dat is het Statenvoorstel Benoeming plaatsvervangend lid Programmaraad Randstedelijke Rekenkamer. Daar stemt u mee in. Meneer Vermaat, van harte gefeliciteerd met uw benoeming en veel succes.

Het statenvoorstel wordt zonder discussie en hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder nr. PS2023#.

8.

SV Zienswijze ontwerp wijziging Gemeenschappelijke Regeling Randstedelijke Rekenkamer

(verwijzing naar het statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Dan agendapunt 8 en dat is het Statenvoorstel Zienswijze ontwerpwijziging Gemeenschappelijke Regeling Randstedelijke Rekenkamer. Ook een hamerstuk. Daar stemt u mee in. Dank u wel.

Het statenvoorstel wordt zonder discussie en hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder nr. PS2023#

9. SV Programmabegroting 2024

(verwijzing naar het statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 9, het Statenvoorstel Programmabegroting 2024. U hebt met elkaar aangegeven vanuit de commissiebehandeling dat u vandaag een normaal debat met elkaar daarover wilt voeren. Dat geeft ook de spreektijden aan zoals ze zijn opgeteld en aan u meegedeeld. Ik verzoek u ook, omdat ik weet dat er meerdere moties en amendementen zullen worden ingediend, om even de discipline te handhaven dat moties en amendementen bij mij ook schriftelijk worden ingediend, direct na uw termijn of tijdens uw termijn, zodat ze ook even voor het college kunnen worden gekopieerd. Ze zullen natuurlijk allemaal direct in het Stateninformatiesysteem worden gezet. Dames en heren, we zijn ook gewend om met elkaar bij de P&C-cyclus stukken een andere volgorde te hanteren dan we normaal doen. Maar dat betekent in dit geval dat ik steeds opnieuw met dezelfde fractie begin en dat is in dit geval de BBB, die ik graag het woord geef. Meneer Verleun. En vanaf het spreekgestoelte graag.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Verleun.

De heer **VERLEUN**: Dank u wel, voorzitter. Voor de duidelijkheid zal ik het eerste deel van dit onderwerp doen en daarna zal mevrouw Van den Broek nog een aanvulling geven. Voorzitter, ik zou graag eerst willen beginnen met mijn maidenspeech. Beste Utrechters, beste collega's Statenleden, beste Gedeputeerde Staten, beste voorzitter, we hebben het elke dag nodig, maar we geven er steeds minder om. We hebben het elke dag nodig, maar we weten er steeds minder van af. We hebben het elke dag nodig, maar we hebben er geen besef meer van waar het vandaan komt of hoe het wordt gemaakt. We hebben het elke dag nodig, maar we hebben er geen flauw benul meer van wat erbij komt kijken om het elke dag te maken. Voorzitter, we hebben het elke dag nodig, maar we geven er steeds minder om. In 1900 ging ongeveer 50 procent van ons inkomen eraan op. Tegenwoordig is dat nog maar 8 tot 12 procent. Er is sinds 1900 natuurlijk ontzettend veel veranderd, maar we kunnen onszelf wel afvragen of dat we niet iets te ver zijn doorgeschooten. We hebben het elke dag nodig, maar we weten er steeds minder van af. Ik ben opgegroeid op een melkveebedrijf in Groningen. Toen vroeger vriendjes van mij bij ons thuis kwamen spelen, bleven ze ook regelmatig eten. Na een hele middag op de boerderij tussen de dieren gespeeld te hebben, was het dan vaak tijd voor pannenkoeken. Toen de hele stapel pannenkoeken op tafel kwam, bleek bij ons thuis de melk op te zijn. Dus mijn moeder snelde naar buiten en kwam binnen een minuut weer terug. Per abuis vielen alle mondjes van de kinderen die bij ons aan tafel zaten open en zeiden, maar mevrouw, hoe kunt u binnen één minuut zo snel naar de supermarkt gaan en weer terug zijn? Ze hadden er geen idee van dat melk op 50 meter afstand van hen gemaakt werd. We hebben het elke dag nodig, maar we hebben er geen besef van waar het vandaan komt en hoe het gemaakt wordt. Besef dat wij kwalitatief het beste en het veiligste voedsel van de wereld produceren, besef dat wij steeds niet meer importeren. Een klein voorbeeld hiervan is, besef dat wij boter, wat wij direct maken van onze Utrechtse weides, maar ook tonnen aan plantaardige

vetten importeren, omdat we hier minder goed plantaardige vette kunnen maken. We hebben het elke dag nodig, maar we hebben er geen flauw benul van wat erbij komt kijken om het te maken. Ik ken van al onze Statenleden een klein handjevol die net als ik ook lichtelijk groene vingers heeft. Die er net zoveel als ik van kunnen genieten om in het voorjaar een heel klein zaadje in de grond te stoppen wat uitmondt tot een klein kiempje die zo ontzettend fragiel is, dat met het minste of geringste je hele oogst verdwenen is. Denk er voortaan maar eens goed over na bij het leegeten van uw bordje hoeveel tijd, hoeveel aandacht, hoeveel liefde het gekost heeft om alleen al een krop sla groot te laten worden. Het zaaien, het water geven, het bestendig houden tegen het weer. De eeuwige strijd tegen de slakken en de rupsen. En dan het moment suprême, het oogsten en opeten. Durf dan nog maar eens te zeuren dat er een beetje zand in zit. Of een slakje, kan ook gebeuren. Voorzitter, we hebben het elke dag nodig en ik kan er nog uren over doorpraten. Goed voedsel zorgt dat wij een zeer goed ontwikkelde samenleving hebben. Maar we zijn er ook steeds verder van verwijderd. Er heersen steeds meer vaagheden over ons voedsel. Een van mijn speerpunten was om dit huis meer realisme te brengen over ons voedsel. Een nobele taak die ik na vandaag in goede handen achter zal laten bij onze fractie. Mijn oproep aan u is, wees dankbaar voor het eten dat u krijgt. En probeert u zich eens voor te stellen wat er allemaal bij komt kijken om uw bordje gevuld te krijgen. Indien u zich dat moeilijk voor kunt stellen, zou ik graag willen adviseren om een jaartje een volkstuin te nemen of iets anderszins. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Verleun. Complimenten met uw maidenspeech.

[applaus]

De heer **VERLEUN**: Dan nog een stukje over de programmabegroting. Dank, voorzitter. Zoals we weten, is het een beleidsarme programmabegroting die we hier voor ons hebben liggen, omdat we volgende maand de aangepaste begroting krijgen en daarbij worden de echte algemene beschouwingen gedaan. Toch willen we nu vast bij een aantal punten bij deze begroting onze reflectie geven, zodat het college daar wellicht nog wat mee kan doen. Laten we beginnen met het onderwerp natuur. In de programmabegroting staat beschreven dat er in hoofdstuk 2.1 Natuurnetwerk Robuust er het komende jaar 50 hectare functieverandering plaats moet vinden. Het jaar erop 75 en in het finale jaar 341 hectare. Iedereen voelt op zijn klompen aankomen dat dit niet gaat lukken. Ter illustratie, afgelopen jaar was er natuurlijk 25 hectare gerealiseerd. Er wordt daarbij vermeld dat in 2024 een realisatiestrategie zou komen om te zoeken naar de mogelijkheden om de opgave te realiseren. Het advies van ons is om natuur te realiseren, maar daar te kijken waar het ook kan zonder functieverandering. We hebben in Utrecht al zo weinig ruimte en door natuur en landbouw naast elkaar te laten bestaan, kunnen de doelstellingen ook behaald worden. Dan kan iedereen in Utrecht van de natuur genieten en kunnen we er ook nog voedsel van produceren. Daarnaast wil ik het nog graag hebben over een ander groot probleem in de provincie, de netcongestie. Het vastlopen van de stroomvoorziening treft de komende jaren veel burgers en bedrijven in de provincie. Momenteel wordt er heel veel gedacht in meer spreiding over het net gedurende de dag. Echter, als we onze energieopwek maximaal willen benutten, is transport één probleem, maar een ander probleem is opslag. Deze twee problemen kunnen samen getackeld worden door meer te investeren in warmteaccu's. Die kunnen lokaal energie opslaan die geproduceerd wordt en zijn plusminus 500 keer zo goedkoop ten opzichte van accu's van zware metalen. Dan heb ik het nog niet gehad over de milieu-impact die erbij komt kijken. We hopen dat het college nog iets met deze innovatie kan doen om mee te nemen. Tot slot nog een dingetje over de begroting. Na de mutatie van de reserve blijft er een positief saldo over van een slordige 20 miljoen euro. Deze 20

miljoen euro blijft staan als positief saldo en werd niet terug gestopt in de reserves, omdat er een begrotingswijziging aankomt volgende maand, naar aanleiding van de Strategisch Collegeagenda. Nu wordt de BBB er in diverse media van beticht dat ze gratis bier aan het uitdelen zijn, omdat er geen sluitende begroting is aangeleverd bij ons nationale verkiezingsprogramma. Daarom willen wij nu graag de nadruk leggen op het feit dat er voor het uitwerken van het coalitieakkoord in 2024 ruim 20 miljoen euro beschikbaar is en in de opvolgende jaren stijgt dit bedrag door naar ruim 40 miljoen euro. Aangezien hier voor wel heel veel gratis bier uitgedeeld kan worden, zouden wij het college zeker willen vragen om hierbij goed na te denken dat dit gratis bier naar alle inwoners van Utrecht moet vloeien en dat alle Utrechters daar profijt van moeten hebben. Dan kunnen we daar een motie over indienen, maar die schijnen er vandaag al heel veel te zijn. Maar het leek ons leuker om de Statenleden en de gedeputeerden er op een andere manier aan te blijven herinneren dat dit geld terug moet vloeien naar alle inwoners van Utrecht. Daarom krijgen alle Statenleden en de gedeputeerden vandaag van ons een gratis biertje. Die zal door onze fractie worden uitgedeeld. Dat gratis biertje krijgen jullie dus om iedereen eraan te herinneren dat er niemand achter mag blijven. Dank u wel, voorzitter. Dan zou ik nou graag door-

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Verleun. Ik schors de vergadering even voor een momentje.

[applaus]

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik heropen de vergadering na deze bijzonder leuke en originele geste. Ik geef mevrouw Van den Broek het woord, want die vervolgt de inbreng van de BBB. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van den Broek.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Daarmee begin ik ook met mijn maidenspeech. Ik hou bij water, want ik ben niet zo van bier. Dat terzijde. Ik ga beginnen. Voorzitter, dank voor het woord. Collega's en andere toehoorders, alvast bedankt voor de aandacht. Vandaag mag ik hier met dankbaarheid mijn maidenspeech houden, welke ik wil beginnen met het voorlezen van een deel uit de brief van een meisje van 10 jaar. Beste mensen van de Mobil, de bazen of de baas, waarom krijgen de mensen van de Mobil geen vijfploegendienst? Vierploegendienst is heel slecht voor hun gezondheid en ook voor jullie, snap dat nou. Ik zal eens een voorbeeld geven. Die mensen hebben nachtdienst en moeten overdag slapen. De eerste paar dagen slapen ze nog onrustig van alle herrie en als ze eraan beginnen te wennen, dan moeten ze weer een andere dienst doen en moeten ze op een andere tijd slapen. Zo gaat dat met elke dienst, een andere slaaptijd. Het is ook erg voor de kinderen van die mannen, want als hun vader in de nachtdienst zit, dan mogen ze overdag geen herrie maken, want anders wordt hun vader wakker en krijgen ze weer op hun kop. Jullie zeggen dan, dan moeten ze maar buiten gaan spelen. Maar als het dan regent en ze kunnen niet naar buiten, wat dan? Dat weten jullie ook niet. Weten jullie wel dat het heel slecht gaat met vader zijn gezondheid? Hij heeft meer hoofdpijn, is meer misselijk en is meer duizelig dan normaal. Deze brief is geschreven door de trotse dochter van een man die 44 jaar geleden samen met collega's op de barricade stond voor het welzijn en de gezondheid van zijn collega's en hemzelf. Hij was een van de vele stakers bij Mobil Oil. Sorry, dit doet me even iets meer dan ik had gehoopt. Hij was een van de vele stakers

bij Mobil Oil, die daarmee vochten voor betere arbeidsomstandigheden. Natuurlijk besprak hij zijn zorgen thuis met zijn vrouw en dat ontging zijn dochter niet. Vandaar dat zij op eigen initiatief besloot een brief te schrijven naar de bazen van Mobil Oil en het voor haar vader en zijn en collega's op te nemen. Die brief nam haar vader mee naar zijn werk. En of het door die brief en de publiciteit die daaraan werd gegeven kwam, kunnen we niet met zekerheid zeggen. Maar de vierploegendienst verdween en werd vijfploegendienst. De man uit dit verhaal was mijn vader en die trotse dochter staat vandaag hier. Dat strijdbare, als je het zo kunt noemen, het voor mensen op willen komen, het tegen onrecht zijn, dat heb ik duidelijk van hem. En het zat er dus al vroeg in. Omdat wij zo hetzelfde zijn, hadden wij regelmatig discussies aan tafel en die konden soms best hoog oplopen. Zo hoog zelfs dat mijn moeder en mijn broertje een keer in tranen uitbarstten, waarop wij allebei verbaasd naar de andere kant van de tafel keken. Wat was er nou met hen aan de hand? Zo heftig was onze discussie toch niet? Ondanks dat we soms stevig met elkaar in de clinch konden liggen, waren we ook hartstikke trots op elkaar. Mijn pa was mijn kompas. Helaas hebben we veel te vroeg afscheid van hem moeten nemen in mei 2019. Het is echt jammer dat ik mijn huidige politieke leven niet met hem kan delen. Onrecht en het voor mensen opnemen, dat is wat mij uiteindelijk ook naar de politiek heeft gebracht. Het ene hoofdstuk sloot zich, een leven met mijn vader erin, en het andere hoofdstuk begon, in hetzelfde jaar. Op 1 oktober 2019 wel te verstaan, toen ineens mijn burens op de trekker naar Den Haag togen. Mijn strijdbare zelf zag weer het daglicht en kroop onder de verdrietige deken van verlies vandaan. Er werd mensen onrust aangedaan, onrecht. De boeren werd onrecht aangedaan. Wat kon ik doen? Na een tijdje zoekende te zijn geweest, werd, toen ik aan het einde van hetzelfde jaar Caroline van der Plas in actie zag, een zaadje geplant. En nu sta ik hier. Dat is best snel gegaan. Vorig jaar gestart in de lokale politiek als gemeenteraadslid in Vijfheerenlanden en nu dus sinds een paar maanden als Statenlid aan de gang. In de lokale politiek zet ik mij naast andere zaken nog steeds in voor de agrariërs in Vijfheerenlanden. Hier kan ik dat aan mijn kundige BBB-collega's overlaten en laat ik de Donna Quichot in mij naar boven komen. Want toen ik eenmaal met direct omwonenden van windturbines had gesproken en hoorde over hun gezondheidsklachten en de schade aan biodiversiteit, vogels en andere dieren die zij zagen ontstaan sinds de turbines er kwamen, realiseerde ik mij dat iemand toch de strijd moest aangaan tegen deze monsters. Gelukkig sta ik niet alleen in deze strijd. Ik vind hier sowieso de BBB aan mijn zijde. Je ziet het onder andere ook en al die verschillende actiegroepen tegen windturbines alleen al hier in de provincie. Waren het er niet elf die de petitie hadden opgestart die eerder vandaag hier werd aangeboden? We zijn niet alleen, maar soms nog wel enigszins roepende in de woestijn. Eigenlijk zie ik wel overeenkomsten tussen hetgeen wat in die brief van 44 jaar geleden staat en nu. Het ging toen ook over de gezondheid van mensen en wat gebrek aan slaap met een mens doet. Men was aan het staken omdat de top van het bedrijf niet wilde luisteren naar hun werknemers en in eerste instantie niets aan de problematiek wilde doen. Die overeenkomst qua niet luisteren zie ik nu ook bij een deel van de politiek. De mensen staken nu niet, maar protesteren, zoals ook de afgelopen dagen via de petitie en de vele berichten in de pers. Ze komen inspreken tijdens commissievergaderingen en voeren rechtszaken die gelukkig ook wel worden gewonnen. Pas toen de stakers ruim de gelegenheid kregen om hun verhaal te doen via de pers, zelfs ik mocht mijn brief voorlezen voor het politieke programma In de Rooie Haan wat toen nog draaide, kwam er een ommekeer. Ook nu zie je gelukkig steeds meer berichten in de media verschijnen waarin de negatieve effecten van zonnevelden en grote windturbines worden gedeeld. Eindelijk. En eindelijk beginnen ze het in Den Haag nu ook door te krijgen, in ieder geval voor wat betreft zonnevelden. We moeten onze kostbare landbouwgrond en/of natuur niet volplempen met zonnevelden. Wij zeggen dat als BBB allang en gelukkig hebben demissionair ministers Jetten en De Jonge nu ook het licht gezien. Nu dus alleen nog het licht zien ten aanzien van die monsterlijke windturbines, ook hier in de provincie Utrecht. Bij

de start van mijn betoog zei ik dat ik vandaag met dankbaarheid mijn maidenspeech mag houden en dat meen ik oprecht. Ik ben dankbaar voor het feit dat verschillende mensen voor mij hebben gekozen waardoor ik eerst in de gemeenteraad en nu ook in de Provinciale Staten met voorkeurstemmen een zetel mag innemen. Mensen die ik ken, maar vooral veel mensen die ik niet ken, hebben op mij gestemd en hebben daarmee gevraagd of ik namens BBB hun stem en die van alle andere inwoners van de provincie Utrecht wil vertegenwoordigen. Dat geeft een verantwoordelijkheid en die druk voel ik wel op mijn schouders. Niet in negatieve zin, maar ik geef hiermee aan dat ik die taak zeer serieus neem. Net zoals hopelijk iedereen die hier een plek in de Statenzaal heeft. Wij als Provinciale Statenleden vormen het hoogste bestuursorgaan in de provincie. Wij nemen de beslissingen en wij hebben een kaderstellende en controlerende taak als het aankomt op de aansturing van de Gedeputeerde Staten en hun team van ambtenaren. Om dit op een goed onderbouwde manier te doen, blijkt in de praktijk nog niet zo makkelijk, zeker niet op het gebied van de energietransitie. De energietransitie is een zeer complex en technisch en juridisch veelomvattend onderwerp. Wij als Statenleden kunnen niet over elk detail de absolute kennis in huis hebben en zijn daarom afhankelijk van de informatie die wij krijgen via bijvoorbeeld GS. Al vanaf het eerste begin tijdens de in werkdagen voelt het voor mij alsof wij, gezien de informatievoorziening, een bepaalde richting op worden geduwd. De richting van zo snel mogelijk nog meer windturbines in onze provincie, waar we toch al zo met ruimtegebrek te kampen hebben. Informatie over de andere kant, over de nadelige gevolgen voor direct omwonenden, dieren, natuur, biodiversiteit en ook de netcongestie, die hoorden we niet. Ik stond onder de windturbines in Vijfheerenlanden te luisteren naar jubelverhalen over waarom windturbines zo geweldig zijn en hoeveel geld ze kunnen opleveren, terwijl ik wist dat niet ver daarvandaan, we reden nota bene langs een huis op de terugweg, mensen wonen die gezondheidsklachten ervaren en gefrustreerd zijn doordat er nooit of niet genoeg naar ze wordt geluisterd. Mensen die met enige regelmaat dode vogels oprapen die een tik van de molen hebben gehad en die broedvogels en andere dieren uit hun tuin weg zagen trekken. Geen egels meer, geen reeën meer. Dit allemaal sinds de windturbines er zijn. Wij als BBB luisteren echter wel naar hen en nemen hen wel serieus. Gelukkig zijn hier in de zaal meer fracties aanwezig die dat doen. Weet u, voorzitter en collega's, waar ik heel erg behoefte aan heb? Een pas op de plaats voor windturbines en een moment voor bezinning voor ons Statenleden. En dan, voordat we worden geacht weer door te denderen op die uit de bocht vliegende sneltrein, een grote fysieke informatiesessie over alle voor- en nadelen van windturbines in de foyer van dit provinciehuis, met daarin ook de informatie en het voortschrijdend inzicht welke we tot nu toe niet kregen via de geijkte kanalen. Wellicht kunnen we dan ook alternatieve bronnen toevoegen. Dit gun ik niet alleen mijzelf, waardoor ik hopelijk beter mijn werk kan doen, maar ook de andere Statenleden. Wij moeten hier tenslotte de beslissingen nemen en dan het liefst weloverwogen en wel onderbouwd. Als blijkt dat wij met het kiezen voor windturbines, iets wat BB bij Utrecht overigens niet zal doen, de verkeerde keuze hebben gemaakt, dan hebben wij wel heel wat uit te leggen richting onze inwoners. Is dat eigenlijk wel uit te leggen? Is het uit te leggen aan inwoners dat we rechtszaken aan onze broek kunnen krijgen omdat windturbines gezondheidsschade aan mensen teweeg hebben gebracht? Iets wat tot in de lengte van dagen kan gebeuren omdat hier geen verjaringstermijn op zit. Is het uit te leggen aan inwoners dat we om die reden wellicht windturbines moeten stilzetten en zelfs afbreken en we daarmee dus een heleboel belastinggeld van onze inwoners voor niets uitgeven? Is het uit te leggen aan inwoners dat we doorgaan met de bouw van windturbines terwijl die nog niet eens kunnen worden aangesloten vanwege netcongestie en, mochten ze wel worden aangesloten, ze juist bijdragen aan die netcongestie? Is het uit te leggen aan inwoners dat we door willen gaan met het plaatsen van windturbines in hun leven omgeving, terwijl zij dit niet willen en ook hun eigen gemeente reeds heeft bepaald hier niet voor te willen kiezen? Is het uit te leggen

aan inwoners dat cijfertjes, geld en ooit gedane beloften belangrijker zijn dan hun gezondheid, veiligheid, welbevinden en voortschrijdend inzicht? Dat wij onze mond vol hebben over duurzaamheid, milieu en klimaatverandering en dat we er dan wel voor kiezen om hier windturbines te plaatsen die zeer milieuonvriendelijke grondstoffen bevatten, zoals bijvoorbeeld balsahout die in het Amazonewoud leiden tot illegale kap van bomen ten koste van biodiversiteit en de levenswijze van inheemse bevolkingsgroepen. Dan hebben we het nog niet eens over het vervoer hierheen gehad. Hoe klimaatvriendelijk is dat ook alweer? Ik kan het niet uitleggen, ik wil het niet uitleggen, ik wil dat het hier stopt. BBB wil dat het hier stopt. Het is tijd om op een meer verantwoorde manier ons best te doen om de wereld op een goede manier aan de volgende generaties door te geven. Ik heb het namens BBB al eerder aangegeven tijdens een commissievergadering, laat de focus op grootschalige opwek van energie door zonnenvelden en windturbines los. Hou onze RES-regio's en -gemeenten niet langer aan beloftes die niet met goed fatsoen na te komen zijn. Ga eerder breder kijken naar andere oplossingen die minder nadelige effecten hebben voor mensen, biodiversiteit, natuur en dieren. Sponsor pilots van bijvoorbeeld fruittelers die hun fruitbomen onder zonnepanelen kunnen beschermen tegen felle zon. Dubbeldoel. Overdek parkeerplaatsen met zonnepanelen, weer een dubbel doel, maar nu tegen hittestress. Introduceer warmteaccu's, introduceer een extra verdienmodel bij boeren. Monomestvergisting. Hiermee slaan we meteen ook een slag in stikstof-, CO₂-, en methaanuitstootvermindering. Onderzoek serieus of de SMR, de kleine modulaire reactor, iets voor ons kan zijn. Er is nog zoveel meer om op te noemen. Binnen onze provincies zijn ook genoeg lokale initiatieven te vinden. Maar ik denk dat het nu toch wel hoog tijd wordt om een einde te breien aan mijn maidenspeech, echter niet zonder een laatste oproep aan iedereen hier in deze zaal. De opmerking, welkom in het wespennest dat politiek heet, werd al vrij snel gemaakt, nadat wij onze intrede hadden gedaan in het provinciehuis. Dat dit niet alleen een grapje was en dat hier absoluut een kenner van waarheid in zat, hebben wij ondertussen al uitgebreid ondervonden. Ik zou iedereen hier willen oproepen om nooit te vergeten waarom en voor wie wij hier zitten. Al die kiezers die hun stem hebben laten horen en ons een plek in de Staten hebben gegeven, hebben dat in goed vertrouwen gedaan. Zij hebben geen behoefte aan politieke spelletjes of mensen die hier wellicht zitten voor eigen politiek gewin. Zij willen dat wij onze taak en hen serieus nemen en dat wij er voor hen zijn, van welke politieke kleur wij of zij dan ook zijn. Dank u wel.

[applaus]

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van der Broek. Complimenten voor uw maidenspeech. U gaat nu nog uw inbreng leveren.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Ja, die doe ik er even meteen achteraan.

De **VOORZITTER**: Misschien kunt u dan ook een beetje dat wat kort doen.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Dat ga ik zeker doen. Ik beperk me tot de verzoeken, want ik denk dat iedereen de moties heeft kunnen lezen. De eerste is Pas op de plaats voor windturbines!. Het verzoek, stop met lokale planMER of projectMER en/of het toestaan van bouwen van nieuwe windturbines op land totdat zeker is dat dit volgens de Europese regels kan en dat het veilig en gezond is voor omwonenden en in ieder geval totdat de bevindingen uit de landelijke planMER wettelijk zijn vastgelegd. Twee, kleine windmolens met lage tiphoogte die mensen op hun eigen erf willen zetten voor eigen gebruik wel toe te staan, omdat hun impact op de omgeving niet significant is. Drie, stop met de focus op grootschalige zon en wind en ga eerder en meer inzetten op andere hernieuwbare energiebronnen, mede gelet op netcongestie, te veel stroom.

De **VOORZITTER**: Dat was één motie in ieder geval.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Dat was de eerste.

De **VOORZITTER**: Prima. Mevrouw Veen heeft het woord gevraagd. Mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, dank u wel. Twee vragen naar aanleiding van uw motie. Allereerst ben ik heel erg benieuwd naar welke energievorm u in gedachten heeft als het gaat om energievormen die geen belasting op het net zijn, want volgens mij moet elke vorm van energie uiteindelijk in een huishouden komen. Dus ik hoor graag hoe u dat voor zich ziet. Ik had ook nog een vraag. U heeft het met de BBB Bush uitgedeeld, want iedereen moet delen in de rijkdom in onze provincie. Dat vind ik prachtig. Ik ken jullie ook als een sociale partij. Maar hoe duidt u dan dat u alleen mag meeprofiteren van de energietransitie in het kader van wind als u een groot genoeg erf heeft om daar zelf een windmolen op te zetten?

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Even denken, terug naar de eerste vraag. Volgens mij heb ik net in mijn maidenspeech een hele uitgebreide lijst aan dingen genoemd die we kunnen doen als alternatief voor opwek van zon en wind op landbouwgrond en grote windturbines. Dus ik denk dat ik toen eigenlijk mijn antwoord al gegeven heb. Ik wil het nog wel een keer voorlezen, maar dan zijn we nog een tijdje bezig.

De **VOORZITTER**: Dat zou ik niet willen stimuleren. Mevrouw Veen preciseert haar vraag nog even.

Mevrouw **VEEN**: Ik zal mijn vraag preciseren. U heeft inderdaad een aantal prachtige alternatieven voor zon en wind genoemd. Mijn vraag is ook niet zozeer, welke alternatieven zijn er? Mijn vraag is, hoe krijgen we die energie die uit die alternatieven komt in de huishoudens? En hoe belast dat het net niet? Want u suggereert in uw motie dat er alternatieven zijn voor zon en wind die niet een belasting zijn voor het net en die dus geen invloed hebben op netcongestie. Ik vraag me af welke alternatieven dat zijn en hoe we die dan in huishoudens krijgen.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Dat wordt wel een heel technisch verhaal en dat is mede de reden waarom ik heb gevraagd om een pas op de plaats ook voor ons en een uitgebreidere bijeenkomst in de foyer waar al die informatie gedeeld wordt. Je kunt bijvoorbeeld, als we het over die warmte-accu's hebben, als je een nieuwe woonwijk zou bouwen, kan zo'n warmteaccu in die wijk geplaatst worden. Die slaat op en die zorgt ook dat het weer bij de mensen terechtkomt. Maar nogmaals, ik ben maar een gewoon simpel Statenlid. Ik kan niet alle details op het technisch niveau. Het is ook lastig om uit te leggen hier nu, dat kost heel veel tijd. Dus ik zou toch willen vragen om dat dan aan de technuten over te laten en die met die antwoorden te laten komen.

De **VOORZITTER**: Goed. Misschien wilt u ook nog de tweede vraag van mevrouw Veen beantwoorden.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, tenslotte dit punt.

De **VOORZITTER**: Nee, mevrouw Veen. U hebt tot twee keer- Dus tweede vraag nu. Gaat uw gang.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Sorry, die ben ik ondertussen even kwijt.

De **VOORZITTER**: Ik ook. Mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Ik herhaal hem met liefde. Mijn vraag was, als BBB u staat hier best sociaal bekend, delen in de rijkdom. Maar in uw motie stelt u voor dat u eigenlijk alleen mag meeprofiteren van groene windenergie, als u een groot genoeg erf heeft om daar zelf een windmolen op te plaatsen. Dus ik vraag me af hoe u de lusten en de lasten van de energietransitie duidt en hoe u dat sociaal vindt als dus alleen kunt meeprofiteren als uw erf groot genoeg is. Bijvoorbeeld mijn balkon, daar past geen windmolen op.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: U legt mij woorden in de mond die ik echt niet gezegd heb. Ik heb niet gezegd dat iemand alleen maar mee mag profiteren als die een erf heeft waar die het zelf kan opwekken. Daarnaast zijn er ook gewoon nog daken die we kunnen benutten om zonnepanelen op te leggen, die hoeven niet in een groot weiland te staan. En ook bijvoorbeeld op bedrijventerreinen, want het gaat niet alleen maar om een erf waar je een kleinere windturbine neer kunt zetten, die kunnen we ook op bedrijventerreinen zetten, we kunnen de bedrijventerreinen veel beter benutten door bijvoorbeeld ook geluidsschermen waar ook nog zonnepanelen op zitten. Er zijn nog zoveel meer opties en dat kan allemaal gewoon terugvloeiën naar iedereen. Dus het is echt niet alleen maar voorbehouden aan mensen die een groot erf hebben. En vanaf dat grote erf zelfs kan ook nog gedeeld worden naar de andere mensen. Alleen het netwerk moet op orde zijn en daar moeten we ook eerst eens heel hard aan gaan werken.

De **VOORZITTER**: Goed. Dank u wel. Echt tot slot, mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Tot slot. Dan zou ik mevrouw Van den Broek willen verzoeken de volgende keer in een motie uw woorden wat zorgvuldiger te kiezen, want ik maak hieruit op dat u en geen idee heeft over hoe u de alternatieven van energie bij mensen gaat krijgen zonder gebruik te maken van het net en u zegt in uw motie letterlijk dat u een uitzondering maakt voor mensen met een erf en een eigen windmolen. Wat mij betreft komt dat gewoon buitengewoon asociaal over, zeker naar de rest van de maatschappij. Dus ik zou dat verzoek bij de BBB neer willen leggen.

De **VOORZITTER**: Goed. Dank u wel.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Ik wil nog wel die laatste woorden verder van mij werpen, want die heb ik zeker niet zo bedoeld.

De **VOORZITTER**: Dat mag en dan kunt u vervolgen met uw duiding van de moties die u gaat indienen.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: De volgende motie heeft BBB niet alleen ingediend, die hebben we ingediend samen met 50PLUS, Forum voor Democratie, en UtrechtNu!. Even kijken. Het verzoek is, respecteer de democratisch genomen besluiten van gemeenten inzake de plaatsing van windturbines. Twee, treed als provincie uitsluitend op als aanjager en bewaker bij processen in het kader van de energietransitie en grijp alleen in als de naleving van de wet in het geding komt.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende moties zijn ingekomen:

Motie M44 van het lid Van den Broek (BBB) inzake Pas op de plaats voor windturbines!

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constateerend dat:

- Een "Pas op de plaats voor windturbines" is nodig om mensen fit en gezond te houden nabij windturbines en om extra netcongestie te voorkomen! We zien heden ten dage vele problemen met grote windturbines/windparken en haar omwonenden. Deze problemen zijn maatschappelijk onaanvaardbaar! Het doel om mensen fit en heel te houden in zo'n omgeving, wordt heden zwaar geweld aan gedaan. Alle redenen om te komen tot nieuwe effectief beschermende normen en regelgeving voor windturbines. Ook netcongestie vergroten met extra wind op land is geen goed plan, want nu al kunnen bedrijven (en notabene windparken) en in de toekomst nieuwe woonwijken niet worden aangesloten op het stroomnetwerk. In het hele land zit het elektriciteitsnetwerk vol.
- Mensen maken zich grote zorgen over de nadelige effecten van windturbines en dat is niet zonder reden. De wetenschap heeft causaal verband aangetoond tussen het optreden van ziekte-effecten en voldoende blootstelling aan windturbines als gevolg van de impact daarvan (zoals o.a. door (laagfrequent) geluid, slagschaduw en trillingen). Dit heeft tot gevolg dat bevoegd gezag bewijslast heeft (m.b.t. het feit dat het veilig en (biofysisch, medisch) gezond is bij voldoende afstand tot woningen).
- De overheid moet wetenschappelijk verantwoord bewijzen dat er met nieuwe rijksnormen geen onaanvaardbare hinder, ziekte-effecten of gezondheidsrisico's optreden door windturbines en dat het veilig is voor omwonenden. Eveneens dient zij deze rijksnormen te valideren in het veld om zo omwonenden tijdig effectief te beschermen.
- Het is niet aanvaardbaar om windturbines te plaatsen die niet aan deze eisen en regels kunnen voldoen. Dit kan bovendien Provincie (lees: inwoner die belasting betaalt) en/of initiatiefnemers zeer veel geld kosten, want zelfs als er geen bezwaar is of wordt gemaakt in een vergunningsprocedure, kunnen omwonenden nadien nog steeds een beroep doen op de Europese regels. Met tot gevolg dat windturbines stil kunnen worden gezet of zelfs moeten worden afgebroken.

Overwegende dat:

- Er is maar één overheid, EU ziet geen Provincie of Gemeente, en deze moet zorgen voor de juiste normen en regelgeving opdat windturbines op voldoende afstand komen van woningen en haar bewoners. De regering voert nu onderzoek uit (planMER + AmvB) om te komen tot nieuwe rijksnormen. De Provincie (en gemeente) zijn hieraan ondergeschikt.
- De (Demissionair) Minister Jetten heeft aangegeven dat Provincies geen nieuwe (tijdelijke) normen en regelgeving voor windparken mogen maken zonder eerst een vergelijkbaar nationaal onderzoek (planMER) uit te voeren. Dit is omdat we moeten samenwerken en onderdeel zijn van diezelfde ene overheid.
- Er zijn strikte Europese regels over het milieu (Strategische Milieu Beoordeling of SMB-richtlijn). Onze eventuele lokale Provinciale regels over de afstand van windturbines ten opzichte van woningen en omwonenden zijn wellicht onvoldoende beschermend gezien de vele problemen bij omwonenden in Nederland. Iedereen kan zich beroepen op deze Europese regels, ook als besluiten al onherroepelijk vaststaan, en zij door fouten van deze ene overheid worden benadeeld! Het zou ook heel raar zijn dat de ene burger beter wordt beschermd dan de andere burger, omdat toevallig windturbines later worden aangevraagd. Willekeur moet dan ook uit den boze zijn.
- De provincie moet maximaal en loyaal ervoor zorgen dat we ons aan deze Europese regels houden, opdat woon- en leefomgeving van omwonende mensen (en dieren) niet verslechtert. Derhalve moeten gezondheid en welzijn

goed en effectief beschermd worden tegen mogelijke impact, hinder, ziekte-effecten en gezondheidsrisico's die windturbines veroorzaken. Nu er geen geldige Rijksnormen zijn, kan een Provincie niet zelf lokale normen vaststellen in tegenspraak met deze toekomstige Rijksnormen! Uiterste zorgvuldigheid moet voorop staan als het om de gezondheid van onze burgers gaat.

- We kunnen de klimaatdoelstellingen voor 2030 niet halen als windturbines geen stroom kunnen opwekken. Het duurt soms 10 jaar om toestemming te krijgen voor het plaatsen van windturbines en dan is het al 2033 en te laat. Daarom moeten we alles op alles zetten om andere hernieuwbare energiebronnen te onderzoeken en gebruiken. Conform het klimaat akkoord waarin ook is afgesproken naar alternatieven te kijken nu 35 Twh op land al is behaald.

Verzoeken het college van GS:

- Stop met lokale plan-m.e.r. of project-m.e.r. en/of het toestaan van bouwen van nieuwe windturbines op land totdat zeker is dat dit, volgens de Europese regels, kan en dat het veilig en gezond is voor omwonenden en in ieder geval totdat de bevindingen uit de landelijke planMeR wettelijk zijn vastgelegd.
- Kleine windmolens met lage tiphoogte, die mensen op hun eigen erf willen zetten voor eigen gebruik, wel toe te staan, omdat hun impact op de omgeving niet significant is.
- Stop met de focus op grootschalig zonnepanelen en wind en ga eerder en meer inzetten op andere hernieuwbare energiebronnen, mede gelet op netcongestie (te veel stroom).

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M45 van de leden Van den Broek (BBB), Hoek (50PLUS), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Berlijn (UtrechtNu!) inzake Respecteer bij de energietransitie lokaal genomen democratische besluiten.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Concluderende dat:

- Er is toenemende kritiek op het provinciale beleid, inclusief bezwaren van gemeenten, om provincie breed locaties te onderzoeken voor mogelijke plaatsing van windturbines. Ook op de, als sturend ervaren, provinciale enquête wordt negatief gereageerd (wederom ook vanuit gemeentebesturen), wat onder andere wordt geuit via contact met Statenleden, diverse media op landelijk en regionaal niveau en een door inwoners en organisaties uitgezette petitie. Hierdoor lijkt het raadzaam om het provinciale beleid nader te beschouwen en daar waar noodzakelijk aan te passen. De geloofwaardigheid en bestuurlijke betrouwbaarheid is door de besluitvorming in GS/PS en het niet of onvoldoende betrekken van gemeenten en organisaties in combinatie met de uitgestuurde enquête aanzienlijk aangetast.

Overwegende dat:

- De landelijke doelstelling van 35 TWH wordt ruimschoots gehaald
Zoals in de statenbrief "Voortgang Energiestrategieën 1.0 regio's U16, Amersfoort en Foodvalley en "Route 35" d.d. 1 mei 2021 is te lezen, geeft het college duidelijk aan dat er geen reden is om aanvullende maatregelen te nemen. De 35 TWh zal worden gehaald, zo heeft ook demissionair minister Jetten in het Kameroverleg aangegeven en hij gaf aan dat de doelstelling van 35 TWh niet zal worden verhoogd. Er is dus geen enkele aanleiding om door gemeenten democratisch genomen besluiten op dit punt te negeren en er is juist aanleiding om deze besluiten te respecteren.
- De legitimiteit van het beoogde projectbesluit is niet onderbouwd
De Statencommissie M&M heeft op haar verzoek een memo gekregen waarin het college aangaf een onderbouwing te geven van de legitimiteit van een

projectbesluit ten aanzien van dit onderwerp. De legitimiteit van het beoogde projectbesluit is echter niet voldoende onderbouwd. De memo van het college heeft betrekking op "Route 35", maar deze is niet meer van toepassing, wat de memo feitelijk ongeldig maakt. Bovendien heeft het college het publieke belang niet genoemd, wat vereist is bij een projectbesluit. Daarom is er geen reden om de democratisch genomen besluiten van gemeenten te negeren en juist alle redenen om deze te respecteren.

- De bestuurlijke betrouwbaarheid is in het geding
De bestuurlijke betrouwbaarheid staat ter discussie, aangezien gemeenten geconfronteerd zijn met provinciale besluiten waarover zij geen voorafgaand overleg hebben gehad en die vaak in strijd zijn met de democratisch genomen besluiten van die gemeenten. Gezien het ontbreken van nut en noodzaak en een onderbouwde legitimiteit, is er geen reden om de democratisch genomen besluiten van gemeenten te negeren en juist alle redenen om deze te respecteren.

Verzoeken het college van GS:

- Respecteer de democratisch genomen besluiten van gemeenten inzake de plaatsing van windturbines
- Treedt als provincie uitsluitend op als aanjager en bewaker bij processen in het kader van de energietransitie en grijp alleen in als de naleving van de wet in het geding komt

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik vast dat u twee moties hebt ingediend. Dank u wel, mevrouw Van den Broek. Meneer Van den Dikkenberg wil nog een vraag aan u stellen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, de motie vraagt om naleving van de wet en ik ben benieuwd welke wet.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Die nu nog inderdaad wordt vastgesteld, dus daar wil ik ook op wachten. Vraag ik in de eerdere motie.

Maar, voorzitter, alleen op te treden op moment dat naleving van de wet in het gedrang komt, dat voorziet dus ook in alle conceptwetten die er nog liggen. U vraagt dan uitsluitend op te treden als facilitator of aanjager, maar volgens de wet heeft de provincie daar ook een taak in. Hoe ziet u het verschil tussen uitsluitend optreden als facilitator en de wettelijke taak die de provincie heeft, waar overigens volgens de SGP terughoudend mee omgegaan moet worden.

Ik ben even aan het zoeken naar woorden. Ik vind het een ingewikkelde vraag om die hier nu te beantwoorden. Ik denk dat ik daar ook op een later moment op moet terugkomen. Daar heb ik nu even de woorden niet voor.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Voldoende? Ook nog meneer Fiscalini. Meneer Fiscalini, gaat uw gang.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel, voorzitter. Er blijkt enig misverstand bij ons te zijn geweest, want deze motie wilden we niet mede indienen. Ik had daar ook nog wel een vraag over eigenlijk. Als het gaat om windturbines, daarvoor staat in de motie dat we de lokale democratie moeten respecteren. Mijn vraag is eigenlijk, waarom alleen voor windturbines?

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Deze motie gaat toevallig over windturbines, maar dat is natuurlijk altijd zo.

Dank u wel, voorzitter. Maar waarom wordt de motie dan niet breder getrokken, dat u dan zegt van, wij respecteren de lokale democratie? In plaats van nu pinpointen op windturbines. Want we hebben nu bijvoorbeeld een zonneveld Ockhuizen, wat we net hoorden in het vragenhalfuurtje. Als

ik u dan zo begrijp en deze motie interpreteer, dan respecteert u dat besluit van de gemeente Utrecht niet. Klopt dat?

Op een gegeven moment, als het moet, moet het. Maar wij zijn sowieso wel tegen zon op weilanden.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, dank u wel. Ik was even benieuwd in het kader van deze motie en eigenlijk ook in het kader van de vraag van de heer Van den Dikkenberg hoe mevrouw Van den Broek regionale democratie waardeert.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Volgens mij zijn wij daar toch vrij duidelijk in met deze motie.

Dus wat we hier aan het doen zijn met elkaar in dit huis dat waardeert u niet? U vindt niet dat wij hier een taak hebben en een functie hebben en daar ook van de bijbehorende instrumenten gebruik zouden moeten maken?

Nee, Dat zeg ik niet.

Wat zegt u dan?

Waar het mogelijk is, moeten we zeker de democratie die in een lagere overheid- Ik bedoel, er worden niet voor niks daar planMER's gedaan. Er wordt niet voor niks daar aan participatie gedaan. Er zijn ontzettend veel vragen al gesteld door inwoners. Daar zijn antwoorden uitgekomen. Daar hebben mensen en gemeentes aangegeven dat zij kiezen voor een andere manier van het halen van de RES-doelen. Dan vind ik het wel heel lastig om dan te zeggen dat hier nu is afgesproken, voordat wij hier overigens kwamen, van, we willen er 50 procent wind bij, dus jullie hebben daar maar aan te voldoen. Zeker ook nog- Nee, daar ga ik niet verder in, want dan gaan we steeds dieper een discussie in, wat niet handig is. Dat kost heel veel tijd.

De **VOORZITTER**: Goed. Dank u wel. Mevrouw Veen, u hebt al twee keer de gelegenheid gehad.

Mevrouw **VEEN**: Tot slot alstublieft. Ik vind het fijn dat u zelf ook aangeeft dat de planMER van belang is. Daarom vinden wij het ook heel erg belangrijk dat we hier in dit huis in onze regionale democratie onze taak pakken en onze regionale planMER ook gaan uitvoeren.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Als we daar dan voldoen aan de wet, is dat heel fijn inderdaad.

De **VOORZITTER**: Mooi. Mevrouwrouw De Man.

Mevrouw **DE MAN**: Dank u wel, voorzitter. Allereerst gefeliciteerd met uw maidenspeech. Ik was erdoor geraakt. Dank om dat hier met ons te delen. De vraag is, wij hebben de RES als collectief vastgesteld met elkaar, provincie en gemeentes. En die wordt uitgevoerd. Waarom vraagt u niet, als uw overtuiging is dat er voldoende elektriciteit in Nederland wordt opgewekt, of de gedeputeerde niet opnieuw in gesprek gaat met alle gemeentes en dan samen met de drie RESsen samen zegt, beste minister, wij hebben dus voldoende elektriciteit in Nederland. In Utrecht hoeft er echt niks meer bij, want wij hebben veel te weinig ruimte daarvoor. We gaan met u in gesprek om eens te kijken of we op een andere manier invulling kunnen geven aan de afspraken die we gemaakt hebben. Ik zie de focus nu heel erg liggen op de uitvoering, namelijk wel een windmolen of geen zonnenveld of hoe gaan we dat nou doen? Maar ik denk dat het op een wat hoger abstractieniveau misschien wat effectiever is. Mijn vraag is, heeft u daar ook over nagedacht?

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Misschien is dat inderdaad niet helemaal goed uitgekamd. Ik vind dat een heel goed punt, wat u hier schetst. Dat zou inderdaad een hele goede optie zijn. Dat zou ik heel erg waarderen, als het op die manier gedaan zou worden, dus dat we niet zo blijven duwen van bovenaf. Het moet zoals we het ooit hebben

afgesproken. Maar we hebben nu voortschrijdend inzicht. Laten we weer met elkaar om tafel gaan zitten en kijken hoe we verder gaan. Maar dan ook echt in overleg.

Tot slot. Dank u wel, voorzitter. Want ik zie dat u met deze oproep op dit moment, met uw voorstellen, moties en amendementen, eigenlijk ook voorbijgaat aan die lokale democratie en de afspraken in de RESsen. Want u legt nu vanuit provinciaal niveau op, we stoppen ermee. Maar er zijn namelijk ook veel gemeenten die graag wel hun eigen energiebehoefte willen voorzien en wel willen meewerken aan de RESsen. Dus dat was eigenlijk het punt. Ziet u dat ook?

De **VOORZITTER**: Een toelichting nog op uw standpunt. Mevrouw Van den Broek, wilt u daar nog op reageren?

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Daar heeft u een punt. Ik bedoel, daarin zijn dingen afgesproken. Die worden nu nog afgesproken, ook door gemeentes. Maar daarmee is het wel belangrijk om zeker te weten dat we dan ook de goede dingen doen. En als blijkt dat achteraf via rechtszaken deze goede acties afgeschoten kunnen worden, het is maar hoe je ze bekijkt natuurlijk, wij vinden ze minder goed, maar de meesten doet vanuit hun goodwill, als dat achteraf afgeschoten kan worden door rechtszaken, en wat ik eerder in mijn motie ook al zei, en de windturbines worden dan stopgezet of zelfs moeten worden afgebroken, waar zijn we dan mee bezig? Dat is een heleboel belastinggeld wat we uitgeven voor niks. Hoe leggen we dat aan de inwoners uit? Dus ik wil gewoon zeker weten dat we weldoordacht dit allemaal kunnen doen, al die beslissingen nemen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Flink, gaat uw gang.

Mevrouw **FLINK**: Dank. En dank voor de maidenspeech. Het was heel mooi. Is mevrouw Van den Broek van mening dat juist de planMER een manier is om te kijken van, wat zijn de effecten, om te voorkomen dat we uiteindelijk- U heeft het over misschien rechtszaken en dat we dan de plannen moeten stopzetten. Dat de planMER juist een stap is om te voorkomen dat we straks die rechtszaken hebben en dat het dan juist nodig is om met die planMER door te zetten, zodat we voorkomen dat er eventuele gezondheidseffecten en milieueffecten zijn. En dat we daarom juist niet moeten stoppen met die planMER.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: We moeten doorgaan met die- We moeten nooit stoppen met planMER. Ik bedoel, dat is inderdaad heel belangrijk. Alleen we moeten dan wel zorgen dat we daar de juiste gegevens voor gebruiken. Als nu landelijk nog bezig is om de wetgeving aan te passen daarin, met bijvoorbeeld afstandsnormen, geluidseisen, noem het allemaal maar op, die zijn allemaal nu nog niet zeker, dat wordt opnieuw vastgesteld. Als wij voor die tijd doorgaan met een planMER gebaseerd op oude cijfers en achteraf blijkt dat we niet in ons recht stonden en dat we daar mensen schade mee berokkenen, rechtszaken daarvan komen, geld voor niks wordt uitgegeven, zou ik toch wel zonde vinden. Dus ik zou zeggen, wacht even. Want pas op de plaats is niet- Pas op de plaats is een pauze. Wacht even tot alles is vastgesteld en kijk dan hoe we daarmee verder kunnen gaan.

De **VOORZITTER**: Voldoende, mevrouw Flink? Dank u wel. Mevrouw Van den Broek krijgt het druk. Misschien kunnen we ook wel langzaam naar de afronding van de termijn van de BBB gaan, omdat ook nog alle andere fracties het woord gaan voeren. Ik geef meneer Van den Dikkenberg nog het woord en u ook nog.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dank. Eén verduidelijkingsvraag. Er staat in de motie, stop met de planMER en de lokale MER. Ik hoor net mevrouw Van den Broek zeggen van, je moet nooit stoppen met de planMER. Hoe moet ik die twee duiden? Want volgens mij levert het inderdaad wel relevante informatie op als je de goede gegevens gebruikt.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Daarom zeg ik, je moet in principe daar niet mee stoppen. Alleen de onderbouwing van zo'n planMER moet wel op de goede cijfers berusten. Wat ik net probeer uit te leggen, als er nu een landelijke planMER in de maak is die eigenlijk ons allemaal overrulet omdat we samen één overheid zijn en landelijk nu de handdoek

opgepakt om dit goed te onderzoeken, wij zijn volgens Europa één overheid. Dus als wij hier nu dingen fout in doen omdat we eigenlijk nog niet de goede cijfers gebruiken die nu nog worden vastgelegd en nog niet in wetgeving zijn vastgelegd. Dat komt ik heb begrepen over een halfjaar, maar ondertussen komt er ook een nieuwe regering, dus misschien worden die getallen nog anders en de afstandsnormen misschien nog hoger dan nu. Waarom wachten we daar niet even op, dat we zeker weten dat we de goede dingen doen? Nogmaals, ook zo'n planMER kost geld. Alles kost geld wat we hierin doen. Laten we even wachten tot we zeker weten dat we het goede doen.

De **VOORZITTER**: Voldoende. Mevrouw Matser.

Mevrouw **MATSER**: Dank u wel. Dank u wel voor uw maidenspeech, ten eerste. Dat was een mooi verhaal. Ik wil u wel vragen, als u zegt, een pas op de plaats, dan heeft u het over een pas op de plaats met windmolens wat ervoor zorgt dat de mogelijkheid voor ons om de klimaatcrisis te bevechten, dat we die een halt toeroepen. Volgens mij moeten we daar absoluut niet een pas op de plaats mee maken. Bovendien geeft u aan, er is een pas op de plaats nodig om alle ontwikkelingen in de gaten houden, maar volgens mij hebben we juist de afgelopen weken in gesprekken met de gedeputeerde gehoord dat we gehoor geven aan alle geluiden en onderzoeken die er gedaan worden, dat dat allemaal wordt meegenomen in de planMER en dat we ook juist de lokale democratie willen respecteren. Daarvoor is ook een heel participatietraject opgezet. Nu heeft u zo meteen daarover een interpellatiedebat aangevraagd. Dus ik wil eigenlijk nu ook niet al te veel nog aan uw vragen, omdat we het daar zo meteen nog uitgebreid over kunnen hebben. Maar ik wil u wel behoeden om constant te beroepen op een pas op de plaats. Dan denk ik eigenlijk dat u oproept tot een pas op de plaats voor de klimaatcrisis en daar is simpelweg geen tijd voor.

De **VOORZITTER**: Dat lijkt mij meer een stemverklaring, mevrouw Matser. Maar u hebt wel gelijk, we gaan er aan het eind van de vergadering nog een keer over praten. Mevrouw Van der Broek is denk ik nu klaar. U mag gaan. Dank u wel, mevrouw Van der Broek. Dames en heren, dan kom ik aan de tweede fractie en dat is de fractie van GroenLinks. Mevrouw Van Elteren gaat het woord voeren. Meneer El Hamdaoui.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer El Hamdaoui.

De heer **EL HAMDAOUI**: Beste voorzitter. Nu sta ik hier weer dan, voor dat jullie het weten. Het is heel doodnormaal dat ik hier sta. Het lijkt ons beter dat de beleidsarme begrotingsvoorstellen pas later gaan komen, maar sommige facties waren al zo enthousiast, ze konden zich niet weerhouden. Daar komen we later vandaag ongetwijfeld op terug. De begroting is, zoals ik al net zei, beleidsarm, maar er zitten toch mooie ambities en investeringen in. We hebben ook bij de behandeling van de kadernota gereflecteerd op de grote crisissen en uitdagingen waar we voor staan. Crisissen die zijn ontstaan door verkeerde keuzes in het verleden en weinig vooruitkijken. Dat doen we in de provincie Utrecht gelukkig anders, door onder andere het welzijn van de gezondheid van inwoners op de eerste plaats te zetten, te kiezen voor brede welvaart, voor duurzame mobiliteit, te investeren in de natuur, stevig in te zetten op woningbouw en de voortvarende aanpak van de energietransitie. Die koers blijft onveranderd en GroenLinks verwelkomt dat met blijdschap. We zijn ons ook ervan bewust dat we ook meer kunnen bereiken. Laten we daarom in gesprek gaan bij de- Excuses. Een fout. Desalniettemin willen we bij deze begroting nog enkele belangrijke punten benadrukken en vragen stellen. Bij landbouw. Zo wil GroenLinks haar waardering uitspreken voor de voortvarende aanpak van het uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied. Het is mooi en belangrijk dat het college en ambtenaren niet gaan zitten tot er vanuit Den Haag meer duidelijkheid komt over transitiegelden. Het coalitieakkoord heet niet voor niets Aan de slag voor Utrecht. Dat onderschrijft de GroenLinks-fractie. Ook als het gaat om het UPLG, dan ook van harte. Natuur. GroenLinks is positief op de transitie naar een natuurinclusieve samenleving en kijkt uit naar een uitwerking van de landelijke agenda Natuurinclusief. Ook de door de provincie ontwikkelde pre-soortenmanagementplanmethodiek, een methodiek om

natuurvriendelijk te isoleren, krijgt nu navolging in andere provincies en daar kunnen we best trots op zijn. Tegelijkertijd weten wij dat de realisatie van nieuwe natuur achterblijft. Niet alleen in onze provincie, maar in vrijwel alle andere provincies. Naar aanleiding van aanbevelingen vanuit de taskforce die in IPO-verband is opgestart, hebben we een realisatiestrategie vastgesteld. In 2024 wordt verder uitvoering gegeven aan die realisatiestrategie. Ook de gebiedsprocessen bieden mogelijkheden voor de realisatie van nieuwe natuur. Maar hoeveel hectare nieuwe natuur de gebiedsprocessen en de realisatiestrategie Natuuropgave op gaan leveren, dat is nog onzeker.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Dikkenberg wilde u een vraag stellen. Meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dank. Dat is precies op dit punt. Vindt u dat u voldoende zicht heeft op de voortgang van de natuurrealisatie op de geplande projecten, of dat het doel überhaupt gehaald gaat worden en hoe dat we dan dat kunnen gaan betalen en inkleden als provincie?

De heer **EL HAMDAOUI**: Is het oké als ik het even eerst behandeld met de woordvoering hierover en dan later erop terugkom?

De **VOORZITTER**: Dat is in de Statenvergadering wat lastig meestal.

De heer **EL HAMDAOUI**: Het kan ook wel in de tweede termijn.

De **VOORZITTER**: In de tweede termijn, dat mag. Meneer Van den Dikkenberg vindt dat goed. Vervolgt u uw betoog.

De heer **EL HAMDAOUI**: Ik moet even kijken waar ik was. Als jullie dit al eerder hebben gehoord, geef een seintje. In het commissiedebat werd er door de gedeputeerde niet heel positief gereageerd op het voorstel van de SGP om te gaan werken met een meerjareninvesteringsplan Natuur. GroenLinks herkent de wens om als Provinciale Staten meer greep en inzicht te krijgen in de nog te realiseren natuuropgave. Welk deel moeten wij nog realiseren, wat is de planning, tegen welke problemen lopen wij aan en wat zijn de opties om het nog tijdig te halen? Als een MIP niet het juiste middel is, dan vragen wij aan de gedeputeerde wat er wel gedaan kan worden, zodat wij meer controle krijgen op de uitvoering die al jaren stukt. Klimaat, economie en energie. GroenLinks wil complimenten geven voor de klimaatparagraaf. Heel fijn dat die is en een duidelijke koppeling naar de doelen in de rest van het programma. Een mooie stap. We zijn ook blij met de blijvende inzet op een voortdurende en inclusieve energietransitie. Concreet kijken we uit naar de start van het energiedienstensysteem, Servicepunt Energie Cluster CES-aanpak en de voortzetting van isolatievouchers. Op het gebied van economie vindt GroenLinks het belangrijk dat we scherp blijven op welke economie we ons voor inzetten. Circulerende energie gericht op brede welvaart. Nu personeelszaken digitalisering. GroenLinks steunt de inzet in het personeelsbeleid op duurzame inzetbaarheid. Dat is een gedeeld belang van de provincie als werkgever en van de medewerkers. Wij willen dat mensen hier hun werk als betekenisvol ervaren en trots zijn op de provincie. Het is dan goed dat daarin geïnvesteerd wordt. GroenLinks vindt dat verdere digitalisering van onze organisatie een noodzakelijke ontwikkeling die een positieve bijdrage kan leveren aan de kwaliteit van werken van de provincie. Daarvoor moet wel een samenhangend actueel beleid met uitgangspunten, doelstelling en grenzen vastgesteld worden waarbinnen deze ontwikkeling kan plaatsvinden. GroenLinks kijkt uit naar de nota Digitaliseren. Wonen. De begroting spreekt over een wetversterking van de regie op volkshuisvesting en regisserende en meer sturende rol die de provincie daarin krijgt. Provincies moeten vanaf 2026 een Volkshuisvestingsprogramma hebben. GroenLinks juicht deze ontwikkeling toe. Dat betekent onder andere dat de provincie ook een regierol krijgt waar het gaat om de woonzorgopgave van de gemeente. In de begroting wordt ook de uitkomsten van de provinciale woonzorgbehoefteanalyse in 2024 aangekondigd. Dat die behoefte er is, zal ongetwijfeld blijken. Maar we willen nog eens aandacht vragen voor de ouderenhuisvesting in den brede, want meer huisvesting voor ouderen kan een bijdrage leveren aan het aanpakken van de wooncrisis. Het kan doorstroming van een grotere gezinswoning bevorderen. De begroting bevat over de woonzorgopgave de afsluitende opmerking dat de

provinciale organisatie zo nodig wordt versterkt. GroenLinks vindt dat dit wel erg voorzichtig gesteld is. Is het college doordrongen van de opdrachten en kansen die er liggen rond ouderenhuisvesting? Wij denken dan zowel aan de ondersteuning van gemeenten bij het realiseren van woon-zorgcomplexen, als het ondersteunen van doorstromen met behulp van huiscoaches. Maar het gaat ook om het ondersteunen van initiatieven die ouderen zelf nemen en in geschikte huisvesting te voorzien. De vraag is, kan er meer gezegd worden over de ambitie van het college op dit terrein voor de komende twee jaar? Nu op naar mobiliteit. Afsluitend over mobiliteit trouwens. GroenLinks is blij dat er verder geïnvesteerd wordt in betrouwbare traminfrastructuur die de betrouwbaarheid van het OV verder zal verbeteren. Nog wel twee vragen. Leefbaarheid krijgt meer aandacht. Dat is goed. Hierbij wordt ook het netwerkperspectief genoemd. Vaak is leefbaarheid echter vooral het verbeteren op knelpuntniveau. De vraag is, hoe krijgt leefbaarheid meer aandacht doordat er meer wordt gekeken naar het netwerk als geheel? Tweede punt. In paragraaf 5.3 van de programmabegroting wordt aangegeven dat als draaischijf van Nederland de regio dicht lijkt te slibben en dat er daarom investering in de fiets nodig is. GroenLinks vraagt zich af waarom juist dit argument als enige wordt benoemd ter verantwoording van dit programma. Wat ons betreft zijn de belangrijkste redenen voor investering in de fiets de schone lucht, gezondheid en zorgvuldig ruimtegebruik. Duurzame bereikbaarheid. Dat heeft ook een positief effect op het doorstromen van auto's. Is slechts mooi meegenomen. Voorzitter, dit is een selectie onderwerpen uit de begroting waar we nog enkele vragen over hadden of nog zaken zijn die we nog mee willen geven. GroenLinks kan in ieder geval instemmen met de begroting en we kijken, zoals gezegd, uit naar het inhoudelijke debat over de vertaling van het coalitieakkoord die de komende maanden zal plaatsvinden. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Blijft u nog even staan. Meneer Travaille heeft een vraag voor u. Meneer Travaille.

De heer **TRAVAILLE**: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat GroenLinks in ieder geval twee hele terechte constatering doet, dat de crisis waar we nu mee te maken hebben, voortkomt uit verkeerde keuze uit het verleden. En het tweede is dat we enorm achterblijven op het realiseren van onze doelen op het gebied van natuur. Maar mijn vraag zal dan ook zijn, in hoeverre komt GroenLinks vandaag of bijvoorbeeld bij de volgende begrotingsbehandeling, de bijgestelde begroting, met voorstellen om nieuwe natuur te realiseren, sneller te realiseren dan we op dit moment hebben gedaan?

De heer **EL HAMDAOUI**: Is het oké als ik, voordat ik antwoord geef, het eerst even bespreek met de woordvoerder? Want ik ben niet echt helemaal- In de tweede termijn trouwens.

De **VOORZITTER**: De tweede termijn is maar twee minuten, zeg ik ook tegen de fractie van GroenLinks. Maar het zijn twee vragen, dus het moet lukken.

De heer **EL HAMDAOUI**: Ik kan heel snel praten.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer El Hamdaoui. Dan kom ik bij de fractie van de Partij voor de Dieren en heb ik doorgekregen dat meneer Travaille het woord wil voeren, maar ook mevrouw Batteau. Dus eerst meneer Travaille.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Travaille.

De heer **TRAVAILLE**: Dank u, voorzitter. In deze begroting hebben we het over 2024 en we kijken een klein beetje vooruit. Tegelijkertijd hebben we in de staten de toekomststoel geïnstalleerd, een herinnering aan de impact van onze keuzes op toekomstige generaties. Om dit kracht bij te zetten, brengen Volt en Partij voor de Dieren vandaag een motie in waarbij we de langetermijnevolgen van onze keuzes een plek willen geven in beleidsvoorstellen. Deze motie wordt zo meteen toegelicht door Volt. Ieder van ons in GS en in PS wil doelen realiseren, bijvoorbeeld voor natuur, het welzijn van burgers, voor de energietransitie, voor woningbouw. Dat gaat niet vanzelf. Als je in je privéleven iets wil realiseren en dat gaat een beetje moeilijk, dan kijk je, wat is nodig? En dan zet je eventueel een tandje bij. Maar wat zien we in deze begroting? Als het niet lukt om de doelen

te realiseren, dan stellen we de begroting naar beneden bij. Een tandje minder. Dat zien we bijvoorbeeld bij de realisatie van natuur, het verbeteren van OV en zelfs bij delen in de energietransitie. Partij voor de Dieren vindt dat heel opmerkelijk, want een echt ambitieuze coalitie, en wij kijken wat dat betreft graag vooruit naar de begrotingsbijstelling in december, een echt ambitieuze ambitie zou zijn om als je doelen moeilijk realiseert, om dan te kijken, wat is nodig, en je zet één of twee tandjes bij. De belangrijkste knop in de energietransitie is wat Partij voor de Dieren betreft de energiebesparing, zeker in provincie Utrecht. Alle energie die je niet gebruikt, hoef je immers niet op te wekken. Energiebesparing kent heel weinig weerstand, het levert direct resultaat qua comfort en financiën van bewoners en zorgt voor minder emissie en een verminderde energiebehoefte. Provincie Utrecht heeft best wel goede stappen gezet op dit gebied, maar er is nog een wereld te winnen, met name door isolatie van woningen en energiebesparingsmaatregelen voor bedrijven. Slechts enkele gemeenten werken op dit moment met een echt wijkgerichte aanpak, grootschalige besparing. In de media lasen we dat er behoorlijk wat moeite is met de controle van de energiebesparingsplicht van bedrijven. Wij zouden graag zien dat de provincie meer proactief en gemeentegrensoverstijgend bijdraagt aan energiebesparing en we dienen daarom samen met Volt en SGP, ondersteund door 50PLUS, een motie in. Wij roepen GS op om een scan uit te voeren van de huidige doelen van gemeenten op het gebied van energiebesparing. We weten best dat dat voor een deel ook appels en peren zijn. Maar zet ze maar eens goed op een rij, dan krijgen we er wat meer grip op. En het tweede is dat we graag een beleidsvoorstel tegemoetzien waarbij de doelen van gemeenten worden gematched met de provinciebrede opgave en hoe we die kunnen organiseren door hier verstandige afspraken over te maken. Die motie zou ik nu graag in willen dienen. Bij de commissaris, ware het niet dat die nog op mijn tafeltje ligt.

De **VOORZITTER**: De commissaris is een ongeduldig mens, maar dit is te overzien. Het komt eraan. Dank u wel.

De heer **TRAVAILLE**: Dank voor uw begrip. De Partij voor de Dieren is ook van mening dat op het gebied van mobiliteit de provincie veel te veel faciliteert. Dat zagen we ook terug in het coalitieprogramma. Terwijl wij juist graag zouden zien dat er veel meer gestuurd wordt, met name op duurzame mobiliteitskeuzes. Een van de meer duurzame vormen van mobiliteit, OV, staat behoorlijk onder druk. Het dienstrooster is nog steeds onder het niveau van corona. Nota bene gisteren kregen wij een brief over personeelstekort en geplande rituitval. Gisteren kregen we dat bericht. Dat leidt opnieuw tot afschaling van de diensten. Partij voor de Dieren, SP, PvdA en ook ondersteund door 50PLUS, hebben daar een motie opgesteld waarin we vragen om de boetes die voortkomen uit de rituitval tenminste in 2024 ten goede te laten komen aan reizigers, in afwachting van voorstellen voor gratis OV voor specifieke doelgroepen. Ik zal nu de twee moties aan u overhandigen, als u mij toestaat. En dan neemt Jessica Batteau het van mij over.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende moties zijn ingekomen:

Motie M46 van de leden Travaille (Partij voor de Dieren), De Jong (Volt) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Scan en beleidsvoorstel energiebesparingsdoelen Gemeenten.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Voor de energietransitie in PU is energiebesparing een belangrijke maatregel. Gemeenten hebben een belangrijke rol bij het realiseren van grootschalige energiebesparing bij woningen en bij bedrijven. De prioriteit en praktische invulling die hieraan wordt toegekend verschilt waarschijnlijk per gemeente en is afhankelijk van meerdere factoren. Tegelijkertijd is er een provincie brede opgave op het gebied van energiebesparing.
- Binnen Provincie Utrecht blijkt het lastig de opgaven m.b.t. het opwekken van hernieuwbare energie te realiseren. Daarnaast heeft de provincie te maken met netcongestie. Tegelijkertijd kent energiebesparing juist weinig weerstand, zorgt het voor meer comfort en minder kosten voor bewoners en bedrijven, heeft het

direct invloed op uitstoot van emissies en vermindert energiebesparing de benodigde hoeveelheid op te wekken hernieuwbare energie.

Overwegende dat:

- Een scan van energiebesparingsdoelen en besparingsresultaten geeft inzicht in de beoogde en gerealiseerde energiebesparing per gemeente. Ook als de doelstellingen niet direct vergelijkbaar zijn en als sommige gemeenten geen heldere doelen hebben. De doelstellingen en resultaten per gemeente zitten nu in afzonderlijke documenten van de gemeenten. Door deze op een rij te zetten en toegankelijk te maken ontstaat een stimulans voor versnelling van energiebesparing en ontstaat inzicht in benodigde inzet per gemeente.
- Voor energiebesparing ontbreekt op dit moment een wettelijke basis voor concrete afspraken tussen gemeenten en provincie. Tegelijkertijd is er een provincie brede opgave op het gebied van energiebesparing. Door de energiebesparingsdoelen van gemeenten te koppelen aan de provincie brede energiebesparingsopgave en hierover afspraken te maken met gemeenten, ontstaat een praktische en bestuurlijke stimulans voor versnelling van energiebesparing.

Verzoeken het college van GS:

- Begin 2024 een scan uit te voeren van energiebesparing per gemeente, waarmee zichtbaar wordt welke doelen gemeenten hanteren voor energiebesparing en welke resultaten er geboekt zijn.
- Medio 2024 een beleidsaanpak voor te leggen aan PS hoe energiebesparingsdoelen van gemeenten kunnen worden ingezet om met gemeenten afspraken te maken over de realisatie van energiebesparing, gekoppeld aan de provincie brede opgaven op het gebied van energiebesparing.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M47 van de leden Travaille (Partij voor de Dieren), Breur (SP) en Flink (PvdA) inzake Laat OV-reizigers niet boeten.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- OV-vervoerders Qbuzz en Syntus kampen met hardnekkig personeelstekort en hoog ziekteverzuim, waardoor zij niet de volledig dienstregeling conform afspraak kunnen rijden. Dit heeft veel rituitval tot gevolg, wat het openbaar vervoer in onze provincie niet aantrekkelijker maakt. Bovendien is het waarschijnlijk dat de provincie de vervoerders boetes gaat opleggen als de rituitval niet vermindert. Anderzijds zien we dat pilots met gratis ov voor bepaalde doelgroepen succesvol zijn gebleken, maar de provincie eerst een plan voor de aanpak van vervoersarmoede gaat uitwerken, voordat hier mogelijk een structureel vervolg aan gegeven gaat worden. Om deze pilots nu al een vervolg te geven en de boetes die opgelegd worden aan vervoerders nuttig te besteden, komen wij met een voorstel om de geïnde boetes in te zetten voor een voorlopig vervolg op de pilots met gratis ov voor specifieke doelgroepen, vooruitlopend op die structurele voorstellen van het college.

Overwegende dat:

- Proeven met gratis ov in 2023 zijn succesvol gebleken
Uit een peiling onder 600 deelnemers aan de proef met gratis ov voor 66-plussers met een krappe beurs, gaf 46% aan te verwachten 'veel vaker' gebruik te gaan maken van het openbaar vervoer als gevolg van het gratis ov-abonnement. Bovendien hebben zich veel meer deelnemers aangemeld voor de proef, dan de provincie had verwacht. Ook de proef met gratis ov voor

- kinderen tijdens de zomervakantie bleek een succes en kreeg een vervolg in de herfst- en kerstvakantie.
- Vervoerders willen wel graag door met gratis reisrecht
In het memorandum 'Voortgang motie 90 "Gratis ov voor 4 t/m 11-jarigen" wordt gemeld dat vervoerders hebben aangegeven graag door te willen met het gratis reisrecht voor kinderen, maar vragen in dat geval hier wel een financiële bijdrage van de provincie voor. Dit kan, in afwachting van structurele voorstellen van het college met structurele dekking, nu al opgevangen worden door het geld dat de provincie met het innen van boetes in wezen terugvordert van de vervoerders. Dit kan uiteraard ook voor andere doelgroepen het geval zijn. Zo kost het de provincie nu geen extra geld.
 - Gratis ov voor specifieke doelgroepen maakt bestrijding vervoerarmoede eenvoudiger
De provincie is al voornemens vervoerarmoede in bredere zin aan te pakken, maar onderzoekt nog hoe dit kan zonder dat het heel complex wordt. Opbrengsten van boetes opgelegd aan vervoerders direct ten gunste laten komen aan reizigers, is een makkelijke manier om de drempel tot het ov te verlagen voor inwoners met een smallere beurs.
 - Gratis ov maakt het makkelijker duurzame reiskeuzes te maken
Hoge kosten voor het openbaar vervoer kunnen ervoor zorgen dat inwoners eerder de auto pakken. Om hen te stimuleren duurzamere reiskeuzes te maken, moet de drempel om het ov te nemen verlaagd worden. Met gratis ov worden inwoners verleid vaker de auto te laten staan en in plaats daarvan gebruik te maken van bus en tram, welke een lagere uitstoot kennen per reiziger.
 - Gratis ov vergroot de bereikbaarheid en toegankelijkheid van het landelijk gebied
Inwoners van het landelijk gebied zijn vaker aangewezen op de auto, doordat het landelijk gebied minder goed bediend wordt door het OV. Dit laatste komt mede doordat lijnen van/naar het landelijk gebied vaak niet rendabel zouden zijn. Door gratis ov aan te bieden voor bijvoorbeeld bepaalde doelgroepen of periodes wordt dit argument voor vervoerders deels weggenomen en wordt het voor inwoners van het landelijk gebied interessanter om toch vaker voor het ov te kiezen.

Verzoeken het college van GS:

- Een voorstel uit te werken hoe boetes die opgelegd worden aan OV-vervoerders, in 2024, vooruitlopend op de structurele voorstellen van het college om vervoersarmoede aan te pakken, ingezet kunnen worden ten behoeve van betaalbaarheid van het OV voor reizigers en dit voorstel voor te leggen aan PS.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mijnheer Travaille. Het woord is aan mevrouw Batteau.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Batteau.

Mevrouw **BATTEAU**: Dank u wel, voorzitter. Landgoed Oude Tempel. Er is veel over gezegd en we weten inmiddels genoeg om een heldere keuze te maken. We weten hoe waardevol het bos is, zowel ecologisch als cultuurhistorisch, en als plek om te recreëren. We weten dat de verwachte opbrengsten voor dit project lang niet zeker zijn, gezien de huidige conjunctuur en de achterstanden in de bouw. We weten ook dat het project significante vertraging op kan gaan lopen, nu blijkt dat mogelijk een nieuwe ontheffing aangevraagd moet worden voor de vang en uitzet van de dassen. Belanghebbenden staan klaar om bezwaar te maken en in beroep te gaan tegen elke nieuwe verleende vergunning of wijziging in die vergunning. Het is wat ons betreft, fractie

Partij voor de Dieren, tijd voor een slimme oplossing waar we allemaal van links tot rechts achter kunnen staan. Waarbij we niet alleen een stap vooruit zetten richting onze natuurdoelen, maar ook voldoen aan de woningbouwopgave. PvdD komt daarom met een voorstel, mede ondersteund door 50PLUS. De vorige bestuursperiode is het ondanks goede wil niet gelukt om de doelen op natuur te halen. Dan gaat het met name om de realisatie en inrichting van NNN en Groene Contour. Maar ook op de andere programma's voor natuur blijven we achter. Dit betekent dat een groot deel van de gealloceerde middelen voor natuur vanaf 2019 tot aan 2022 niet zijn besteed. Voor de programmabegroting 2024 zijn de natuurdoelen ook omlaag bijgesteld en wordt er dus minder uitgegeven op deze posten. Uit berekeningen blijkt dat alleen al op de onderdelen NNN en Groene Contour 23,5 miljoen euro onderbesteding is geweest in de afgelopen jaren. Ook op het deelprogramma 2.2, dat gaat om verbetering van de kwaliteit van natuur, is veel blijven liggen. Bijvoorbeeld in 2022 al 10 miljoen euro. Met andere woorden, in de ene hand hebben we ruimschoots middelen voor natuur die we echter niet kunnen benutten. En in de andere hand hebben we een waardevol bos en wordt gesteld dat er geen geld is om dit te behouden. Wij zien als Partij voor de Dieren een perfecte match, een win-win. Laten we een deel van de niet-bestede gelden inzetten voor de verplaatsing van woningbouw bij Oude Tempel naar een andere geschikte locatie. Wat we ervoor krijgen, een kant-en-klaar bos van 16 hectare dat anders gekapt zou worden. En ik herinner de Staten eraan dat we ook een doel hebben om 1500 hectare bosareaal te realiseren bovenop wat we al hebben. Met de woningen komt het ook goed. Daar maken we ons echt geen zorgen over. We liggen goed op schema qua woonopgaven en er zijn vele projectlocaties in ontwikkeling binnen onze provincie. Dus er is niets wat ons hoeft tegen te houden. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M48 van het lid Batteau (Partij voor de Dieren) inzake Financiële ruimte voor verplaatsing woningbouw van Landgoed Oude Tempel naar alternatieve locatie

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constateerend dat:

- Uit de Programmabegroting 2024 onder programma 2 blijkt dat de begroting voor de omvorming naar en inrichting van (nieuwe) natuur en de realisatie van nieuw bos naar beneden is bijgesteld omdat de doelen in afgelopen jaren niet zijn behaald (zie hoofdstukken 2.1 en 2.2). Door de doelen te verlagen zullen middelen voor natuur – die er wel degelijk zijn – niet worden ingezet. Hetzelfde geldt voor voorgaande jaren (2019-2022) waarbij tientallen miljoenen die initieel voor natuur begroot waren, uiteindelijk niet zijn benut. Deze gelden kunnen worden ingezet voor onvoorziene kansen die zich voordoen om nieuwe natuur te realiseren of bestaande natuur te behouden/in te richten.
- Ook wordt in de Programmabegroting 2024 ingegaan op de begroting en financiële stand van zaken van de verschillende projecten die vallen onder het plan 'Hart voor de Heuvelrug' waar de exploitatie van Landgoed Oude Tempel onder valt (zie hoofdstukken 3.7 Grondbeleid; 3.8 Projecten). Voor de geplande woningbouw bij Landgoed Oude Tempel is de boekwaarde -9.034 miljoen (hoofdstuk 3.8.2).

Overwegende dat:

- De realisatie van woningbouw bij Landgoed Oude Tempel gaat met financiële risico's gepaard en zorgt voor een negatieve balans voor het gehele Hart van de Heuvelrug-project;
- Nieuwe ontwikkelingen rondom de geldigheid van de vergunning voor afvang en uitzet van de dassenclan bij Oude Tempel vormen een risico voor de voortgang van het project;
- Er bestaat grote maatschappelijk weerstand tegen de woningbouwplannen bij Landgoed Oude Tempel;
- Met de kap van volwassen en monumentale bomen gaat waardevolle natuur en habitat van (beschermd) diersoorten verloren, naast het verlies van de

- essentiële ecosysteemdiensten die deze bomen leveren (verkoeling, luchtzuivering, wateropvang, etc) aan inwoners van Soesterberg;
- De provincie is financieel eindverantwoordelijk voor het woningbouwproject bij Landgoed Oude Tempel en dus risicodrager;
 - In de afgelopen bestuursperiode is de provincie er niet in geslaagd de doelen op het vlak van natuur (nieuwe natuur, inrichting nieuwe natuur, Groene Contour, vergroting bosareaal) te behalen;
 - In diezelfde bestuursperiode zijn de begrote middelen voor natuur om die reden niet ingezet voor de beoogde natuurdoelen; uit de jaarrekeningen 2019-2022 blijkt dat in elk geval ruim EUR 23 miljoen die oorspronkelijk voor natuur zijn begroot binnen de deelprogramma's 2.1.1 (NNN) en 2.1.2 (Groene Contour), niet zijn ingezet (zie bijlage).
 - Ook op de andere deelprogramma's onder programma 2 Landelijk gebied is er onderbesteding als het gaat om middelen bestemd voor natuur (bijvoorbeeld 2.2 Kwaliteit Natuur). Niet-bestede middelen zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserve onder programma 2 Landelijk gebied.
 - Door een deel van deze middelen te reserveren voor het behoud van het historisch en ecologische waardevolle bos Landgoed Oude Tempel en de realisatie van een woningen op een andere geschikte locatie, kunnen deze middelen alsnog bijdragen aan de doelen die de provincie heeft gesteld ten aanzien van zowel natuur als woningbouw.

Verzoeken het college van GS:

- De noodzakelijke financiële middelen te reserveren voor kosten van de verplaatsing van de beoogde woningbouw bij Landgoed Oude Tempel naar een geschikte alternatieve locatie;
- Deze reservering een plek te geven in:
 - i. de Programmabegroting 2024;
 - ii. de begrotingswijzigingen voortvloeiend uit de doorrekening van het coalitieakkoord;
 - iii. de Kadernota 2025.
- Daarvoor de bestemmingsreserves te gebruiken die zijn ondergebracht bij programma 2 Landelijk gebied, en/of hiervoor algemene middelen in te zetten.
- Conform motie 19A door PS aangedragen alternatieve locaties voor woningbouw bij Oude Tempel in beeld te brengen met een financiële onderbouwing en de uitkomsten voor te leggen aan PS.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Batteau. Meneer Van den Dikkenberg wil u een vraag stellen en ik geloof mevrouw De Widt daarna ook. Dank voor de motie. Meneer Van den Dikkenberg, gaat uw gang.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dank. Ik heb de motie gezien en gelezen en ik heb een vraag aan mevrouw Batteau, waarom kiest u voor het instrument motie en niet voor een amendement, als het gaat om de financiële verschuivingen? Want u hebt inmiddels ervaring opgedaan met wat een motie ook tot gevolg kan hebben of juist niet.

Mevrouw **BATTEAU**: Zeker. Dat is natuurlijk ook een afweging geweest, doen we een amendement of doen we een motie? Het punt is dat er in een amendement natuurlijk gespecificeerd moet zijn wat het bedrag is dat we willen reserveren. Daar moet nog onderzoek naar gedaan worden. Er wordt een bedrag genoemd door de gedeputeerde, waarvan de vraag is of dat inderdaad het bedrag is dat nodig is. Dus op het moment dat je een amendementen doet, moet je eigenlijk heel specifiek weten, wat gaat het ons kosten? Daarom hebben we voor deze motie gekozen.

Voorzitter, als ik het antwoord dan goed hoor, dan betekent het dat als je instemt met de motie, je eigenlijk een blanco cheque geeft, want je weet nog niet wat de financiële gevolgen zijn van de motie.

Ik denk dat de motie zegt dat we in eerste instantie goed moeten gaan kijken, wat hebben we laten liggen op natuur? En vervolgens dat we een hele goede afweging moeten gaan maken voor welke gelden we gaan inzetten. Dus het is wat mij betreft niet blanco cheque, want ik vertrouwde de gedeputeerde daarin dat hij dat goed interpreteert.

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Widt.

Mevrouw **DE WIDT**: Dank u wel. Ik zou mevrouw Batteau willen vragen, in het vierde deel van uw verzoek vraagt u om alternatieve locaties met een financiële onderbouwing in beeld te brengen. Naar mijn idee hebben we dat eigenlijk al in de vorige ronde gehad. Dus welke nieuwe informatie denkt u nou eigenlijk daar nog mee te krijgen?

Mevrouw **BATTEAU**: Daar zijn we het niet mee eens. Bij de RGW-vergadering hebben we het daarover gehad. We hebben niet besloten dat daarmee de motie is afgehandeld. Wij vinden dat er nog veel meer informatie nodig is om een goede afweging te maken. En om een goede financiële onderbouwing te hebben van al die projectlocaties die we hebben aangedragen, die is er niet.

Dan wachten we even af wat de gedeputeerde daar straks over zegt. Maar wij verwachten eigenlijk niet dat daar nog nieuwe informatie uitkomt. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw De Widt. Dank u wel, mevrouw Batteau. Dan kom ik aan de volgende fractie en dat is de VVD en geef ik graag het woord aan meneer Gilissen. Althans die zie ik daartoe voorbereidingen treffen. Hij heeft het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Gillissen.

De heer **GILISSEN**: Dank u wel, voorzitter. Ook mijn maidenspeech. Sommige mensen denken van, hij heeft toch in de gemeenteraad van Utrecht gezeten? Maar in de tijd dat ik daar begon, dertien jaar geleden, deden ze daar niet aan en mocht je blij zijn als je na afloop een leuk woordje van de nestor kreeg dat je je eerste bijdrage had geleverd, ook aan de gemeenteraadsvergadering. Voor wie mijn nog niet kent of met mij nog niet in persoon heeft kennis weten te maken, ik ben dus Dimitri. Ik ben 44 jaar oud, ik ben geboren en getogen in Limburg, ik heb mijn hart verloren in en aan Utrecht. Ik ben een trotse vader van een zoon en een dochter. Rijksambtenaar, gek op Lego, inwoner van de Vleutense Vinex. En alhoewel ik een Russisch-Grieks klinkende voornaam heb, heb ik geen Russische of Griekse roots. In de afgelopen maanden heb ik veel mensen mogen leren kennen. Statenleden, commissieleden, de griffie, de bodes, het college en de vele ambtenaren van onze provincie die dag in dag uit zich inzetten voor die mooie provincie. Dat was een welkome en fijne kennismaking. En goed dat we daar de tijd in hebben geïnvesteerd, want we zullen hier in deze zaal, vandaag maar ook de komende maanden en jaren, veel tijd met elkaar gaan doorbrengen. Elkaar leren kennen kost tijd. Dat kan eigenlijk alleen als je nieuwsgierig bent. Nieuwsgierig naar de ander en wat die ander vindt en doet. Dat ben ik ten voeten uit, nieuwsgierig. Ik wil dolgraag weten wat andere mensen hier brengt en drijft. Ook al staan die standpunten misschien wat verder af hoe ik zelf of mijn partij ertegenaan kijkt. Maar het gaat per slot van rekening allemaal over diezelfde provincie, diezelfde meer dan 1,3 miljoen inwoners in al hun verscheidenheid. En mooi, voorzitter, als die liefde voor onze provincie en haar bewoners ons ook weer bij elkaar kan brengen, als het langs de lijn van de inhoud niet lukt. Zo kijk ik ook naar onze democratie. Het gaat om het vieren van verschillen, om uiteindelijk samen als maatschappij weer verder te komen. Daar hebben we iedereen bij nodig. Dat lijkt een open deur, maar in een tijd waarin steeds meer mensen tegenover elkaar staan, is dat meer nodig dan ooit. Ook daar wil ik mij als Statenlid hard voor maken. Zo wil ik ook graag de komende tijd al jaren jullie collega-Statenlid zijn, luisteren en begrijpen, in alle scherpheid kijken naar wat ons scheidt, maar ook vooral naar wat ons bindt. Daar kijk ik naar uit en ik hoop daar vandaag een eerste aanzet voor te doen bij het bespreken van de programmabegroting.

[applaus]

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Gillissen. Complimenten voor uw maidenspeech.

De heer **GILISSEN**: Dank u wel, voorzitter. De begroting. We hebben een stevig debat in de commissie gehad, maar het moet mij toch van het hart dat we vandaag hier veel moties terug zien komen waarover we niet in de commissie hebben gesproken en dat vind ik jammer, dat vind ik ook een gemiste kans. Dat betekent dat we hier veel tijd gaan doorbrengen. Op zich is dat geen ramp. Maar het zou volgens mij goed zijn de volgende keer, als we echt die commissiebehandelingen ook gebruiken om een eerste gedachtewisseling te hebben uiteindelijk wat er nog rest ook in de vorm van een motie of amendement in te dienen hier. Zo werkt het veel beter. Ik kijk terug op een commissiebehandeling die op zich inhoudelijk goed was, maar waar ook veel partijen hebben nagelaten om de punten die vandaag wel worden gebracht hier in te brengen. Dat ga ik dus zelf ook niet doen, voorzitter. Dus ik heb hier namens mijn fractie, ook namens mijzelf, een aantal moties om eigenlijk afrondend ook de commissiebehandeling hier te besluiten en nog een aantal boodschappen en opdrachten mee te geven aan het college van GS. Voorzitter, de eerste motie gaat over indexeren. Want we lezen in de begroting dat we op het gebied van de weg- en wegenbouw en het grondverzet, dat we zien dat de prijzen stijgen, terwijl we daar eigenlijk geen rekening mee hadden gehouden, ook in de ramingen zelf. Ik heb hier een motie voor me liggen waarin we het college eigenlijk vragen om volgend jaar al een voorstel te gaan doen hoe we beter gaan indexeren en zorgen dat we ook binnen op de prijs zitten, dat we dat ook scherper kunnen volgen. En uiteindelijk ook daarvoor te zorgen dat we in plaats van één keer in de vier jaar elk jaar gaan indexeren, om te zorgen dat we een scherp oog hebben op de prijzen en ook wat dat betekent voor de provinciale begroting. Ik dien die motie graag mede in namens de fracties van D66, UtrechtNu!, nu de SGP en 50PLUS.

De **VOORZITTER**: Ogenblik. Meneer De Jong heeft een vraag voor u. Meneer De Jong.

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Een korte vraag. Is het voor meneer Gilissen dan ook belangrijk om diezelfde lessen te doen op het indexeren van de motorrijvoertuigenbelasting? Want daar is de afgelopen jaren toch gebleken dat die indexatie eigenlijk achterblijft bij de realiteit. Dus mag ik deze motie interpreteren ook in die context?

De heer **GILISSEN**: Volgens mij, voorzitter, heb je twee stappen. Dat is namelijk eerst te ramen en dat doe je op basis ook van de reële prijsontwikkeling. Daarna kun je als politiek, als bestuur een keuze maken. Ik stel vast dat er normaliter een serie instrumenten is rondom de opcenten, de motorrijtuigenbelasting, maar dat er andere politieke keuzes zijn gemaakt. Wat ik belangrijk vind, en dat is wat deze motie vraagt, is in ieder geval starten om elk jaar gewoon wel naar die prijsontwikkeling te kijken en dat ook te betrekken bij de politieke keuzes die we maken als Provinciale Staten.

Dank u wel, voorzitter. Het betrekken bij de politieke keuze die we maken, volgens mij roept u op om op fatsoenlijke wijze de indexatie uit te voeren. Dat geldt dus ook voor de opcenten. Dat is een goede boodschap van de VVD. Dank u wel.

Voorzitter, op zich ben ik het daarmee eens. En tegelijkertijd kun je dan ook andere keuzes maken. Dat is namelijk de keuze bijvoorbeeld voor de matiging en dat je bijvoorbeeld ervoor kiest om de lasten voor mensen met de auto niet te laten stijgen. Daar zijn we het ongetwijfeld over eens, de fractie van VVD en Volt, maar we vinden dat een respectabele keuze als VVD-fractie die je zou kunnen maken. Maar het begint wel met inzicht. Voorzitter, dan de tweede motie die is getiteld Concernbrede opgaven. Daarin vragen wij het college van GS op de vier concernbrede thema's, namelijk sociale agenda, circulaire samenleving, klimaatneutrale samenleving en datagestuurd werken, als sturingsmechanisme te evalueren op basis van die evaluatie een voorstel te doen ook aan Provinciale Staten, te kijken hoe we die concernbrede thema's blijven hanteren, wel of niet, indien nodig een nieuw voorstel te doen aan PS over hoe we daarmee omgaan. Dat kan dan bij de programmabegroting. Ik dien die in namens de heer Janssen en de heer Adriani van de Partij van de Arbeid. Voorzitter, dan een motie over de kabinetsformatie. Want het zal u niet ontgaan zijn, over twee weken zijn de Tweede Kamerverkiezingen. We hebben een motie waarin we het college van GS vragen om via het IPO-bestuur de financiële positie van de provincie nadrukkelijk in te brengen in de bespreking rond de kabinetsformatie en via de vertegenwoordiging van het IPO-bestuur alleen in te stemmen met een mogelijk

bestuursakkoord tussen het nieuwe kabinet IPO, VNG en UvW, als er een structurele afdoende oplossing is voor de financiële problematiek. Dan gaat het met name over het ravijnjaar, belastinggebied en de bekostigen van nieuwe taken. En dit ook in gezamenlijkheid te doen met de gemeenten en de waterschappen, de andere overheden. Ik dien deze motie graag in mede namens de heer Janssen, Adriani, mevrouw De Widt van D66 en mevrouw Hoek van 50PLUS. Voorzitter, ik ga verder. Dan heb ik een motie die heet Een Europa dat werkt voor Utrecht. We zijn als provincie gezekerd met een gedeputeerde die zich ook in Brussel sterk maakt voor onze eigen provincie. En om ook tegelijkertijd-

De **VOORZITTER**: Mag ik u onderbreken? Want meneer Breur wil een interruptie plegen en dat gaat denk ik net over het vorige punt.

De heer **BREUR**: De vorige motie over de kabinetsformatie. De heer Gilissen gaf het zelf ook wel aan, de verkiezingen zijn nog niet eens geweest. Is het dan niet een beetje vroeg om nu al met de kabinetsformatie te bemoeien?

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, de gevleugelde uitspraak is, besturen is vooruitzien. Als de stof van de verkiezing is opgetrokken, denk ik dat het belangrijk is dat we direct ook, en dan samen met de andere provincies, maar ook de andere decentrale overheden, die lobby gewoon voor elkaar krijgen. Daar kun je niet vroeg genoeg mee beginnen. Deze motie kan de heer Breur dan ook vooral zien als een steun in de rug van het college om ook te zorgen dat het belang van de provincie Utrecht, maar ook de andere medeoverheden, van dag één na de verkiezingen, maar het liefst ook al daarvoor, vandaar dat we hem ook vandaag indienen, op de agenda staat en op het netvlies staat van de partijen in Den Haag.

Helder antwoord. Dank u wel.

Graag gedaan.

De **VOORZITTER**: Meneer Gilissen vervolgt.

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, ik was inmiddels al in Brussel, waar onze gedeputeerde ook hard werkt voor onze provincie en waarin we ook de mogelijkheden onderzoeken om ook Europese financiering los te krijgen. Het college werkt ook aan de nieuwe Europastrategie. En in aanloop naar die strategie willen we de gedeputeerde ook met wat huiswerk op pad sturen. Namelijk namens de fractie van D66 en 50PLUS ook willen we het college vragen om actief samen te werken met andere overheden, organisatie en belanghebbenden, om gezamenlijke projecten te ontwikkelen en de kansen voor het verkrijgen van Europese subsidies te vergroten. En dan bij de nieuwe Europastrategie te komen met een ambitieus voorstel om meer Europese financiering aan te trekken. Nederland is een grote nettobetaler ook van de Unie. We vinden het belangrijk ook dat Brussel een bijdrage levert aan de opgaves waar we in onze provincie voor staan. Namens de heer Haring van D66 en mevrouw Hoek van 50PLUS.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Waarvan akte. Meneer De Jong.

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Goed om te zien dat er een motie ligt met Europa als onderwerp. Ik lees wel in de zinsnede dat wij nettobetaler zijn en ik proef een beetje de geest, voorzitter, dat dit vooral terughalen is van geld dat wij in Brussel zouden parkeren. Dus ik wil eigenlijk meneer Gilissen vragen, is meneer Gilissen het met mij eens dat de subsidies vanuit Europa bedoeld zijn om Europees beleid in de regio's ten uitvoer te brengen? Volt is zeker voorstander voor het volledig benutten van die mogelijkheden. Maar is dat de manier waarop we hiernaar moeten kijken, volgens meneer Gilissen?

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, heel verleidelijk om hier een uitgebreid debat te gaan voeren over Europa. We hebben natuurlijk binnenkort ook Europese verkiezingen. Een reactie op de heer De Jong. Natuurlijk, er worden ook doelstellingen geformuleerd in Europa. Dat is denk ik als medeoverheid ook de reden waarom dankzij het initiatief van de fractie van Volt de Europees vlag hier staat, werken we natuurlijk samen en stoppen bepaalde opgaves ook niet bij de provinciale, laat staan de landelijke grenzen. Dus daar zit wel degelijk ook overlap in. Ik denk dat het ook een mooi startpunt is. Tegelijkertijd, terughalen klinkt zo negatief. Dat vind ik eigenlijk niet zo'n fijn woord. Ik denk, en mijn fractie,

dat het nog steeds belangrijk is dat we ook zorgen dat we doen wat we kunnen doen, om te zorgen dat die Europese initiatieven ook in onze provincie landen. Uiteindelijk profiteert daar iedereen van.

De **VOORZITTER**: Mooi. Meneer De Jong, voldoende?

De heer **DE JONG**: Voorzitter, dat vind ik ook mooi. Dank.

De **VOORZITTER**: Lijkt mij ook. Meneer Gilissen.

De heer **GILISSEN**: Dank u wel, voorzitter. Ik ga afronden, want ik heb nog een vraag aan het college als het gaat over het onderwerp doorfietsen. Ook daar is in de commissie over gesproken. Het college is natuurlijk druk bezig ook met de Strategische Collegeagenda en we hebben een verzoek ook aan het college en graag ook reactie van de gedeputeerde Mobiliteit, of hij bereid is een afwegingskader op te stellen voor de prioritering en realisatie van doorfietsroutes en dat ook aan PS voor te leggen en bij dat afwegingskader ook in ieder geval rekening te houden met het mogelijk maken en ontsluiten van nieuwe woon- en werklocaties naar gebruikelijke factoren, zoals het aantal te verwachten gebruikers, de verbetering van veiligheid en comfort van routes, de potentie voor modale verschuiving van auto en OV naar fiets en ook de mogelijke overlast voor aanwonenden en parallel verkeer en wat het ook financieel betekent. En daarbij ook zeker te kijken naar doorfietsroutes die provincie-overstijgend zijn. Kan hij daar ook op reageren en kan hij dat eventueel toezeggen? Tot zover, voorzitter.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende moties zijn ingekomen:

Motie M49 van de leden Gilissen (VVD), De Widt (D66), Berlijn (UtrechtNu!), Van den Dikkenberg (SGP) en Hoek (50PLUS) inzake Indexeren kun je leren.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constateerend dat:

- In de programmabegroting 2024 wordt gerapporteerd over een majeure financiële afwijking op de kosten voor het beheer en onderhoud van wegen.
- Deze afwijking (een tekort) wordt veroorzaakt door prijsstijgingen die komen door de sterke inflatie op diverse onderdelen, terwijl het budget niet is geïndexeerd.
- Conform de Nota Kapitaalgoederen Mobiliteit 2021 de indexatie eenmaal in de vier jaar wordt verwerkt.
-

Overwegende dat:

- Een eerstvolgende actualisatie van de Nota Kapitaalgoederen Mobiliteit is voorzien in 2025.
- Tussentijdse prijsstijgingen grote (financiële) impact kunnen hebben voor de provincie.
- Het wenselijk is te kunnen sturen op (verwachte) prijswijzigingen en dat hiermee de voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van de begroting wordt vergroot. Jaarlijkse indexatie draagt hier aan bij.

Verzoeken het college van GS:

- Bij de behandeling van de Kadernota 2025 (in 2024) een voorstel te doen aan Provinciale Staten waarmee we besluiten om jaarlijks te gaan indexeren
- Dit al te gaan doen vooruitlopend op de geplande actualisatie van de Nota kapitaalgoederen (in 2025) en dit uitgangspunt in de nieuwe nota vast te leggen.
- Bij de Kadernota 2025 ook inzicht te geven in de wijze waarop er binnen de provincie wordt omgegaan met het vraagstuk van indexering op andere domeinen dan mobiliteit.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M50 van de leden Janssen (VVD) en Adriani (PvdA) inzake Concernbrede opgaven.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Programmadoel 9.7 'Concernbrede aansturing op brede thema's is krachtig en effectief' met daarin vier brede thema's (sociale agenda, circulaire samenleving, klimaatneutrale samenleving en datagestuurde werken).

Overwegende dat:

- Uit het rekenkamerrapport naar Circulaire economie/ samenleving bleek dat het thema nog niet overal in de organisatie voldoende opgepakt wordt;
- Uit de evaluatie van de sociale agenda een soortgelijk beeld naar voren kwam.
- Heldere sturing en duidelijke verantwoordelijkheden nodig zijn om grote opgaven te realiseren;
- Er mogelijk onduidelijkheid en ruis zit tussen de programmaverantwoordelijkheden en de verantwoordelijkheid voor de concernbrede opgaven;
- De doelstelling moet zijn om de concernbrede opgaven zo goed mogelijk te realiseren.

Verzoeken het college van GS:

- De vier concernbrede thema's (sociale agenda, circulaire samenleving, klimaatneutrale samenleving en datagestuurde werken) als sturingsmechanisme te evalueren, bijvoorbeeld in de vorm van een doelmatigheidsonderzoek (art. 217a PW);
- Indien nodig op basis van de evaluatie de wijze van sturing op concernbrede thema's in de organisatie opnieuw te bezien;
- Indien nodig op basis van de evaluatie bij de Kadernota 2025 voorstellen te doen aan PS voor de plaats van de concernbrede thema's in de programmabegroting.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M51 van de leden Janssen (VVD), Adriani (PvdA), De Widt (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Kabinetsformatie.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Op 22 november 2023 er verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal plaatsvinden en aansluitend een nieuw kabinet geformeerd zal gaan worden.

Overwegende dat:

- Provincies geconfronteerd worden met dalingen in het provinciefonds vanaf 2026 ('ravijnjaar') door wijzigingen in de bekostigingssystematiek en de opschalingskorting;
- Provincies onzekerheid hebben over de toekomst van het eigen belastinggebied;
- Provincies mogelijk nieuwe taken krijgen.
- In het recente verleden er disbalans was tussen 'taken' en 'knaken' waardoor provincies en gemeenten taken niet altijd structureel goed konden uitvoeren;

- In art.2 van de Financiële verhoudingswet is vastgelegd dat voor nieuwe taken ook er adequate bekostiging voor die taken moet zijn;
- Het bij kabinetsformaties gebruikelijk en wenselijk is dat de koepels van provincies (IPO), gemeenten (VNG) en waterschappen (UvW) betrokken worden en in het verleden tussen nieuwe kabinetten en de koepels bestuursakkoorden zijn gesloten;
- Gemeenten net als provincies ook met bovenstaande problematieken te maken hebben;

Verzoeken het college van GS:

- De financiële positie van provincies via de vertegenwoordiging in het IPO-bestuur nadrukkelijk in te brengen in de besprekingen tijdens de kabinetsformatie;
- Via de vertegenwoordiging in het IPO-bestuur alleen in te stemmen met een mogelijk bestuursakkoord tussen nieuw kabinet, IPO, VNG en UvW als er een structurele, afdoende oplossing is voor de financiële problematiek (ravijnjaar, belastinggebied en bekostiging nieuwe taken);
- Hierin gezamenlijk op te trekken met de gemeenten en waterschappen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M52 van de leden Gilissen (VVD), Harinck (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Een Europa dat werkt voor Utrecht.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Europa een belangrijke bijdrage kan leveren aan onze provinciale opgaven.
- Het college als ambitie heeft elke jaar 12 verkenningstrajecten uit te voeren naar Europese financiering en 4 aanvragen in te dienen.
- Het college voornemens is te komen tot een nieuwe Europastrategie.

Overwegende dat:

- De Europese Unie jaarlijks aanzienlijke middelen beschikbaar stelt via verschillende programma's en fondsen voor onder andere innovatie, duurzaamheid, economische ontwikkeling en regionale samenwerking.
- Nederland, met Frankrijk en Duitsland, een van de grootste nettobetalers van de Unie is.
- Het aanvragen en verkrijgen van Europese subsidies vaak complex en tijdrovend is, waarbij expertise en capaciteit vereist zijn om aan alle criteria en procedures te voldoen.

Verzoeken het college van GS:

- Actief samen te werken met andere overheden, organisaties en belanghebbenden in (en buiten) de provincie om gezamenlijke projecten te ontwikkelen en de kansen voor het verkrijgen van Europese subsidies te vergroten.
- Bij de nieuwe Europastrategie te komen met een ambitieus voorstel om meer Europese financiering aan te trekken.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Gilissen. En dank ook voor de door uw aangekondigde ingediende moties. Dan kom ik nu bij de fractie van de ChristenUnie. Mevrouw Rikkoert krijgt het woord. Mevrouw Rikkoert, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Bedankt, voorzitter. Deze week wordt op veel plaatsen Sint-Maarten gevierd en Sint-Maarten is de beschermheilige van de stad Utrecht. Hij werd beroemd omdat hij als Romeinse soldaat zijn mantel deelde met een bedelaar. Sint-Maarten staat voor verbinding en solidariteit. Het zou mooi zijn als we verbinding en solidariteit ook steeds meer terug kunnen zien in het provinciale beleid. Hoe kunnen we opkomen voor mensen die het minder hebben? Hoe zorgen we dat inwoners niet in de kou zitten deze winter? Hoe zorgen we dat iedereen gebruik kan maken van het OV? Hoe zorgen we dat jongeren, starters en mensen in een kwetsbare positie woonruimte kunnen vinden? Hoe zorgen we dat de volgende generatie niet wordt opgezadeld met een desastreus klimaatprobleem? Het zijn cruciale vragen die moed en lef vergen. De ChristenUnie geeft graag een aantal suggesties mee bij het opstellen van de eerste begrotingswijziging. Allereerst over openbaar vervoer. Op initiatief van de ChristenUnie is in de Tweede Kamer een motie aangenomen dat er meer geld wordt uitgetrokken voor het openbaar vervoer. Er wordt 300 miljoen euro beschikbaar gesteld om de stijging van kosten van kaartjes en verdere verstraling van regionaal openbaar vervoer, door het wegvallen van haltes en buslijnen, te voorkomen. Wij zijn daar heel erg blij mee. Maar wat betekent dit voor onze provincie? Wat de ChristenUnie betreft, zouden we hiermee ook uitvoering kunnen geven aan gratis openbaar vervoer voor inwoners met een kleine beurs. We willen inzetten op een gezonde verstedelijking. Daarbij zijn doorfietsroutes essentieel. Het Rijk lijkt nu echt stappen te zetten voor de fiets. De vraag is of we daar voldoende op anticiperen. Op dit moment worden vooral bestaande plannen in de provincie uitgerold. We willen het college aansporen met nieuwe plannen te komen om het netwerk van doorfietsroutes nog verder uit te breiden. Als het gaat om huisvesting, in lijn met het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting en het programma Een thuis voor iedereen krijgt de provincie de taak om te komen tot een eerlijke spreiding van sociale huurwoningen tussen gemeenten. De provincie krijgt ook een centrale rol bij de evenwichtige verdeling van de huisvesting van aandachtsgroepen en urgent woningzoekenden. Wij willen het college oproepen om met een plan van aanpak hiervoor te komen en wij zijn benieuwd welke concrete instrumenten zij hiervoor wil inzetten. Ik ga verder bij de energietransitie. Bij de energietransitie is het belangrijk dat de provincie zelf het goede voorbeeld geeft. Als het gaat om het verduurzamen van provinciale gebouwen, zijn de beschikbare middelen in deze begroting erg laag. Daarbij komt dat de doelen in de begroting niet te relateren zijn aan de hoofddoelen die eerder zijn vastgesteld in het programmaplan, dat neerkomt op energieneutraal vastgoed in 2035 en dat de organisatie ook energieneutraal is in 2040. Daarom dienen wij samen met Partij voor de Dieren, de SGP, GroenLinks en 50PLUS een motie in dat er een geloofwaardig plan moet komen naar 2040. Daar horen dan ook middelen bij om dat te halen. Als ChristenUnie geloven we in de samenleving en we geloven in de kracht van betrokkenheid, van verbondenheid en van gemeenschap. Daarom willen we het college oproepen om wooninitiatieven de ruimte te geven. Na de eerdere evaluatie van het Provinciaal Platform Bewonersinitiatieven en het project Vliegwielen van Gemeenschapskracht is er niets meer vernomen. Daarom wil de ChristenUnie in het kader van de sociale agenda dat de provincie, naast één loket voor bewonersinitiatieven, nu ook kijkt hoe het platform weer nieuw leven in kan worden geblazen. Tot slot nog drie noodoproepen. Allereerst over de invasieve exoten. Er is meer mankracht en inzet nodig op het bestrijden en voorkomen van invasieve exoten. Dankzij een Kamermotie van de ChristenUnie en de VVD gaat het Rijk meer ruimte geven voor de bestrijding van de Amerikaanse rivierkreeft. Waterschappen vragen om meer middelen hiervoor. In de commissievergadering is de toezegging gedaan dat onze provincie via koepels actief het gesprek zoekt met het Rijk en dat er een memo komt over de voortgang daarvan en dus van die bestrijding van de rivierkreeft. Tevens zijn wij mede-indiener van een motie om de Aziatische hoornaar aan te pakken. Wat ons betreft is alle aandacht nodig om invasieve exoten aan te pakken. We roepen het college op om tot een veel omvangrijker uitvoeringsprogramma Invasieve exoten te komen, met een stevige lobby naar Den Haag, voor een betere ondersteuning van deze tijd die destijds met veel te weinig geld bij de provincies is terechtgekomen. Dan wil ik nog even inzoomen op de gebiedscommissies, want in de commissie hebben wij onze zorgen uitgesproken over de regionale samenwerking via gebiedscommissies. Eerder schoot de provincie zichzelf in de voet door eindeloos juridisch getouwtrek rondom gebiedscorporatie O-gen en dat leidde uiteindelijk tot de opheffing van deze coöperatie. Laten we nu niet weer diezelfde fout maken door

bestaande samenwerkingsvormen te ontmantelen tegen de wens van deze regionale partners in. We hebben juist lokaal een draagvlak nodig en overheden die samenwerken als één overheid. De ChristenUnie roept op tot een moratorium op het verder afbouwen van goed functionerende gebiedscommissies. Tot slot waterkwaliteit. Hierover maakte ChristenUnie zich al langere tijd grote zorgen. Tijdens een infosessie vorige week werd vooral duidelijk dat er nog heel veel onduidelijk is. Halen we vooral onze doelen voor de Kaderrichtlijn Water? Werken we genoeg samen met de waterschappen? Hebben de omgevingsdiensten duidelijke instructies en genoeg capaciteit voor handhaving en toezicht? Zijn onze provinciale regels helder en hebben we überhaupt instrumenten om te kunnen handhaven? Zijn er voldoende middelen? Het is allemaal vooral heel onduidelijk. Terwijl al ons water in 2027 ecologisch op orde moet zijn. We bouwen tegelijkertijd door en we lozen door. Er komen steeds meer nieuwe milieuvreemde stoffen bij. Neem de medicijnresten, de PFAS-achtige ellende. Alsof we niks hebben geleerd van het stikstofdrama. Kortom, de ChristenUnie wil een integrale aanpak om de waterkwaliteit te verbeteren. Tot slot, wij hopen dat onze oproepen en noodkreten zijn gehoord door het college en dat zij die ook meeneemt bij het opstellen van de eerste begrotingswijziging. Indien nodig zullen we bij de bespreking van de eerste begrotingswijziging met moties en amendementen komen. De ChristenUnie wenst iedereen wijsheid en zegen toe bij de uitvoering van de plannen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende moties zijn ingekomen:

Motie M53 van de leden Rikkoert (ChristenUnie), Travaille (Partij voor de Dieren), Van den Dikkenberg (SGP) en De Jong (Volt) inzake Wie A zegt moet ook B zeggen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Voor het verduurzamen van provinciale gebouwen zijn de beschikbare middelen in de begroting 2024 erg laag;
- De doelen in de begroting zijn niet te relateren aan de hoofddoelen van het programmaplan (energieneutraal vastgoed in 2035 en organisatie in 2040);

Overwegende dat:

- Bij de energietransitie het belangrijk is dat de provincie zelf het goede voorbeeld geeft en kan zich hierbij geen vertraging permitteren;

Verzoeken het college van GS:

- Voor de eerste begrotingswijziging 2024 tot een plan naar 2040 te komen voor het energieneutraal maken van het provinciale vastgoed én de organisatie;
- Hierbij ook de daarbij behorende middelen vrij te maken om de doelstellingen te halen;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M54 van de leden Overkleeft (D66), Hart (GroenLinks), Westerlaken (CDA), Van Gilse (VVD) en De Boer-Leijnsma (PvdA) inzake UPLG op Tournee.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Dat tijdens onder meer de behandeling van de Koersnotitie UPLG in de commissievergadering van RGW van 26 juni 2023 bleek dat er grote verschillen te overbruggen zijn tussen de voor- en tegenstanders van het landelijke landbouwbeleid in het algemeen en van het UPLG in het bijzonder;
- Dat het voor een breed gedragen UPLG van groot belang is dat we die verschillen overbruggen;

- Dat we ook een kloof te overbruggen hebben als het gaat om de verstandhouding tussen onze inwoners en de politiek, zeker als het gaat om dit onderwerp;

Overwegende dat:

- Dat alleen het geschreven woord niet genoeg is om de noodzaak en uitwerking van maatregelen invoelbaar te maken;
- Dat ook de – positieve of negatieve – impact op gemeenschappen pas invoelbaar wordt als we die ter plekke kunnen ervaren en met de mensen kunnen praten wie het betreft;
- Dat dergelijke ervaringen voor- en tegenstanders van het UPLG kunnen verenigen rond het gemeenschappelijke doel (een rendabele landbouwsector met een positieve impact op natuur, milieu en dierenwelzijn) en dat doel dichterbij kunnen brengen;
- Dat Provinciale Staten in maart 2024 de kaders voor het definitieve UPLG zullen vaststellen;

Verzoeken het college van GS:

- Om, voorafgaand aan de behandeling in PS van het kaderstellende document UPLG in maart 2024, een aantal werkbezoeken te organiseren waarbij de commissie RGW in elk geval de prioritair gebieden Veenweidegebied, Utrechtse Heuvelrug en Gelderse Vallei aandoet en ter plekke, begeleid door relevante experts en belanghebbenden, de uitdagingen aldaar bekijkt en bespreekt

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Rikkoert. Dan is nu het woord aan de fractie van D66. Mevrouw De Widt, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Widt.

Mevrouw **DE WIDT**: Dank u wel, voorzitter. Mijn fractie ziet in deze basisbegroting dat er is uitgewerkt wat in onze Staten voor de zomer bij de kaderbrief is besloten. Wat D66 betreft, lopen een aantal zaken waarmee wij vooruit willen in deze provincie alvast goed door. Ik denk aan de inzet voor woningen, de energietransitie en de aanpak van het landelijk gebied. We wachten vol verwachting de begrotingswijziging over het coalitieakkoord af en de algemene beschouwingen bewaar ik tot dat moment. Voorzitter, in de vorige periode heeft mijn fractie in veel vormen aandacht gevraagd voor een stevige aanpak van het klimaatvraagstuk. Het doet ons een groot plezier dat de programmabegroting nu is verrijkt met de klimaatparagraaf. Complimenten aan college en organisatie daarvoor. Voorzitter, wij dragen natuurlijk ook bij aan het motiefestival vandaag. D66 heeft twee moties opgesteld bij de programmabegroting over onderwerpen waar wij een zekere urgentie zien. De motie UPLG op tournee roept het college op om zo snel mogelijk in 2024 werkbezoeken te organiseren voor onze Staten, zodat wij zelf de uitdagingen in het landelijk gebied ter plekke kunnen bezien en bespreken. De motie dien ik mede in namens GroenLinks, CDA, VVD en PvdA. En ten tweede-

De **VOORZITTER**: Ogenblikje. Ik zie ook dat u geen naam en geen tijd onder in beeld hebt, maar misschien kan daar even nog-

Mevrouw **DE WIDT**: Dat was al eerder vanmorgen, maar dat wordt door de griffier gecorrigeerd.

De **VOORZITTER**: Het wordt in ieder geval bijgehouden. Meneer Schaddelee heeft een vraag voor u.

De heer **SCHADDELEE**: Dank u wel, voorzitter. Ik ben een klein beetje in verwarring door deze motie. Hij roept op een kloof te overbruggen. Daar zijn we heel erg voor. Dan is het niet zo sterk om hem alleen maar met coalitiepartijen in te dienen, maar dat tot daaraantoe. Maar er wordt hier volgens mij een motie ingediend die vraagt om werkbezoeken te organiseren. Nu heb ik de functieprofielen er nog eens op nageslagen, maar volgens mij is dat niet de taak van gedeputeerden, maar juist van onze griffie. Volgens mij is onze griffie te allen tijde bereid om welk werkbezoek dan ook maar te organiseren. Dus ik zit me een beetje af te vragen, waarom vragen we via een motie via GS onze griffie om werkbezoeken te organiseren?

Mevrouw **DE WIDT**: Dank voor de vraag. Om te beginnen zou ik willen rechtzetten dat ik het niet over een kloof heb gehad, want die zien wij ook eigenlijk niet. Wij vinden dat de aanpak van het landelijk gebied enorm veel aandacht verdient. Dat zei ik ook in de inleiding van mijn betoog net al. Ik vind het niet ongepast om aan het college te vragen om bij de uitwerking- We zouden 1 november al op bezoek gaan en dat is uitgesteld. We willen het graag in de volle breedte van de prioritaire gebieden in het landelijk gebied zien. Dus vandaar.

Dan misschien toch nog maar één reactie, want dat woord kloof haal ik uit de motie zelf. In de inleiding staat vrij uitvoerig dat er een grote kloof is in het landelijk gebied, waar deze motie iets aan wil doen. Maar dan nogmaals, we weten waarom dat recente werkbezoek is uitgesteld. Volgens mij is er in de commissie al uitgebreid besproken dat er gewoon werkbezoeken georganiseerd gaan worden. Dus ik vind het een hele vreemde figuur om als alleen maar coalitiepartijen aan GS te vragen om een taak te doen die de griffie gewoon al op haar bordje heeft. Het is bijna een motie van wantrouwen naar onze griffie, maar zo zou u het vast niet hebben bedoeld.

De heer **OVERKLEEF**: Voorzitter, als ik iets hier iets over mag zeggen als-

De **VOORZITTER**: Nee, dat mag u niet. Dank u wel. Mevrouw Batteau heeft als eerst het woord.

Mevrouw **BATTEAU**: Als actie van Partij voor de Dieren hadden we eigenlijk de vergelijkbare vraag. We begrijpen eigenlijk helemaal niet waar deze motie vandaan komt. Als je dat wil organiseren, kan dat prima gewoon zelf georganiseerd worden met, ik denk, steun van alle fracties. Dus een hele vreemde motie wat ons betreft. Daarnaast vragen we ons af, wat gaat het bijdragen? Als we een kloof willen overbruggen, welke kloof hebben we het eigenlijk over? Ik denk wat we nodig hebben, is een heel transparant proces, die goed is ingericht, waarbij alle fracties weten wie er aan tafel zit in de landelijke gebieden in de landelijke programma's. En dat we daar gewoon als Statenleden bij kunnen zitten. Dus het lijkt mij een veel beter voorstel om gewoon het college te verzoeken transparante procedures in te richten over participatie, wie zit er aan tafel, een evenwichtige vertegenwoordiging. Laat ons vooral Statenleden daarin meekijken. Waarom is daar niet voor gekozen?

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Widt nogmaals en dan krijgt echt meneer Overkleeft het woord. Dus ik ben u niet vergeten.

Mevrouw **DE WIDT**: Dit laatste pleidooi is eigenlijk precies wat wij met deze motie ook vragen, om in de volle omvang de problematiek in het landelijk gebied ter plekke met de Staten samen te bespreken. Dus dat voegt daar niks aan toe.

Mevrouw **BATTEAU**: Dan begrijp ik nog steeds niet waarom een werkbezoek bij willekeurige mensen in het gebied daaraan gaat bijdragen. Dus nog steeds vind ik dat geen antwoord op mijn vraag.

De **VOORZITTER**: De dag is nog lang, u kunt ook nog met elkaar overleggen en verduidelijking vragen. Meneer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEF**: Voorzitter, als u mij toestaat. Ik wilde hier toch als ondertekenaar van deze motie iets over zeggen. Het gaat ons ook om het politieke signaal. Daarom hebben we het op deze manier gespeeld, om te laten blijken dat wij als Staten ook naar buiten kijken, naar buiten gaan, om ter plekke te gaan bekijken wat wij beslissen en waar wij over praten, wat dat voor gevolgen heeft, waarvoor het nodig is en hoe het concreet uitpakt en met wie we daar in het gebied allemaal te maken hebben. Om een zo breed mogelijke coalitie te vormen rond de invoering van het UPLG. Dus daarom.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Als aanvulling op het betoog van mevrouw De Widt. Mevrouw De Widt, u vervolgt.

Mevrouw **DE WIDT**: Ik was bijna klaar. De motie PFAS, onze tweede motie, is erop gericht om van het overbodige gebruik van PFAS af te komen. Wij dienen nog een aantal moties vandaag mede in. Dat was het.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M55 van de leden Overkleeft 9d66) en De Jong (Volt) inzake PFAS.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Dat er alternatieven zijn voor PFAS;
- Dat onze provincie per 2035 moet voldoen aan PFAS-doelen binnen de KRW;
- Dat we die doelen alleen kunnen halen als we de aanwas van PFAS nu een halt toe roepen; Dat de provincie een rol heeft in de bescherming van mens, milieu en natuur;
- Dat het Europees Parlement zich binnenkort buigt over een (mede op initiatief van Nederland ingediend) voorstel van de Europese Commissie voor een totaalverbod van PFAS;
- Dat zo'n verbod in het belang zou zijn van alle Europese regio's, aangezien de gevolgen van PFAS in elke regio voelbaar zijn;

Overwegende dat:

- Dat PFAS schadelijk zijn voor mens, milieu en natuur;
- Dat PFAS ook bekend staan als 'forever chemicals' – ze zijn niet afbreekbaar – en het bijna ondoenlijk is om ze weer op te ruimen als ze eenmaal in onze omgeving terecht zijn gekomen¹
- Dat PFAS een steeds prominentere plek innemen op de prioritaire stoffenlijsten binnen de KRW; bij de meest recente herziening werden 24 gerelateerde stoffen aan die lijsten toegevoegd;

Verzoeken het college van GS:

- Een verbod op PFAS waar en wanneer mogelijk te ondersteunen en actief te bepleiten;
- Als concrete uiting daarvan het initiatief te nemen tot een lobby vanuit het Europese Comité van de Regio's, ter ondersteuning van het voorstel van de Europese Commissie voor een verbod op PFAS;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw De Widt. Meneer De Jong heeft nog een vraag voor u. Meneer De Jong.

De heer **DE JONG**: Ik zal het kort houden. Vraag, voorzitter, is nog over deze motie PFAS. Kan D66 aan ons uitleggen wat, want wij voelen hier heel erg voor, we steunen ook zeker het idee, maar het is ons nog even niet helder in hoeverre dit echt een probleem is in Utrecht, wat dus aanleiding geeft om deze motie bij provincie Utrecht in te dienen.

Mevrouw **DE WIDT**: Heel exact, of het een probleem is in Utrecht, dat weet ik niet. Maar we vinden het een zorgwekkende stof van heel groot belang. Het is een klein duwtje in de rug van iets wat wij weten dat al loopt, maar waar we ons graag publiekelijk over willen uitspreken.

Voorzitter, maar die geest deel ik heel erg en daar ben ik het heel erg mee eens, dus dat is goed. Maar we dienen een motie in binnen de provincie Utrecht voor een probleem waarvan we dan niet zeker weten of dat in Utrecht een probleem is. Is dat een goede conclusie?

Wat mij treft, maakt u het gewoon ingewikkelder dan nodig is. Wij vinden het belangrijk om hier aandacht aan te besteden en wij denken dat PFAS wel degelijk ook in de provincie Utrecht- Als het vanuit Chemours in Dordrecht best wel al wijd gespreid daaromheen zit, ik weet bovendien ook zeker dat het rond vliegbasis bij Soesterberg ook speelt, dus het is niet zo dat het totaal niet voorkomt in Utrecht. Alleen op welke schaal dan exact, dat weet ik niet. Maar we willen er gewoon vanaf.

De **VOORZITTER**: Helder. Ik zie meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, ik zou graag nog even teruggaan op de motie UPLG, want ik zat nog even de inbreng van de heer Overkleef en mevrouw De Widt op één lijn te brengen. Maar het gaat er dus om, om een zo breed mogelijke coalitie te maken. Maakt u dan de besluitvorming afhankelijk van dat we in alle gebieden in ieder geval geweest zijn, zodat er geen verschil is dat het ene gebied wel gehoord is en het andere niet? Dus dat maart 2024 misschien ook wel juni kan worden, want afgelopen juni is er al een signaal gekomen vanuit Binnenveld dat de samenwerking niet goed gaat. De gedeputeerde gaat er pas in december naartoe. Dus dat is voor de tijdsplanning, als we nu nog tussen nu en maart al die bezoeken moeten inplannen, dan betekent dat wel dat we een lastige puzzel te leggen hebben, denk ik, qua planning. Maakt u dan de besluitvorming afhankelijk van de bezoeken?

Mevrouw **DE WIDT**: Qua besluitvorming zijn we denk ik ook gebonden aan lijnen die Den Haag voor ons heeft uitgezet. Maar ik ondersteun graag het pleidooi van meneer Van den Dikkenberg, daar is de motie juist ook op gericht, dat we een goed beeld over de hele provincie ons vormen en niet maar naar één plek toegaan.

De **VOORZITTER**: Tot slot. Het wordt een beetje een duetje-duovoorstelling. Maar gaat uw gang, meneer Overkleef.

De heer **OVERLKEEFT**: Daar was ik hier weer inderdaad, voorzitter. Misschien kan de gedeputeerde daar zo meteen iets over zeggen, over de planning van die werkbezoeken richting het vaststellen van de kaders in maart.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dank u wel ook, mevrouw De Widt. Kom ik nu bij de inbreng van de fractie UtrechtNu! en geef ik het woord aan meneer Fiscalini. Meneer Fiscalini, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel, voorzitter. Vandaag is een mijlpaal voor UtrechtNu!. Dit is namelijk onze allereerste Statenvergadering. Als verwelcoming voor iedereen hebben we voor iedereen een gebakje meegenomen, ook voor de vegans onder ons zijn er ook speciale vegan gebakjes. Door mijn collega's worden die uitgedeeld, dus mocht u vegan zijn, laat het even weten, dan komen we ze bij u brengen. En eet makkelijk.

De **VOORZITTER**: Dank u wel.

De heer **FISCALINI**: Voorzitter, een van de belangrijke onderwerpen van de agenda vandaag is de programmabegroting 2024. Hoewel wij in de commissies al veel besproken hebben en deze begroting beleidsarm wordt beschouwd, zien wij dit als een kans om onszelf een beetje te introduceren. Voorzitter, u kent ons natuurlijk al als twee leuke spontane gezellige knappe mannen. En Sjors kent u waarschijnlijk ook wel. Maar ook onze eigen droompiloot en fractiemedewerker Ramon Emmen, onze eigen parttime kippenboer Gijs van Dieren, evenals het commissielid slash sigarenschoorsteen van de provincie, David Bos, hebben zich aangesloten en de overstap gemaakt naar UtrechtNu!. UtrechtNu! is dan een nieuwe partij in dit huis. Bij UtrechtNu! kiezen we graag voor een pragmatische aanpak in de politiek, waarbij de nadruk ligt op pragmatische uitkomsten en oplossingen in plaats van houden aan biologische dogma's. Aangezien het een beleidsarme programmabegroting is, zullen wij vandaag enigszins terughoudend zijn. Over de verdere beleidskeuzes komen we uiteraard in december nog te spreken. We willen vandaag de gelegenheid aangrijpen om enkele moties onder de aandacht te brengen. Voorzitter, een van onze focuspunten, dat zal u waarschijnlijk niet verbazen, is ons energiebeleid. Wij zijn dan ook voorstander van een realistische benadering en met de keuze het liefst voor kleinschalige modulaire reactoren en zijn geen fan van windturbines en zonneweides. Dit brengt ons dan bij de motie over Geen balsahout in de Utrechtse windturbines. Voorzitter, balsahout is een materiaal, dat is vaak de keuze voor de productie van windturbinebladen vanwege zijn indrukwekkende combinatie van lichtheid en sterkte. Het lijkt een perfecte match voor de taak. Maar hier schuilt het probleem. Het groeiende gebruik van balsahout in windturbines heeft geleid tot een toenemende vraag naar dit kostbare materiaal. Deze vraag heeft een duistere bijwerking, illegale houtkap in het Amazonewoud. Ik zie een interruptie.

De **VOORZITTER**: Ja, maar goed, mevrouw Veen kwam zo rustig aanlopen, dat ik dacht, u maakt uw zin gewoon nog netjes af. Nu ze er toch is en u stil bent gevallen, geef ik mevrouw Veen het woord.

Mevrouw **VEEN**: Ik wilde met alle liefde uw zin afwachten. Maar dan stel ik mijn vraag meteen. Ik was even benieuwd, ik ben heel blij om te horen dat u zich net als ik en ik denk velen in deze zaal zorgen gemaakt over de boskap in het Amazonewoud, en ik vroeg me af of u ook inzichtelijk heeft gemaakt hoe de kap voor balsahout in verhouding staat tot de kap voor de aanleg van sojaplantages voor de veeboerderij in Europa.

De heer **FISCALINI**: Nee, dat hebben wij niet inzichtelijk gemaakt, want wij hebben het hier over windturbines en niet over de sojaplantages. Als u daar informatie of cijfers over heeft, dan zien we dat graag.

Wellicht is het interessant om daar eens naar te kijken, zodat als we het Amazonewoud echt willen beschermen, dat we dat dan doen op de plekken waar dat het meest zin heeft. Voornamelijk de aanleg van sojaplantages is 80 procent van de kap van het Amazonewoud. Dus ik denk dat dat de prioriteit zou moeten hebben in dezen.

Dank u wel. Ik zie ons graag daarin samen optrekken met D66. Ik wil wel een klein puntje dan daaraan toevoegen, dat ik het dan wel bijzonder vindt dat u de kap van balsahout dan niet echt een probleem vindt. Dus als het dan minder is dan soja, dan is het wel toegestaan.

De **VOORZITTER**: Misschien even, want er dringen meer mensen aan de interruptiemicrofoon aan, meneer De Jong eerst.

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Spekkie naar mijn bekkie, want dit is naast mijn provinciale werk onder andere mijn werk. Dus ik vroeg me even af, voorzitter, de conclusie die meneer Fiscalini trekt dat het leidt tot illegale houtkap, waar is dat op gebaseerd?

Er zijn meerdere artikelen in de loop van de jaren al verschenen en meerdere opiniestukken in kranten ook waarin staat dat het leidt tot illegale houtkap in het Amazonegebied.

Meerdere artikelen. Juist. Kunt u dat concreter maken en ook iets meer zeggen over de omvang waar we het hier over hebben? Want u brengt het

echt als belangrijk argument naar voren. Dan zou het u staan, zeg ik via de voorzitter, omdat te staven met concrete data van omvang. En welke artikelen heeft u het dan over? Dan kunnen we die opzoeken.

Ik zal u zo meteen alle artikelen toesturen.

VOORZITTER: Dank u wel. Meneer Breur.

De heer **BREUR:** Voorzitter, ik begeef me een beetje buiten mijn comfortzone, want van balsahout heb ik geen kaas gegeten. Toch vind ik het belangrijk dat wij voor de natuur, voor onze hele aarde zorgen. En als u daar een goed punt heeft van, dit is iets waar het beter kan, dan is dat natuurlijk mooi. Daarvoor mijn complimenten aan de heer Fiscalini. Maar ik vraag mij wel af, is er dan een alternatief voor het gebruik van balsahout? Want we kunnen zeggen, we stoppen met balsahout, we redden het regenwoud, maar als er geen alternatief is, dan lopen we hier vast. Dus heeft de heer Fiscalini daar ook over nagedacht?

De heer **FISCALINI:** Dank u wel voor deze vraag. Dat staat ook onder andere in de motie. Daar was ik zo meteen in mijn betoog ook. Er zijn inderdaad meerdere alternatieven. Glasvezelversterkende kunststoffen, koolstofversterkende kunststoffen, houtcomposieten, recyclebare kunststoffen en hybride materialen. Dat zijn allemaal alternatieven voor balsahout.

De **VOORZITTER:** Meneer Breur. U bent blij? Dank u wel. Meneer Adriani.

De heer **ADRIANI:** Dank, voorzitter. De heer Fiscalini gebruikt zijn bijdrage ook om zijn nieuwe partij een beetje te introduceren en neer te zetten en te duiden en brengt dan als eerste deze motie in. Mag ik deze motie zo interpreteren dat u, als het niet met balsahout is, wel voor de plaatsing van windturbines bent als nieuwe partij?

De heer **FISCALINI:** Volgens mij heb ik net in het stukje daarvoor gezegd dat wij liever zien dat er ingezet wordt op kleinschalige modulaire reactoren en geen fan zijn van windturbines. Desalniettemin zijn wij realistisch genoeg dat, mochten er dan windturbines gebouwd worden in de provincie Utrecht, dat we dan liever zien dat ze niet met balsahout en hout worden gemaakt.

De **VOORZITTER:** Mooi. Dank u wel.

De heer **ADRIANI:** Voorzitter, ten opzichte van verkiezingsprogramma waar de heer Fiscalini mee campagne heeft gevoerd, lijkt me dat een enorme winst. Dank.

De **VOORZITTER:** Goed. Dank u wel. Meneer Fiscalini vervolgt zijn betoog.

De heer **FISCALINI:** Dank u wel, voorzitter. Dan wilde ik eigenlijk verder de motie indienen. De motie draagt dan verder op geen gebruik te maken van balsahout in windturbinebladen in projecten binnen onze provincie en actief te pleiten voor het gebruik van duurzame alternatieven voor balsahout. Voorzitter, dan de volgende motie. Wij van UtrechtNu! willen graag benadrukken dat de Aziatische hoornaar een invasieve exoot is in Nederland sinds 2017. Een ernstige bedreiging voor onze natuur. Deze wesp staat erom bekend honingbijen, wilde bijen en andere insecten te eten, wat de balans in ons ecosysteem verstoort. De NVWA speelt een cruciale rol bij de opsporing, terwijl de provincie verantwoordelijk is voor de bestrijding. We moeten ons bewustzijn van het feit dat de Aziatische hoornaar wellicht vaker in Midden en Noord-Nederland zal verschijnen. Daarom is het van groot belang om deze nesten op te sporen en te vernietigen, om te voorkomen dat deze invasieve soort zich hier verder gaat vestigen. Burgers spelen hierbij een belangrijke rol, want zonder hun waarneming kan de NVWA en de provincie niet effectief handelen. Daarom roepen wij in onze motie op dat het toewijzen van extra financiële middelen voor voorlichting en bewustwordingscampagne bij het bestrijden van de Aziatische hoornaar. Dat was de motie. Voorzitter, we moeten erkennen dat weidevogels een uniek en waardevol onderdeel vormen van onze Nederlandse natuur. Ons land draagt

een grote verantwoordelijkheid voor het behoud van beide vogelpopulaties. Helaas gaat het niet goed met de weidevogelstand. Veel van deze weidevogelsoorten, zoals de grutto, tureluur en wulp, zijn bijzonder plaatsgetrouw in hun broedgedrag. Dit betekent dat als hun vertrouwde broedgebied verdwijnt, ze niet zomaar naar een ander gebied kunnen verhuizen en daar een succesvol broedseizoen kunnen hebben. Vandaar de motie Behoud broedgebieden, om in de eerste wijziging van de omgevingsveroordeling op te nemen dat weidevogelkerngebieden uitgesloten worden voor het aanleggen van windturbines en zonnevelden. Daarnaast, voorzitter, hechten wij van UtrechtNu! veel waarde aan participatie in onze gemeenschap en geloven dat een sterke samenwerking cruciaal is voor succes. Maar daar hoort ook bij dat je het goede voorbeeld gaat geven. In dit geval de practice what you fiets-motie. Die roept op, gezien de ambitie van het college om inwoners van de provincie 50 procent van de afstanden tot 15 kilometer per fiets af te laten leggen, dragen wij het college van Gedeputeerde Staten op deze ambitie zelf ook uit te voeren en daar een registratie van bij te houden. Ik hoop dat u allen ook een fiets heeft, anders is wellicht een deelfiets ook een optie. Voorzitter, dan de afsluiting.

De **VOORZITTER**: Meneer Breur schoot overeind bij dit punt. Gaat uw gang, meneer Breur.

De heer **FISCALINI**: U heeft geen fiets?

De heer **BREUR**: Dank u wel. Laat ik het ermee eens zijn, als je de fiets kan pakken, neem vooral de fiets. Ik beperk mijn autogebruik ook zoveel mogelijk. Wat ik met de fiets kan doen, doe ik met de fiets. Wat ik met het OV kan doen, doe ik met het OV. Pas in laatste instantie kijk ik naar de auto. Maar de motie die u hierover indient om het op te leggen aan het college en daar dan ook nog een registratie van bij te houden, is dat niet A, een beetje kinderachtig en B, onnodig bureaucratisch?

De heer **FISCALINI**: Dat kan je zo interpreteren. Het is natuurlijk wel zo dat als het college zelf iets oplegt aan de inwoners, een doel stelt, dan is het eigenlijk gewoon een practice what you fiets, dan kan je ook gewoon zelf het goede voorbeeld geven. Wij van UtrechtNu! vinden niet dat dat moet en wij dragen niks op. Maar het college wel, dus dan, geef het goede voorbeeld en ga op de fiets.

En daar is deze motie voor nodig en u had niet gewoon kunnen vragen, college, wat doet u zelf op dat gebied?

Dat hebben we ook gevraagd over de vorige periode. Vandaar ook deze motie. Daaruit bleek dat het niet helemaal goed bijgehouden was en hoeveel ritten er met de auto waren gemaakt, vandaar de motie.

De **VOORZITTER**: Voldoende, meneer Breur?

De heer **BREUR**: No further questions, your honor.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dank. In de motie gaat het over 15 kilometer. Nu wordt er vaak bepleit voor een mobiliteitstransitie, ook in het landelijk gebied en dergelijke. Dat is een nobel streven, maar vaak niet haalbaar. Is het ook te overwegen, want 15 kilometer vanaf Utrecht is nog wel te bezien, er liggen veel bestemmingen binnen, om die afstandsrange wat op te lengen?

De heer **FISCALINI**: Ik denk dat u dan bij ons bij het verkeerde adres bent. Want dit is namelijk iets wat de Gedeputeerde Staten heeft opgelegd. Dit is niet wat wij verzinnen hebben. Wij hebben letterlijk de tekst overgenomen. Want de ambitie van het college is om inwoners van onze provincie 50 procent van de afstanden tot 15 kilometer per fiets te laten afleggen. Dus dan moet u eigenlijk bij het college zijn.

Voorzitter, wat het college verzint, acht ik altijd heel hoog. Maar wij zijn uiteindelijk kaderstellend, dus als wij die 15 kilometer oplengen en op willen lengen, dan kan dat. Maar is dat iets waar we het wellicht nog over kunnen hebben in de schorsing?

Zeker. Als u het college langer en meer op de fiets wilt zien, dan kunnen we daar zeker over praten.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel. Mooi lunchonderwerp, lijkt mij. Meneer Kamp.

De heer **KAMP**: Dank u wel, voorzitter. Even heel in het kort en los van het aantal kilometers. Ik hoor hier dat er beweerd wordt dat GS dit oplegt aan onze inwoners. Volgens mij hebben wij daar als PS om gevraagd en zou de motie dan moet gelden dat PS zich ook houdt aan het fietsen van die 15 kilometer.

De heer **FISCALINI**: Als meneer Kamp dat prima vindt, ik wil best zo meteen even overleggen, en als D66 ook zegt, binnen een afstand van 15 kilometer willen we dat iedereen 50 procent met de fiets gaat, dan kunnen we daar best wel de motie over herschrijven. Dus als ik begrijp dat meneer Kamp dat ook prima vindt, dan lijkt me dat een goed idee.

Ik denk, als u het vraagt aan GS en u wilt het goede voorbeeld geven, dan zou u ook aan PS moeten vragen of wij bereid zijn dat te doen. Dus dat is inderdaad de vraag.

De **VOORZITTER**: Mij lijkt het goed om één lunchtafel voor dit onderwerp te reserveren. Ik zie een paar liefhebbers die daar nog even en door willen praten met elkaar. Voldoende? Meneer De Jong, ook nog op dit onderwerp? Op het vorige onderwerp. Gaat uw gang.

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Want ik moest het toch nog even laten bezinken. U dient een motie in omtrent windmolens in weidevogelbroedgebieden, maar er loopt nu een planMER. Wat betekent, voorzitter, deze motie dan in het vertrouwen van UtrechtNu! in deze planMER?

De heer **FISCALINI**: Dat heeft eigenlijk niet zo heel veel te maken met de planMER, want wij willen gewoon dat er in de omgevingsverordening- Nu wordt de deur op de kier gezet om in weidevogelbroedgebieden windturbines te plaatsen en zonneweides. Wij willen gewoon dat dat uitgesloten wordt. Want het gaat niet goed met de weidevogelpopulatie en dat vinden wij wel belangrijk.

Volgens mij typisch iets is wat in planMER ook serieus wordt overwogen en in de verdere procedures die lopen. Dus wat mij betreft een onnodige motie. Dank u, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Meneer Fiscalini, u vervolgt.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel, voorzitter. Dat zal inderdaad alleen een onnodige motie zijn als dat planMER- We weten natuurlijk niet wat voor uitkomst dat heeft. Het kan ook maar zo zijn dat de uitkomst is dat er wel windturbines in weidevogelbroedgebieden geplaatst mogen worden. In dat opzicht is de motie dan zeker van waarde. Voorzitter, dan ter afsluiting. De provincie Utrecht heeft in de afgelopen jaren haar beleid verbreed en haar instrumentarium voor beleidsvorming en uitvoering uitgebreid en gediversifieerd. Dit heeft geleid tot een breder scala aan mogelijke rollen en een groter en diverser aantal belangen van onze provincies. Om de transparantie te vergroten- Nou gaat mijn tekstje weg. Eén moment.

De **VOORZITTER**: Ik zit even te kijken. Ook nu weer schrikt u ervan dat er zelfs twee mensen zijn. Maar even voor de orde, is het handig dat meneer Fiscalini zijn laatste zin afmaakt? Gaat uw gang.

De heer **FISCALINI**: Dat is mooi. Om de transparantie te bevorderen en zowel de burger als Provinciale Staten een duidelijk beeld te geven van de rollen en belangen van de provincie Utrecht in elk dossier, heeft UtrechtNu! een motie opgesteld, genaamd de Rollenparagraaf. Met het dictum dat luidt als volgt, om in elk Statenvoorstel een paragraaf op te nemen waarin de rollen en belangen van de provincie ten aanzien van het dossier worden omschreven. En dan, voorzitter, ik rond af, met deze rollenparagraaf streven we naar meer duidelijkheid, verantwoording en transparantie in onze besluitvorming. Deze

motie biedt de mogelijkheid om beter geïnformeerde beslissingen te nemen en het vertrouwen van de burger in ons bestuur te versterken.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende moties zijn ingekomen:

Motie M56 van het lid Fiscalini (UtrechtNu!) inzake Geen balsahout in Utrechtse windturbines.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- De stijgende vraag naar balsahout heeft geleid tot illegale kap van deze bomen in het Amazonewoud, met uiteenlopende gevolgen voor de biodiversiteit en de levenswijze van inheemse bevolkingsgroepen.
- Er in de Provincie Utrecht plannen zijn om windturbines te gaan bouwen.

Overwegende dat:

- Balsahout vaak wordt gebruikt in de productie van windturbinebladen vanwege zijn lichtheid en sterkte.
- Het gebruik van balsahout in windturbinebladen leidt tot een stijgende vraag naar dit materiaal.
- De stijgende vraag naar balsahout heeft geleid tot illegale kap van deze bomen in het Amazonewoud, met uiteenlopende gevolgen voor de biodiversiteit en de levenswijze van inheemse bevolkingsgroepen.
- Het behoud van bossen en de bescherming van inheemse volkeren cruciaal zijn voor het behoud van onze planeet.
- Alternatieve materialen beschikbaar zijn voor de productie van windturbinebladen zonder de negatieve gevolgen van balsahout.

Verzoeken het college van GS:

- Geen gebruik te maken van balsahout in windturbinebladen in projecten binnen onze provincie.
- Actief te pleiten voor het gebruik van duurzame alternatieven voor balsahout in windturbinebladen binnen onze provincie en bij de betrokken instanties.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M57 van de leden Fiscalini (UtrechtNu!) en Schaddelee (ChristenUnie) inzake Bestrijding Aziatische Hoornaar.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- De aanwezigheid van de Aziatische hoornaar heeft geleid tot overlast en zorgen bij burgers, imkers en landbouwers in onze regio, vanwege de bedreiging voor hun bijenkolonies en de veiligheid van mensen.

Overwegende dat:

- De Aziatische hoornaar (*Vespa velutina nigrithorax*), die zich inmiddels heeft gevestigd in de Provincie Utrecht, wordt beschouwd als een invasieve soort in veel regio's en heeft een aanzienlijke negatieve impact op inheemse bijenpopulaties en het lokale ecosysteem.
- De Aziatische hoornaar staat bekend om zijn roofzuchtige gedrag tegenover honingbijen en andere bestuivers, wat een bedreiging vormt voor de bestuiving van gewassen en de biodiversiteit.

- Vroegtijdige detectie en bestrijding van de Aziatische hoornaar kan helpen om de verspreiding van deze invasieve soort te beperken en de gevolgen ervan te verminderen.
- Een brede en stevige aanpak van invasieve exoten belangrijk is, waar deze Aziatische Hoornaar een representant van is.

Verzoeken het college van GS:

- Om vroegtijdige detectie- en surveillancemaatregelen te implementeren om de aanwezigheid van de Aziatische hoornaar in onze regio te monitoren.
- Om extra financiële middelen toe te wijzen voor voorlichting en bewustwordingscampagnes gericht op burgers, imkers en landbouwers om hen te informeren over de Aziatische hoornaar, de risico's ervan en de procedures voor het melden van waarnemingen.
- Om samen te werken met relevante instanties en deskundigen om effectieve strategieën voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar te ontwikkelen en uit te voeren, rekening houdend met de bescherming van inheemse soorten en de veiligheid van het publiek.
- Om transparant te communiceren over de voortgang en resultaten van deze inspanningen en eventuele verdere maatregelen te overwegen die nodig zijn om de Aziatische hoornaar op verantwoorde wijze te beheren en te bestrijden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M58 van de leden Fiscalini (UtrechtNu!) en Batteau (Partij voor de Dieren) inzake Behoud broedgebieden.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constateerend dat:

- Weidevogels een uniek onderdeel uitmaken van de Nederlandse natuur;
- Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft om zorg te dragen voor de instandhouding van weidevogelpopulaties;
- Het niet goed gaat met de weidevogelstand;
- Veel weidevogelsoorten zoals onder andere de Grutto, Tureluur en de Wulp erg plaatsrouw in hun broedgedrag zijn;
- Deze honkvaste weidevogels bij het verdwijnen van hun vertrouwde broedgebied dus niet eenvoudig in een ander natuurgebied alsnog een succesvol broedseizoen zullen hebben;

Overwegende dat:

- In de programmabegroting Meerjarendoel 2.2.3 aangeeft dat de omgevingswet ruimte biedt voor het aanleggen van windturbines en zonnevelden binnen weidevogelkerngebieden;
- De interim omgevingsverordening van de provincie Utrecht ten aanzien van de plaatsing van windturbines en zonnevelden binnen weidevogelkerngebieden de formulering 'minimaal behoud van kwaliteit van leefgebied' hanteert (art. 6.12), maar geen concrete, toetsbare eisen verbindt aan bouw of nieuwe ontwikkelingen in weidevogelkerngebieden;
- Er in de toelichting op art. 6.12 wel de volgende belangrijke factoren voor een weidevogelleefgebied genoemd worden, zoals voldoende omvang van het gebied, openheid, rust, relatief hoge waterpeilen, agrarisch natuurbeheer gericht op weidevogels, een goede inrichting en voorkomen van predatie;
- De keuze voor windturbines en zonnevelden in weidevogelkerngebieden indruist tegen deze factoren, die essentieel zijn voor het verbeteren van de weidevogelstand;

Verzoeken het college van GS:

- Om in de 1e wijziging van de Omgevingsverordening op te nemen dat weidevogelkerngebieden uitgesloten zijn voor het aanleggen van windturbines, en zonnevelden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M59 van de leden Berlijn (UtrechtNu!), Rikkoert (ChristenUnie) en Oude Luttikhuis (BBB) inzake Practice what you fiets.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Overwegende dat:

- Het college een voorbeeldfunctie heeft in het implementeren en volgen van het eigen beleid.
- Er twijfels en vragen kunnen ontstaan over de haalbaarheid en redelijkheid van beleid als het college zelf niet naar de gestelde normen leeft.
- Het belangrijk is voor de transparantie en integriteit dat het college zijn eigen aanbevelingen volgt en dit ook aantoonbaar maakt.

Verzoeken het college van GS:

- Gezien de ambitie van het college om inwoners van onze provincie 50 procent van de afstanden tot 15 kilometer per fiets af te laten leggen, dragen wij het college van GS op om deze ambitie zelf uit te voeren en daarvan een registratie bij te houden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M60 van de leden Fiscalini (UtrechtNu!) en Oude Luttikhuis (BBB) inzake Rollenparagraaf.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Overwegende dat:

- Het voor de Provinciale Staten van groot belang is om een duidelijk inzicht te hebben in de rollen en belangen van de Provincie t.a.v. elk individueel dossier;
- Een expliciete en heldere uiteenzetting in Statenvoorstellen en officiële Mededelingen kan bijdragen aan beter geïnformeerde besluitvorming;
- Proactieve communicatie vanuit het college van GS essentieel is voor het goed functioneren van de Staten;

Verzoeken het college van GS:

- Om in elk Statenvoorstel een paragraaf op te nemen waarin de rollen en belangen van de Provincie t.a.v. het dossier worden omschreven.
- Te onderzoeken naar de mogelijkheid dat Gedeputeerde Staten de Provinciale Staten proactief informeert indien t.a.v. dossiers waarover Provinciale Staten hebben besloten of dienen te besluiten, zich wijzigingen voordoen t.a.v. de rollen en/of belangen van de Provincie.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Fiscalini. En ook deze motie zal aan uw Stateninformatiesysteem worden toegevoegd. Mevrouw Matser.

Mevrouw **MATSER**: Dank u wel. Ik had nog een vraag aan de heer Fiscalini over de motie die ging over de weidevogels en hoe we die gaan beschermen in het bouwen van de windmolens. We gaan namelijk binnenkort als Staten een bredere afweging maken waarin we veel meer meenemen dan alleen maar die weidevogels. En alhoewel het mij heel erg dunkt dat UtrechtNu! opkomt voor het bestaan van de weidevogels en dat we die graag willen beschermen, ben ik benieuwd of UtrechtNu! het ook belangrijk vindt om andere afwegingen mee te nemen, als we gaan kijken naar waar die windmolens uiteindelijk moeten terechtkomen.

De heer **FISCALINI**: Ja, zeker. Nou noemt u een aantal afwegingen. Dan kunnen we kijken of we dat ook belangrijk vinden.

De **VOORZITTER**: Sorry. Ik verstond het niet helemaal.

De heer **FISCALINI**: Ik hoorde een aantal afwegingen. Maar dan ben ik wel benieuwd, wat voor afwegingen?

De **VOORZITTER**: U stelt de vraag terug. Mevrouw Matser, gaat uw gang.

Mevrouw **MATSER**: Volgens mij zijn er andere afwegingen te maken rondom, willen we dicht bij natuurgebieden, willen we dicht bij waar mensen wonen? Zo zijn er nog veel meer zaken te bedenken. Ik denk dat we die zo meteen allemaal geheel af gaan wegen en dat het onhandig is om nu voorhand ons vast te pinnen op één onderwerp. Dat we juist die integraliteit willen bewaken, dat we ervoor willen zorgen dat we alle verschillende invalshoeken mee kunnen nemen, dat we daar nog een uitgebreid gesprek over kunnen hebben zo meteen. Dus daarom vraag ik u eigenlijk om deze motie nog even aan te houden en te wachten totdat we zo meteen dat gesprek hebben gehad.

De **VOORZITTER**: Daar kunt u nog even op reageren, meneer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel, voorzitter. Die motie gaan we niet aanhouden. Het is namelijk omdat zo meteen in de omgevingsverordening, dan wordt de deur op de kier gezet om in weidevogelbroedgebieden de mogelijkheid te maken om daar windturbines te gaan bouwen, iets wat nu nog niet mag en nu nog niet kan. Vandaar dat we vinden dat deze motie wel enigszins van belang is. Zeker als je weet dat het niet goed gaat met de weidevogelpopulatie hier in deze provincie Utrecht. Dan vind ik het uitermate bijzonder eigenlijk en dat doet mijn wenkbrauwen best wel fronsen dat dan een groene partij als GroenLinks zegt van, laten we dan ook maar misschien de weidevogels- Die vinden we misschien wat minder belangrijk. Dan chargeer ik wel een klein beetje.

De **VOORZITTER**: Dit lijkt mij een uitdaging. Ik wilde nou even mevrouw Flink het woord geven.

Mevrouw **FLINK**: Dank, voorzitter. Mooi om te lezen dat UtrechtNu! de Utrechtse biodiversiteit ook zo aan het hart gaat. Ik heb een verduidelijkende vraag over dezelfde motie, de motie voor de broedgebieden. U heeft het hier de hele vergadering al over behoud van broedgebieden en wat u het college opdraagt is dat de omgevingsverordening gewijzigd wordt naar weidevogelkerngebieden. Ik vroeg me af of hier een verschil tussen zit, hoe de heer Fiscalini dit verschil duidt en waarom gekozen is om weidevogelkerngebieden uit te sluiten in zijn geheel en het niet alleen te focussen op weidevogelbroedgebieden. Dank u wel.

De heer **FISCALINI**: Omdat in de omgevingsverordening wordt gesproken over weidevogelbroedgebieden in plaats van -kerngebieden. Vandaar.

Als u mij toestaat, voorzitter. Dan is deze motie toch eigenlijk al overbodig want weidevogelbroedgebieden zijn dan al uitgesloten en u heeft een motie om weidevogelbroedgebieden uit te sluiten, maar u zegt -kerngebieden

uitsluiten, dus er zit een geval van licht tussen. Dus ik wilde graag weten waarom u dan weidevogelkerngebieden in zijn geheel wilt uitsluiten. Omdat ook in weidevogelkerngebieden vogels broeden.

De **VOORZITTER**: Dank, mevrouw Flink. Mevrouw Matser wilde nog even, maar dan echt heel kort, reageren op meneer Fiscalini.

Mevrouw **MATSER**: Sorry, voorzitter. Ik wilde toch wel heel even corrigeren dat ik juist heb benadrukt dat we het behoud van weidevogels heel belangrijk vinden, dat we dat op allerlei manieren stimuleren. Juist met het toevoegen van nieuwe natuur. Op allerlei andere manieren willen we dat juist behouden. Alleen vinden we het belangrijk dat de afweging voor waar de windmolens komen, dat die integraal gemaakt wordt, zodat we daar meerdere dingen bij afwegen. Dus ook andere vogels, niet alleen weidevogels, ook andere dieren, andere natuur. Juist dat allemaal samen moeten we als geheel beoordelen en niet één onderdeel daarvan uitlichten. Dat was mijn betoog. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dat was uw punt. Dank u wel. Meneer De Jong.

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Toch nog blij te horen de zorgen die er bestaan bij UtrechtNu! omtrent de weidevogels. Maar deze motie pakt dan die oorzaak niet aan. Dus ik heb twee vragen. De eerste vraag is, wat ziet UtrechtNu! dan als de oorzaak van die bedreiging voor de zo geliefde weidevogel. En twee, is UtrechtNu! voornemens om daar dan ook moties over in te dienen, om die oorzaak aan te pakken?

De heer **FISCALINI**: Wij hebben niet heel precies helder wat nou precies de oorzaak is. Als het heel duidelijk is wat echt precies de oorzaak is, dan kunnen we daar ook zeker wel- Dan is het een overweging waard om daar moties over in te dienen. Maar op dit moment gaat het over dat er een leefgebied is waar weidevogels in zitten en dat dat bedreigd kan worden.

Tot slot, voorzitter. Een van de oorzaken is natuurlijk het huidige gebruik van het land met het Engels raaigras. Dus dan wil ik u aanbevelen daar een motie over te gaan indienen. Want als we het daar aanpakken, heeft dat veel meer effect dan met deze motie voor iets wat er nog niet is.

De **VOORZITTER**: Meneer Fiscalini, u neemt daar kennis van. Meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter. Ik hoorde de discussie en ik dacht van, volgens mij is er juist een integrale weging gemaakt onder andere bij de Omgevingsvisie en wordt daar nu gevraagd om een gebied aan toe te voegen, wat ik zeer onderstreep. En ik zou dan ook de vraag willen stellen van, beoogt u eigenlijk om de weidevogelkerngebieden, want er staat geen -broedgebieden in de Omgevingsvisie, om de weidevogelkerngebieden een gelijk regime te geven als de ganzenrustgebieden? Want hoe gek het ook is, de overlastgevende ganzen zijn wel beschermd tegen windmolens. Tenminste, daar zit een zwaardere regime op. En de weidevogelkerngebieden niet. Wilt u dat dan hetzelfde regime geven?

De heer **FISCALINI**: Ja.

Voorzitter, dat is dan helder. Maar dat is dan ook belangrijk richting de partijen die net zeiden van, er moet een integrale weging gemaakt worden, dat we die integrale weging juist ook maken door dit gebied toe te voegen. Want het is natuurlijk een vreemde verhouding dat de ganzengebieden wel beschermd zijn tegen windmolens en weidevogelkerngebieden, waar we jaarlijks miljoenen instoppen om het operationeel te houden en de dieren een goede staat van instandhouding te laten krijgen, dat we die niet beschermen. Dus dat zou een argument kunnen zijn om dat toch te steunen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Goed. Voldoende? U was klaar, meneer Fiscalini?

De heer **FISCLAINI**: Ik was helemaal klaar, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank. En dank u wel voor de traktatie. Dan kom ik nu bij de fractie van het CDA. Meneer Koren heeft het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koren.

De heer **KOREN**: Dank, voorzitter. Voor ons ligt een beleidsarme begroting, een begroting waar het coalitieakkoord nog niet in is verwerkt. Een paar maanden geleden hebben we afgesproken dat de algemene beschouwingen gehouden zouden worden bij de aangepaste begroting op 13 december aanstaande. Zie hier een hoeveelheid aan moties. Als we dit al indienen bij een beleidsarme begroting, wat staat ons dan te wachten op 13 december? Misschien heeft het iets te maken met de aankomende landelijke verkiezingen. Wie zal het zeggen? Het staat iedereen uiteraard vrij om een bijdrage te doen. Het CDA zal vandaag niet de algemene beschouwingen houden. Voorzitter, in een fatsoenlijke provincie zorgen we dat we grip houden op de financiën, de tering naar de nering zetten en niet de rekening doorschuiven naar de volgende generaties. De provincie Utrecht heeft altijd goed op het huishoudboekje gelet en niet onnodig geleend of onnodig belastingen verhoogd. Maar dit dreigt te veranderen en dat is reden voor zorg. We hebben een sluitende begroting gepresenteerd gekregen, maar er zijn ook uitdagingen, zoals herijking van het provinciefonds, het aantrekken van leningen en het personeelstekort, met name in het financiële domein. Voorzitter, het CDA maakt zich zorgen over de aanstaande veranderingen in het provinciefonds. Al een tijdje lopen er gesprekken om het provinciefonds anders in te richten. De provincies zijn er onderling niet uitgekomen, maar zoals de plannen er nu voorstaan, zal de provincie Utrecht minder geld gaan ontvangen vanuit Den Haag. Minder inkomsten betekent bezuinigen, meer gaan lenen of inwoners zwaarder belasten. Alle drie geen aantrekkelijke opties. Onderdeel van de nieuwe plannen voor het provinciefonds is dat de provincie Utrecht ook nog eens de onbenutte belastingcapaciteit moet gaan benutten. In begrijpbare taal betekent dat dat wij de motorrijtuigenbelasting moeten gaan verhogen. Het CDA maakt zich ook zorgen over het aantrekken van leningen. De provincie Utrecht heeft nog geen leningen, maar zoals uit de begroting blijkt, zullen wij in de nabije toekomst moeten gaan lenen om aan onze taakstellingen te kunnen voldoen. Een zorgelijke ontwikkeling, zeker in de tijd waar lenen met een stijgende rente niet meer gratis is. Daarnaast maakt het CDA zich zorgen over de personele bezetting in het financiële domein. De onderbezetting en het vertrek van kennis heeft al geleid tot verhoogde inzet van de accountant. Dat is geen wenselijke situatie. Het invullen van de vacatures is noodzakelijk, zeker op sleutelposities. Tegelijk moeten we zorgen dat er geen nieuwe vacatures bijkomen en externe inhuur voor langere tijd wordt verbonden. Voorzitter, we dienen er geen motie voor in, maar roepen het college op om er alles op in te zetten om te zorgen dat wij geen nadeelprovincie worden in de herijking van het provinciefonds en autobezitters niet onnodig zwaarder moeten belasten, dat wij een toekomstvisie krijgen om lenen in de toekomst tot een minimum te beperken en te zorgen dat het vervullen van de vacatures in het financiële domein absolute topprioriteit wordt, waarbij wat ons betreft onconventionele maatregelen niet worden uitsloten. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Koren. Meneer Schaddelee heeft nog een vraag voor u. Meneer Schaddelee.

De heer **SCHADDELEE**: Dank u wel, voorzitter. We kennen het CDA in dit huis altijd een beetje als de hoeder van de niet-noodzakelijke moties. Het CDA stemt nooit voor moties die niet strikt noodzakelijk zijn of die overbodig zijn. Daarom was ik toch een klein beetje verrast dat ook de naam van CDA onder de motie stond over UPLG op tournee. Dus mijn vraag aan de heer Koren is, voorzitter, welk doel dient deze motie die niet op een andere manier bereikt had kunnen worden dan via juist deze motie?

De heer **KOREN**: U kent inderdaad het CDA, dat we niet stemmen voor onzinnige moties. We hebben nog niet gestemd, dus u weet het nog niet. Maar volgens mij is daar in de vorige beantwoording al genoeg over gezegd. Dus daar hoeft ik weinig aan toe te voegen.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel. Voldoende, meneer Schaddelee?

De heer **SCHADDELEE**: Ik ben wel benieuwd naar de opvatting van het CDA daarover. Waarom is deze motie nodig? Ik vind het een beetje te makkelijk om dan te verwijzen naar de beantwoording door een andere fractie.

De heer **KOREN**: Ik kan ook nog zeggen dat ik zo even met de woordvoerder wil overleggen. Maar nogmaals, volgens mij is het duidelijk waarom wij hem willen indienen. Dat hebben de andere fracties net aangegeven en. Misschien is het overbodig. Ik denk dat het niet kwaad kan.

De **VOORZITTER**: Meneer Adriani, gaat uw gang.

De heer **ADRIANI**: Dank, voorzitter. De heer Koren zegt, we maken ons zorgen over het feit dat we gaan lenen en we willen dat ook niet doorschuiven naar volgende generaties. Maar is de heer Koren het met mij eens dat we ook echt een aantal investeringen moeten doen om ook niet andere problemen door te schuiven naar toekomstige generaties en dat dat het lenen dan toch uiteindelijk wel rechtvaardigt?

De heer **KOREN**: Ik ben het helemaal met u eens, dat wij inderdaad als provincie onze taken moeten uitvoeren. Het feit dat we daarvoor moeten gaan lenen, dat is zorgelijk. Ik zou daar wel een toekomstvisie op willen hebben, dat we dat kunnen beperken. Dus ik zeg niet dat we niet moeten lenen, maar het kan niet zo zijn dat we gewoon vanaf nu alles gaan lenen en dus de generatie na ons daarmee opzadelen.

Maar u bent het met mij eens dat we de generatie na ons ook niet met de gevolgen van ons handelen nu moeten opzadelen, als het gaat om stikstof, als het gaat om fossiele brandstoffen, als het gaat om de woningtekorten en alle andere uitdagingen die wij hebben?

Zo kunnen we nog een hele lijst noemen. Eens. Wij moeten doen wat we moeten doen. Maar ik zeg alleen dat we wel oog moeten houden dat we niet ongebruikt gaan lenen.

De **VOORZITTER**: Mij lijkt dat u het met elkaar eens bent. Dank u wel, meneer Koren. Dan kom ik nu bij de fractie van Volt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jong.

De heer **DE JONG**: Dank, voorzitter. De Europees klimaatdienst Copernicus Climate Change Service meldde vandaag dat het jaar 2023 naar alle waarschijnlijkheid het warmste jaar ooit gaat zijn. Laten we vandaag in dat licht ook de begroting samen hier bespreken. Alle zeilen bij voor het klimaat. Het is tijd voor radicale keuzes, zoals versnelling van de transitie binnen de landbouw, versnelling van onze inzet op klimaatadaptatie, bijvoorbeeld met een klimaatadaptatiefonds. Een vastberaden en integrale aanpak voor bodem en water en koers op de KRW-doelen. Het stoppen van vervuiling, zoals door PFAS. En daarom dienen wij ook de motie van D66 mede in en vragen wij hierbij Gedeputeerde Staten een toezegging te geven om de omvang van deze problematiek in Utrecht in kaart te brengen. Maar ook versnelling van duurzame energie in Utrecht. Daarom dienen wij ook de motie van Partij voor de Dieren mede in, waarvoor dank. Ook het starten van kleinschalige kernenergie, een actievare inzet op energiebesparingen en innovaties, ook op het gebied van opslag, en het stimuleren van circulaire economie. Wij begrijpen, voorzitter, dat de meeste keuzes van het nieuwe college in december duidelijk zullen worden bij de wijziging op de begroting. Wij roepen het college op met klem om dan ook met duidelijke, gedurfde en scherpe keuzes te komen en te onderbouwen wat het effect gaat zijn op ons klimaat, zowel in termen van mitigatie als adaptatie. Daarnaast valt mijn tekst weg hier. Eens even kijken. Daarnaast zijn de effecten op onze toekomstige generaties belangrijk. De kinderen van onze kinderen verdienen vandaag een duidelijkere plek in onze plannen. Niet als verantwoording achteraf, maar als overweging aan de voorkant van beleidsvorming. Volt gelooft dat het meewegen van effecten op de lange termijn noodzakelijk is voor de kwaliteit van ons beleid. Dat betekent ook dat we soms pijnlijke keuzes moeten maken nu om lokaliteit van leven in de toekomst hoog te kunnen houden. Die wegging expliciet maken, is de kern van onze motie die wij hierbij indienen. Het is goed om Provinciale Staten daarin mee te nemen, ook om onze debatten te informeren

en Provinciale Staten te inspireren om toekomstige generaties een volwaardige plek in onze besluitvorming te geven. We willen overigens niet onnodige bureaucratie aanwakkeren en geloven dat Gedeputeerde Staten hier op efficiënte wijze vorm aan kan geven.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Meneer Van Breukelen, gaat uw gang.

De heer **VAN BREUKELEN**: Voorzitter, ik vroeg mij af waarom deze motie eigenlijk nu ingediend wordt. Wij zijn met de werkhoeke Toekomststoel namelijk al bezig om dit soort initiatieven in ieder geval te implementeren in de Staten en inderdaad ook echt aandacht te vragen voor de toekomstige generaties. En daarbuiten, hoe wilt u precies een doorrekening doen van bepaalde plannen die Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten maken? De wereld is onstuimig. Het is heel moeilijk om te berekenen wat exact de effecten zijn van plannen over 50 jaar, al helemaal wanneer daar nog 50 jaar aan besluitvorming meegenomen moet worden.

De heer **DE JONG**: Dank, voorzitter. Verbaast me enigszins, deze interruptie. Ik zou het toch als werkgroep zien als een steuntje in de rug. Dit is toch het minimale? Het is het formaliseren van het initiatief om na te denken over het effect op de lange termijn. Hoe eer we daarmee beginnen, hoe meer we de kinderen van onze kinderen daarmee dienen. Dus ziet u het als steuntje in de rug. Is het makkelijk? Nee, het is zeker niet makkelijk. Is het noodzakelijk? Ja, het is noodzakelijk dat we samen op een efficiënte maar goede manier gaan nadenken, wat is nou het effect van de plannen die we nu maken op het leven van de kinderen van onze kinderen? Dat lijkt me toch een heel goed streven en dat moet u in de werkgroep toch goed kunnen ondersteunen.

Dn blijft de vraag over, wat worden dan de concrete wegingsfactoren? Hoe wil je zo'n weging eigenlijk in gaan stellen? Hoe wil je dat gaan doen? Dat is heel erg lastig. Ik zie geen concreet voorbeeld daarvoor. Alleen we moeten het doen. Hoe dan?

Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat het initiatief overeind blijft staan en dat wij van Gedeputeerde Staten graag zien hoe zij dat het beste kunnen aankleden en daar denken wij graag in mee. Voorzitter, de begroting die we vandaag bespreken, is ongetwijfeld met veel effort opgesteld. Dank aan iedereen die daaraan heeft bijgedragen. We zijn blij met het uitgebreide document dat ons goed ten dienste staat. Tegelijk enkele mogelijkheden om verbeteringen door te voeren, hebben wij gezien. De begroting bevat veel proza, de inhoud kan hier en daar scherper en duidelijker. De programmabegroting is daarbij een standaard pdf-document van 391 pagina's in een betrekkelijk conservatief format, ondanks enkele verhelderen plaatjes en grafieken. De printversie vraagt veel papier. Digitale technologie is beschikbaar om grote documenten interactief online beschikbaar te maken, waarbij lezers snel, gericht en gemakkelijk naar antwoorden kunnen zoeken en worden geholpen met interactieve grafieken, tabellen, beelden, video. Daarnaast zijn er applicaties op basis van artificiële intelligentie beschikbaar die mogelijk het inspanningsniveau bij het opstellen kunnen helpen verlagen en de kwaliteit van de interactie met de lezers kunnen bevorderen. In andere woorden, we kunnen beter aansluiten bij de mogelijkheden van deze tijd. We dienen daartoe een motie in om dit te bevorderen. Voorzitter, Volt vindt het fijn dat Europa-

De **VOORZITTER**: Een ogenblikje. Meneer Janssen, op dit punt. Dan heeft u het woord.

De heer **JANSSEN**: Ik kan het niet laten, voorzitter, want we hebben een commissie, ik zal niet de naam van die commissie noemen. Is het niet verstandiger om dit gewoon bij deze commissie te betrekken? Want ik vind het oncharmant van de motie dat we het weer bij GS neerleggen, terwijl juist het aardige van die werkgroep is die we met elkaar hebben dat we zelf ook verantwoordelijkheid nemen en met elkaar nadenken, over hoe kunnen we een goede P&C-cyclus krijgen? Misschien is dat even een overweging die ik mee kan geven.

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Hier hebben wij uiteraard ook vooraf contact over gehad. Ik denk dat deze commissie goed werk doet en ik denk ook dat deze motie in samenspraak met de commissie moet kunnen worden uitgevoerd. Maar dit gaat wel echt over, hoe presenteren we de begroting binnen een digitale omgeving? Hoe eerder

we daarmee aan de slag gaan, hoe beter. Daar zijn gewoon technologieën voor beschikbaar. Dus ik zou zeggen, aan de slag, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Meneer Janssen, voldoende?

De heer **JANSSEN**: Ik mag van de commissie vertellen dat we het daar ook wel over gehad hebben in de commissie.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Doet u ook de groeten aan de voorzitter. Meneer Harinck.

De heer **HARINCK**: Dank, voorzitter. De suggestie van de heer Janssen kan ik alleen maar onderschrijven. Verder spreekt het karakter van deze motie mij heel erg aan, innovatie, we gaan op een mooie manier visualiseren wat er allemaal mogelijk is. Maar ik mis wel een beetje richting. U zegt, AI, dat is zo'n breed begrip. Wat gaan we daar precies mee doen? Dus wat wil Volt precies bereiken bereiken met deze motie? Hoe concreet gaan we het maken, die begroting?

De heer **DE JONG**: Wat wij willen bereiken met deze motie, is dat wij een begrotingspresentatie gaan doen die toegankelijker wordt voor alle inwoners en sneller kan voldoen aan de behoefte van verschillende lezers. En AI is een mogelijkheid, maar niet de panacee, maar een van de mogelijkheden die kan leiden tot een snelle, begrijpelijke manier van informatieoverdracht. Dat is nu allemaal al beschikbaar. Dus we kunnen inderdaad nog een jaar gaan wachten, maar we kunnen ook daar nu mee aan de slag gaan. Wat we ermee willen bereiken, is dat we ons, maar zeker ook de inwoners en andere geïnteresseerden in Utrecht, sneller en effectiever kunnen bedienen. Die hebben ook recht op die informatie. De technologie biedt die mogelijkheid. Dus waarom niet?

Dan nog eenmaal. Waarom kan het dan niet in de vorm van een suggestie vanuit de werkgroep?

Omdat ik eigenlijk van de werkgroep hogere verwachting heb dan dat het alleen enkel het gaat over de presentatie. Maar ik heb toch duidelijk in de motie gezegd, in samenspraak met deze commissie. Dat heb ik ook met de voorzitter vooraf zo besproken. Dan wil ik graag mijn betoog vervolgen. Eens even kijken. Voorzitter, Volt vindt het fijn dat Europa enige aandacht krijgt binnen de begroting, maar denkt dat we nog heel wat stappen kunnen zetten. Europa en Utrecht hebben elkaar veel te bieden. De provincie Utrecht kan via haar programma's onder andere bijdragen aan het verwezenlijken van Europees beleid en naleven van Europese regelgeving. Tegelijk steunt Europees beleid, inclusief subsidies, de uitvoering van de programma's van de provincie Utrecht. Het is echter op dit moment moeilijk inzichtelijk te krijgen in welke mate de kansen worden benut. Ook op basis van de programmabegroting 2024 blijft het onduidelijk wat de meest relevante raakvlakken met Europees beleid en regelgeving zijn en in welke mate beschikbare Europese subsidies worden benut. We dienen een motie in om in onze P&C-producten het meest relevante Europees beleid en regelgeving te duiden voor onze programma's en ook een overzicht van relevante subsidies en de mate van benutting. Niet onnodig veel werk, zeggen we hier met klem, lees te focussen op relevante zaken, maar wel deze relevante zaken op een rijtje. Zo maken we onze samenwerking met Europa overzichtelijk en inzichtelijk. Voorzitter, ik rond af. De algemene beschouwingen-

De **VOORZITTER**: Ogenblikje, want meneer Gilissen wil dat moment van de afronding nog even uitstellen. Meneer Gilissen, gaat uw gang.

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, met alle plezier. Wat de heer De Jong zegt, daar ben ik het helemaal mee eens, dat we ook die P&C-cyclus in de begroting gebruiken om de kansen met en samen met Europa ook meer te gebruiken. Alleen als ik naar de motie zelf kijk, en ik heb het daar ook met de woordvoerder van de fractie van Volt over gehad, gaat hij best wel in detail. Dus mijn vraag aan de heer De Jong is, hoeveel ruimte heeft het college nou om op basis van de gesproken worden van de heer De Jong ook aan de slag te gaan en misschien dingen toch anders te doen dan nu voorgeschreven staat in die motie met per se een aparte paragraaf of met

een apart hoofdstuk. Dus hoeveel ruimte is daar wat fractie Volt betreft voor?

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Misschien is het goed om even de laatste versie van de motie er goed bij te pakken, want daar staat heel veel ruimte in. Ten eerste staat er dat het gaat om een relevant overzicht en daarnaast laten we de vorm vrij. Wij als Volt zouden de voorkeur hebben om gewoon een aparte paragraaf en hoofdstuk 3 terug te zien in de begroting, maar we hebben in deze motie toch heel duidelijk aangegeven dat er verschillende mogelijkheden zijn en dat we het aan het college laten om daar op de meest efficiënte manier mee om te gaan. Dus die motie laat wat mij betreft echt heel veel ruimte en dient dan wel het doel dat wij samen volgens mij beogen en dat is goed om te horen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U kunt nu gaan afronden.

De heer **DE JONG**: Dank, voorzitter, dan ga ik dat doen. Ik rond af. De algemene beschouwingen volgen in december. Voor nu herhaal ik de oproep waarmee ik begon. Klimaatverandering gaat harder dan ons vermogen effectief te reageren. Het is tijd voor radicale keuzes, ook voor onze toekomstige generaties. Met vernieuwende ideeën, experimenten en innovatie die concreet terugkomen in onze begroting. Voor een provinciaal klimaatberaad waar inwoners de lange termijn samen tekenen. Toekomst nu, zou ik zeggen. We zien die keuzes met interesse tegemoet in december. Dank, voorzitter.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende moties zijn ingekomen:

Motie M61 van de leden De Jong (Volt), Butterman (Partij voor de Dieren), Hoek (50PLUS) inzake Toets toekomstige generaties op beleidsdoelen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

In eerdere vergaderingen hebben Provinciale Staten zich uitgesproken over het belang van het meewegen van behoeften van toekomstige generaties: het plaatsen van de toekomststoel in de Statenzaal stond daarvoor symbool. Veel van de beleidskeuzen die ten grondslag liggen aan de programmabegroting van de provincie Utrecht sorteren effecten op de lange termijn en daarmee het Utrecht van de toekomstige generaties. Het is goed om die expliciet te maken: dit ontbreekt momenteel in de jaarlijkse programmabegroting.

Overwegende dat:

- De weging van belangen en analyse van beoogde effecten van beleidskeuzen en -doelen op de lange termijn is belangrijk voor iedereen en met name toekomstige generaties.
- Het inzichtelijk maken van de beoogde effecten per beleidsdoel op 15 en 50 jaar
 - o Bevordert het adequaat en expliciet meewegen van belangen van toekomstige generaties;
 - o Bevordert de beeldvorming en oordeelsvorming van Statenleden;
 - o Informeert inwoners (waaronder jongeren) en geïnteresseerden over de verwachtingen van de provincie t.a.v. de uitwerking van haar beleid in de wat verder liggende toekomst;
 - o Draagt bij aan de transparantie van bestuur.

Verzoeken het college van GS:

- Continue en expliciet aandacht te besteden aan de effecten van beleid op toekomstige generaties (i.e. de lange termijn, 15 en 50 jaar), o.a. bij het opstellen van beleidsnotities voor de Strategische Collegeagenda en voortgangsrapportages aan PS (statenbrieven, evaluaties etc.);
- In de programmabegroting 2025 en verder, standaard een Toets toekomstige generaties op te nemen in de toelichting op de beleidsdoelen, waarbij (voor zover mogelijk) wordt beschreven welke beoogde effecten de beleidsdoelen naar verwachting sorteren op de lange termijn (zowel 15 als 50 jaar).

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M62 van de leden De Jong (Volt) en Hoek (50PLUS) inzake Programmabegroting nieuwe stijl.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constateerend dat:

- De programmabegroting is een standaard pdf-document van 391 pagina's in een betrekkelijk conservatief format, ondanks enkele verhelderende plaatjes en grafieken. De printversie vraagt daarbij veel papier. Digitale technologie is beschikbaar om grote documenten interactief online beschikbaar te maken, waarbij lezers snel, gericht en gemakkelijk naar antwoorden kunnen zoeken en worden geholpen met interactieve grafieken, tabellen, beelden (incl. video) etc. Daarnaast zijn er applicaties o.b.v. AI beschikbaar die mogelijk het inspanningsniveau bij de opstelling kunnen helpen verlagen, de foutmarge verkleinen, en de kwaliteit van interactie met de lezer kunnen bevorderen door directe afstemming op behoeften, capaciteit en preferenties.

Overwegende dat:

- De huidige wijze van presenteren van grote en complexe documenten zoals een programmabegroting lijkt op onderdelen achterhaald en uit de tijd.
- Onze tijd biedt veel meer moderne digitale technieken om grote en complexe presentaties zoals een programmabegroting behapbaar en inzichtelijk te maken voor Statenleden en ook een breder publiek, waarbij rekening kan worden gehouden met diverse achtergronden en wensen van ontvangers.
- Interactieve middelen en beelden zoals video dragen bij aan de kwaliteit van informatieoverdracht en vergemakkelijken het zoeken en vinden van informatie binnen de presentatie.
- AI kan bijdragen aan het reduceren van de menselijke inspanning, het vergroten van de efficiëntie van inzet, het reduceren van de foutmarge, en het afstemmen van de presentatie op de behoeften, capaciteiten en preferenties van de ontvanger.

Verzoeken het college van GS:

- Te onderzoeken op welke wijze toekomstige programmabegrotingen, en andere relevante P&C producten, in een digitale interactieve omgeving kunnen worden gepresenteerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van moderne digitale presentatie- en tekstverwerkingstechnologieën met bijv. interactieve figuren, tabellen en beelden (incl. video), en mogelijk ook applicaties op basis van artificiële intelligentie (AI);
- Tevens te onderzoeken hoe en in welke mate AI kan worden ingezet tijdens de totstandkoming van de programmabegroting;
- Op basis van bovenstaande onderzoeken, voor het zomerreces 2024, een voorstel uit te werken aan Provinciale Staten voor een programmabegroting nieuwe stijl, gericht op zowel de totstandkoming (voor zover mogelijk en wenselijk) als de presentatie voor Statenleden en andere geïnteresseerden. Het voorstel dient daarbij ook aan te geven hoe dit van toepassing kan zijn op andere relevante P&C producten.
- Er naar te streven de programmabegroting 2025 in nieuwe stijl te presenteren.
- Bovenstaande uit te voeren in afstemming met de Commissie Jansen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M63 van de leden Blekxtoon (Volt) en Hoek (50PLUS) inzake Europa overzichtelijk in P&C-producten.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Europa en Utrecht hebben elkaar veel te bieden. De provincie Utrecht kan via haar programma's onder andere bijdragen aan het verwezenlijken van Europees beleid en naleven van Europese regelgeving. Tegelijk steunt Europees beleid incl. subsidies de uitvoering van de programma's van de provincie Utrecht. Het is echter op dit moment moeilijk inzichtelijk te krijgen in welke mate de kansen worden benut. Ook op basis van de programmabegroting 2024 blijft het onduidelijk wat de meest relevante raakvlakken met Europees beleid en regelgeving zijn, en in welke mate beschikbare Europese subsidies worden benut.

Overwegende dat:

- Het overgrote deel (ca. 70%) van Europees beleid en Europese wet- en regelgeving heeft haar beslag op de regio / provincie.
- Europese wet- en regelgeving raakt aan alle belangrijke thema's die in de provincie spelen.
- De subsidies vanuit Europa kunnen worden benut voor alle belanghebbenden in de regio's in Nederland.

Verzoeken het college van GS:

- Een overzicht te creëren van de voor de programma's van provincie Utrecht meest relevante
 - o Europees beleid en regelgeving, incl. duiding van de relevante raakvlakken met de programma's;
 - o Beschikbare Europese subsidies, incl. duiding van mate van huidige en beoogde benutting.
- Dit overzicht actueel te houden en in samenvattende vorm standaard te presenteren in de P&C producten (dan wel per programma, dan wel als aparte paragraaf, dan wel in andere werkbare vorm).
- De verkenningsstrategieën en de Europastrategie van de provincie in bovenstaande mee te nemen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer De Jong. Ik schors de vergadering voor een kort ogenblik, zodat de waarnemend voorzitter de vergadering kan overnemen. Mevrouw De Boer, u bent bereid en gereed.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

Voorzitter: mevrouw De Boer-Leijnsma

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren. Ik heropen de Statenvergadering. We gaan verder met de beschouwingen voor de begroting. Aan de buurt is de heer Adriani van de Partij van de Arbeid.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Adriani.

De heer **ADRIANI**: Wat fijn dat dat onder uw voorzitterschap mag, voorzitter. Voorzitter, collega's, volgens mij via goede besprekingen in de commissies hebben we als fractie gekeken, wat willen we nou nog kwijt in deze Statenvergadering over deze in principe

redelijk beleidsarme begroting? Want ondanks dat die beleidsarm is, staan er best dingen in waar we extra blij van worden of dingen waar we ons toch nog een beetje zorgen over maken. Toen hadden we dat zo'n beetje op een rij gezet en ik bekeek dat en ik denk, dat zijn eigenlijk mini algemene beschouwingen, want we vonden over bijna alle thema's wel wat. Die algemene beschouwing hebben we volgende maand. Dus we hebben gezegd, we doen dat niet, we gaan niet iets zeggen over het belang van sturen op kwalitatieve woningbouw, woningbouw voor ouderen, we gaan niet iets zeggen over Groen Groeit Mee en de financiering daarvan, of over de zorgen die we hebben over de Kaderrichtlijn Water. We gaan niet nog eens iets enthousiast zeggen over het energiedienstencentrum wat eraan zit te komen, wat natuurlijk enorm goed is om het isolatieoffensief te ondersteunen. We gaan niet uitweiden over de bereikbaarheid en over de zorgen die wij hebben rondom het openbaar vervoer en of we wel voldoende sturing geven aan de circulaire samenleving. Tenslotte is dit een beleidsarme begroting en volgende maand hebben we algemene beschouwingen. Tot aan het weekend ging ik dan ook redelijk gemoedelijk richting deze Statenvergadering, maar maandagavond begon het. Zo'n 36 uur voor deze Statenvergadering bleef mijn mailbox ontploffen, tot gisteravond 22:45 uur toe, toen de laatste acht moties geloof ik nog binnenkwamen. Ik weet niet waar de teller nu staat op dit moment, maar het zijn er zeker meer dan 30. Collega's, gaan we dat dan in een 3 minuten-debatje hier serieus doen? Gaan we nou serieuze aandacht kunnen geven aan meer dan 30 moties en amendementen in een 3 minuten-debatje? En dan ook nog waarvan de meeste moties zo laat aangeleverd zijn, dat het in ieder geval voor mij en mijn fractie heel erg ingewikkeld is om daar even serieus over na te denken en dat goed te doorgronden. Wat doen wij onszelf aan? Daarom, voorzitter, geen inhoudelijke bijdrage voor de Partij van de Arbeid deze keer, maar alleen een oproep aan elkaar, laten we elkaar en onszelf serieus nemen, laten we zorgen dat als we iets willen bereiken, dat we moties en amendementen tijdig met elkaar delen, dat ze scherp geformuleerd zijn. Ik verwacht, ik denk dat we deze week de begrotingswijziging al toegestuurd krijgen en anders zal het volgende week zijn. Daarna hebben we nog een week of vier, vijf om dat met elkaar te doen. Laten we die tijd ook gebruiken om, en dat sluit ik ook een beetje aan bij wat de heer Gilissen volgens mij zei, in de commissies en heel kort daarna met elkaar tot de goede voorstellen te komen, zodat we het bestuur voor deze provincie het recht doen wat het verdient. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Adriani. Dan mag nu naar voren komen, de heer Van den Dikkenberg van de SGP.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dank u wel. Voor ons ligt de programmabegroting 2024. De algemene beschouwingen laten we nog maar even achter de kiezen houden. Daar zullen we nog een vergaderrondje geduld voor moeten hebben. Het is de eerste begroting van dit nieuwe college. Dan hoor ik steeds, het is beleidsarm. Dat kan per definitie niet. We verdelen schaarste en dat kan nooit beleidsarm, dus een begroting is ook nooit beleidsarm. Misschien nieuw beleid zit er niet in, wel het beleid van het oude college. Voorzitter, we kijken ook terug op positieve besprekingen in de commissies, net als de collega Adriani. Volgens mij is het daar met een goede tafeltjessessie ook inhoudelijk veel goed besproken. De geconstateerde afwijkingen in deze begroting ten opzichte van de kadernota, waar we voorgestemd hebben in het lopend jaar, zijn op goede wijze opgepakt in de begroting. Daar zijn we blij mee. Dat is namelijk ook een beetje adaptief begroten. Voorzitter, voor de SGP is het van belang dat je ambities waarmaakt. Ook als we als SGP inhoudelijk verschillen over besluiten, dan vinden we dat je je als collegebestuur moet houden aan je woord. Dan bijvoorbeeld bij duurzaamheid begint het ook bij duurzaam doen. Daarom dient de SGP de motie van de Partij voor de Dieren mede in, om inzicht te krijgen in energiebesparing van gemeenten. En de motie met de ChristenUnie, die we samen indienen, waarin we als provinciale organisatie het goede voorbeeld moeten geven. Echt verduurzamen begint immers met besparen en minder gebruiken, überhaupt minder gebruiken wat de aarde ons biedt. Daarnaast zal de SGP een drietal moties indienen waarmee we verder invulling willen geven aan het beleid van het komende jaar. Als eerste openbaar vervoer. Omdat concessiegebieden stoppen bij de provinciegrenzen, blijft het vaak lastig om te reizen tussen provinciegrenzen. Ik weet dat er heel veel inzet wordt gepleegd om dat zo goed mogelijk aan te sluiten, maar het kan nog echt wel een tandje beter. Essentiële voorzieningen, zoals een ziekenhuis, komen daardoor

onnodig ver weg van onze inwoners die met het OV naar zo'n ziekenhuis willen. Om bijvoorbeeld vanuit Rhenen naar het ziekenhuis Gelderse Vallei in Ede waar iedereen is aangewezen is te reizen, ben je al snel een uur bezig met twee overstappen. Vanuit Elst wordt mij gesuggereerd om naar Veenendaal-De Klomp te gaan, daar de trein te pakken en in Ede weer een nieuwe bus te pakken, terwijl je er met de auto in 20 minuten bent. Die verhouding staat echt uit elkaar, zeker als je wat ouder bent en je moet dan met de bus naar het station, daar de trein pakken en weer in een nieuwe bus. Soms zijn er zelfs adviezen voor een belbus of wat dan ook. Dat sluit niet lekker op elkaar aan bij zulke essentiële streekziekenhuisvoorzieningen. Ook op andere plek in de provincie komt dat voor. Omdat inmiddels de dienstregelingen weer bijna 100 procent gereden werden, schreef ik gisteren op, en toen kwam die brief, en de afschaffing weer plaatsvindt, is het dubbel van belang dat we er in beleid en in de nieuwe concessies rekening mee houden dat dat grensoverschrijdende OV goed wordt vormgegeven. En daarom, maak OV-verbindingen over de provinciegrenzen sterk. Ik die hem zo meteen in bij de voorzitter, samen met ChristenUnie, VVD, PVV en 50PLUS. We weten dat de provincie hard bezig is om natuurdoelen te realiseren, maar ondanks dat de doelstellingen in 2027 behaald moeten zijn, zien we in de begroting dat de realisatie van natuurgebieden naar beneden is bijgesteld. Dat betekent dat we ook na 2017 nog een natuuropgave zullen hebben of dat er een grotere opgave ligt in de jaren tot 2027. In beide is het van belang, zeker als je het UPLG ook nog eens een keer in ogenschouw neemt, dat je in beeld hebt wat dan de investeringen gaan zijn, wat de benodigde inzet is, wat de benodigde middelen zijn. We vinden het daarom hoog tijd om deze investeringen concreet te gaan plannen. Ook met die oogst van UPLG op komst. Daarom dient de SGP een motie in, om vanaf de programmabegroting 2025 een meerjareninvesteringsplan Natuur te maken. Op deze manier krijgen de Staten een goed beeld van de verwachte investeringen in natuur van de provincie Utrecht. De vraag aan de collega's die hierover twijfelen, is van, vindt u dat u grip heeft op de reserve van 60 miljoen euro in bijvoorbeeld het landelijk gebied? Zien we de projecten eronder zitten, zien we de doelrealisaties erin zitten? Deze motie dienen we samen in met Partij voor de Dieren, BBB en 50PLUS. Voorzitter, dan het laatste punt. In paragraaf 1.1.6 van de begroting lezen we dat we met een nieuw adviesorgaan gaan werken komend jaar. In de commissie bleek dat het beeld van GS daar sterk afweek van de visie van de SGP op krachtige advisering en samen met ChristenUnie, VVD, BBB, CDA, UtrechtNu! 50PLUS dienen we daarom de motie in Vormgeving Utrecht Advies, waarin we de route uitzetten naar een slagvaardig kwalitatief en betrokken adviesorgaan. We zijn blij dat UtrechtNu! ons punt heeft opgepakt rond de Aziatische hoornaar en de bestrijding daarvan. De motie ligt in lijn met de toezegging van de gedeputeerde in de commissie, dus we zijn benieuwd naar haar oordeel over deze motie. Voorzitter, dan een vraag die we kregen in de voorbereiding op dit begrotingsdebat vanuit de Stichtse Vecht. Kan de gedeputeerde wat toelichting geven op de huidige stand van zaken in de huidige dienstregeling aangaande het voetveer bij Nieuwer ter Aa en de vormgeving van het bestuursakkoord voor de fietsbrug die er moet komen. Er zijn wat verontruste signalen dat er onvoldoende inzet op plaatsvindt. Komend jaar zijn er toch belangrijke stappen te nemen. Tot slot, voorzitter, we kijken uit naar de wijzigingen die het coalitieakkoord gaan meebrengen. Daar gaan we volgende maand aan de slag. En voor nu wens ik de collega's, het college en de ambtenaren alle goeds toe en Gods zege in het komende begrotingsjaar en de uitvoering van alle plannen die niet beleidsarm zijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende moties zijn ingekomen:

Motie M64 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Van der Velde (PVV), Bikker (CDA), Rikkoert (ChristenUnie), Hoek (50PLUS), Van Vuuren (BBB), Hossain (VVD) en Breur (SP) inzake Maak OV-verbindingen over provinciegrenzen sterk.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Het openbaar vervoer in Utrecht grotendeels hersteld is van de coronacrisis en weer (bijna) de hele dienstregeling rijdt;
- Veel mensen zijn aangewezen op het openbaar vervoer;

- De concessiegebieden stoppen bij de provinciegrens, waardoor reizen tussen vaak provincies moeilijker is;

Overwegende dat:

- Een goed dekkend openbaar vervoersysteem van belang is voor de bereikbaarheid van de provincie en haar inwoners;
- Bepaalde voorzieningen, zoals zorg en onderwijs, essentiële voorzieningen zijn die voor alle inwoners goed bereikbaar moeten zijn met het openbaar vervoer;

Verzoeken het college van GS:

- Om bij de inrichting van de nieuwe concessie of toevoegingen vanuit een pluspakket voldoende oog te hebben voor provinciegrens overschrijdend OV;
- Hierbij specifiek rekening te houden met de bereikbaarheid van essentiële voorzieningen over provinciegrenzen heen;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M65 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Travaille (Partij voor de Dieren), Verleun (BBB) en Hoek (50PLUS) inzake MIP Natuur.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- De Provincie bezig is om het Natuurnetwerk Nederland te realiseren;
- De Provincie hiervoor nog ruim 500 ha natuur moet realiseren voor 2027;
- De Provincie, bijvoorbeeld bij mobiliteit, al gebruikt maakt van een Meerjaren Investeringsplan om investeringen op termijn in kaart te brengen;

Overwegende dat:

- De investeringen voor natuur nog niet overzichtelijk in kaart zijn gebracht;
- In gebiedsprocessen rondom het UPLG meerdere investeringen in beeld zullen komen;
- Het belangrijk is om alle investeringen en de betaalbaarheid hiervan voor de komende jaren in beeld te hebben;
- Een Meerjaren Investeringsplan een goed instrument is om de investeringen voor natuur de komende jaren in beeld te brengen;
- De lange termijn financierbaarheid van natuurdoelstellingen gegarandeerd moeten zijn;
- Provinciale Staten in positie moeten zijn om afwegingen te maken over de te nemen investeringen voor natuurrealisatie, aanschaf van gronden en doelrealisatie;

Verzoeken het college van GS:

- Een Meerjaren Investeringsplan Natuur op te stellen naar voorbeeld van de mobiliteitsprojecten;
- Dit vanaf de Programmabegroting 2025 structureel mee te nemen in de P&C cyclus waarbij minimaal bij de kadernota een actueel MIP wordt overlegd.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M66 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Westerlaken (CDA), Rikkoert (ChristenUnie), Nagtegaal (UtrechtNu!), Gilissen (VVD) en Verleun (BBB) inzake Vormgeving Utrecht Advies.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- In 2022 de werkgroep 'onafhankelijke advisering' een advies heeft uitgebracht over de vormgeving van een onafhankelijk adviesorgaan voor Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten;
- Gedeputeerde Staten voortvarend werkzaam zijn aan de instelling van een nieuw adviesorgaan 'Utrecht Advies';
- In paragraaf 1.1.6. van de Begroting 2024 uitgesproken wordt in 2024 met het nieuwe orgaan te willen gaan werken;

Overwegende dat:

- Van een nieuw adviesorgaan vernieuwende advisering van hoge kwaliteit wordt verwacht;
- Utrecht Advies zowel aan Gedeputeerde Staten als aan Provinciale Staten gevraagd en ongevraagd advies uit zal brengen;
- De Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit heeft aangegeven in een nieuw orgaan beter in teamverband te kunnen werken;
- Een nieuw orgaan het moment is om een frisse start te maken;
- Kwaliteit doorslaggevend is boven de grootte van een orgaan;

Verzoeken het college van GS:

- Om bij de inrichting van een nieuw adviesorgaan uit te gaan van een bezetting van 5- 7 personen;
- Functieprofielen op te stellen voor de zetels in het orgaan;
- Een open sollicitatieprocedure te starten voor alle functies;
- (Een afvaardiging van) Provinciale Staten, als mede-insteller van het adviesorgaan, actief te betrekken bij de selectie van de leden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw moties en uw inbreng, meneer Van den Dikkenberg. Dan is aan de beurt, PVV, mevrouw Van der Velde.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Voorzitter, dank u wel. Vandaag bespreken we de begroting voor 2024. Hoewel het om een kale begroting gaat en de algemene beschouwingen in december worden gehouden, schrok de PVV van wat wij lazen. Want wie de hoop had dat na de Provinciale Statenverkiezingen afgelopen maart er eindelijk een frisse nuchtere wind ging waaien door het provinciehuis, komt ogenschijnlijk bedrogen uit, want dit college lijkt in hoofdlijnen gewoon het beleid voort te zetten van het vorige college. Dit college volgt braaf Den Haag en Brussel en lijkt net zo fanatiek de weg richting economische ontwrichting in te slaan. Vele miljoenen euro's belastinggeld worden verspild aan de op de tekentafel ontworpen problemen, zoals klimaat en stikstof. Dat is natuurlijk al erg genoeg, maar de levens van onze burgers worden er zwaar door ontwricht. Zo draagt het college van 2024 tot en met 2027 tientallen miljoenen euro's aan belastinggeld bij aan de energietransitie, een transitie die aantoonbaar onhaalbaar is door zon en wind, het landschap en de natuur verwoest, het milieu ernstig vervuult en de energiezekerheid ondermijnt. Voorzitter, onze fractie wil daarom een motie indienen samen met Forum voor Democratie en 50PLUS met het dictum, verzoek het college om zo snel mogelijk een breed extern onderzoek te houden naar de financiële ruimtelijke milieu- en natuurgerelateerde risico's van zonne- en windenergie en PS daarover te informeren. Ik zal hem zo aan u geven. Voorzitter, vanwege de grote impact van de huidige invulling van de energietransitie op de levens van onze burgers-

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van der Velde, er is een interruptie. Ik denk dat dat nog op het vorige punt slaat, daarom onderbreek ik u even. Mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, dank u wel. Ik was even benieuwd in hoeverre dat onderzoek waar mevrouw Van der Velde om vraagt afwijkt van de milieueffectrapportage die we al gedaan hebben.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Die vinden wij gewoon niet duidelijk genoeg. Dus wat ons betreft, mag hij nog wat concreter worden getrokken.

De **VOORZITTER**: U mag vervolgen.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel. Vanwege de grote impact van de huidige invulling van de energietransitie op de levens van onze burgers is een breed draagvlak bij projecten van essentieel belang. Gemeenten organiseren wel participatieprocessen, maar dat hoeft natuurlijk niet te betekenen dat er een breed lokaal draagvlak onder de burgers is. De PVV is van mening dat grootschalige draagvlakonderzoeken een interessant instrument kunnen zijn om een goed beeld van het draagvlak onder de burgers te krijgen. Als projecten op welke manier dan ook effecten hebben op naburige gemeenten en diens inwoners, dan moeten die ook zo goed mogelijk worden betrokken. Hoewel gemeenten hoofdverantwoordelijk zijn voor het participatieproces, zou de provincie naar de mening van onze fractie ondersteuning kunnen bieden aan de gemeenten die bereid zijn bij die projecten grootschalige draagvlakonderzoeken te organiseren. Daarom een motie, ingediend samen met 50PLUS, met het dictum, roept het college op om bij de gemeente te pleiten dat er aan elk energietransitieplan in het kader van de RES een grootschalig draagvlakonderzoek ten grondslag ligt en aan te geven dat het college bereid is deze te faciliteren of op andere wijze te ondersteunen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van der Velde. Er is een interruptie van de heer Adriani.

De heer **ADRIANI**: Dank, voorzitter. Een verduidelijkende vraag, want ik weet niet zo goed wat ik me bij groot draagvlakonderzoek moet voorstellen. Bedoelt u daarmee een referendum?

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Als daar natuurlijk een bindend referendum aan zou kunnen komen, zou dat wel mooi zijn.

Dat is eigenlijk de achterliggende agenda van deze motie?

De achterliggende agenda van deze motie, heer Adriani, is natuurlijk dat wij graag willen dat er ook daadwerkelijk naar de burgers geluisterd wordt. Dus dat is te zeggen dat er ook gewoon enquêtes et cetera gedaan moeten worden die niet leidend zijn en waar vooral de stem van onze inwoners naar voren komt. En dat bedoelen wij met breed draagvlak.

De **VOORZITTER**: Voldoende? Mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, dezelfde soort vraag als net. In hoeverre wijkt dit draagvlakonderzoek dan af van de alreeds verplichte participatietrajecten die in de RES zijn opgenomen in elke gemeente?

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel, voorzitter. Wederom vinden wij dat er niet genoeg naar de burger geluisterd wordt, dus wij willen gewoon dat ook echt daadwerkelijk de betrokken partijen daar goed gehoord worden en niet dat er altijd dezelfde usual suspects weer gehoord worden en dat er echt naar de inwoners geluisterd wordt.

Een korte vraag nog. Ik was even benieuwd naar of uw definitie van participatie dan is dat de tegenstanders altijd hun zin krijgen, ook als ze niet in de meerderheid zijn.

Mijn vraag aan u is dan terug, vindt u dan dat het zo zou moeten zijn dat de voorstanders altijd hun zin zouden moeten krijgen? Want daar zijn twee kampen in.

De **VOORZITTER**: Ik wil er geen heen- en weergesprek van maken.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Daar zijn natuurlijk twee kampen in, dus in onze optiek moet er daadwerkelijk naar iedereen geluisterd worden. Dat wordt nu niet altijd gedaan.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, ik denk dat participatietrajecten erop gestoeld zijn om een meerderheid te vinden en om te kijken naar hoe je draagvlak in de maatschappij kunt creëren. Dat betekent dat soms mensen

teleurgesteld kunnen worden in zo'n traject. Dat hoort erbij. Het is namelijk je plicht en je taak als overheid, om alle voors en tegens en de situatie af te wegen en daar soms een moeilijke keuze in te maken. Ik vind het wat makkelijk om te zeggen, als er een paar mensen ontevreden zijn, dan vinden we dat de hele keus opnieuw genomen zou moeten worden. We hebben namelijk een enorm participatietraject, we hebben een enorm RES-traject waarin iedereen gehoord wordt en alle partijen hun zegje kunnen doen. Om daar nog wat bovenop te moeten doen, ik vind dat zonde van de energie.

De **VOORZITTER**: Dat was uw mening. Er zit geen vraag meer achter, dus dan geef ik het woord aan de heer Fiscalini.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Zou ik nog mogen reageren op mevrouw Veen?

De **VOORZITTER**: Als u kort wil reageren, mag dat.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Even kort. Dat is inderdaad natuurlijk uw mening. Ik deel deze niet, want wij vinden daadwerkelijk dat er gewoon niet genoeg naar iedereen geluisterd wordt. De enquête die nu net geweest is, is daar een blinkend voorbeeld van. Daar is ook een petitie tegen gestart. Niet iedereen wordt daadwerkelijk gehoord. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Uw verschil van mening is duidelijk, denk ik. De heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel, voorzitter. Bij het grootschalig draagvlakonderzoek vragen wij ons eigenlijk af, bij hoeveel procent is de PVV tevreden, als er een uitkomst is?

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dat is een hele goede vraag. Daar heb ik voor u nog geen antwoord op, omdat dat natuurlijk ook af zou hangen van hoeveel procent van de mensen ook daadwerkelijk bereikt worden. Als maar 35 procent van de inwoners ergens een mening over kan geven of komt geven, dan is dat niet grootschalig draagvlak.

De **VOORZITTER**: Anders treden we erg in detail. Kunnen we het hierbij laten, wat u betreft? Want ik heb nog een interruptie.

De heer **FISCALINI**: Vooruit.

De **VOORZITTER**: De heer Beltman.

De heer **BELTMAN**: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, even een vraagje ter verduidelijking voor deze motie aan mevrouw Van der Velde. Er staat dat het college bereid is om deze te faciliteren en eventueel op andere wijze te ondersteunen. Is dat ook het financiële gedeelte?

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Als dat nodig is, wel.

Daarmee heb ik even een vervolgvraag. Wat is dan de dekking?

Er zijn genoeg zaken waarin de PVV vindt dat de provincie kan bezuinigen. Dus daar zouden wij eventueel ook dat geld vandaan kunnen trekken.

De **VOORZITTER**: Dat is voldoende? Dan kan u verdergaan, mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Als projecten op welke manier dan ook effecten hebben op naburige gemeenten en diens inwoners, dan moeten die ook zo goed mogelijk worden betrokken. Het dictum heb ik natuurlijk net voorgelezen. Excuseer. Voorzitter, overal in de begroting duikt het CO₂-spook op, wat veel belastinggeld kost, terwijl er geen aantoonbaar effect is. Een interessant feit dat veel mensen helaas niet weten, is dat zo'n 95 procent van de wereldwijde CO₂ uitgestoten wordt door de natuur. U hoort het goed, voorzitter. 95 procent door de natuur, niet door de mens. Er is geen duidelijk bewijs dat het klimaat door CO₂-uitstoot beïnvloed wordt. De burger mag dus bloeden voor op drijfzand gebouwd beleid, betaald van zijn belastinggeld. En dan verhoogt dit college ook nog eens

het opcententariaf. Waar de normale burger moet bezuinigen om zijn huishoudboekje sluitend te krijgen, doet de overheid dat niet. Die legt de rekening gewoon bij haar burgers en ook nog eens in tijden waarin de lasten van de burgers op allerlei vlakken al sterk stijgen. Daarom een amendement, wederom samen ingediend met 50PLUS, met het besluit het besluit behorende bij het Statenvoorstel Programmabegroting 2024 als volgt te wijzigen, punt 7, de verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting provincie Utrecht te wijzigen vanwege de indexatie van de opcenten van de motorrijtuigenbelasting, met ingang van 1 januari 2024 met 3,1 procent en dat die wordt gewijzigd in punt 7, de verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting provincie Utrecht blijft ongewijzigd. Voorzitter, ik ga afronden. Het zal u niet verbazen dat de PVV niet kan instemmen met de voorliggende begroting 2024. Onze fractie kan wel instemmen met het meerjareninvesteringsplan Mobiliteit, al hebben we wel grote moeite met dat door het stikstofsprookje infrastructurele projecten in de ijskast moeten, er 350.000 euro wordt uitgetrokken voor zonnepanelen, op geluidsschermen bij de N233 en bij de doorfietsroute Amersfoort Bunschoten een kredietbijstelling is van maar liefst 100.000 euro, als gevolg van onder andere het toepassen van elektrisch materieel. Zijn de kosten misschien niet lager, als er juist wordt afgezien van elektrisch materieel? Wordt daar onderzoek naar gedaan? Voorzitter, met het meerjarenonderhoudsplan Mobiliteit kan de PVV ook instemmen, al maken wij ons wel grote zorgen over de forse prijsstijgingen en onzekerheid inzake de verwachte prijsontwikkelingen. Voorzitter, de verhoging van het raamkrediet tot 11 miljoen euro voor het doen van grondaankopen in het kader van Agenda Vitaal Platteland kunnen wij niet ondersteunen, aangezien de belangrijkste opgaven binnen deze agenda de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland is. En, voorzitter, het spreekt natuurlijk ook voor zich dat wij niet kunnen instemmen met de verhoging van de opcenten met 3,1 procent, die ingaat op 1 januari 2024. En, voorzitter, nog een laatste opmerking natuurlijk. Aan alle kiesgerechtigde burgers van onze provincie kan de PVV maar één advies geven, wilt u een lagere energierekening en geen sprookjesbeleid dat u per jaar vele duizenden euro's belastinggeld kost, hanteer dan op woensdag 22 november verstandig uw rode potlood, stem alle kartelpartijen naar huis en stem op de PVV. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende moties en amendementen zijn ingekomen:

Amendement A10 van de leden Van der Velde (PVV) en Hoek (50PLUS) inzake Schrappen stijging opcenten op de motorrijtuigenbelasting.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Bij beslispunt 7 van voorliggende Statenvoordracht staat aangegeven dat de Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting provincie Utrecht in verband met de jaarlijkse indexatie en de extra verhoging van de opcenten per 1 januari 2024 wordt gewijzigd. Voor het jaar 2024 bedraagt het indexcijfer 3,1%, waardoor het tarief met ingang van 1 januari 2024 verhoogd wordt van 79,4 naar 81,9. Dit amendement beoogt de opcenten niet op te hogen, aangezien de lasten voor onze burgers op allerlei vlakken sterk stijgen.

Verzoeken het college van GS:

- Het besluit behorende bij het Statenvoorstel Programmabegroting 2024 als volgt te wijzigen:
"7. De Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting provincie Utrecht te wijzigen vanwege de indexatie van de opcenten van de motorrijtuigenbelasting met ingang van 1 januari 2024 met 3,1%."
Wordt gewijzigd in:
"7. De Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting provincie Utrecht blijft ongewijzigd."

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M67 van de leden Van der Velde (PVV), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS) inzake Breed extern onderzoek naar de financiële, ruimtelijke, milieu- en natuurgerelateerde risico's van zonne- en windenergie.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constateerend dat:

- De energietransitie voor een groot deel is gebaseerd op de toepassing van zonnepanelen en windturbines.

Overwegende dat:

- Deze invulling van de energietransitie fysiek onhaalbaar is en enorme risico's met zich meebrengt op het gebied van financiën, ruimtelijke ordening, natuur en milieu;
- Een dergelijk onderzoek, kijkende naar de enorme impact die de energietransitie heeft op het leven van onze burgers, van essentieel belang is.

Verzoeken het college van GS:

- Zo snel mogelijk een breed extern onderzoek te houden naar de financiële, ruimtelijke, milieu- en natuurgerelateerde risico's van zonne- en windenergie en PS daarover te informeren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M68 van het lid Van der Velde (PVV) inzake Stimuleer gemeenten tot grootschalige draagvlakonderzoeken.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constateerend dat:

- De energietransitie voor een groot deel is gebaseerd op de toepassing van zonnepanelen en windturbines;
- De energietransitie op veel vlakken een enorme invloed gaat hebben op de levens van onze burgers;
- Een breed draagvlak bij projecten om die reden van essentieel belang is.

Overwegende dat:

- De aanwezigheid van gemeentelijke participatieprocessen niet hoeft te betekenen dat er breed lokaal draagvlak onder burgers is;
- Grootschalige draagvlakonderzoeken een interessant instrument zijn om een goed beeld van het draagvlak onder burgers te krijgen;
- Gemeenten hoofdverantwoordelijk zijn voor het participatieproces, maar de provincie wel ondersteuning zou kunnen bieden aan gemeenten die bereid zijn bij projecten grootschalige draagvlakonderzoeken te organiseren.

Verzoeken het college van GS:

- Bij gemeenten te pleiten dat er aan elk energietransitieplan in het kader van de RES een grootschalig draagvlakonderzoek ten grondslag ligt en aan te geven dat het College bereid is deze te faciliteren of op andere wijze te ondersteunen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw inbreng, hoewel dat laatste dat natuurlijk niet helemaal meer op de begroting sloeg. Uw moties en amendementen mag u nog even bij mij inleveren en dan kan ondertussen naar voren komen de heer Breur van de SP.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel, voorzitter. We doen geen algemene beschouwingen vandaag. Deze begroting is eigenlijk een placeholder waarin het coalitieprogramma nog niet in is verwerkt en daar gaan we het volgende maand over hebben. Dus eigenlijk heeft deze begroting een houdbaarheid van een maand en om daar dan algemene beschouwingen over te houden, is wel heel veel luxe wat dat betreft. Daarom zal mijn fractie zich ook beperken. Ik herhaal nog even de zin die ik uitsprak in de commissie M&M, dat wij met toenemende reikhalzendheid uitkijken naar de verwerking van het coalitieakkoord. Verder wat wij te zeggen hebben, hebben we al gezegd in de commissies. Voor goede ideeën staan wij altijd open, daarom staat mijn handtekening onder de motie van de Partij voor de Dieren en daarbij laat ik mijn inbreng in de eerste termijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw bondige inbreng, de heer Breur. Dan mag naar voren komen de heer Van Breukelen van Forum voor Democratie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELEN**: Dank u wel, voorzitter. Afgelopen 26 oktober vond er een aanval plaats Thierry Baudet, een aanslag op de leider van Forum voor Democratie, mijn partij. De verkiezingscampagne moest enkele dagen stilgelegd worden. In de tussentijd waren er reacties die terecht schande uitspraken. Ook waren er reacties die lacherig deden over de mep en opmerkingen als, wat je zaait, zul je oogsten. Gelukkig viel de schade mee, maar het had verschrikkelijk af kunnen lopen. De schrik zit erin, precies zoals de bedoeling is van zo'n aanval. Ook voor een lokale politici zoals ikzelf, is een dergelijke aanval beangstigend. Het is voor mij ook frappant dat het nieuws over de aanval van zeer korte duur was en eigenlijk ook nergens berichten van steun vandaan kwamen. Daarbij wil ik ook zeggen-

De **VOORZITTER**: Meneer Van Breukelen, ik wil u even onderbreken. Ik begrijp dat het een emotioneel onderwerp is, maar het heeft niet zoveel te maken met het programma. Of komt er een bruggetje?

De heer **VAN BREUKELEN**: Nee, er komt eigenlijk geen bruggetje, maar dit wil ik wel gezegd hebben. UtrechtNu! mocht ook een hele introductie geven over de oprichting van hun partij en dat gun ik ze ook van harte.

De **VOORZITTER**: Dat was onder het gezag van een andere voorzitter.

De heer **VAN BREUKELEN**: U maakt het zich wel heel makkelijk ervan af.

De **VOORZITTER**: U mag uw stukje afmaken, maar daarna graag snel over naar de inhoud van de programmabegroting.

De heer **VAN BREUKELEN**: In ieder geval, dan zal ik hem inderdaad heel snel afronden. Gelukkig konden we de campagne hervatten. We zijn gemotiveerder en strijdbaarder dan ooit en we wensen ook alle Statenleden hier veiligheid toe. Want geweld en intimidatie zijn nooit normaal, ook niet voor politici van FvD. Dan inderdaad naar de behandeling van de programmabegroting. Een weer klassiek lastig te doorgronden ambtelijk papierkanon. Bij het lezen van de verschillende tabellen voelde het namelijk af en toe of ik met hokuspokus getallen waarnam, maar er zal vast een interne logica in zitten. We hebben al geconstateerd dat in de commissie Janssen er hard aan gewerkt wordt om hier verandering te brengen en te zorgen dat ambtelijke documenten een leesbaarder karakter krijgen, waarvoor dank. Inhoudelijk zal ik ook niet te diep ingaan op de stof. Daarvoor zijn eigenlijk de algemene beschouwingen, inderdaad, zoals de heer Breur al constateerde, dit document heeft een houdbaarheid van ongeveer een maand. Ik zie de heer Berlijn bij de interruptiemicrofoon.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Breukelen. Dan geef ik de heer Berlijn graag even het woord.

De heer **BERLIJN**: Dank u wel, voorzitter. Ik wil toch even ingaan op het punt wat de heer Van Breukelen net benoemde, over veiligheid van politici, intimidatie. Natuurlijk alle steun, geen enkele politici zou aangevallen moeten worden. Toen hij zei, ik ontvang geen enkele steun vanuit de andere partijen, wil ik er toch even op wijzen dat ik dat vrij hypocriet vind, als hij andere politici op Twitter bijvoorbeeld judassen noemt. Als je het dan hebt over veiligheid en intimidatie, als je er zelf aan meedoet, kan je anderen- De pot verwijt de ketel een beetje in dit geval. Dat wilde ik toch even gezegd hebben.

De **VOORZITTER**: De heer Berlijn, ik begrijp dat u die vraag stelt. Dat is ook een terechte vraag, denk ik. Maar ik zou het wel heel graag over dit onderwerp willen laten gaan en we waren inmiddels naar de programmabegroting. Als de heer Van Breukelen wil reageren, kan dat ook kort hierop. En anders mag dat ook in de lunchpauze, wat mij betreft. Rechtstreeks.

De heer **VAN BREUKELEN**: Ik zal er heel even kort op reageren. Ik vind, een judas is een vergelijking. Dat is niet een bedreigende term, wat mij betreft. Als u mij een judas wil noemen, dat is ook niet richting u gegaan, dus nee, ik vind dat geen gelijke opmerking. En vooral op het moment dat er een fysieke aanval plaats heeft gevonden, vind ik dit totaal geen vergelijking. Maar dat mag hij zelf ervan vinden. Dat is zijn goed recht.

De **VOORZITTER**: Bedankt voor uw toelichting. Wat mij betreft, kunt u verder gaan.

De heer **VAN BREUKELEN**: Ik ga ook gelijk verder. Dat was mijn punt. Inhoudelijk zal ik niet te diep ingaan op de stof. Daarvoor zijn natuurlijk de beschouwingen. Echter zijn er een aantal punten waar ik toch een opmerking over wil maken. Vooral de zorgen over netcongestie. Voortkomend uit de drang om milieubelastende windturbines en zonnepanelen te plaatsen en elektrische auto's te promoten, wat op zijn plaats weer zorgt voor een instabiele aanbodcurve op het energienet, wat we dus netcongestie noemen. Een wel stabiele vorm van energieopwekking, zoals kernenergie of de ouderwetse kerncentrale, zou de netcongestie aan de aanbodkant van het net in ieder geval oplossen en meer netcongestie voorkomen. Opwekking uit gascentrales zie ik GS en PS niet meer overwegen. Echter zou ik wel een oproep willen doen om dan zeker een kleine kerncentrale te overwegen. Er zal een radicale koerswijziging nodig zijn om netcongestie en Zuid-Afrikaanse praktijken op het energienet te voorkomen. Voor de rest laat ik het hierbij. Ik moet mijn spreektijd nog wel echt sparen voor agendapunt 11. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw inbreng, meneer Van Breukelen. Mevrouw Hoek van 50PLUS.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. Beste leden van de Provinciale en Gedeputeerde Staten. Voor ons ligt de programmabegroting 2024. Energie. We merken dat de prijzen van energie de pan uit rijzen. Marktwerking en de energiesector is volledig uit de hand gelopen. Ouderen moeten bordje bij bordje leggen om de energieprijzen te kunnen opbrengen. 50PLUS stelt daarom ook voor dat de provincie het heft weer in handen neemt, de marktwerking te stoppen en komen tot een provinciaal energiebedrijf. Verkeersveiligheid. In 2022 zijn er ook in de provincie Utrecht meer verkeersslachtoffers te betreuren geweest, waaronder ook dodelijk. Alcohol- en drugsgebruik zijn daarbij belangrijke oorzaken, Zo blijkt uit analyse van het wetenschappelijk in het Documentatiecentrum. In het landelijk actieplan 2022-2025 van de politie staat handhaving op een laag pitje. Concrete acties zijn het verbeteren van inzicht in het middelengebruik, werken aan integraal beleid en verbeteren van communicatie en voorlichting. 50PLUS heeft daarbij de vraag welke vraag de provincie daarbij concreet gaat pakken om dat weer terug te dringen. Wat 50PLUS betreft, is het structureel houden van intensieve alcoholcontroles door de politie een goede stap. Daarmee maken we duidelijk dat ook alcohol en verkeer

echt niet samengaan en zo wordt de handhaving echt aangepakt. Daar wil ik daarnaast nog bij opmerken, denk ook even aan de lachgasgebruikers. RES-doelen. Uit de informatie die nu beschikbaar is, lezen wij dat de gestelde RES-doelen nu al gehaald worden. Het college gaat echter toch stug door. Er zijn immers toezeggingen gedaan die over de RES-doelen uitstijgen en daarom moeten worden ingevuld. Wat 50PLUS betreft, is dat niet nodig. Bij de beoordeling van de plannen voor het plaatsen van windmolens ligt de focus van 50PLUS op gezondheid van de omwonenden. De minimumafstand van de woning tot de windmolen is wat 50PLUS betreft tien keer de tiphoogte van de windmolen. De tiphoogte is het hoogste punt van de wieken. Als mensen noodgedwongen moeten verhuizen door schade of hinder die zij ondervinden, door een gedwongen plaatsing van een provinciale windmolen, dan moeten zij hiervoor schadeloos worden gesteld. Wat 50PLUS betreft, gaat er geen gedwongen inpassing plaatsvinden. Er moet respect zijn voor lokaal genomen democratische besluiten. Draagvlak is essentieel. Lokaal eigendom en lokale opbrengst. Focus wordt nu gelegd om lokaal eigendom, zodat opbrengsten ook lokaal terugvloeien en besteed kunnen worden aan leuke lokale voorzieningen, zoals speeltuinen. Windmolens kunnen alleen worden geplaatst met forse provinciale subsidies, subsidies die zijn opgebracht door alle inwoners. De opbrengsten van de windmolens moeten ook als ze er zijn en geplaatst worden ten goede komen aan alle inwoners. Openbaar vervoer. Sinds de coronapandemie wordt er veel thuis gewerkt. Dit thuiswerk is funest voor trein en bus. De reiziger is het OV ontvlucht, terwijl de files weer net zo lang zijn als voor de corona. Door de vervoerders wordt daarop gereageerd door het aantal ritten te verminderen en onrendabele lijnen te schrappen. Het gevolg is dat de buitengebieden van de provincie nog slechter bereikbaar worden, met name voor ouderen en mensen met een slechte mobiliteit. Wat gaat de provincie concreet doen om reizigers weer te verleiden terug te keren naar het OV, zodat het aantal ritten en lijnen op niveau blijft? Dan heb ik nog een klein stukje. Verder aandacht voor de realisatie van de zo noodzakelijke woningbouw in de sociale en middenklasse. Soepeler omgaan met de zogenaamde verruiming om buiten de stedelijke begrenzing van vijftig woningen. Juist voor de kleinere gemeenten is het heel belangrijk dat men soms aantoonbaar behoefte heeft aan meer woningen. Vaak belangrijk om als familie met bijvoorbeeld zorgtaken dicht in de buurt te kunnen wonen. Denk aan de kinderen voor ouders, ouders als oppas en soms kinderen voor ouders en kleinkinderen. Tot zover, voorzitter, voor dit moment. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Hartelijk dank voor uw inbreng, mevrouw Hoek. Hiermee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn van de fracties. Ik stel voor dat wij nu een lunchpauze gaan nemen van een uur, dus tot 13:30 uur. Waardoor de Gedeputeerde Staten en u als fracties de gelegenheid heeft om zich voor te bereiden op de tweede termijn en de eerste termijn van de beantwoording van Gedeputeerde Staten. De heer Janssen?

De heer **JANSSEN**: Voorzitter, ik had aan het begin van de vergadering gevraagd om een iets langere lunchpauze. Dus als we moeten lunchen en we willen nog even overleggen, zou het dan een uur en een kwartier mogen?

De **VOORZITTER**: We hebben een uur lunchpauze, dat is al een kwartier langer dan normaal. Wij denken dat dat voldoende moet zijn. Dus efficiënt lunchen en doornemen. Eet smakelijk en tot straks.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

Voorzitter: de heer Oosters.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, mag ik u vragen om uw stoel in de Statenzaal weer in te nemen? Dames en heren, ik heropen de vergadering en meld u dat we bezig zijn met de behandeling van agendapunt 9, de Programmabegroting 2024. Voor de lunchpauze is de inbreng vanuit uw Staten in de eerste termijn volbracht en is nu de beurt aan het college om te antwoorden op de door u ingebrachte zaken en de daarbij ingediende moties en amendementen. Ik geef graag als eerste het woord aan gedeputeerde Bakker voor zijn beantwoording.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Bakker.

Gedeputeerde **BAKKER**: Dank, voorzitter. En dank ook voor alle vragen, complimenten die daar ook zijn binnengekomen, ik heb de tafeltjessessie weer een paar keer voorbij horen komen, en voor alle gestelde vragen, ingediende amendementen en moties. En felicitaties aan de Statenleden die hun maidenspeech hebben gegeven. Ik durf wel namens het hele college te spreken om ook te zeggen dank voor de gratis biertjes en het taartje van UtrechtNu!. Hij heeft goed gemaakt. Dank. De vraag was om met gezwinde spoed door de amendementen en moties en vragen heen te gaan. Dat ga ik dan ook proberen. Ik ga eerst het financiële blokje doen en daarna de overige onderwerpen. Dan begin ik bij het amendement nummer 10, Schrappen stijging opcenten op de motorrijtuigenbelasting van de PVV en 50PLUS. Die ontraden wij, want alleen dit in 2024 doen, slaat een gat in de begroting van 4,6 miljoen euro en het heeft ook nog eens doorwerking in de komende jaren. Wij hebben daar ook geen dekking bij gezien, dus deze ontraden wij. Dan komen we bij motie 49, Indexeren kun je leren. De eerste twee bullets van het dictum hebben geen bezwaar, willen wij ook graag gaan doen. Die laatste bullet, daar hebben we nog even over doorgepraat en even goed naar gekeken. Er is veel ook vanuit de ambities vanuit het coalitieakkoord wat we bij de kadernota willen gaan doen. Er is al paar keer terecht denk ik ook gezegd, we moeten even goed kijken, hebben we genoeg bemensing, capaciteit, et cetera om dat allemaal te gaan doen voor de kadernota? Dit is toch, als je er wat dieper op ingaat, best een omvangrijke discussie. Dat is dan even mijn vraag aan de heer Gilissen, aan de VVD. Als wij hem zo mogen interpreteren dat we dat later gaan doen, later in het jaar en volgend jaar, die discussie, of bijvoorbeeld begin het jaar daarna, begin 2026, dan zouden we dat heel graag doen. Dan staan we er ook positief over. Maar sec voor de kadernota wordt wat strak, die planning. Dan komen we bij motie 60, Rollenparagraaf-

De **VOORZITTER**: Ogenblikje. Meneer Adriani wil hier even op reageren en meneer Gilissen geloof ik ook. Althans- Meneer Adriani.

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, dat ik goed begrijp wat de gedeputeerde zegt, zegt hij daarmee dat hij de hele motie in een iets trager tempo wil uitvoeren, of alleen het derde aandachtsstreepje?

Gedeputeerde **BAKKER**: Alleen het derde-

Want dat maakt voor onze stem wel uit.

Het gaat over- Onze zorg zit in de derde bullet van het dictum, waarbij we zeggen, die discussie gaat dieper en is omvangrijker en vraagt ook wel wat meer uitzoekwerk van de organisatie dan wij vóór de kadernota kunnen leveren. Dus als de bereidheid er is bij de opstellers van de motie om dat moment wat later in het jaar te stellen of wellicht het jaar daarna, dus begin kadernota 2026, dan is het geen probleem. Maar met die eerste twee bullets kunnen wij uit de voeten.

Voorzitter, als het mag, heeft het dan uw voorkeur om het op die manier te knippen of om het geheel vanwege de integraliteit dan maar op een later moment te doen? Zodat we niet in stukjes van de begroting wel gaan indexeren en in andere stukjes misschien niet of anders of onduidelijk.

Ik denk dat over die eerste twee bullets sowieso nagedacht moet worden, want we krijgen nu bijvoorbeeld in de zomernota, u heeft ook al gezien, we krijgen nu inderdaad vaak ook terugwerkende kracht toch weer, de boemerang van de indexatie vanuit met name het MOP Mobiliteit, ook weer terug. Dus dat we daar wat realistischer naar gaan kijken, die wens is ook al eerder geuit door GS. Dus ik kan me voorstellen dat een knip op de goede manier zeker zou kunnen. Ik weet alleen niet of dat de wens ook van de PvdA is.

De **VOORZITTER**: Dat gaan we straks zien. Meneer Gilissen.

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, die doet er natuurlijk wel toe, de wens van de Partij van de Arbeid, want ook zij staan onder die motie. Maar op zich ben ik bereid, ook een reactie op de gedeputeerde, om de derde bullet op dat punt aan te passen, zodat daar ook een realistische termijn die haalbaar is ook voor het college in staat. Dus ik zal met een aangepaste motie komen zo in de tweede termijn.

De **VOORZITTER**: Misschien mag het ook zo zijn, want ik merkt dat u het erover eens bent dat bullet 3 wordt gelezen als later te mogen worden uitgevoerd. Als we dat in het verslag vastleggen, lijkt mij dat afdoende. Is dat ook de conclusie van de gedeputeerde?

Gedeputeerde **BAKKER**: Ja.

De **VOORZITTER**: Meneer Gillissen, is dat voor u ook akkoord?

De heer **GILISSEN**: Zeker. Maar wat betekent dat voor de stemming, voorzitter?

Dat de motie gewoon kan worden aangenomen en dan wordt die uitgevoerd conform wat de gedeputeerde heeft gezegd.

Uitstekend. Dat bespaart iedereen heel veel tijd.

Mooi. Gaat u verder, meneer Bakker.

Gedeputeerde **BAKKER**: Dank, voorzitter dan ben ik bij motie 60, Rollenparagraaf UtrechtNu!, BBB. Ook in het commissiedebat daar al even met elkaar over gesproken. Als wij de motie zo zouden mogen interpreteren dat we in het kopje wat er al bestaat juridische plus andere kaders, daarin een verscherping maken waarin we ook zeggen, we kijken heel duidelijk naar de rol, we nemen het daarin op, houden dat nog eens even goed tegen het licht of we daar op de goede manier doen en waar nodig maken we dat explicieter, dan staan we daar positief tegenover. Een nieuw kopje opnemen in ieder Statenvoorstel leidt toch weer tot ik denk ook doublures en ook wel extra werk. Dus als ik hem op die manier zou mogen interpreteren, dan positief en dan kunnen we hem overnemen. Als het echt een apart kopje is, dan zou ik zeggen, dan is het ook wel echt een afweging die u als Staten moet maken of dit inderdaad zoveel toevoegt. Want volgens mij kunnen we het al kwijt op de manier waarop we het nu doen. Het expliciteren van de rollen heb ik ook nog één op één tegen UtrechtNu! gezegd, dat ondersteunen we zeer. Volgens mij is dat een hele mooie oproep dat we dat doen. Motie-

De **VOORZITTER**: Waarvan akte. Ik zie meneer Fiscalini knikken van dat hij die toezegging waardeert. Mooi.

Gedeputeerde **BAKKER**: Helder, dan doen we het zo. Fijn. Dank. Dan zijn we bij motie 61, de Toets toekomstige generaties op beleidsdoelen. Die ambitie wordt ook door dit college sterk onderschreven. Het is ook iets wat in het coalitieakkoord terugkomt, wat in de begroting een plek krijgt en bijvoorbeeld ook, wil ik toch ook maar zeggen, in de Omgevingsvisie en ook in de herijking van de Omgevingsvisie een heel belangrijk uitgangspunt is. Het risico met dit soort moties, en ik weet dat de indieners daar ongetwijfeld niet zo over denken, maar is om aan te nemen dat dit nog niet zou gebeuren. Ik denk dat het een heel belangrijke bouwsteen is van het werk dat we doen. Echter, heel specifiek naar het dictum kijkend, hoe ziet dan zo'n toets toekomstige generaties er precies uit? Bij ons is in ieder geval wel de behoefte om daar nog een keer met elkaar wat nader in gesprek te gaan. Hoe zou je dat dan invulling moeten geven? Dus het verzoek wat ik zou willen doen aan Volt en de vrienden van Volt is om deze nog even in de tas te houden tot volgende maand. Het past ook wellicht logischer in het debat over de begrotingswijziging. En dat we in die tussentijd even met elkaar doorpraten over, hoe kan je dit nou goed in het vat gieten? In deze vorm zouden we voor nu zeggen, liever niet. Dan zou die ontraden zijn. Dan komen we bij motie 62. Dat gaat over Programmabegroting Nieuwe Stijl. Die ontraden wij. Ik denk dat het al even in het debat is gegaan over de opdracht van de commissie Janssen. Daarnaast is er gewoon veel werk te doen de komende tijd en heeft u ook aandacht gevraagd al een paar keer, focus nou. Hierin wordt toch een aantal dingen gevraagd waarvan ik echt wel twijfels heb of het op dit moment onze prioriteiten moeten zijn en ook wat we dan ook niet meer kunnen doen. En hoe interessant AI ook is, dat nu al in de komende begroting op gaan nemen, ik denk dat we daar echt nog eens wat beter en wat meer gedegen onderzoek naar moeten doen van, wat betekent dat dan? Dus het korte antwoord is, ontraden, neem het vooral ook mee in de commissie Janssen. Dan hebben we de motie 63, Europa overzichtelijk in P&C-producten. Even deels ook namens collega Sterk daarover, ik denk, als ik het nou sec lees vanuit P&C-producten, dan zie ik daar wel een dilemma. Want vanuit verschillende kanten wordt gezegd, en ik denk ook terecht, die P&C-producten, begroting, jaarstukken, et cetera zijn vrij dik. Hierin vragen we nog meer toe te

voegen. Dus wat we met elkaar doen, is dat aan de ene kant wordt ons als college gevraagd, maakt het nou dunner, dunner, dunner. En aan de andere kant zie ik toch best wel wat oproepen en moties langskomen om weer zaken in die P&C-producten toe te voegen. Ik zou daar echt u willen vragen dat een beetje te rantsoeneren. Wat we hier zouden kunnen doen, is deze motie, deze oproep, zeg ik, in deze vorm niet doen, maar wat we wel kunnen doen en of u hem dan aanhoudt, volgens mij hebben we dat niet echt, maar dat we hem wel meenemen in de nieuw te ontwikkelen Europastrategie en daarin een expliciete plek geven en ook heel goed daarin kijken, wat is er nou echt noodzakelijk in die P&C-producten om te doen? Als u daarover, de Europastrategie, nog nader vragen heeft, verwijs ik u ook graag naar collega Sterk door. Concernbrede opgaven. Dat is die satéprikker die door de organisatie gaat. Soms gaat dat eigenlijk heel goed en heel fijn en als vanzelf en soms leidt dat ook tot meer uitdagingen. In 2021 is daar ook al een kleine evaluatie naar geweest. Het 217A-onderzoek waarover wordt gesproken daarvan, dat is dan wel best wel weer een zwaar middel om in te zetten, maar er wordt ook- Wij zien ook zeker de vrijheid daarin in terug, dus bijvoorbeeld. Dus wij zien geen bezwaar om dit te doen. Op zich aan de ene kant goed om tegen het licht te houden, de concernbrede opgaven. Ik denk dat het duidelijk ook een uitspraak moet zijn van de Staat als we zeggen, duik daar nou eens met elkaar wat nader in. Dus wij kunnen die oordeel Staten laten. Dan de motie Wie A zegt moet ook B zeggen, motie nummer 53 van onder andere de ChristenUnie. Het doel zijn we 100 procent met elkaar over eens. Het goede nieuws is, er wordt al aan gewerkt en er is ook al geld voor beschikbaar gesteld. Dat is ongetwijfeld nog niet alles wat we hieraan moeten zullen gaan besteden om ook onze eigen ambities waar te gaan maken. Maar ik verwijs u kort heel even naar, wat de organisatie betreft, hebben wij recent de CO₂-routekaart naar u gestuurd die u ieder jaar gaat terugkrijgen. En wat het vastgoed betreft, in de motie wordt gevraagd voor de eerste begrotingswijziging 2024, die is eigenlijk tussen GS en PS op dit moment. Die komt als het goed is deze week naar u toe. Dat zou gewoon technisch gezien eigenlijk onuitvoerbaar zijn om dan nu nog met elkaar dit plan te maken en dat halen wij ook inhoudelijk gezien niet. Dus wat ik kan toezeggen, is dat wij het derde kwartaal 2024 bij u terugkomen met een uitgewerkt gedegen plan, daar waar het gaat over het vastgoed, en dat daar ook de eventuele extra benodigde financiële middelen bij zitten. In deze vorm is hij helaas niet uitvoerbaar.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Nog even op het knopje drukken. Wij gingen er eigenlijk vanuit, met in ogenschouw nemend de toezegging uit de vorige periode, dat dit plan er toch wel inmiddels zou liggen. Q3 2024, dat is nog een hele tijd. Dus we vroegen ons eigenlijk af hoe het komt dat we dat plan eigenlijk nu nog niet hebben.

Gedeputeerde **BAKKER**: Er is op vastgoedgebied, want we hebben het niet alleen over het mooie provinciehuis waar we op dit moment zijn, het gaat om meer locaties, dus bijvoorbeeld Paushuize, daar is ongelooflijk veel werk verzet, meest duurzame erfgoed wat je zo'n beetje hebt in Nederland, maar kijken we nou heel sec naar dit gebouw, dan is dat ook technisch gezien en ook wat doen we dan financieel en hoe verknopen we dat op een slimme manier met de aanstaande verbouwing die er ook zal zijn op bepaalde verdiepingen, hoe doen we dat op een goede manier, daar wordt op dit moment heel hard aan gewerkt. Er worden ook organisaties bij betrokken die de benodigde financiële en technische kennis hebben. Het hele definitieve plan waarin we zeggen, en zo willen we het gaan doen en zo gaan we het doel wat we hebben gesteld ook gewoon halen, dat zal na de zomer volgend jaar komen. Ik kan dat in die zin niet mooier maken voor u dan het is.

Bedankt. Wij verwachten gewoon een heel goed doordacht plan, wat ook klopt aan het eind van de streep. Bedankt.

Die winst, die aanmoediging neem ik graag over. Ik heb u goed gehoord, mevrouw Rikkoert. Dank u wel. Kom ik bij motie 59, Practice what you fiets. Omwille van de titel zou ik deze eigenlijk al willen overnemen, want een woordgrap kwijt kunnen in een motie is toch wel bonuspunten. Wat we ook in de commissie met elkaar wel hebben aangegeven, het gaat om een ambitie. Die nemen we heel serieus. Ik kan zelf, maar ook aan de collega's, vertellen dat er waar mogelijk zeker wordt gefietst, zelfs in harde storm en regen, soms met een nat pak tot gevolg. Maar soms kan het nou eenmaal niet anders en soms is die dienstauto of ook een ander OV-middel noodzakelijk. Het registreren daar dan vervolgens van is wat ons betreft niet nodig om deze ambitie gewoon uit te voeren met elkaar en

betekent, en zo eerlijk moeten we ook zijn, ook gewoon weer extra werk. Dan moeten gewoon weer extra mensen lijstjes gaan turven et cetera. Dus ondanks de mooie titel ontraden wij deze.

De **VOORZITTER**: Meneer Berlijn wil daar iets over zeggen.

De heer **BERLIJN**: Dank u wel, voorzitter. Geregistreerd is natuurlijk een groot woord. Maar de autoritten worden allemaal al automatisch geregistreerd. Dar is verder geen enkel extra werk aan. Dus het gaat ons meer om dat er met een afvinklijstje of het aantal fietsritten eens een keer- Dat er gewoon een beetje inzicht komt in het fietsgebruik van wat er nu is. Want nu is er eigenlijk helemaal geen inzicht. Dus daar gaat het ons eigenlijk om.

Gedeputeerde **BAKKER**: We weten, en ik hoop dat ik u daarmee een beetje tegemoet kom, dat de ambitie die wij stellen, we monitoren het in die zin, we turven het ook niet voor onze bewoners in de provincie, het gaat echt om die ambitie en daar willen we drempels wegnemen en het ook stimuleren waar mogelijk. Dat doen we ook voor de leden van het college. Die autoregistratie, dat heeft natuurlijk wel een iets andere geschiedenis waarom dat belangrijk is om te doen, ook gegeven de Belastingdienst die dat soort dingen gewoon nodig heeft van ons. Een extra registratie gaat wat ons betreft daarin alleen maar weer om extra werk waar wij de organisatie mee op zadelen, dus daar kijken wij anders tegenaan.

Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat het een mooi gebaar is naar onze inwoners, als het college laat zien dat ze die ambitie ook daadwerkelijk zelf proberen na te streven. En of dat haalbaar is dat elke fietsrit geregistreerd wordt, dat laten we dan even in het midden. Maar ik denk wel dat het een mooi gebaar is naar onze inwoners om te laten zien van, wij verwachten dit van jullie of we stellen ons dit ten doel, wij geven hier het goede voorbeeld en dat kunnen we ook laten zien. Dus dat is eigenlijk de insteek. Dank u wel.

Helder. Volgens mij, ik kijk ook even naar de voorzitter, maar zijn dus de gezichtspunten hierop duidelijk. Dan komen we bij motie 55, de laatste die ik in mijn rijtje had. Dat is de motie van D66 en Volt over PFAS. Het is een mooie ondersteuning van waar de provincie al mee bezig is en ook een goede aanmoediging via de lobby. Wij zien er geen bezwaar in. Als D66 en Volt dat prettig vinden, kunnen we hem ook zelfs overnemen. Er was nog een specifieke vraag van Volt. In het tweede kwartaal zit daar 2024 zullen wij met een brief komen, dus die kunnen we ook toezeggen, over zeer zorgwekkende stoffen en PFAS en ook wat we daaraan kunnen doen. Het ging in het debat even over, zijn die hier nou meer of minder? Die zijn hier ook gewoon in Utrecht, in water, in bodem et cetera. Maar wat doen we daarmee en wat kunnen we op dit moment al wel of niet doen, dat zullen wij in die brief nader voor u uitwerken. Tenslotte, voorzitter, had ik nog een aantal vragen. Vanuit de ChristenUnie was er een vraag over de initiatieven die we meer de ruimte willen geven. Er is een initiatiefloket, dat wordt op dit moment geëvalueerd. Ook in lijn met de Strategische Collegeagenda en de ambities uit coalitieakkoord, gaan we daar zeker bij u op terugkomen en nemen we uw oproep daartoe mee. De vragen die u had over water en de zorgen die u deelde, die hebben wij absoluut ook. Er wordt goed samengewerkt, maar in het eerste kwartaal van 2024 zullen wij over de waterkwaliteit bij u terugkomen. Het CDA had nog een aantal vragen. Financiële functies. In de FAC al uitgebreid over gehad. Lenen. Was denk ik al even het debatje hier. En de verdeling over het provinciefonds, daar is ook een motie over ingediend en daar zal mijn collega Van Essen ook nog het een en ander over zeggen hoe wij dat bij de kabinetsformatie ook weer onder de aandacht zullen brengen. Dat was hem, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Bakker. Dan is nu het woord aan gedeputeerde Van Essen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dank, voorzitter. Dank voor de vragen en ook dank en complimenten voor de drie Statenleden die vandaag, vanmorgen hun maidenspeech hebben gehouden. Mijn vader had een volkstuin, zeg ik tegen de heer Verleun. En ik moet

zeggen, de verbondenheid met voedsel waar ons voedsel vandaan komt, het bewustzijn daarvan, ik wil zeggen, ik deel dat zeer met hem. Want we zijn soms best wel losgezongen, dat geldt trouwens op meer vlakken van waar we mee verbonden zijn en waar we van afhankelijk zijn. Dat is soms heel comfortabel, maar bewustzijn daarop, ik deel zeer het belang daarvan met hem. Ik vond het heel mooi, mevrouw Van den Broek, hoe u eigenlijk ook uw persoonlijke strijd voor rechtvaardigheid, voor eerlijkheid en ook verantwoordelijkheidsgevoel daarvoor met ons deelde. Wat mevrouw De Man gaf, mij raakte dat. Ik denk dat het- Het herinnert mij eraan dat voor mijzelf ook juist dat soort principes de reden zijn waarom ik in ieder geval de politiek ben ingegaan. Ik denk dat dat voor heel veel van ons is, dat wij allemaal ons gewoon verbonden voelen en soms ons boos maken of ons zorgen maken om bepaalde onderwerpen. En tegelijk daar soms natuurlijk heel verschillende opvattingen over hebben en dan in deze zaal daar proberen toch tot consensus te komen. Dan vond ik de oproep van de heer Gilissen, mij ook wel uit het hart gegrepen, van dat het belangrijk is om gewoon nieuwsgierig te zijn, ook nieuwsgierig naar wat een ander drijft, wat een ander ook tot bepaalde conclusies brengt en dat dat volgens mij de basis moet zijn ook voor debatten in deze zaal. Dus dank daarvoor. Ook op mijn portefeuilles zijn een heel aantal moties en een aantal amendementen, nee, geen amendementen, alleen maar moties ingediend. Die zal ik langslopen en daarna kort de enkele vraag die daarnaast gesteld is ook beantwoorden. De eerste twee moties, dat is motie 44 van BBB over de Pas op de plaats voor windturbines, die vraagt eigenlijk om de planMER stop te zetten. Die verwijst ook naar landelijke regels, die ontwerp onlangs heeft vastgesteld, en naar Europese regels. De Europese regels, dat is misschien goed om te beseffen, dat is niet het probleem. Ik bedoel, windenergie past gewoon binnen de Europese regels. De landelijke milieunormen die ontwerp pas heeft vastgesteld, worden ook meegenomen bij de planMER en die zullen ook, dat zou ook het uitgangspunt zijn voor de meest kansrijke locaties, dus daar wordt wel degelijk ook op voortgebouwd. Het is denk ik ook wel goed om te weten dat die planMER ook voor gemeentes belangrijk is, want hij dient meerdere doelen. Natuurlijk, het heeft een relatie met de eventuele inzet van projectbesluiten, maar hij is ook belangrijk zodat gemeentes goed weet waar de meest kansrijke gebieden liggen en ook met oog op de verdere ontwikkeling van de RESsen. Ook daarvoor moet er een planMER plaatsvinden. We hebben in alle drie regio's afgesproken dat deze planMER voor het deel Wind daarvoor de basis biedt.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van den Broek.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Dank u wel. Die planMER moet inderdaad uitgevoerd worden, alleen dan wel met de goede afstandsnormen-

De **VOORZITTER**: Uw microfoon valt uit.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Ze willen me niet meer horen. Ze staan nog in concept, ze zijn nog niet vastgesteld, de nieuwe normen. Dus dat kan ook nog veranderen. Het kan nog naar boven worden bijgesteld. Dus je wil dat de planMERs die uitgevoerd gaan worden op de goede gronden worden uitgevoerd. En dat staat nu nog niet vast. Dus daarom zeggen wij, wacht even tot echt alles wat vastgesteld moet worden is vastgesteld, want dan weten we ook waar we het planMER op moeten maken.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Misschien twee dingen. Eén, in het planMER wordt gewoon gekeken, wat zijn woningen op verschillende afstanden? Dus verschillende normen kunnen daarbij gecombineerd worden. Het is niet zo dat er in het planMER een bepaalde norm gekozen is. Ik heb dat hier en daar wel gelezen. Dat is niet aan de orde. Er wordt gewoon de impact van geluid op woningen- Er wordt gekeken, hoeveel woningen staan er bepaalde afstanden? Het is natuurlijk wel zo, een ontwerpnorm vanuit Rijk is natuurlijk wel degelijk een belangrijk iets. Dat kunnen we als zienswijze- Hij kan nog veranderen, maar we kunnen er natuurlijk wel al mee aan de slag. Mocht u daar toch tot andere normen komen, dan zullen die uiteindelijk bij definitieve besluitvorming dan wel door gemeentes en eventueel door ons als provincie natuurlijk moeten worden gerespecteerd. Maar misschien even, om nu te wachten, A, zou dat ik denk naar de gemeentes en ook naar de RES-regio's toe een heel vreemd signaal zijn, omdat die ook wachten op onze planMER. En B, ook de snelheid richting 2030, qua concretisering van plannen lopen onze RES-regio's eigenlijk

achter ten opzichte van heel veel andere regio's in het land. Dus daarmee zouden we ook nog meer vertraging oplopen. En dat is niet nodig.

De **VOORZITTER**: Voldoende, mevrouw Van den Broek? Dank u wel. U kunt vervolgen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Er was nog de vraag over kleine erfmolens. Die zijn op dit moment ook toegestaan in onze verordening tot 20 meter en in uitzonderingsgevallen ook tot 25 meter. Dan kom ik bij motie 45 over Respecteer de lokale democratie. Het is denk ik goed om te memoreren dat als partner we samen met de andere RES-partners ook verantwoordelijk zijn en ook ons inzetten voor het halen van die RES-doelen. Daarbij hebben we als provincie wel meerdere rollen en verantwoordelijkheden. Deze motie versmalt dat heel erg tot alleen maar aanjagen en bewaken. Dat doet echt tekort, want wij hebben gewoon ruimtelijke verantwoordelijkheden, wij hebben verantwoordelijkheden op het gebied van natuur, op cultuurhistorie en nog heel veel meer. Wij hebben ook gewoon in de ruimtelijke verordening natuurlijk bepaalde instrumenten. De realisatie van de RES-doelen is ook nodig om de door uw Staten vastgestelde doelstelling in de Omgevingsvisie te kunnen behalen, voor 55 procent hernieuwbare elektriciteit in 2030. We hebben natuurlijk in het proces, in de Statenbrief voor het proces Windenergie, ook aangegeven dat we nu ruimte geven aan gebieden om op eigen manier invulling te geven aan die RES-doelen. Dat is het uitgangspunt. We hebben natuurlijk ook aangegeven dat we medio volgend jaar daar met de tussenbalans 2 de balans voor opmaken, om te kijken of dat voldoende is. Dus dat is nog steeds het uitgangspunt. Mocht dat niet zo zijn, dan komt natuurlijk het ruimtelijk instrumentarium in beeld, maar dat is wel nog steeds ook de aanpak, zoals ook in het proces toen is beschreven. Dan kom ik bij motie 46 van onder andere Partij voor de Dieren, SGP en Volt, dat gaat over energiebesparing. Eerste plaats, heel goed dat Partij voor de Dieren aandacht vraagt voor energiebesparing. Het is ook niet voor niks, in het huidige energietransitieprogramma, de eerste programmalijnen, we hebben vier programmalijnen, de eerste en dat is niet voor niks ook de eerste programmalijn, dat hebben we bewust destijds ook zo gekozen, is energiebesparing. Daar zetten we ook heel erg fors op in, in menskracht, maar ook financieel. Maar ik zie dit wel als een hele welkome en goede ondersteuning om daar misschien nog meer de schouders onder te zetten. Er zitten twee dingen in de motie. De ene vraagt om een overzicht te maken van doelen en resultaten van gemeenten op het gebied van energiebesparing. Dat kunnen we sowieso doen. Al kan het aantal gemeentelijke doelen nog weleens variëren en ik denk in een heel aantal gemeentes ook nog wel beperkt zijn of misschien zelfs ontbreken. Het tweede punt is een vrij lange zin waar je nog wat- Dus ik zou daar misschien wat duiding aan geven, om even te kijken of dat ook de interpretatie is van de indieners. Wat wij in ieder geval erin lezen, wat ik erin lees, is de monitor voor energiebesparing, dat we die gaan opstellen en dat we de gemeente ook aanmoedigen om op basis daarvan doelen te stellen. Ik denk, als het gaat om energiebesparing bij gemeentes, gaat het met name om de gebouwde omgeving. De gebouwen beter isoleren, daar hebben gemeenten ook belangrijke opdracht in. Dat gaat onder andere via Transitievisies Warmte en de Wijkuitvoeringsplannen. De gemeenten hebben daar gewoon opdracht toe om dat uit te voeren en we ondersteunen hen daar ruimhartig bij. Het andere is bijvoorbeeld bij de handhaving, de heer Travaille noemde het ook al, van de energiebesparingsplicht van bedrijven. Het is denk ik wel goed, die verantwoordelijkheden voor beide zaken liggen wel echt bij de gemeentes. Die kunnen we ook niet van hen overnemen. Wat we wel kunnen doen, en als ik de motie zo mag interpreteren, dan kan ik hem ook zeker positief adviseren, is dat we gemeentes daar nog meer in ondersteunen, ook de voortgang monitoren. Misschien ook benchmarken tussen gemeenten van, welke gemeente doet dat nou heel goed en heeft een hele goede methode die die andere 25, 24 gemeentes die dat nog niet doen, kunnen overnemen? Want dat is inderdaad, dan zie ik het als een zeer welkome aanvulling, waarbij bijvoorbeeld met het huidige energiedienstencentrum wat we aan het opzetten zijn ook al stappen in die richting zetten. Daar past het voor volgens mij heel goed bij. Ik had er nog één aanvulling op, ik zie de heer Travaille, misschien kan ik die nog maken. Het is wel, de primaire verantwoordelijkheid ligt wel bij gemeentes. Ik zou willen voorkomen dat wij nu door de suggestie te wekken naar gemeentes van, wij komen even met jullie afspraken maken, dat gemeentes zeggen, wacht even, als dat de insteek is, dan laat het energiedienstencentrum ook maar zitten. Dan zouden we een beetje het kind met het badwater weggooien. Dus afspraken, bijvoorbeeld als wij een subsidie verstrekken of die samenwerking

energiedienstencentrum, maken we ook afspraken met gemeenten. In die vorm kan ik hem positief adviseren.

De **VOORZITTER**: Meneer Travaille.

De heer **TRAVAILLE**: Ik ben blij met dat positieve advies. Zowel voor de scan- En ik begrijp ook heel goed dat de uitkomst zal zijn, appels en peren. Maar dat is ook een inzicht wat wij nodig hebben. Dan weten we ook, waar staan we voor en waar hebben we mee te maken? Het tweede aspect voor het verzoek om daar ook een beleidsvoorstel aan te koppelen, eigenlijk is dat een soort uitnodiging. Ik zou de gedeputeerde willen vragen om die uitnodiging inderdaad op te pakken. Volgens mij heeft hij daar positief op geantwoord. Hoever je daarin kan gaan, tot welke plek je afspraken kan maken en tot waar dat kan, we wachten dat voorstel denk ik graag af. Dan haal ik even de woorden van de heer De Jong aan, het is wel tijd voor ook wat minder conventionele maatregelen, dus die oproep zit er ook aan vast. Tenslotte, een belangrijk punt, wij hebben als provincie een opgave, een provinciebrede opgave om energie te besparen. Die moeten we op de een of andere manier ook gaan linken aan de inspanningen en de doelstellingen van die gemeenten. Dus alleen helderheid brengen is niet genoeg. Daar zal ook een vervolg aan moet worden gegeven, dat het een consequentie heeft voor, wat betekent dat per gemeente? Maar de uitnodiging is eigenlijk, kom met een beleidsvoorstel en kijk hoever u daarin kunt gaan.

De **VOORZITTER**: U heeft een hele lange aanloop nodig, maar misschien kan u daar kort op antwoorden.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: U zegt, consequentie voor gemeenten. Dat suggereert een beetje alsof wij een soort stok hebben om energiebesparing af te dwingen bij gemeenten. Dat is niet zo. Dus daar moeten we gewoon ook helder in zijn.

De **VOORZITTER**: Meneer Verleun.

De heer **VERLEUN**: Dank u wel. Wij hebben hier nog één aanvullende vraag bij. Dat ligt voornamelijk in het verschiet. Laten wij vooropstellen dat wij ook vinden dat verduurzamen begint bij besparen. Maar in hoeverre zou het, als we deze motie zouden omarmen, de gemeentes en dergelijke en de bedrijven eromheen nog meer bureaucratische rompslomp geven? Of denkt u dat dat meevalt?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Wat mij betreft, heeft onze aanpak het tegendeel tot doel. Want juist bijvoorbeeld voor kleinere gemeentes is dit vaak bijzonder complex om met één of twee ambtenaren je woningen en kantoren en ander vastgoed te verduurzamen en beter te isoleren. Ga er maar aanstaan. En als je dan kan bouwen op een gezamenlijke aanpak, dan helpt dat om gewoon effectiever te zijn. Dus ik denk, het is absoluut niet iets bureaucratisch, het is echt ondersteuning van gemeentes. In mijn gesprekken merk ik dat gemeentes dit enorm waarderen en ook dat we als provincie hier een stap in vooruit zetten. Ik zie deze motie, nogmaals, om dat nog steviger en duidelijker te doen.

De **VOORZITTER**: Goed. Geen extra bureaucratie. Dank. Mevrouw Welschen nog op dit punt. Gaat uw gang.

Mevrouw **WELSCHEN-VAN DER HOEK**: Dank u, voorzitter. Dan heb ik toch nog een vraag ten aanzien van die scan, want die scan wordt volgens mij wel gevraagd van gemeenten. En dan toch ook een aanvulling op de druk die we daarmee op gemeenten leggen. In vervolg daarop nog, wat raadt u nou wel aan van deze motie en wat niet? Want dat is mij nog niet helemaal duidelijk.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: De scan is volgens mij heel kort, welke energiebesparingsdoelen heeft u? Dus volgens mij kan dat in één mailtje en hoeft dat geen zware bureaucratie te zijn. Ik gaf u bewust een interpretatie van met name het tweede deel van het dictum. Ik heb van de heer Travaille begrepen dat hij daarmee kan leven, dat hij zegt, dat is ook wat we bedoelen. Dus daarmee kan ik de hele motie positief adviseren.

Dan nog één aanvulling, wat voegt dit dan toe aan de service die wij nu eigenlijk al verlenen aan gemeentes als provincie? Dus wat voegt deze motie dan toe, als hij zo anders wordt geïnterpreteerd en gelezen en uitgekleed?

Wat het denk ik toevoegt, is dat we wel echt even op een rijtje gaan zetten tussen gemeentes, wat zijn nu de energiebesparingsdoelen? En dat het ook een aanleiding kan zijn om met gemeentes daarover wel het gesprek te voeren en ook hoe wij met onze inzet, bijvoorbeeld via het EDC, dat verder kunnen versnellen. Dus het is denk ik een aanmoediging tot gesprek en aanmoediging voor het overzicht. Verandert de hele wereld erdoor? Nee, maar ik zie het wel als een welkome aanmoediging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U kunt vervolgen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik ga door met motie 51, over de Kabinetsformatie. Daar zeiden we al in het college, dat doet gedeputeerde Van Essen. Dat ging over deze motie, niet over de formatie zelf. Vooralsnog. Nee, ik heb geen ambities in die richting, kan ik u geruststellen. De motie is een ondersteuning van het bestaande beleid. Hij zegt eigenlijk, ga bij IPO in gesprek om provinciefinanciën stevig voor het voetlicht te brengen in Den Haag. Dat doen we. Ik kan u zeggen, ik heb bij de voorlaatste bestuursvergadering ook als vertegenwoordiger vanuit onze provincie aan de IPO-bestuurstafel het voorstel gedaan, laten wij nu een beetje naar voorbeeld van de VNG een onderzoek starten naar de lange termijn financiële stabiliteit van provincies. Dat werd met open armen ontvangen. Dat onderzoek loopt nu. Ik denk dat dat belangrijk is, de VNG heeft dat al eerder gedaan, omdat we daarmee als provincies ook onze financiële problematiek op de lange termijn ook geloofwaardiger en steviger voor het voetlicht brengen. Dus ik kan deze motie verder positief adviseren. Dan kom ik bij de motie van de UtrechtNu!, Balsahout bij het ontwikkelen van windturbineprojecten, daar geen gebruik van maken. Wij ontwikkelen zelf natuurlijk als provincie geen windturbines. Het is voor ons ook niet echt een gelegenheid of een mogelijkheid om nou eisen te stellen aan materiaalgebruik daarvan. Dus wij kunnen wel ontwikkelaars aandacht vragen voor materiaalgebruik. U heeft natuurlijk weleens eerder in het kader van herbruikbaarheid- Vinden we dat zeer belangrijk. Het is meer een algemene zin. Dat is best iets wat we eens een keer misschien ook bij de gemeentes onder de aandacht kunnen brengen. Maar ook zo specifiek als de motie het vraagt, het is niet echt helder of het alternatief dan per se beter is, die moet ik toch op deze manier ontraden. Dan kom ik bij de motie 58.

De **VOORZITTER**: Meneer Fiscalini wil nog over het balsahout- Dat kan.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel, voorzitter. Het houdt niet op over het balsahout. Het staat er wel bij, de provincie kan wel actief pleiten voor duurzame oplossingen in plaats van balsahout. Staat u daar wel voor open dan?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Nogmaals bij wie moeten we daarvoor pleiten? Wij hebben natuurlijk zelf- Ik zit niet met windturbinebouwers aan tafel. Dat is natuurlijk uiteindelijk, we hebben met name ook onze ruimtelijke verantwoordelijkheid, dus dat is allemaal vanuit initiatiefnemers. Wat ik best ook weleens een keer kan doen als ik bijvoorbeeld met energiecoöperaties om de tafel zit, om aandacht te vragen voor het materiaalgebruik. Maar deze motie gaat wel echt een paar stappen verder. Dus nogmaals, dat zal ik doen. Ik ga gewoon daar nog eens een keer aandacht voor vragen. Maar deze motie gaat wat ons betreft te ver.

Voorzitter, een paar dingen. Gaat het te ver of is het dan niet juridisch mogelijk? En daarnaast zijn wij toch ook als provincie opdrachtgever, wij verlenen een opdracht uit dat er dus windturbines gebouwd mogen worden? Het lijkt mij dat we daar wel aanvullende eisen aan mogen voldoen.

Wij zijn geen opdrachtgever, voorzitter. Wij maken het ruimtelijk mogelijk. Dat is wel echt iets anders. Punt. Dus ik wil daar aandacht voor vragen bij partijen die er iets mee kunnen, zoals energiecoöperaties. En daar wil ik het bij houden.

Mag ik nog een laatste-

De **VOORZITTER**: Nee, u vervolgt.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dan kom ik bij motie 58 over Behoud broedgebieden. Eerste plaats, er werd een beetje gesuggereerd alsof weidevogelkerngebieden, alsof daar zomaar energie in kan plaatsvinden. Dat is geenszins het geval. In onze huidige verordening, dus niet na de wijziging, maar gewoon onze huidige verordening, staan hele strikte regels over energieopwek in weidevogelkerngebieden. Dat betekent de facto dat het eigenlijk alleen mogelijk is op het moment dat het gecombineerd wordt met een ontwikkeling, waardoor op een andere plek of in de buurt het leefgebied voor weidevogels enorm verbeterd wordt. Daar zijn tot nu toe nog geen voorbeelden van. Het is wel een opening die we bieden om ook wel enige flexibiliteit te geven, want het ene weidevogelgebied is veel beter voor weidevogels dan het andere. Dus dat is de reden waarom het op die manier in de verordening is gekomen. Dus deze motie moet ik nu ontraden. A, hij is niet uitvoerbaar, want ook de eerste wijziging van de omgevingsverordening heeft al ter visie gelegen. Daar kunnen we nu niet nog een wagonnetjes aan hangen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, het effect van de wijze waarop het nu in de verordening staat, is dat bij de kansanalyse voor kansrijke windlocaties de weidevogelkerngebieden wel naar boven komen en de ganzenrustgebieden niet als kansrijk naar boven komen en als uitsluitcriterium zijn gebruikt. Ik zie de gedeputeerden nee schudden, maar ik kan het rapportje wel toesturen. En als wij nog niet hebben besloten over de verordening, dan is er natuurlijk nog alle mogelijkheid om dingen aan te passen. Dan zie ik het eigenlijk als een amendement op de verordening die nog ter inspraak gaat komen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Twee opmerkingen. Eén, in de selectie van locaties die meelopen in de planMER zijn alleen locaties opgenomen waar geen complexe zaken spelen en daar zijn bijvoorbeeld weidevogelkerngebieden niet meegenomen. Behalve als gemeenten zeggen, wij zijn hier al bezig met lokaal initiatief en wij verzoeken u als provincie om die locatie in de planMER mee te laten lopen. Alleen in die gevallen, ik weet niet eens of ze er zijn en als ze er zijn, zijn het er niet veel, daarvoor geldt dan nog steeds die bestaande regel in onze verordening. Twee, wat straks ter besluitvorming ligt, is niet de hele verordening, is slechts de wijziging op een aantal artikelen. Dus het is niet zo dat u straks een nieuwe verordening vaststelt. U stelt een wijziging voor een aantal artikelen vast. Dus u kunt ook niet zomaar nu weer de hele scope daarvan gaan veranderen. Dat loopt dan echt mee in de volgende wijziging, de tweede wijziging omgevingsverordening. Dat is gewoon de systematiek.

De **VOORZITTER**: U kunt vervolgen. Meneer Westerlaken, gaat uw gang.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. In vervolg op de heer Van den Dikkenberg, dus dat is om het allemaal nog duidelijker te krijgen dan het wellicht lijkt te zijn, u zegt, u besluit alleen over de wijzigingen van een aantal artikelen. Maar als we die wijzigen, wijzigen we natuurlijk in feite de omgevingsverordening, dus dan stellen we ook een nieuwe vast. Daar wil ik geen woordenspel over gaan spelen. We stellen gewoon een nieuwe vast. Wat ik nog steeds niet begrijp, en ik vind die vraag van de heer Van den Dikkenberg terecht, het verschil in waardering van de ganzenrustgebieden en de weidevogelkerngebieden. Ik heb u nog geen helder antwoord daarin horen uitspreken.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dat is inderdaad een terechte vraag, begrijpelijk ook. In onze huidige verordening is inderdaad voor ganzenrustgebieden een stringenter regime. Die zijn uitgesloten, net als de Natura 2000. Dat heeft te maken met Europese regels. Het is wel zo dat ook ons ganzenbeleid en ook de manier van indelen ganzenrustgebieden wordt geëvalueerd. Dit is een aspect van, moet je nou van ganzenrustgebieden zeggen, dat kan alleen hier of als er een ruimtelijke ontwikkeling is? Het gaat niet alleen over energie, het gaat ook over andere ruimte ontwikkelingen, die zeggen, het is handig om het ganzenrustgebied een stukje te verplaatsen en dat kan ook. Moet je dat dan uitsluiten en is dat juridisch mogelijk? Op dit moment kan het niet in onze verordening. Het is wel zo, als wij als ons ganzenbeleid tegen het licht gaan houden, dat dit natuurlijk aspect is wat we daarbij mee kunnen nemen.

Heel kort, tot slot. Ik snap wat u bedoelt met het verschuiven van de grenzen van ganzenrustgebieden. Ik ken een situatie waarin ze ingetekend staan binnen de rode contour van een dorp en dat kan natuurlijk nooit zo zijn met een ganzenrustgebied. Want dan kun je je ook de vraag stellen, wie wordt er beter beschermd, de inwoner of de gans? Maar ik hoor u nu eigenlijk zeggen van, als we het gaan veranderen, gaan we zeker niet het weidevogelkerngebied opwaarderen, maar dan gaan we ganzengebieden afwaarderen. Klopt dat?

Ik zou niet willen spreken van opwaarderen of afwaarderen. Volgens mij gaat het erom dat wij een hele goede bescherming hebben voor zowel ganzenrustgebieden als weidevogelgebieden en dat je ook kijkt van, hoe kunnen wij in onze verordening ook soms wat schuifruimte geven? Waar is dat mogelijk en verstandig? Bijvoorbeeld bij Natura 2000 kan dat niet en zal dat nooit kunnen, want dat kan je niet zomaar verplaatsen. Het idee van de huidige regel, nogmaals, in de huidige verordening, is van, wellicht bij een weidevogelgebied ook omdat er hele goede zijn en weidevogelkerngebieden waar weidevogels toch nog wat minder graag komen, om daar toch enige schuifruimte te houden om het zo te zeggen. Wellicht is dat voor ganzenrustgebieden- Maar volgens mij moeten we daar vandaag niet te veel op vooruit gaan lopen. Dat lijkt me ook niet nodig. Naar aanleiding van uw vraag, reflecteer ik daarop. Dan kom ik bij motie 66, Vormgeving Utrecht Advies. Dat is een motie die op een bijzonder moment komt. Dat heb ik ook in de commissie aangegeven, dat wij als college- Er lag een Statenbrief over wat wij willen gaan doen met Utrecht Advies. We hebben gisteren als college zwaar ter voorstel naar u toegestuurd over Utrecht Advies hoe we dat een invulling willen geven en u gaat daarover besluiten. In deze motie staan vier dingen, waarvan het tweede en het derde eigenlijk al daarin is voorzien. Functieprofielen worden opgesteld en er komt een open sollicitatieprocedure. Het laatste punt, daarvan zegt u, Provinciale Staten alsmede insteller actief te betrekken bij de selectie, ons idee is om dat op dezelfde manier te doen als bij de laatste werving van nieuwe PCL-leden en dat is dat de selectie zelf echt niet politiek ambtelijk gebeurt en dat er een klikgesprek plaatsvindt met iemand van het college en iemand vanuit Provinciale Staten. Dat is ons idee daarvoor. Als het gaat om de inrichting, u zegt, een kleinere bezetting, vijf tot zeven mensen. In het Statenvoorstel wat uw kant op komt, hebben wij het over tien leden en ook wel omdat een kleinere raad toch ook wel qua slagkracht en qua diversiteit heel erg beperkt is. U gaat daarover besluiten bij de volgende Statenvergadering. Dus in die zin zou ik ook zeggen, u kunt deze motie zeker met dit onderwerp, wij kunnen dat voor het Statenvoorstel niet meer veranderen en u besluit daarover. Dus in die zin komt die ook een beetje op een wat onhandig moment.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, er kan aan een Statenvoorstel in dit huis altijd een erratum worden toegevoegd, hebben we de laatste jaren van gedeputeerde Strijk geleerd. Die deed dat regelmatig. Waar het om gaat, is dat we natuurlijk besluiten om te gaan werken met een nieuw adviesorgaan. Daarom ligt deze motie er. Ik denk dat, u stelt net als argument van een kleinere organisatie, een kleiner team heeft minder slagkracht, ik denk juist als we naar de afgelopen jaren kijken, dat we zien dat de slagkracht van PARK buitengewoon groot was. Die had een minimaal team. Ik denk dat de adviezen die de PARK gaf inhoudelijk dusdanig sterk stonden en ook wortel hebben geschoten in het huis en vormend hebben gewerkt, dat dat niet beperkend hoeft te zijn, dat je dan in plaats van tien of twaalf mensen er dan vijf hebt.

De **VOORZITTER**: Misschien, ik onderbreek u toch even. Want de gedeputeerde heeft aangegeven, er is een Statenvoorstel onderweg. Dat wordt in de commissie behandeld. En dit lijkt me nou bij uitstek een geschikt moment om met uw collega's te praten over, hoe kijken we naar die omvang? Want uiteindelijk beslist u als Staten en kunt u het Statenvoorstel aan alle kanten, inclusief het aantal leden, amenderen. Dus ik wil even voorkomen dat we twee keer die discussie gaan voeren in Provinciale Staten.

Dat kan, voorzitter. Maar we hebben een motie met kaders ingediend. Ik kan eventueel nog een beslispunt eraan toevoegen in overleg met de mede-indieners om dit in een erratum te verwerken behorend bij het Statenvoorstel, maar dit is wel kaderstellend wat we hier doen.

Goed. Waarvan akte, denk ik.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Nogmaals, u besluit de volgende keer daarover. De reden waarom wij gelijk voor tien hebben gekozen, heb ik aangegeven. Misschien nog als laatste toevoeging daaraan, minder leden voor de raad is nou niet dat het financieel heel veel gaat betekenen, want daar gaan niet de financiën in zitten. Dus mocht dat de veronderstelling zijn, dan wil ik dat ook uit de wereld helpen. Motie 67, Een breed extern onderzoek naar de financiële ruimtelijke milieu- en natuurgerelateerde risico's van zonne- en windenergie, moet ik ontraden. We hebben natuurlijk net een planMER lopen voor windenergie. Dat is eigenlijk voor een heel groot deel hetgeen wat deze motie vraagt. Dus in die zin zou dat echt dubbelop zijn. We sluiten ook aan op landelijke kennis over zon en wind en dat is ook bijvoorbeeld in de nota Reikwijdte en detailniveau, de nota van beantwoording daarvan, is zeer uitgebreid ingegaan op heel veel argumenten. Dus dat is de reden waarom we deze motie ontraden. Dan kom ik bij motie 68, Stimuleer gemeenten tot grootschalig draagvlakonderzoeken. Daarvan kan ik zeggen dat wij gemeentes al ondersteunen. Het heeft ook een beetje de suggestie dat gemeentes hier een rommeltje van maken of weinig aan doen. Dat is gewoon niet het geval. Ik vind dat gemeentes vaak ook actief bezig zijn met participatieprocessen. Onlangs heeft de gemeente Eemnes ook weer een hoop burgers gepolst en daar een rapportage van gemaakt. Dus heel veel gemeenten zijn hiermee bezig. Dus dit zou echt dat proces ook bij gemeentes doorkruisen en zou denk ik ook niet goed vallen bij de RESpartners. Wij ondersteunen ook al die participatieprocessen van gemeentes op dit moment. Tot slot was nog de vraag voor mij, dit waren de moties, over een infosessie over voor- en nadelen van verschillende vormen van energieopwek. Daar wil ik naar twee dingen voor uitwijzen. De ene is, 22 november een informatiesessie over de warmtetransitie en verschillende warmtebronnen. In februari, dat moet nog gepland worden, maar zal er een werksessie komen over de energievisie. Daarbij zal ook het volledige spectrum van verschillende energiebronnen, -opwek, -opslag, -transport, -besparing aan de orde komen. Dus dat lijken me daar hele goede gelegenheden voor. Tot slot, voorzitter, kwam er in het debat een heel aantal keren het onderwerp netcongestie langs en vaak in de veronderstelling dat dat vooral een probleem is als gevolg van zon- en windenergie. En dat misverstand wil ik hier toch wel even wegnemen. Misschien wel de meest urgente vorm van netcongestie is op dit moment de congestie op afname. De oplossing daarvan kan soms zelf zitten in lokale opwek, in combinatie met opslag. De combinatie zit vaak in het vermijden van de piekmomenten. Dus de suggestie dat- Het is denk ik goed om dat te weten. In de werksessie in de energievisie kan dat natuurlijk verder aan bod komen.

De **VOORZITTER**: Meneer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELLEN**: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor net dat de congestieproblemen voornamelijk zitten in de afname, maar de congestie is juist een schakeling tussen de opwek en de afname samen. Dus op het moment dat de opwek, en dit kan met de traditionele manieren zoals energiecentrales, op het moment dat die opwek wel aangepast wordt aan de afname, aan de hoeveelheid die er gevraagd wordt, dan kan je het juist uitbalanceren. Dan zit je niet met die ongelijke verhoudingen. Of begrijp ik het nu compleet verkeerd?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Het probleem wat er speelt, is dat de vraag naar elektriciteit enorm is gegroeid. Dat is de grootste oorzaak waarom er op dit moment op afname congestie is, omdat er gewoon heel veel meer vraag is en daar is de infrastructuur niet op berekend, en zeker niet in de piekmomenten. Dat is wat er speelt.

Hoe komt het dat die vraag zo gigantisch gestegen is? Want dat heeft wat mij betreft wel te maken met een doorgeslagen elektrificeringsdrang, dat bijvoorbeeld traditionele vormen van energieopwekking eigenlijk aan het verdwijnen zijn of uitgefaseerd worden.

Dat heeft ermee te maken, voorzitter, als ik mag, dat natuurlijk mede door de Oekraïne-crisis de gasprijzen enorm gestegen zijn en dat er heel veel inwoners, heel veel bedrijven daar voor andere oplossingen veelal elektrische oplossingen gekozen hebben.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel. Mevrouw Van den Broek.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Gemeentes zijn halverwege het RES-proces overruled en werd er gezegd, we moeten 50 procent zon, 50 procent wind om de boel in balans te brengen, omdat we anders elkaar niet kunnen opvangen. We hebben meerdere keren te horen gekregen via insprekers dat juist zon en wind netcongestie versterken door piekmomenten. En nu ligt het ineens eigenlijk helemaal niet meer aan die balans van aanvoer, maar alleen van afname. Ik begrijp het niet helemaal.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Allebei is aan de hand. Afname is op dit moment het meest acute en dat is echt door de enorme groeiende afname van vraag naar elektriciteit. Ik heb net geschetst waardoor dat komt. Het is zeker ook zo dat op dit moment ook congestie is op teruglevering, dus op energie-elektriciteit die hier geproduceerd wordt. En met de hoeveelheid die we ook in de RESsen hebben toegezegd, om dat waar te maken, een verbetering van de balans tussen zon en wind, wij hebben niet gezegd, het moet 50/50 worden. Dat zeggen netbeheerders wel, dat zou optimaal zijn. Maar dat gaan we hier niet halen. Maar een verbetering daarvan zorgt wel dat de bestaande netcapaciteit en ook nieuwe capaciteit beter benut wordt. Dat is ook waar.

Het kan aan mijn grijze haar liggen, maar ik zit in de gemeenteraad in Vijfheerenlanden. Volgens mij hebben wij toen een brief gekregen dat het om 50/50 zou gaan. Ik ga hem terughalen. Ik weet het niet meer.

Misschien heel kort. Wij hebben gezegd dat, dat is ten tijde van de tussenbalans in de vorige collegeperiode, het ideaal is 50/50. En we hebben toen gezegd, ook op basis van de RES-boden, een terawattuur, dat is ongeveer 40 procent van de totale opgewekte elektriciteit in de RES-bode, met wind. We hebben nu eigenlijk met elkaar gezegd, we gaan kijken wat er aan plannen komt en waar dan precies een verbetering van zon en wind hier wenselijk is en nodig voor een betere benutting van het elektriciteitsnet. Waar dat precies op uitkomt, dat zal ook de ronde begin volgend jaar moeten gaan uitwijzen. Dat was het, voorzitter.

De **VOORZITTER**: U bent klaar. Dank u wel, meneer Van Essen. Dan kijk ik naar gedeputeerde Van Schie. Hij heeft het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Schie.

Gedeputeerde **VAN SCHIE**: Dank, voorzitter. Voor mij slechts twee moties en een aantal vragen. De eerste motie is motie 47 van de Partij voor de Dieren, SGP, Partij van de Arbeid, 50PLUS over de opbrengsten eigenlijk uit de boetes van de verminderde inzet van onze vervoerders. Dat is natuurlijk wat we eigenlijk helemaal niet willen hebben, want we willen gewoon dat vervoerders rijden wat ze moeten rijden en waarvan het streven dus ook is om er zo min mogelijk van binnen te halen. Daar is deze motie dan ook een beetje een soort van bliksem in het hoofd, zullen we maar zeggen. Want de opgave waar de motie om vraagt, is natuurlijk iets waar we ook vanuit de coalitieopgave voor staan en wat we ook heel graag willen invullen. Dus als het gaat om vervoersarmoede, om de frequenties te verhogen, om het buitengebied beter bereikbaar te maken, om het openbaar vervoer betaalbaar te houden voor iedereen, is iets wat we gewoon als een normale opdracht beschouwen en dus absoluut niet willen koppelen aan het niet-rijden van het openbaar vervoer. Dus in die zin ontraden wij ook deze motie, maar zijn we natuurlijk wel heel druk bezig met het zoveel mogelijk weer laten rijden van ons openbaar vervoer en tegelijkertijd ook met de opgaven die ook in de motie beschreven worden. Dus misschien stelt dat ook enigszins gerust, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Flink wil daarop reageren.

Mevrouw **FLINK**: Dank, voorzitter. Waar het ons om gaat met deze motie, is dat eigenlijk ook die overbrugging tussen als straks het coalitieakkoord er ligt en structureel de verbeteringen er zijn om met dekkend geld uit provinciale middelen openbaar vervoer betaalbaar te houden, vervoersarmoede aan te pakken. Ik vroeg me dan wel af, heeft de gedeputeerde om die overbrugging nu totdat de proef geëvolueerd is, totdat we daadwerkelijk zekerheid hebben, ziet de gedeputeerde mogelijkheden om openbaar vervoer tot die tijd wel betaalbaar te houden.

Gedeputeerde **VAN SCHIE**: Voorzitter, ik begrijp inderdaad, want het plan wat we aan het maken zijn en wat medio 2024 ook naar uw Staten komt, om op die vervoersarmoede een antwoord te geven, dat zorgt inderdaad voor een lacune tussen de groep die nu zich heeft aangemeld voor de proef Gratis openbaar vervoer voor ouderen met een gekapte beurs. Dus het voorstel wat we nu voorbereiden, is dat we die proef voor de huidige deelnemersgroep gewoon doorzetten voor 2024. Dat betekent dat ze zich niet meer opnieuw hoeven aan te melden, maar dat ze gewoon kunnen deelnemen. Dat geeft ons misschien ook iets meer kans om ze nog te bevragen kwalitatief ook op van, waar heeft u nou profijt van, waar heeft u behoefte aan? In de loop van het jaar hopen we dan met een nieuw beleid te kunnen komen wat voorziet in de betaalbaarheid van het openbaar vervoer, maar ook die andere punten die ik adresseerde het hoofd te bieden. Daarbij kan ik ook nog het goede nieuws melden dat het gratis kaartje wat we hadden voor kinderen onder de 12 onder begeleiding in de vakantieperiodes volgend jaar door de vervoerders ook op hun initiatief wordt uitgebreid voor het hele jaar. Dus in 2024 kunnen we ernaar uitzien dat de kinderen mee kunnen met de ouders en dan geen eigen kaartje nodig hebben. Dit alles in het licht dan dat sowieso alle OV-producten, kortingsproducten ook in het kader van de vernieuwing van Translink en alle betaalsystemen nader invulling moet krijgen. Maar dank voor die vraag.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Flink, voldoende?

Mevrouw **FLINK**: Dank, voorzitter. Dat is heel goed nieuws. En ik kijk ik naar de uitwerking van het coalitieakkoord.

De **VOORZITTER**: Mooi dank u wel. Meneer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel, voorzitter. Ik beluister in de gedeputeerde een beetje dat hij een andere intentie bij dit amendement heeft dan dat wij hem bedoelen. Want het gaat er niet zozeer in dat we de boetes willen inzetten om die dingen te financieren. Ik bedoel, op het moment dat er geen boetes zijn, moeten die dingen nog wel gefinancierd blijven worden. Maar het feit dat de boetes worden opgelegd en het feit dat die boetes dus opbrengsten voor de provincie met zich meebrengen, die opbrengsten willen we wel ten goede laten komen van het OV. Dus het is niet van, we hebben de boetes nodig om OV-doelen te bereiken. Maar meer, we hebben geld van die boetes, laten we die dan ook voor het OV inzetten. Dus dat is voor mijn gevoel een andere insteek dan dat de gedeputeerde-

De **VOORZITTER**: We gaan het de gedeputeerde vragen.

Gedeputeerde **VAN SCHIE**: Die doelstelling kan ik volledig onderschrijven en ook toezeggen. Met één mits natuurlijk daaraan. We hebben natuurlijk een kleine hypotheek nog of een forse hypotheek eigenlijk op de inzet die we in de coronaperiode hebben gepleegd om ook ervoor te zorgen dat het openbaar vervoer op peil bleef in de periode dat er heel weinig reizigers waren. Daar hadden we een groot bedrag voor uitgetrokken, waarvan we al wisten dat het niet helemaal dekkend was. Tot ons grote verdriet zijn er dus heel veel boetes en niet gereden dienstregelingsuren in dit jaar te verwachten en lopen we daar waarschijnlijk een groot deel op in en houden we misschien nog wel wat aan over. Als dat zo mocht zijn, dan zetten we dat ook weer helemaal in ten behoeve van het openbaar vervoer. Dus dat gaan we niet afromen naar andere doelstellingen. Dat komt de reiziger ten goede. Dus dat misschien ook als geruststelling en als toezegging dat dat de inzet van het college is.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Meneer Harinck.

De heer **HARINCK**: Dank, voorzitter. Een verhelderende vraag. Ik begreep te horen dat de vervoerders nu aan de slag zijn om de pilot voor kinderen die ze al in de zomer hebben gedraaid nu het hele jaar uit te breiden. Maar een paar maanden geleden was volgens mij de insteek dat ze dat dus juist niet zouden gaan doen. Ik ben benieuwd of de gedeputeerde weet waarom deze change of heart-

Gedeputeerde **VAN SCHIE**: Voorzitter, volgens mij hebben we een tijdje geleden gevraagd aan de vervoerders van, zouden jullie dat kunnen doen? Toen hebben ze gezegd, we beperken ons tot de vakantieperiodes. Ze hebben dat in de afgelopen herfstvakantie ook weer gedaan en ook al toegezegd dat ze dat in de kerstvakantie opnieuw zouden doen. Het bevalt. Vervoerders zijn er blij mee en hebben dus op eigen initiatief ook gezegd van, maar dan gaan we dat het hele kalenderjaar 2024 doen. Dus dat is het goede nieuws. Dat is ook een in deze tijd, waar we inderdaad veel van de reiziger vragen ook aan geduld en coulance, ook wel fijn om te kunnen melden. Dan, voorzitter, heb ik van de SGP de motie over de OV-verbindingen over de provinciegrenzen heen. Ik zie dat als een aanmoediging, want het is natuurlijk wat het college ook voor staat en waar ik ook al in gesprek over ben, zowel de vervoerders hebben die gesprekken alsook als college heb ik er met mijn collega's in Zuid-Holland zowel als in Gelderland al over gesproken dat dit natuurlijk de insteek is. Dat hangt ook niet af van de concessie, behalve dan dat we in de huidige concessie-uitvraag wel weer op een aantal punten natuurlijk in het Vervoersplan voor de komende periode hebben gezegd dat we knelpunten willen oplossen op dat aspect. Dat betekent niet dat we alle knelpunten zullen kunnen oplossen. De insteek is er echter wel naar. Als we ook met de plannen die we gaan maken om dus de randen van de provincie beter bereikbaar te maken in het kader van de opgave die ik vanuit het coalitieakkoord heb meegekregen, zullen we dat zeker niet nalaten. Want soms betekent dat misschien wel even iets in hoe efficiënt is je dienstregeling als je af en toe even op elkaar moet wachten en misschien kost het dan ook wat? Daar gaan we dan ook nadrukkelijk naar kijken. Het is natuurlijk wel zo dat vaak op die grenzen van provincies ook wel inderdaad een wat dunner bevolkt gebied is, toevallig bij onze provincie. Daar zitten aparte uitdagingen aan die we natuurlijk ook gaan adresseren als we het hebben over de vervoersarmoede. Dus helemaal 100 procent efficiënt maken, dat zal waarschijnlijk niet altijd gaan lukken. Ik weet bijvoorbeeld inderdaad van de voorbeelden die u aangaf dat het in dat gebied heel ingewikkeld is om het ook zo efficiënt te maken dat het openbaar vervoer kan concurreren met uw autorit. Maar de insteek is er zowel aan de overkant van de provincie als hier bij de concessiehouders om dat goed te doen. En tussen onze beide concessiehouders in onze eigen provincie, die soms ook naar andere provincies rijden, is in elk geval die intentie er ook heel erg om die samenwerking op te zoeken en nog beter te maken dan die op dit moment al is, voorzitter. Dus ik beschouw deze motie als een aanmoediging om daar nog met extra aandacht naar te kijken. Maar misschien had ik die aanmoediging ook niet heel erg hard nodig, want wij vinden het heel belangrijk. Dan, voorzitter, zijn mij nog een aantal vragen gesteld. Als eerst ook even de VVD die het doorfietsrouten netwerk onder de aandacht brengt en ook vraagt van, wat zijn de plannen eigenlijk? Daar komt het min of meer op neer. Het is natuurlijk onze intentie met het Vervoersplan wat we aan het maken zijn, het bereikbaarheidsprogramma volgend jaar, ook aandacht te geven aan de doorfietsroutes en we nu ook al aan het kijken zijn, als we de huidige opgave doorfietsroutes allemaal hebben afgerond, wat zou er dan nog meer in de trechter kunnen om aan te pakken, om uiteindelijk een mooi dekkend netwerk van doorfietsroutes te kunnen krijgen? Ik begrijp heel goed de intentie dat we daar met elkaar ook over in gesprek gaan, dus mijn voorstel is om dat bij het bereikbaarheidsprogramma te doen. We zullen daar met voorstellen komen, ook over hoe we dan vanuit die trechter weer komen tot een nieuwe reeks van projecten die we zouden willen oppakken. Natuurlijk speelt dan ook een rol, waar de heer Gillissen naar vroeg, om dan na te denken van, wat betekent dat dan voor de bereikbaarheid van nieuwe woongebieden en hoe kun je die goed verbinden? Dus ik zou zeggen, wacht even tot het uit het vat komt. Er komt echt iets uit. We zullen u daarbij betrekken. We hebben een afwegingskader gebruikt vorige keer om tot de huidige negen doorfietsroutes te komen. Dat zullen we opnieuw doen en daar zullen we dan ook natuurlijk u meenemen in de afwegingen die we daarmee maken.

De **VOORZITTER**: Meneer Hossain, op dit punt.

De heer **HOSSAIN**: Dank u wel, voorzitter. Mag ik dat dan interpreteren als, ja, dat gaan we inderdaad doen begin volgend jaar, we gaan zo'n kader maken en dan inderdaad kijken naar die verschillende doorfietsroutes en welke dan prioritair zouden moeten zijn?

Gedeputeerde **VAN SCHIE**: Ja, dat kunt u als een toezegging beschouwen. Dan, voorzitter, vroeg mevrouw Rikkoert hoe de motie Bikker uitpakt voor ons eigen OV. We zijn

natuurlijk ten eerste heel erg blij met de motie Bikker, want hij was heel erg hard nodig. Want als we die motie Bikker niet hadden gehad, dan hadden we volgende week of over twee weken in het college 11,7 procent tariefstijgingen moeten aankondigen voor ons OV en dat hoeven we nu niet te doen. Dus dat is echt goed nieuws. Het minder goede nieuws, en dat is dan ook meteen de winstwaarschuwing, is dat er in Den Haag natuurlijk nog steeds een groot debat is over, wat te doen met het studenten-OV-product? Het studenten-OV-product gaat om bijna evenveel geld als de motie Bikker aan het openbaar vervoer heeft toegevoegd en die dreigt het OV dus weer kwijt te raken. Wij weten nu nog niet precies wat dat dan voor ons zou betekenen, maar in elk geval betekent het een vergelijkbare omvang opgave voor ons en onze vervoerders. Dus de oproep hier is ook wel weer, want ik vind dat daar eigenlijk misschien wat te weinig aandacht voor is en te weinig reuring, maar dit is minstens zo relevant in de besluitvorming als de motie Bikker om ons OV op peil te houden. We hebben natuurlijk een enorme hoeveelheid studenten die in onze OV-concessies daarvan gebruik maken, zowel in de onderlanden als in het stedelijk gebied. Dus mijn oproep is, bel uw Kamerlid als u ze kent in het kabinet ook op, ik doe dat ook, om ervoor te zorgen dat dat studenten-OV-product ook doorgang kan vinden. Dan vroeg mevrouw Rikkoert ook aandacht voor de doorfietsenroutes om die verder te ontwikkelen. Ik hoop dat ik in de beantwoording zojuist van de vraag van de VVD daar ook voldoende inzicht in heb gegeven, dat het ook echt de intentie is om daarmee door te gaan. Dan, voorzitter, vroeg de heer Van den Dikkenberg over de stand van zaken bij het pontje Nieuwer ter Aa. Dat is niet aan dovemans oren gericht, want ik heb er gisteren nog met minister Harbers over gesproken, in de marge van het MIRT-overleg dat we hadden. De intentie is er dat we waarschijnlijk net in het nieuwe jaar, maar zo snel mogelijk, ook een bestuursovereenkomst kunnen tekenen waarmee de fietsbrug zo definitief mogelijk wordt, totdat die er echt is, te gaan tekenen. Dus de geluiden die de heer Van den Dikkenberg hoorde van, gaat het wel goed, die hoor ik niet. Integendeel, ik hoor, het gaat goed. We zullen daar hopelijk snel met goed nieuws komen. Dan vroeg mevrouw Hoek van de 50PLUS-partij over hoe we werken om verkeersslachtoffers terug te dringen met meer controles. Ongelooflijk belangrijk, want niks is vreselijker dan verkeersongelukken. We hebben er een paar meegemaakt de afgelopen periode. En dat is echt, je kunt je geen voorstelling maken van het verdriet dat er ontstaat als er mensen in het verkeer om het leven komen. Dat wordt door ons team en door mijzelf ook zo gevoeld, dus we vinden daar handhaving ook heel belangrijk in. We hebben er alleen geen grote verantwoordelijkheid in, zeg ik tegen mevrouw Hoek, want dat is natuurlijk echt iets wat de politie in samenwerking met het OM doet. Dus wij werken natuurlijk wel met hen samen, geven ook knelpunten aan, maar het is niet aan ons om daarop te handhaven.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. Ik wil even reageren op onlangs. Het is eigenlijk op dit moment waarschijnlijk alweer, want het gaat maar door. Dat wil ik toch wel eventjes corrigeren. Het is echt hele hoge nood, want anders ga ik toch echt van mijn spreektijd één minuut gebruiken voor stilte voor alle slachtoffers.

Gedeputeerde **VAN SCHIE**: Voorzitter, we zijn ons zeer bewust van de grote verantwoordelijkheid die we hebben. Ook in de handhaving dringen we bij de mensen die daarvoor verantwoordelijk zijn ook op aan om dat vooral te doen. Dan had mevrouw Hoek ook een betoog over het OV en hoe we de reizigers terug gaan krijgen. U begrijpt dat met de brief die ik gisteravond gestuurd heb, dat dat niet per se positiever is omdat we toch weer een stuk moeten gaan schalen. We zitten daar wel bovenop en ik wil de suggestie die mevrouw Hoek deed wegnemen dat daar op een of andere manier een financiële of een andere prikkel een rol speelt in het afschalen van het OV of dat we lijnen zouden opheffen. We proberen juist heel zorgvuldig te zorgen voor een betrouwbaar en robuust netwerk en reizigers daarin te bedienen. Dat merken we ook bij onze vervoerders. Dus de oorzaken die er nu voor de afschaling liggen, zijn echt buiten onze invloedssfeer. En waar we dat kunnen doen, brengen we dat zo snel mogelijk weer terug, ook met het beleid dat we zo eerder ook al hebben besproken.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U bent klaar. Dank u wel, meneer Van Schie. Dan is nu het woord aan gedeputeerde mevrouw Sterk, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Dank u wel, voorzitter. Ik wil graag beginnen met de felicitaties voor mevrouw Van den Broek en de heer Gillissen. Het is altijd mooi als je op een moment zo in een vergadering eventjes wat meer licht op de persoon achter de politicus ziet. Dat geeft altijd hele mooie beelden, dus dank daarvoor. Ik heb een aantal moties die ik eerst wil gaan bespreken. Daarna heb ik nog een viertal vragen waar ik op in zal gaan. Ik begin met motie 48 van Partij voor de Dieren. Dat is een motie waarin ze eigenlijk vraagt om geld te halen uit de bestemmingsreserve van het landelijk gebied om daarmee hun motie over de Oude Tempel te financieren. Ik ga die motie ontraden, wel om de volgende reden. Dat geld wat niet is uitgegeven, zit in de bestemmingsreserve omdat wij nog steeds een doel hebben op het behalen van de nieuwe natuur. Dat doel staat onder druk, maar de doelstelling staat er nog steeds. Dat geld hebben we nog steeds nodig om het daarvoor te kunnen inzetten. De reden dat we het niet halen, heeft niet zozeer te maken met dat het geld niet beschikbaar zou zijn of uitgegeven kan worden, maar dat er op dit moment weinig beweging zit in het grondverhaal en natuurlijk ook dat de gebiedsprocessen op dit moment nog niet heel erg hard van start zijn gegaan. Maar we verwachten dat dat wel een versnelling zal gaan geven van de realisatie van die NNN-gebieden. Aannemen van deze motie leidt er in ieder geval toe dat we zeker niet aan die doelstellingen kunnen voldoen, dus dat we die nieuwe natuur niet meer kunnen gaan realiseren, plus dat we ook nog eens een keer fors moeten gaan inboeken op de kwaliteit van de natuur, juist nu die zo hard onder druk staat. Dat blijkt ook uit de NDA's die we op dit moment binnen hebben gekregen. Dus ik wil deze motie zeer ontraden.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Batteau, gaat uw gang.

Mevrouw **BATTEAU**: Dank u wel, voorzitter. We hebben het over waar die gelden zijn gebleven. Dat is eigenlijk de vraag. Zitten die in de bestemmingsreserves? Dus dat is eigenlijk een van de dingen die we willen laten uitzoeken. Daarbij is het zo dat een NNN-gebied natuurlijk- We falen steeds jaar in jaar uit in het behalen van die bedoelen. Op papier staan die doelen, maar het is maar zeer de vraag of we die gaan halen. Dus het lijkt ons zeer nuttig om het dan in te zetten voor iets waarvan we zeker weten dat we er een mooi bos weer terugkrijgen.

Gedeputeerde **STERK**: Voorzitter, ik zie dat toch echt anders. Want de NNN is gewoon een afspraak met het Rijk die we moeten halen en dat geld hebben we daarvoor ook gekregen. Dat geld is ook niet weg, het zit gewoon in de bestemmingsreserves. En u heeft daarvan ook al informatie gekregen hoe dat daarin is gekomen. Nogmaals, instemmen met deze motie betekent dat we dus onvoldoende geld hebben om die doelstelling te realiseren en dat we ook ingaan boeten op de kwaliteit van het beheer.

Want we hebben het nu alleen over NNN, maar waar wij informatie over hebben gekregen, is heel beperkt. Dat is NNN en Groene Contour. Maar we hebben eigenlijk gevraagd om informatie op 2.1 en 2.2. Wij weten dat daar nog veel meer geld- Dus heel veel doelen daarin niet zijn gehaald. Dus laten we het niet beperken tot NNN en Groene Contour, maar op alle doelen die gaan over natuur.

Dat is ook waarom ik aangeef dat als we geld daar dus inderdaad uit zouden halen, dat we dus ook gaan inboeten op kwaliteit van het onderhoud van natuur bijvoorbeeld en de natuurwaardes die we met elkaar kunnen realiseren. Dus ik blijf bij de opvatting dat we deze motie vooral niet moeten aannemen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U vervolgt.

Gedeputeerde **STERK**: Dan ga ik door naar motie 52 en dat is de motie van de VVD over Europa. Daar ben ik positief over, daar wil ik graag positief advies geven. Ik zeg u ook toe dat wij bij die strategische visie over Europa waar we nu mee aan het werk zijn en die we hopen in het begin van volgend jaar ook hier voor te kunnen leggen, ook dieper in te gaan over hoe wij die samenwerking zien in de regio, hoe wij proberen ook om in ieder geval kwalitatief en impactvolle aanvragen te kunnen indienen. En ook, en dat zeg ik ook even in de richting van Volt, want die had natuurlijk een andere motie op dat punt, hoe we ook daarin aangeven, hoe willen we ook de Staten daarbij betrekken? Hoe zorgen we ook

dat de Staten ook daar hun controlerende rol goed kunnen vervullen, zonder dat dat betekent dat we iets helemaal in de P&C- cyclus volgens mij moeten gaan inbedden. Maar dat gesprek voer ik heel graag met u bij de Europastrategie. Dan gaan wij door wat mij betreft naar motie 54 over de gebiedsprocessen. Ik ben eigenlijk heel blij met deze motie in dit opzicht dat het denk ik heel goed is dat de Staten kennisnemen van hoe die gebiedsprocessen gaan in de verschillende landschappen die we in onze provincie kennen. En ik zeg u ook graag toe dat wij in februari, maart deze werkbezoeken organiseren. En ik hoop op grote zichtbaarheid van de Statenleden daarbij. Dan de motie van UtrechtNu! over de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Eerder in de commissie heb ik hier al over gesproken naar aanleiding van vragen van de SGP, zeg ik daar dan maar even bij. Volgens mij heb ik daar een aantal zaken al besproken, zoals die nu ook weer in deze motie terugkomen. Ik heb in ieder geval aangegeven dat het wat ons betreft niet nodig is om extra financiële middelen in te zetten, want wij hebben het aantal ft'e's voor de invasieve exoten, waaronder dus ook de Aziatische hoornaar valt, hebben we verdubbeld sinds 1 april 2023. Dus er zijn voldoende middelen om te zorgen dat er een goede communicatie is over waar mensen zich moeten melden. Die meldingen die kunnen ze invullen bij waarneming.nl en dat is eigenlijk een site die allerlei data aan elkaar koppelt, mobiele apps, juist om goed in beeld te krijgen waar die hoornaar zich bevindt. Wij merken dat dat op zich ook meldingen oplevert. Hoewel de hoornaar, dat heb ik u ook gezegd tijdens de commissievergadering, in 2022 helemaal niet is signaleerd en in 2023 zijn er tien nesten gevonden. Niettemin is registratie van groot belang en moeten we dat ook zeker communiceren naar onze inwoners waar men dat kan doen. Dus dat heb ik ook toegezegd. We werken daarop natuurlijk ook samen met allerlei andere organisaties, zelfs met België, is mij verteld, om te zorgen dat wij deze aanpak goed van wal houden. Want we zijn er natuurlijk al mee bezig. Wat mij betreft ontraad ik daarom ook deze motie, omdat we al voldoende geld hebben en daar geen extra financiering voor nodig hebben.

De **VOORZITTER**: Meneer Schaddelee wacht het nog even af. Maar u heeft het woord.

De heer **SCHADDELEE**: Dank u wel, voorzitter. U zou mij even aanstellen, want het is eigenlijk een vraag nog over de vorige motie, over de UPLG. Ik hoorde u toezeggen dat er werkbezoeken georganiseerd kan worden. Daarmee is eigenlijk de motie die daarop ligt overbodig?

Gedeputeerde **STERK**: Dat is natuurlijk aan u. Wat mij betreft is die daarmee overbodig, omdat we het toezeggen. Maar ik heb niet deze motie ingediend.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dat horen we dan straks van de indieners. U vervolgt.

Gedeputeerde **STERK**: Voorzitter, dan ga ik door naar motie 65. Dat is de motie van de SGP. Die gaat over de vraag om een MIP op te zetten voor natuur. Wij worstelen daar een beetje mee, want ik begrijp heel goed de achterliggende vraag die er volgens mij achter zit, namelijk, we constateren met elkaar dat de natuurrealisatie achterblijft. Dus hoe begroten we dat nou? Die discussie heb ik ook steeds met u als Staten. Eerder hadden we zo begroot dat we netjes uitkwamen in 2027 bij het aantal hectare, maar we moesten elke keer dat bijstellen. Toen heeft u gezegd, waarom geen realistische bijstelling? Dat hebben we gedaan en dat levert een ander beeld op. Dan is natuurlijk nog steeds de vraag, maar halen we dat ook? En tegelijkertijd zit daarachter volgens mij ook de vraag naar de kosten van het beheer. Al die natuur die we realiseren, kunnen we die ook in de toekomst wel gaan beheren? Dus die vraag die, tenminste zo duid ik de vraag die hier mede achterligt. Alleen een meerjarig investeringsprogramma is daarvoor volgens mij niet het geëigende middel. Dat doen we met name bij de mobiliteit, waarbij je dus inzet op kapitaalinvesteringen, renteaftschrijvingen meenemen en onderhoudskosten meenemen. Dat doe je bij wegen en bij bruggen. Maar natuur is toch wat ingewikkelder. U haalt ook daarbij nog de UPLG erbij en het UPLG daar hebben we natuurlijk wel begroot wat wij nodig denken te hebben om het programma aan te gaan, maar er zitten ook voor een deel natuurlijk middelen bij vanuit het Rijk. We weten inmiddels dat het transitiefonds helaas in de Eerste Kamer controversieel is verklaard. Dus ook daar is het nu lastig op begroten. Plus dat er een nieuw kabinet komt die mogelijk toch weer iets anders wil. Dus wat ik u wil toezeggen, want dat is denk ik het belangrijkste, is dat wij daar nog eens goed over doorpraten, mijn ambtenaren

en u, en dat wij dan een voorstel doen voor de kadernota voor volgend jaar hoe we wel dat inzicht aan u kunnen bieden. Want dat die behoefte er is, die begrijp ik heel goed.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, begrijp ik dan de gedeputeerde goed dat ze de motie-inhoud overneemt en toezegt dat de uitvoering daarvan in gesprek met de indieners waarschijnlijk van de motie plaatsvindt, om te kijken van, wat zit er nu precies voor een vraag achter en wat voor beeld moet dat zijn?

Gedeputeerde **STERK**: Ja. Met name dat laatste inderdaad, welke vraag staat er nu precies in en hoe kunnen wij u daarin faciliteren? En dat wij daar dan ook met een voorstel komen voor de kadernota.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Wij zijn geen indiener van de motie, maar zojuist zijn er wat vragen gesteld natuurlijk over of dit het juiste instrument is en hoe wij eigenlijk meer grip hierop kunnen krijgen. Ik kan me voorstellen dat er ook andere partijen zijn die graag eigenlijk bij zo'n gesprek willen aansluiten. Mag ik het ook zo interpreteren dat zij ook welkom zijn dan?

De **VOORZITTER**: Ik zie aan meneer De Jong dat hij dezelfde vraag gaat stellen.

Gedeputeerde **STERK**: Ik wil wel voorkomen dat we met de hele Staten dat gesprek gaan voeren. Dus misschien als we het hierbij houden, dan is het nog te overzien en uiteraard komt het ook bij uw Staten terecht, zodat u er allemaal ook later iets over mag vinden.

De **VOORZITTER**: Liefhebbers kunnen zich melden. Mooi. Gedeputeerde vervolgt.

Gedeputeerde **STERK**: Voorzitter, dan heb ik in ieder geval de moties behandeld die op mijn portefeuille waren ingediend. Dan heb ik nog vier vragen. De eerste vraag was van de BBB over of we niet ook natuur kunnen realiseren zonder een bestemmingsplanwijziging. De opgave waar we het hier over hebben, is natuurlijk het realiseren van die natuur in het kader ook van de NNN. Daarvoor is het echt nodig dat er een bestemmingsplanwijziging plaatsvindt, want anders telt het gewoon niet mee. En natuurlijk zijn er wel vormen denkbaar, maar dan heb je het over een ander type, waarbij je bijvoorbeeld landschapsgronden in zou kunnen zitten om te zorgen dat je- Bijvoorbeeld kruiderijvastgoed of dat soort typen natuur inzet. Maar als het gaat over de realisatie van de natuur, en daar had u het volgens mij over, over die NNN, dan is dat niet mogelijk om dat doen zonder een bestemmingsplanwijziging. Dan had de Partij voor de Dieren nog een opmerking over, hoe realistisch is het nou om die doelen te halen, maar die heb ik denk ik net al beantwoord bij de motie. Dan waren er nog twee vragen van mevrouw Rikkoert van de ChristenUnie, één over de invasieve exoten. Kunnen we dat niet uitbreiden of moeten we daar niet meer in investeren? Op zich hebben we dat dus onlangs net gedaan eigenlijk. Ik zou eigenlijk willen vragen, beoordeel ons nu even op hoe dat nu uit gaat werken. We hebben per 1 april zei ik net al een verdubbeling van het aantal fte's. Dus volgens mij is geld op dit moment niet het probleem, althans niet zozeer voor wat wij ervoor hebben begroot. Maar we hebben opdracht gegeven aan BIJ12 om toch eens te onderzoeken wat nu de consequenties zijn geweest van de overheveling van dit onderwerp naar de provincies. Want we zien natuurlijk dat de kosten wel aan het toenemen zijn. De vraag is natuurlijk wel eventjes hoe reëel het is dat wij dat allemaal zelf hier opvangen. Dus dat onderzoek loopt en dat was volgens mij ook een vraag die u had. Dan tenslotte de vraag over de gebiedscoöperatie West. Ook daar heb ik natuurlijk tijdens de commissievergadering met u ook al over gesproken, althans met uw collega. Het is nu eenmaal zo dat de nieuwe rol die wij hebben gekregen bij het UPLG vraagt om een andere governance en in die governance is het juridisch niet houdbaar om de gebiedscommissie in deze vorm overeind te houden. Maar we hebben wel deze gebiedscommissie eigenlijk bijna één op één overgezet in de regionale stuurgroep en we bewaken ook dat de gebiedsprocessen die er lopen, dat zijn er op dit moment vijf, ook op een goede manier door kunnen gaan, soms zelfs met dezelfde mensen die de processen nu ook begeleiden. Maar dat is afhankelijk van wat het gebiedsproces zelf wil. Op 15 december, daar eindig ik mee, wijs ik u er nog even op dat

wij een feestelijke afsluiting van de gebiedscommissie hebben, waarbij ook alle Statenleden zijn uitgenodigd. Het idee is dat dan ook de lessen van de gebiedscommissie worden overgedragen aan de nieuwe eigenaar, zal ik maar zeggen van de opdracht die er ligt. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Sterk. Dan geef ik voor het college tot slot het woord aan gedeputeerde Van Muilekom. Het is een korte inbreng. Zo kort hoeft het ook weer niet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Voorzitter, dank u wel. Als u het goed vindt, ga ik het over volkshuisvesting hebben. Dat doe ik naar aanleiding van vragen van mevrouw Rikkoert van de ChristenUnie, mevrouw Hoek van 50PLUS en de heer El Hamdaoui van GroenLinks. Er zijn eigenlijk vijf onderwerpen genoemd, die u aanreikt. Dat was de huisvesting voor ouderen. Woonzorgvisies, hoe staat het daarmee? We hebben veel aandachtsgroepen die bepaald typen woningen nodig hebben. De eerlijke spreiding over gemeenten, iedereen zijn verantwoordelijkheid, en over locaties en waar. Dus eigenlijk ook alle vijf onderwerpen die in de drie woondeals die we dit jaar hebben afgesloten echt onderwerpen genoemd die speerpunt zijn. Als je het hebt over de hele formele instrumenten die we hebben, dan hebben we even te wachten op de wet Versterking Regie op Volkshuisvesting. En die zal pas volgend jaar in beeld komen. Maar we zijn al aan de gang gegaan met deze onderwerpen, even los van of die wet er nou wel of niet is. Het meest belangrijke is eigenlijk om te zeggen dat we zijn gestart nu in het najaar met een woonzorgbehoefteanalyse. Het is een beetje een lang woord. Maar wel even om goed in beeld te krijgen wat het vraagstuk is in deze provincie en wat het vraagstuk is in de grote steden en wat het vraagstuk is in de kleinere gemeenten. Daar komen al die diverse doelgroepen ook allemaal in beeld en die aandachtsgroepen. En rond de jaarwisseling, ik verwacht dat dat in januari zal zijn, wil ik die analyse delen, ook met de wethouders Wonen en de wethouders Zorg van onze provincie, zodat we echt een gedeeld beeld hebben wat de vraagstukken zijn. Vervolgens ga ik dat uitwerken in een plan over de taken van de provincie op het gebied van woonzorg en al die andere aandachtsgroepen die er zijn, daar horen de ouderen ook bij. Dan wordt er wel gezegd, de provincies krijgen daar een coördinerende rol in, maar we moeten naar die rol even nog goed kijken. Wat denken wij dat die rol zou moeten zijn, wat verwachten de gemeenten daarin? Vervolgens moeten we dat ook vertalen, wat is er dan nodig als ze daar een rol oppakken? Want het zal ook een nieuwe rol zijn die de provincie gaat oppakken. De afgelopen jaren heb ik vaak gezegd, wij gaan niet over doelgroepen. Ik denk met deze woonzorgvisies gaan we daar wel iets van vinden. Ik dacht dat mevrouw Rikkoert had gevraagd, wanneer komt er dan een voorstel? Ik zie mevrouw Rikkoert knikken. Dat zal in de eerste helft 2024 zijn. Ik hoop het eerste kwartaal, maar dat zal er net om hangen. Ergens in die periode. Dan hebben we het goed afgerond ook met onze Utrechtse gemeente.

De **VOORZITTER**: Meneer Adriani.

De heer **ADRIANI**: Dank, voorzitter. Krijgt het dan ook een plek in de kaderstelling voor het Provinciaal Programma Wonen en Werken 2024, die volgens mij ook zo in het eerste kwartaal onze kant opkomt?

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Dat is een heel interessante. Ik ben het met u eens. Het zou heel mooi zijn dat de kaders die daarin zitten dat die ook een plek krijgen in het kader Regionale Programmering Wonen en Werken. Want het gaat wel over wat voor woningen en typen woningen willen we bouwen en dat we daar goede afspraken mee maken met de gemeente. Even doorgaan op de fair share. Als ik kijk wat we ook in de woondeals hebben afgesproken, we willen naar die 66 procent betaalbaarheid, we willen 30 procent sociaal. Dat hebben we echt voor al die doelgroepen keihard nodig. Ik denk echt, daar moeten we ook in het kader van het Regionaal programmeren bovenop zitten dat dat ook invulling wordt gegeven. Dat is nog zeker niet helemaal het geval. We hebben de afgelopen, ik denk twee, drie jaar geleden, hebben we een challenge doorstroming gehad. Echt omdat we dachten van, hoe krijgen we die doorstroming op gang op die woningmarkt? Daar zijn allerlei ideeën uitgekomen. Ik heb toevallig met de winnaar en de nummer twee ondanks contact gehad, die zeggen van, wij hebben allemaal mooie plannen, het is toch

verdomd lastig om de mensen uit hun woning te krijgen en om de vervolgstap te maken. Terwijl, dat is natuurlijk in de trits een hele mooie, maar daar gaan we mee verder. Tot slot, nu in het najaar gaan we de gesprekken aan met de gemeente.

De **VOORZITTER**: Misschien, ik neem aan dat mevrouw Hoek op het vorige punt nog iets wilde zeggen. Gaat uw gang.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. Er werd net gezegd, hoe krijg je degenen die in een te groot huis wonen uit hun woning om naar een kleinere te gaan? Maar het is wel hier en daar met woningbouwcorporaties, of bij de gemeentes, afgestemd. Maar misschien had ik dan met een motie moeten komen, maar dat kan altijd nog wel een volgende keer. Tenzij u nu zegt, ik neem het mee. Heel vaak gaat het om de huursprong. We hebben er al congressen over gehad, noem maar op. Allemaal de huursprong. Als je in een eengezinswoning woont en de bovenste verdieping gebruik je niet meer en je zit op een huur van ongeveer 300, 400 euro. Tegenwoordig als je daarna naar een levensloopbestendige woning gaat van een woningbouwcorporatie, kosten die woningen gewoon soms wel 800 euro. Tegenover mij kosten ze wel 900 euro.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Hoek, wat wilt u de gedeputeerde vragen?

Mijn vraag is aan de gedeputeerde om gewoon provinciaal ook af te spreken dat de huursprong niet meer dan 50 euro mag zijn. Dan krijg je ze uit de huizen naar een kleinere woning. Gemakkelijker. Ik wil ook niet zeggen dat het altijd lukt, maar wel veel gemakkelijker.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ik vind het belangrijk dat we aan de ene kant kijken naar de bestaande voorraad, hoe we die behouden en toegankelijk maken, dat we daar doorstroming op krijgen. We moeten ook denk ik kijken naar nieuwbouw, wat we daarvoor nodig hebben. Laat mij met dat voorstel komen over die woonzorgvisie en wat daarvoor nodig is en, ik heb u goed gehoord, ook kijken welke knelpunten er zijn en hoe we daar tot opties komen. Dat ligt niet altijd op onze weg als provincie. We moeten misschien wel iets met provincies of gemeentes of corporaties. Dus ik neem uw punt mee met het voorstel wat er gaat komen. Ik was aan het afronden, voorzitter. Dat is het laatste punt, over locaties. Ik leg nu echt de bal weer even bij de gemeente met, kom met locaties. Met collega Van Essen hebben we afgesproken dat, of het nou gaat over structurele locaties of over flexlocaties, breng ze nu in beeld, zodat we zo snel mogelijk daar ook een oordeel over kunnen geven. Dat was het, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Muilekom. Dan is de beantwoording in de eerste termijn door het college daarmee afgerond en staan we voor de aanvang van de tweede termijn vanuit uw Staten, waar elke fractie, weet u, nog maximaal twee minuten heeft om inbreng te leveren. Zullen we dat vanachter onze tafel doen? Om de tijd zo effectief mogelijk te benutten. Prima. Dan kijk ik in eerste instantie weer naar meneer Verleun van de BBB. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Verleun.

De heer **VERLEUN**: Dank u wel, voorzitter. Wij hebben nog aanvullende vragen voor twee moties eigenlijk. Motie 46 van Partij voor de Dieren hebben wij eigenlijk nog de vraag in hoeverre deze motie ziet op het energiegebruik van de gemeente zelf. Ik zie een vinger.

De **VOORZITTER**: Ik ga meneer Travaille de gelegenheid geven om uw vraag te gaan beantwoorden, tenzij die zegt van, dat wil ik nog sturen, welke vraag het wordt. Pardon?

De heer **TRAVAILLE**: Ordevoorstel.

De **VOORZITTER**: Ordevoorstel. Ordevoorstel, ondanks dat u midden in uw betoog was, gaat voor. Meneer Travaille.

Er zijn een aantal antwoorden gegeven over de motie rond Oude Tempel. De projectgedeputeerde heeft er niets over gezegd. We zouden kort willen

schorsen om te kijken wat we kunnen aanbieden of wat we kunnen doen in de tweede termijn met betrekking tot deze motie.

U heeft een ordevoorstel voor een korte schorsing. Die wil ik toestaan. Is vijf minuten voldoende? Dan schors ik de vergadering tot 15:05 uur. Excuus, meneer Verleun, dan mag u weer even opnieuw beginnen.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, wilt u uw plaats weer innemen? Althans ik kijk even rond of alle leden inmiddels weer binnen zijn. In ieder geval is de aanvrager van de schorsing weer binnen, dus dat is een geruststellende gedachte. Maar nu is de hele fractie van GroenLinks weg. Maar goed, ik neem aan dat die wel weer in aantocht zijn. Wat misschien nog lastiger is, is dat meneer Verleun die ik nu weer het woord zou willen geven, er ook nog niet is. Kan er iemand kijken waar- Wil iemand van de griffie even kijken waar alle betrokkenen zijn? Daar is in ieder geval een belangrijke speler weer terug. Dames en heren, ik heropen de vergadering en ik geef het woord aan de heer Verleun.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Verleun.

De heer **VERLEUN**: Dank u wel, voorzitter. Wij hebben aangaande motie 48 nog een aantal extra vragen. Ten eerste is ons argument bekend waarom wij voor deze motie in eerste instantie gestemd hebben, voor de oude motie, moet ik zeggen, omdat wij vinden dat die 3,7 miljard euro aanvragen bij het Rijk voor natuurbehoud niet volstaat voor wat daar kapot gemaakt wordt. Daarbij geef ik graag het voorbeeld van de grachten in Utrecht natuurlijk die in de jaren, ik weet het niet precies, '80 natuurlijk eerst weggehaald zijn en later weer terug moeten komen. Wij zien dit ook gebeuren met de Oude Tempel. Nu is het zo dat dat gebied natuurlijk een soort als rood bestempeld is, zou je maar kunnen zeggen, voor woningbouw en dergelijke. Nou hoor ik uit het antwoord van de gedeputeerde dat het geld wat eigenlijk voor nieuwe natuur is gebruikt er niet voor gebruikt kan worden. Dus ik vraag me af, als dat gebied al voor woningbouw gerealiseerd is, waarom kan daar niet geld voor nieuwe natuur gebruikt worden en dat in dat gebied ook gebruik gemaakt wordt om die natuurrealisatie te volbrengen? We lopen achter op die aantal hectares, hebben we al gezien. Dus waarom we dat geld voor nieuwe natuur niet kunnen gebruiken voor oude bomen. Dat is eigenlijk mijn vraag die ik rondom die motie 48 heb. Daar wilde ik het bij laten. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Verleun. Dan kom ik bij de fractie van GroenLinks. Meneer El Hamdaoui, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer El Hamdaoui.

De heer **EL HAMDAOUI**: Dank u wel, voorzitter. Ik zou nog terugkomen op twee vragen. De eerste vraag van de SGP, volgens mij heb ik die later ook beantwoord en heeft daarna de gedeputeerde er nog wat bij toegevoegd. Ik denk dat het voldoende is besproken. Van nog een andere vraag van Partij voor de Dieren met betrekking tot de voorstellen voor natuurrealisatie. We hebben afgelopen jaren voorstellen gedaan om dit te versnellen en blijven dat doen. Maar ook hier wachten we de uitwerking van het coalitieakkoord af, want ook daarin hebben we afgesproken die natuur te gaan realiseren. Het is aan GS om met een uitwerking te komen. En nog een andere opmerking aan gedeputeerde Van Schie. U hebt mijn vraag nog niet beantwoord, kunt u dat nog even doen?

De **VOORZITTER**: Meneer Van Schie krijgt straks nog de gelegenheid om de vragen die zijn blijven liggen te beantwoorden. Dank u wel, meneer El Hamdaoui. Dan kom ik bij de Partij voor de Dieren, meneer Travaille.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Travaille.

De heer **TRAVAILLE**: Dank u wel, voorzitter. Er waren vandaag twee oproepen om exoten te bestrijden. Dat is een beetje een reflex van ons mensen, dat als er een nieuwe soort opduikt, overigens waren wij als mens ooit ook een nieuwe soort in deze omgeving,

dat we die dan willen gaan bestrijden. Maar eigenlijk gaat het om bescherming van de ecologie daaromheen. Dus bijvoorbeeld voor een rivierkreeft zou het enorm helpen als de waterkwaliteit gewoon beter is, meer doorzicht en flauwere taluds. Dus het gaat dan niet over bestrijden, maar het gaat eigenlijk om het creëren van omstandigheden waarbij je de ecologie beschermt. Dus ik zou eigenlijk willen vragen om dat soort moties over bestrijden van soorten vooral te richten op het versterken van de ecologie. Gedeputeerde Sterk stelt dat we inboeten op kwaliteit van de natuur als we de miljoenen die we de afgelopen jaren niet konden uitgeven gaan gebruiken voor zestien hectare bos met bomen van ruim honderd jaar, elf rode lijst-soorten. Dat is wat ons betreft de omgekeerde wereld. In het eerste debat dat ik met mevrouw Sterk had bij, ik dacht de NMU, sprak zij over haar groene hart. Maar laten we ons realiseren dat de gehele vorige bestuursperiode geen enkel groen doel gerealiseerd is. Niet de inrichting van de NNN-gebieden, niet de functieverandering van de NNN-gebieden, niet de Groene Contour, niet de bomen, niet de 1500 hectare bos. Dat geldt is ieder jaar begroot en weer in een potje gestopt. Wij willen eigenlijk nu met een aangepaste motie, een nieuwe motie, voorstellen om direct te besluiten, en dan lees ik maar even het dictum voor, als u mij toestaat, conform motie 19a door PS aangedragen alternatieve locaties voor woningbouw bij Oude Tempel nader in beeld te brengen. Binnen de recent door GS aangedragen financiële onderbouwing en de uitkomsten voor te leggen aan PS. De tweede bullet van het dictum, met bestuurlijke partners er zorg voor te dragen dat Oude Tempel niet langer als woningbouwlocatie kan worden aangemerkt en daarmee het huidige natuur- en bosgebied te behouden. Dat zal het dictum zijn van deze motie. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan wordt die motie ook even vermenigvuldigd en in het Stateninformatiesysteem gesteld. Even voor de zekerheid, die komt naast de motie die u eerder hebt ingediend, door mevrouw Batteau. Die blijft ook ingediend?

De heer **TRAVAILLE**: Correct.

Motie M19a van de leden Batteau (Partij voor de Dieren), De Jong (Volt), Hoek (50PLUS) en Verleun (BBB) inzake Behoud Landgoed Oude Tempel.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constateernde dat:

- In de Jaarstukken 2022 wordt ingegaan op de begroting en financiële stand van zaken van de verschillende projecten die vallen onder het plan 'Hart voor de Heuvelrug'. In de jaarstukken wordt ook verwezen naar de 'Tussenrapportage Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg' (oktober 2022) en de financiële rapportage 'Mastergrondexploitatie Hart van de Heuvelrug en grondexploitatie Vliegbasis Soesterberg' (maart 2023).

Overwegende dat:

- Er bestaat grote maatschappelijke weerstand tegen de realisatie van woningbouw bij landgoed Oude Tempel.
Vele inwoners, actiegroepen en natuurorganisaties zetten zich al jaren in om landgoed Oude Tempel als bos en natuur te behouden. Het landgoed heeft een hoge ecologische en cultuurhistorische waarde en vervult een belangrijke recreatieve functie voor de inwoners van Soesterberg.
- Het kappen van bos staat op gespannen voet met het klimaatakkoord, de doelstellingen voor de realisatie van meer natuur in onze provincie, de bossenstrategie, het bomenactieplan en de hoge ecologische/klimaatwaarden van volwassen bomen.
De provincie Utrecht loopt achter met de realisatie van haar doelen op het gebied van natuur en bomenaanplant. De kap van vele eeuwenoude bomen en het aantasten van essentieel leef- en foerageergebied van beschermde (minimaal 11 rode lijst-soorten) en niet-beschermde diersoorten staan hier haaks op. Boom deskundigen en wetenschappers hebben berekend dat de natuur- en klimaatwaarde van volwassen en veterane bomen en dusdanig hoog is dat deze na kap niet gecompenseerd kunnen worden met 1,5-2,5 bomen,

zoals gebruikelijk is, maar dat daarvoor op zijn minst 200-300 nieuwe jonge bom en voor nodig zijn: <https://pointer.kro-ncrv.nl/een-gekapte-boom-moet-ervangen-woorden-door-een-nieuwe-maar-gebeurt-dat-ook>

- Woningbouw en verkeerstoename hebben grote negatieve gevolgen voor mens, dier en natuur.

Woningbouw en daarbij behorende verkeerstoename op deze locatie leidt tot een aantasting/verslechtering/vernietiging van het bovengrondse en ondergrondse ecosysteem. De kap van bom en op deze locatie leidt tot toename van hittestress, wateroverlast en luchtverontreiniging in Soesterberg en daarbuiten.

- Belanghebbenden hebben om bovenstaande reden een bezwaar ingediend tegen de voorgenomen kap van bomen bij landgoed Oude Tempel bij het Europese Hof van de Rechten van de Mens; dit bezwaar is in behandeling genomen.

- De realisatie van woningbouw bij Landgoed Oude Tempel gaat met financiële risico's gepaard en zorgt voor een negatieve balans voor het gehele Hart van de Heuvelrug-project.

- In de (voor publiek toegankelijke) Statenbrief staat het volgende:

- o 'De mastergrex heeft naar de huidige inschattingen een verwacht resultaat op eindwaarde van ruim +/- € 11 mln. Dit is een teruggang ten opzichte van 2022 van ruim € 0,8 mln' (pagina 1).
- o 'De vergroting van het financieel tekort binnen het Programma HvdH komt grotendeels door het project Oude Tempel en in mindere mate door de projecten Huis ter Heide West en Kamp van Zeist' (pagina 2).

- Zowel provincie als gemeente Soest zijn betrokken bij de plannen voor woningbouw bij landgoed Oude Tempel.

Daarom dient er een overleg plaats te vinden met betrokken overheden om gezamenlijk tot een herziening te komen van de plannen voor Oude Tempel.

- De provincie heeft een grote woonopgave en daarom dient er gezocht te worden naar alternatieve locaties voor woningbouw.

Het verdient de voorkeur om te bouwen waar reeds bebouwing is en natuur niet in het geding is. Er dient onderzocht te worden welke locaties als alternatief kunnen dienen binnen de gemeente Soest, zoals bijvoorbeeld het defensie terrein, en welke locaties als alternatief kunnen dienen binnen het project Hart van de Heuvelrug zelf, zoals bijvoorbeeld Kamp van Zeist. Daarnaast is het zaak te kijken naar geschikte locaties voor woningbouw elders in de provincie.

- Gezien de bovenstaande verzoeken is het bestuurlijk onverstandig om onomkeerbare besluiten te nemen voordat er duidelijkheid is over de herziening van de plannen rondom Oude Tempel.

Het is dan ook belangrijk dat GS aandringt bij de gemeente Soest om mogelijk voorliggende besluiten uit te stellen en dat provincie en gemeente eerst om tafel gaan om gezamenlijk tot een herziening te komen van de plannen voor Oude Tempel. Omdat het hier gaat om een zwaarwegende beslissing met een groot maatschappelijk impact is het daarnaast wenselijk dat de uitkomsten hiervan aan PS worden voorgelegd.

Verzoeken het college van GS:

- Als Gedeputeerde Staten de consequenties en de mogelijkheden in beeld te brengen van het stopzetten van de plannen voor woningbouw op landgoed de Oude Tempel met inachtneming van de argumenten die hieronder zijn benoemd.
- Als Gedeputeerde Staten alternatieve woningbouwlocaties in beeld te brengen met potentiële opbrengst waar bos en natuur niet worden geschaad.
- Als Gedeputeerde Staten gemeente Soest te verzoeken geen onomkeerbare besluiten in relatie tot landgoed Oude Tempel te nemen of mogelijk te maken zolang bovenstaande verzoeken niet zijn uitgevoerd en de uitkomsten nog niet zijn teruggekoppeld aan de Provinciale Staten.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M69 van de leden Batteau (Partij voor de Dieren), Hoek (50PLUS), De Jong (Volt) en Van Schaddelee (ChristenUnie) inzake Financiële ruimte voor verplaatsing woningbouw van Landgoed Oude Tempel naar alternatieve locatie.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constateerend dat:

- Uit de Programmabegroting 2024 onder programma 2 blijkt dat de begroting voor de omvorming naar en inrichting van (nieuwe) natuur en de realisatie van nieuw bos naar beneden is bijgesteld omdat de doelen in afgelopen jaren niet zijn behaald (zie hoofdstukken 2.1 en 2.2). Door de doelen te verlagen zullen middelen voor natuur – die er wel degelijk zijn – niet worden ingezet. Hetzelfde geldt voor voorgaande jaren (2019-2022) waarbij tientallen miljoenen die initieel voor natuur begroot waren, uiteindelijk niet zijn benut. Deze gelden kunnen worden ingezet voor onvoorziene kansen die zich voordoen om nieuwe natuur te realiseren of bestaande natuur te behouden/in te richten.
- In de Programmabegroting 2024 ingegaan op de begroting en financiële stand van zaken van de verschillende projecten die vallen onder het plan 'Hart voor de Heuvelrug' waar de exploitatie van Landgoed Oude Tempel onder valt (zie hoofdstukken 3.7 Grondbeleid; 3.8 Projecten). Voor de geplande woningbouw bij Landgoed Oude Tempel is de boekwaarde - 9.034 miljoen (hoofdstuk 3.8.2).

Overwegende dat:

- Argumenten voor behoud Landgoed Oude Tempel en verplaatsing woningbouw naar alternatieve locatie zijn terug te vinden onder Motie 19A.

Verzoeken het college van GS:

- Conform motie 19A door PS aangedragen alternatieve locaties voor woningbouw bij Oude Tempel nader in beeld te brengen, binnen de recent door GS aangedragen financiële onderbouwing en de uitkomsten voor te leggen aan PS.
- Inzicht bieden in de natuurgelden 2019- 2022 onder programma 2 (2.1 en 2.2) waar deze terecht zijn gekomen: hoeveel van de middelen bestemd voor natuur over 2019-2022 zijn ondergebracht bij bestemmingsreserve programma 2, hoeveel middelen zitten op dit moment in deze bestemmingsreserve, welk deel afgevoerd naar algemene middelen?
- De informatie wbt punt 1 en 2 te delen met PS voor 1 december.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank. Er komt een extra motie bij. Dan ga ik naar de VVD, meneer Gilissen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Gilissen.

De heer **GILISSEN**: Dank u wel, voorzitter. Dank ook aan het college voor de beantwoording in de eerste termijn. Volgens mij gaan we nu ook langzaam richting de afronding van het hele proces rondom de programmabegroting. Dus ik zou van deze gelegenheid ook gebruik willen maken om iedereen die daar een bijdrage aan heeft geleverd te danken. Denk ook aan de tafeltjessessies en de debatten die we in de commissie hebben gehad, zeer veel dank daarvoor. Dan de moties. Gedeputeerde Bakker gaf nog in een reactie op motie 49 aan dat die het verwachtingspatroon rondom het opleveren van bullet drie wat wilde temperen. Dat begrijpen we heel goed. Tegelijkertijd hechten we er ook wel veel aan om in ieder geval een duidelijk punt op de horizon te zetten

als indieners, dus die motie handhaven. Verder kijken we uit zo naar de stemmingen over de ingediende moties en zult u bij de verschillende moties van de andere partijen ook ons stemgedrag zien. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik bij de ChristenUnie, mevrouw Rikkoert.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Bedankt, voorzitter. Allereerst even een opmerking over de motie die wij hebben ingediend, Wie A zegt moet ook B zeggen. Wij zijn toch wel wat verbaasd over de reactie van gedeputeerde Bakker over het opleveren van het plan in Q3 2024 voor het energieneutraal maken voor de gebouwen en de organisatie. Waarom? Omdat in de M&M-commissievergadering van 18 januari 2021 ons is toegezegd dat binnen een maand het plan af zou zijn. Vervolgens hebben we daar in de BEM-commissievergadering van 26 mei 2021 opnieuw naar gevraagd en toen werd gezegd dat het gekoppeld zou worden aan de roadmap. Inmiddels is het dus nu twee jaar later en ligt het er nog steeds niet. Dat is toch wel een beetje ontureluurs van te worden. Kortom, wij snappen dat de opdracht ingewikkeld is. Maar hier moet nu wel iets concreets voor opgeleverd gaan worden. Ik heb overlegd met de indieners van de motie en wij zullen dus alsnog Q3 2024 toevoegen aan de motie, maar laat dit dan wel de uiterste en de laatste deadline zijn. Dan nog het noodsignaal van gedeputeerde Van Schie. Dat heb ik zojuist gelijk overgebracht, dus zo snel kan het gaan. Ik heb begrepen dat het studenten-OV niet wordt afgeschaft, maar dat er sprake is van een ongelukkige peildatum met invoering van de basisbeurs toen en de na-effecten van corona. Dus inderdaad, waarschijnlijk 200 miljoen euro incidenteel minder. Het goede nieuws is dat die 300 miljoen euro, die is dus structureel. Ik dacht, ik laat het toch nog even terugkomen. Een oproep aan de mede-Statenleden, doe vooral uw best bij uw Haagse fracties om die 200 miljoen euro lagere bekostiging te voorkomen. Dat voorkomt hier ook een hoop gedoe. Tot slot, wij zullen de motie van Partij voor de Dieren omtrent de Oude Tempel steunen en ook mede indienen. Wij zien dit als een zwaar besluit, maar wij willen ons groene hart laten spreken. Verder blij met de vele toezeggingen die gedaan zijn door het college. Bedankt.

Motie M53a van de leden Rikkoert (ChristenUnie), Travaille (Partij voor de Dieren), Van den Dikkenberg (SGP) en De Jong (Volt) inzake Wie A zegt moet ook B zeggen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2024 (PS2023PS).

Constaterende dat:

- Voor het verduurzamen van provinciale gebouwen zijn de beschikbare middelen in de begroting 2024 erg laag;
- De doelen in de begroting zijn niet te relateren aan de hoofddoelen van het programmaplan (energieneutraal vastgoed in 2035 en organisatie in 2040);

Overwegende dat:

- Voor Q3 2024 tot een plan naar 2040 te komen voor het energieneutraal maken van het provinciale vastgoed én de organisatie;
- Hierbij ook de daarbij behorende middelen vrij te maken om de doelstellingen te halen;

Verzoeken het college van GS:

- Bij de energietransitie het belangrijk is dat de provincie zelf het goede voorbeeld geeft en kan zich hierbij geen vertraging permitteren;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik nu toe aan D66, mevrouw De Widt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Widt.

Mevrouw **DE WIDT**: Dank u wel. Meneer Overkleeft heeft nog iets te zeggen in deze tweede termijn.

De **VOORZITTER**: Sorry. Meneer Overkleeft, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEFT**: Dank, voorzitter over motie 54 UPLG op tournee. Wij zijn blij met de toezeggingen van de gedeputeerde, we zien ernaar uit om op tournee te gaan en we trekken de motie bij deze in. Dank u wel.

Motie M54 van de leden Overkleeft (D66), Hart (GroenLinks), Westerlaken (CDA), Van Gilse (VVD) en De Boer-Leijnsma (PvdA) maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik bij de fractie van UtrechtNu!, meneer Fiscalini.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel, voorzitter. Twee kleine dingetjes voor de gedeputeerde. Bij een vraag over onze motie met betrekking tot de illegale bomenkap van het gebruik van balsahout. Kan de gedeputeerde ermee leven dat als wij het dictum van de motie zullen aanpassen naar, in het vergunningverleningstraject op te nemen om geen gebruik te maken van balsahout in windturbinebladen in projecten binnen onze provincie, of de gedeputeerde daar dan wel mee kan leven. En voor onze collega's Statenleden hebben we nog twee artikeltjes die we rond zullen sturen. Eentje vanuit Financieel Dagblad in 2021 en uit het NRC van jongstleden 2023. Die gaat over de illegale bomenkap van balsahout. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Fiscalini. Dan kom ik bij het CDA, meneer Koren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koren.

De heer **KOREN**: Dank, voorzitter. Ik had in de eerste termijn geen vraag gesteld. Ik heb wel antwoorden gekregen van gedeputeerde Bakker. Dank daarvoor. Maar ik wilde benadrukken dat het een oproep was om juist de Utrechtse belangen in het provinciefonds, om daar echt voor te gaan en die vacatures in het financieel domein echt te gaan invullen. Dus het waren geen vragen, maar echt een oproep. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Volt, meneer De Jong.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jong.

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Een aantal dingen. De motie over de generatietoets. We hebben goed geluist naar het antwoord van de gedeputeerde en zijn blij ook met de toezegging om samen te bespreken hoe zo'n toets er dan zou kunnen uitzien. Dat geeft aanleiding om die motie nu even in te trekken en hem dan in december in te dienen met de nodige details daarover. Dat geldt ook een beetje voor de plek voor Europa in de P&C-producten. Wij vinden nog steeds dat het expliciet moet worden aangegeven, dat is ten dele via de Europastrategie, maar niet enkel en alleen. Maar ook daar is een toezegging gekomen om nog deze maand samen te zitten met gedeputeerde Sterk en Bakker om over een werkbare vorm na te denken. Dan kunnen we het in december opnieuw in de vergadering inbrengen. Dat zullen we ook doen. Daarom trekken we hem voor deze vergadering dan in. We hadden één vraag aan Gedeputeerde Staten over een motie van de VVD omtrent de kabinetsformatie rond wat er zou gebeuren als het bestuursakkoord dan vertraagt. Rond de Oude Tempel hebben we een vraag aan gedeputeerde Sterk, waar we horen dat er veel geld voor de natuur nog beschikbaar is, heeft de gedeputeerde ook het vertrouwen dat dat geld wel gaat worden uitgegeven dan in versnelde mate komende jaren, in vergelijking met de afgelopen jaren en kan ze dat duiden? Tot slot ben ik nog steeds in

afwachting van de artikelen rond balsahout van UtrechtNu!. Ik heb nog niks gezien. Dank u.

Motie M61 van de leden De Jong (Volt), Butterman (Partij voor de Dieren) en Hoek (50PLUS) maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

Motie M63 van de leden Blekxtoon (Volt) en Hoek (50PLUS) maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Ze worden gestuurd, begreep ik net. Dank. De techniek laat de heer Fiscalini in de steek. Ik kom bij de Partij van de Arbeid, meneer Adriani.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Adriani.

De heer **ADRIANI**: Dank, voorzitter. Drie thema's nog voor de tweede termijn. Dank aan de heer Van Schie voor het nieuws rondom het voortzetten van de pilot Gratis OV voor ouderen en voor kinderen. Ik heb hem ook horen zeggen, opbrengsten van boetes die we niet willen, dat delen we, die blijven ten goede komen aan het openbaar vervoer. Mag ik die drie punten als een toezegging waarderen waarmee de motie dan feitelijk overbodig zou worden? Dat is één vraag. Een vergelijkbare vraag voor gedeputeerde Van Muilekom die het volgens mij met mij eens was dat het heel goed is om in het Provinciaal Programma Wonen en Werken die doelgroepen ook al een plek te geven in de kaderstelling. Maar een echte toezegging hoorde ik nog niet. Dus daar ook even de scherpte. Tot slot, dank aan de Partij voor de Dieren voor wat volgens mij nu een hele duidelijke make or break-motie geworden is voor de Oude Tempel. Ik heb hem niet op papier, maar ik heb geprobeerd zorgvuldig mee te luisteren. This is the moment, zo lijkt het. Wij zullen die niet steunen, maar het is denk ik goed dat daar nu voor eens en voor altijd duidelijkheid over komt.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. SGP, meneer Van den Dikkenberg.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dank u wel. Ik dien graag een aangepaste motie in en dat gaat over de motie over OV bij provinciegrenzen. De aanpassing houdt in dat de SGP, BBB en CDA ook ondertekenaar zijn geworden van deze motie. Inhoudelijk is deze niet gewijzigd. Dank ook voor de beantwoording. Ik zal het signaal doorgeven aan Nieuwer ter Aa en omgeving dat er met gezwinde spoed een bestuursakkoord wordt opgesteld en ze de fietsbrug tegemoet kunnen zien en dat dat snel wordt opgepakt. Ik hoop ook op de inzet van de gedeputeerde om de huidige dienstregeling, die ook erg onzeker is en instabiel, ook op het vizier te houden het komend jaar. Voorzitter, als we even kijken naar de moties, dan hadden we het er samen nog over in de fractie als het gaat om de motie Windenergie van BBB met de drie beslispunten, daar hebben we wat moeite mee, zeker met de eerste, door de MER stop te zetten. Want volgens mij is het juist goed om te onderzoeken, de gedeputeerde gaf aan dat de actuele stand van zaken daarin mee wordt genomen, om de negatieve gevolgen voor milieu, omgeving en gezondheid te wegen. Geheel in lijn met de motie die we ooit als SGP hebben ingediend om de gezondheid serieus te nemen. Dus dat moet in ieder geval doorgaan. De beantwoording rondom de motie 58 Behoud broedgebieden, de status van een weidevogelkerngebied is anders dan van een ganzengebied. Daarmee komt die in de kansanalyse niet als harde blokkade naar voren. Wat mij betreft zouden we dit eerder om kunnen ruilen, dus dat weidevogelgebieden sterker beschermd worden dan ganzengebieden, dan de suggestie die de gedeputeerde deed om beide een verzwakt beschermingsstatus te geven. Voorzitter, dat voor de tweede termijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan ben ik bij de PVV, mevrouw Van der Velde.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel, voorzitter. Maar wij hebben alles gezegd wat we wilden zeggen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik bij de SP, meneer Breur.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel, voorzitter. Wat betreft de reactie van de gedeputeerde op de OV-motie dat dat geld van de boetes inderdaad wordt geïnvesteerd in het OV, daar zijn we natuurlijk hartstikke blij mee. Maar ik zou wel graag iets concreter willen horen. Want in theorie is het voorzien vanabri's, van gewatteerde stoelen ook investeren in OV-voorzieningen voor de reiziger en dat heeft wat mij betreft minder prioriteit dan het bereikbaar maken van delen van de provincie, het betaalbaar maken, het gratis maken voor bepaalde doelgroepen. Dus als de gedeputeerde iets meer kan uitweiden over hoe die de opbrengsten van de boetes wil investeren in het OV, dan ben ik daar erg benieuwd naar.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Breur. Dan Forum voor Democratie, meneer Van Breukelen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELEN**: Dank u, voorzitter. Wij hebben eigenlijk ook alles gezegd wat we willen zeggen. Ik zal de rest van mijn commentaar bewaren tot de algemene beschouwingen. Dat lijkt me beter.

De **VOORZITTER**: Prima. Dank u wel. Dan 50PLUS, mevrouw Hoek.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. 50PLUS heeft geen antwoord gekregen op mijn vraag om ruimhartiger om te gaan met het buiten bouwen van de stedelijke bebouwing. Omdat er soms toch wel kernen zijn die, het is nu 50, mogen het er 51 zijn of 60, maar dat het iets ruimer ingevuld kan worden dan 50, om gewoon te kijken ook, hoe is de situatie daar? Misschien zou er zelfs ruimte geboden moeten worden als er ergens aan de buitenkant nog iets gebouwd wordt wat grenst aan een andere gemeente, dat je ook zelfs nog samen met een andere gemeente bepaalde woonplannen kunt ontwikkelen. Dat zou natuurlijk ook nog kunnen. Dan is de ene helft is de ene gemeente en de andere helft is de andere gemeente. Dat is niet zo erg, maar dat je dan samen meer ruimte toegekend krijgt om te ontwikkelen. Want er is gewoon gigantische woningnood. Ik heb toch nog een ander vraagje, sorry, voorzitter, dat ik die niet eerder heb gesteld. We hebben buurtbussen. Dat wordt helemaal via Syntus door vrijwilligers gedaan. Nu blijkt dus toch dat het vaak heel moeilijk is om voldoende vrijwilligers te krijgen of die dat werk willen gaan doen, waardoor dan daardoor lijnen uitvallen. Ik zou eigenlijk willen meegeven aan degene die dan het openbaar vervoer in de portefeuille heeft, dat is meneer Van Schie, dat er met Syntus toch een afspraak gemaakt kan worden, mocht het zo zijn dat men op een bepaald moment tekort vrijwilligers heeft, of dat dan opgevuld kan worden met eigen chauffeurs. Toen wij overgingen van Connexion naar Syntus, zaten er gewoon vaste chauffeurs op de buurtbussen. Dat er toch een ontsnapping is, zodat er geen lijnen uitvallen. Juist in de buitengebieden is ook zo'n stukje vervoer heel belangrijk om van de woonplaats bij een treinstation of wat dan ook te kunnen komen. Dus dat zou ik nog aan u mee willen geven. Misschien kunt u daar nog een antwoord op geven. En op de Rode Contour. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Dan zijn we aan het eind gekomen van de inbreng vanuit uw Staten in de tweede termijn. Sorry, meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, ik ben nog één ding vergeten in mijn tweede termijn en dat ging over motie 65. Dat zou ik graag willen uitleggen. Dat gaat over de MIP Natuur. De gedeputeerde nam hem inhoudelijk over. Dan hoeven we eigenlijk niet meer te stemmen. En de uitnodiging voor de invulling daarvan heeft ze ook gedaan, dus die zou in willen trekken.

Motie M65 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Travaille (Partij voor de Dieren), Verleun (BBB) en Hoek (50PLUS) maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Waarvan akte. Dan zijn wij aan het eind gekomen aan uw inbreng in de tweede termijn. We zijn denk ik ook nog in afwachting van de door meneer Travaille aangekondigde motie. Dus sowieso ga ik de vergadering schorsen. Want ik denk dat het college, maar ik kijk even, ik zie mevrouw Sterk knikken, zich ook even wil voorbereiden op de beantwoording in de tweede termijn. Hoelang duurt het voordat we de motie hebben, meneer Travaille?

De heer **TRAVAILLE**: De motie is er over tien minuten.

De heer **JANSSEN**: Voorzitter-

De **VOORZITTER**: Dit vind ik wel een beetje- Tien minuten.

De heer **TRAVAILLE**: De motie is over vijf minuten.

De **VOORZITTER**: Sorry. Meneer Janssen?

De heer **JANSSEN**: Het stoort me een beetje, want we worden opgejaagd aan alle kanten en dan nu gebeurt dit. Wat mij betreft, heeft de Partij voor de Dieren vijftien minuten de tijd gehad in de eerste schorsing al.

De **VOORZITTER**: Maar goed, nu ligt even de bal bij mij om te bekijken wat we met het verzoek doen voor de schorsing. Dus ik stel voor dat wij, met de verwachting dat wij om 15:45 uur de motie hebben, dat we tot 15:55 uur schorsen. Dus de vergadering wordt hervat om 15:55 uur.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, mag ik u vragen om uw zetel weer in te nemen en de beraadslagingen te staken? Dames en heren, ik heropen de vergadering. Aan de orde is agendapunt 9, de Programmabegroting 2024. We hebben zojuist de tweede termijn vanuit uw Staten afgerond en er heeft toen een schorsing plaatsgevonden voordat het college gaat antwoorden op de inbreng vanuit de tweede termijn van uw Staten. Via de griffier is mij aangereikt dat de heer Travaille nog even kort wil aangeven dat hij een motie wil intrekken. U weet, ik maak altijd uitzonderingen voor goede daden. Meneer Travaille, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Travaille.

De heer **TRAVAILLE**: Dan verdubbel ik die inzet graag meteen. Motie 47 zouden we graag willen intrekken en motie 48 ook.

Motie M47 van de leden Travaille (Partij voor de Dieren), Breur (SP) en Flink (PvdA) maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

Motie M48 van het lid Batteau (Partij voor de Dieren) maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Motie 47 en motie 48. Waarvan akte. Zijn ingetrokken. Dames en heren, dan gaan wij nu over voor de beantwoording, voor zover er vragen gesteld zijn, aan collegeleden. Dan begin ik weer bij meneer Bakker.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Bakker.

Gedeputeerde **BAKKER**: Dank u wel, voorzitter. Ik had een aantal vragen nog in de tweede termijn. Ik ga ze per fractie even af. De motie, motie nummer 49, Indexeren kun je leren van de VVD. Ik begrijp dat de heer Gilissen zegt, ik dien hem op deze manier in, maar wel met de notie die we erbij maakten dat de exacte invulling en de planning met name van bullet 3 nog wel even spannend is. Ik denk dat we daar een iets gefaseerde aanpak moeten gaan hanteren. Dus dat we kijken, wat kunnen we nou al doen voor de kadernota, een eerste inventarisatie? En wat behoeft nog verdiepingen, wat heeft dan wat meer tijd nodig? Dus als we hem met die uitleg kunnen doen, dan gaan we ons best doen.

De **VOORZITTER**: Meneer Adriani.

De heer **ADRIANI**: Het is toch fijn om even precies te weten wat we bedoelen. Mogen we erop rekenen dat de uitkomsten van die derde bullet in ieder geval in de programmabegroting 2025 kunnen landen?

Gedeputeerde **BAKKER**: Of ze er al in kunnen landen, dat vind ik nog een vervolgvraag. Want volgens mij is de vraag vooral om het nu inzichtelijk te maken van, hoe gaan we om met het indexeren binnen de provincie? Dus om te zeggen, we nemen het daarin mee, al naar gelang ook de politieke uitspraken die erover zijn, ik denk dat dat gewoon in de tijd niet gaat lukken. Dus ik vind het lastig om dat zo hier te zeggen, zeg ik tegen de heer Adriani. Misschien ook, ik ben nog wel benieuwd even, waar zouden we elkaar wel kunnen vinden? Want hoe ziet de heer Adriani dat voor zich, voorzitter, als ik mij mag permitteren om dat nog even terug te vragen? Dat verheldert het wellicht.

De **VOORZITTER**: Meneer Adriani, dat is een vraag aan u.

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, het punt is dat als je aan één deel van de begroting aan de indexeringsknop gaat draaien en je doet dat op andere delen niet, dan krijg je uitkomsten die niet meer met elkaar vergelijkbaar zijn. Dus het is echt wel van belang dat we, als ze het met elkaar eens zijn over hoe gaan we nou met die indexering om, dat we dat begrotingsbreed ook doen. Vandaar toch mijn dringend verzoek om te zorgen dat we dat in een keer ook in dezelfde systematiek in onze begrotingsproducten kunnen verwerken.

De **VOORZITTER**: Goed. Dank u wel. Meneer Gilissen, op ditzelfde punt? Gaat uw gang.

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, op hetzelfde punt. En misschien ook ter ondersteuning van het gesprek tussen de heer Adriani en de heer Bakker. Volgens mij is het ook iets waar we gezamenlijk in kunnen optrekken. Er zit natuurlijk een bedoeling achter, achter het inzichtelijk brengen en ook de discussie voeren over hoe we met indexeren omgaan. Een brief eerste inzicht en eerste gesprek bijvoorbeeld ook in de commissie BEM of in de FAC zou heel erg kunnen helpen. Ik snap de wens ook van de heer Adriani dat we niet nog een keer een begrotingscyclus missen. Dus ik denk dat we daar wel uit zouden kunnen komen als we erover in gesprek gaan en in gesprek blijven ook voor de programmabegroting.

De **VOORZITTER**: Tot slot op dit punt de gedeputeerde.

Gedeputeerde **BAKKER**: Volgens mij moet dat kunnen. Dus een eerste inzicht en hoe doen we het nu en waar zitten dan dilemma's en vragen, hoe worden die ook vanuit de organisatie gezien en daarover het gesprek voeren met elkaar. Een helemaal ragfijne analyse, we weten uit ervaring op andere plekken dat dat gewoon veel werk kost. Dan kom ik bij de ChristenUnie aan. Een helder signaal over het derde kwartaal, dat dat inderdaad de laatste deadline is. Ik neem die zeker mee en we gaan er met volle vaart mee aan de slag. Het CDA, dat was inderdaad een oproep en die hebben we goed gehoord. Dat ben ik ook met u eens. Volt, dank voor het aanhouden, al doen we dat volgens mij niet echt, maar even van beide moties. De verzoeken om met elkaar aan tafel te zitten zijn al uitgestuurd. Dus dank daarvoor.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Meneer van Essen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dank u, voorzitter. BBB vroeg over de motie van Partij voor de Dieren of het nou over energiegebruik van gemeenten zelf gaat. Wat ons betreft, dus zoals wij hebben geïnterpreteerd, niet alleen van de gemeentelijke organisatie, maar van alle inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, agrariërs en anderen in de gemeente. Dus dat allemaal. UtrechtNu! de motie over balsahout. Het dictum was wat aangepast. Het punt is, wat u vraagt, vergunningen, om het daarin op te nemen, dat gaat met name over, ik denk dat u daarop doelt, omgevingsvergunning. Die wordt afgegeven door bevoegd gezag en we zijn op dit moment natuurlijk op het algemeen niet bevoegd gezag voor een windpark. Dat kan natuurlijk veranderen als we overgaan richting projectbesluit. Ook dan is nog even de vraag of het juridisch mogelijk is om aan materiaalgebruik eisen te stellen. Want dat kunnen wij niet overzien. Los van dat je daarmee ook zegt dat je andere materialen wil gebruiken. En of dat dan een verbetering is, kunnen we ook niet helemaal overzien. Dus we vinden hem in die zin, in deze vorm blijft het advies: ontraden. Dan was er nog een vraag van Volt over de motie van de kabinetsformatie van volgens mij onder andere de VVD. Wat als het lang duurt voordat het kabinet komt? Dan duurt het ook lang voordat er een bestuursakkoord komt. Duurt het ook langer voordat we delen van deze motie kunnen uitvoeren. Leuker kan ik het niet maken. Dus ik zou zeggen, ik hoop dat die kabinetsformatie een beetje opschiet. Maar we hebben het denk ik niet in de hand. Dan was er nog de vraag van 50PLUS over wonen buiten bestaand stedelijk gebied, meer dan 50 woningen. Daarvoor hebben we de systematiek van Provinciaal Programma Wonen en Werken. Het nieuwe kader wordt ontwikkeld en komt ook uw kant op. Er zijn natuurlijk al heel veel uitleglocaties ook bij grotere en kleine kernen afgelopen perioden mogelijk gemaakt. Er vinden nu ook weer snel sessies plaats met gemeenten die met nieuwe locaties komen. Die worden natuurlijk ook gelegd tegen de verschillende- Een integrale beoordeling eigenlijk vindt daarvan plaats. Als daar de mogelijkheden worden aangetoond, dan worden die in het programma opgenomen. Waarbij natuurlijk wel het uitgangspunt blijft dat dat binnenstedelijk en bij OV-knooppunten de primaire woningbouwlocaties zijn. Maar we hebben natuurlijk ook de vorige keer al best wat uitbreidingslocaties toegevoegd.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Meneer Van Schie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de gedeputeerde Van Schie.

Gedeputeerde **VAN SCHIE**: Dank, voorzitter, en ook voor de gelegenheid om de vragen van de heer El Hamdaoui te beantwoorden uit de eerste termijn, die terecht aandacht vroeg ook voor het perspectief van leefbaarheid op het hele mobiliteitsstelsel, want dat is ongelooflijk belangrijk en past ook in onze voornemens natuurlijk om met brede welvaartsprincipes naar ons hele beleid te kijken, maar ook naar mobiliteit. Dat is juist ook de inzet van het netwerkperspectief waar we natuurlijk ook juist breder dan alleen maar naar de knelpunten willen kijken, hoewel dat natuurlijk altijd bouwstenen zijn in een groter bouwwerk rondom de hele vervoersketen. Maar dus heel erg eens met die oproep, zo hoor ik hem dan maar, om daar blijvend aandacht aan te geven. En dan ook nog een duidelijke blik op de fiets en dat het belangrijk is om daar ook goed aandacht aan te geven. In de begroting staat het natuurlijk heel kort, maar het staat heel uitgebreid ook met alle argumentatie die de heer El Hamdaoui ook noemde in de eerste termijn, bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie, in het mobiliteitsprogramma. Ook in het nieuwe bereikbaarheidsprogramma wat we gaan maken, zal natuurlijk ook weer uitgebreid aandacht komen voor de rol van de fiets in de hele keten, maar ook in hoeverre dat bijdraagt aan allerlei principes, zoals voor gezondheid, bereikbaarheid enzovoorts. Dus we zijn het heel erg eens. Dus beschouw ik de vraag dan ook maar als een aansporing om daar blijvend aandacht aan te geven. Dan, voorzitter, vroeg de SGP nog naar het pontje Nieuwer ter Aa, hoe dat in de exploitatie gaat. Daar hebben we het voornemen om daar ook in de bestuursovereenkomst afspraken over te maken met de Rijksoverheid. Het is wel zo dat er ook bij het pontje op dit moment personeelstekorten zijn. Het is een recurring theme. Maar normaal gesproken gaat gewoon de exploitatie op het niveau zoals het was door tot het alternatief beschikbaar is en dat is ook de inzet. Dan vroeg de SP-fractie nog van, die boetegelden, gaan we daar fluwelen kussentjes voor kopen of komt het echt ten goede aan de reiziger op een manier die wij ook begrijpen, zullen maar zeggen? Dus het is echt dat

het om aanbod gaat, dus gewoon ritjes in de bus. Dat is waar het gaat landen en niet in infrastructuur of op andere plekken, die we ook belangrijk vinden, maar die we vanuit andere programma's dekken. Dan vroeg mevrouw Hoek van 50PLUS nog naar hoe het dan gaat met vrijwilligers als die er niet zijn of dan de professionele buschauffeurs, waarmee ik niks wil afdoen aan de professionaliteit van de vrijwilligersinzet, de betaalde buschauffeurs, misschien een beter woord, van Syntus dan kunnen invallen. Tot nu toe is dat wel bij Syntus de modus operandi. We gaan er dus ook vanuit dat dat ook op deze lijnen zo is, ook met de verhoogde inzet die juist in dat gebied op dit moment beoogd wordt. Maar ook daar is personeelsgebrek bij vrijwilligers en professionals natuurlijk wel een beperkende factor waar we helaas in het hele systeem mee te maken hebben. Maar de inzet is er om gewoon de ritten te rijden zoals gereden moeten worden. Dan, voorzitter, vroeg de Partij van de Arbeid-fractie naar een duidelijke toezegging op de drie punten die ik had genoemd. Nooit zorgvuldig genoeg zijn. Ik moet hem wel even inkleden waar het gaat om de proef gratis OV voor ouderen met een smalle beurs, want dat moet juridisch nog getoetst worden in hoeverre dat lukt met de huidige doelgroepen en hoe we dat goed kunnen inrichten. Dus daar wordt u nog op geïnformeerd. Dus de inzet is er. De harde toezegging is, u krijgt per informatie straks terug wat we kunnen doen. De overige punten kunnen we toezeggen. Dus de middelen voor OV blijven bij OV, zoals net toegezegd ook aan de heer Breur. En de jongeren onder de twaalf kunnen begeleid gratis met het openbaar vervoer volgend jaar. En tot slot nog even de cri de cœur over het studenten-OV-product, vanuit ChristenUnie, mevrouw Rikkoert. Dat gaat om eenmalig geld, maar wel meerjarig en heel veel geld. Als er dan weer een nieuwe peildatum komt voor het studenten-OV-product op een ongelukkig moment, dan zul je misschien zien dat het weer heel anders uitpakt. Dus die systematiek spoot gewoon niet. Dat is nu wel duidelijk geworden door corona. Maar het is ongelooflijk belangrijk dat we inderdaad met zijn allen erop inzetten. Het kabinet vergadert volgende week vrijdag over dit onderwerp. Dus we weten wat ons te doen staat.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel. Mevrouw Sterk, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Dank u wel, voorzitter. Ik wil graag motie 49 nog even beoordelen namens het college die zojuist is ingediend. Wij ontraden die motie.

De **VOORZITTER**: Sorry, 69.

Gedeputeerde **STERK**: Er staat hier 49, maar dat is waarschijnlijk iets wat niet- 69, excuus.

De **VOORZITTER**: Het is 69. Dus dat iedereen dat weet.

Gedeputeerde **STERK**: Voor wat betreft het eerste verzoek, dat hebben wij menen wij al eerder bij brieven afgedaan, is twee keer in de commissie besproken. Wij hadden ook de indruk dat de commissie dat zelf ook als afgedaan heeft beschouwd. Als er nog eventueel vragen aanvullend daarop zijn, dan kunnen die natuurlijk gesteld worden. Maar wij beschouwen die motie als afgedaan. Het tweede verzoek, daar wil ik wel aan tegemoetkomen. Dus dat wil ik hierbij toezeggen. Maar ik blijf toch zeggen dat wij met klem deze motie ontraden, omdat het beoogde effect in deze motie nog steeds is dat de geplande woningbouw niet doorgaat en het standpunt van dit college, en overigens ook het vorige college en de Staten, is dat wij dat wel willen. Daar hebben we afspraken over gemaakt en daar houden we graag aan vast.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan meneer Van Muilekom.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Eén puntje. Adriani wilde een toezegging horen. Wat ik al aangaf, wat eerst natuurlijk moet gebeuren, is dat we die woonzorgvisie goed uitgewerkt hebben. Dat zal in het voorjaar 2024 zijn. Op het moment dat dat er is, dan moet het zo snel mogelijk ingepast worden in het kader en ... [309:19] voor Regionale

Programmering Wonen en Werken. Dus je moet eerst het ene hebben en dan zo snel mogelijk dus- Ik hoop dat dat voldoende duidelijk is.

De **VOORZITTER**: Meneer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Het is bij mij nou niet duidelijk of hij een toezegging heeft gedaan of niet, de gedeputeerde. En met betrekking tot die toezegging, wij zitten op de lijn dat de provincie geen doelgroepenbeleid voert, maar dat de gemeenten dat doen. Dus ik zou willen oppassen dat we nu via de achterdeur van een toezegging allerlei doelgroepenbeleid in ons Programma Wonen en Werken gaan in fietsen. Dus kan de gedeputeerde mij toezeggen dat hij dat niet gaat doen?

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Nee, dat ga ik niet toezeggen. Want als je kijkt naar de Wet Regie op de Volkshuisvesting is het zelfs dat we echt ook nog formele instrumenten krijgen daarbij. Hoe snel dat gaat, kan ik niet helemaal inschatten. Maar we hebben ook drie woondeals afgesloten, waarbij we juist ook gezegd hebben dat we aandacht gaan besteden op het gebied van woonzorg en op de speciale aandachtsgroepen. Dus wat dat betreft, die afspraak hebben we gemaakt en die wil ik ook nakomen.

Wat ons betreft is het primair aan gemeenten om doelgroepen te bedienen en te kijken, wat is lokaal nodig aan doelgroepen? En als dat op een specifieke locatie in een woondeal staat, dan is dat gericht op een specifieke locatie in afstemming met een gemeente. Maar dat betekent wat anders dan dat je provinciebreed een soort doelgroepenbeleid moet gaan voeren. Dus ik wil wel dat onderscheid heel scherp houden.

Eén korte opmerking, de discussie die nog uitgewerkt moet gaan worden, en dat is nu nog niet, dat is, wat is die rol nou precies die we gaan oppakken? Is dat wat coördinerend of is dat een wat andere rol? Dat is het punt ook wat nu uitgewerkt gaat worden.

De **VOORZITTER**: En die discussie komt nog terug.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Die komt later.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dan zijn we aan het- Sorry?

Gedeputeerde **VAN SCHIE**: Mag ik een correctie doen op wat ik zojuist gezegd heb? Want ik eindigde het verhaal met, volgende week vrijdag vergadert het kabinet, maar kringen rondom het kabinet laten mij direct weten dat ze aanstaande vrijdag al vergaderen over het studenten-OV-product. Waarvan akte.

De **VOORZITTER**: U wordt goed in de gaten gehouden vanuit Den Haag. Heel goed.

Het statenvoorstel wordt goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2023PS.

10.

SV Kaderstelling Cultuur en erfgoedprogramma 2025-2028

(verwijzing naar het statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslaging over agendapunt 9, Statenvoorstel Programmabegroting 2024. Dan gaan wij over naar de behandeling van agendapunt 10, het Statenvoorstel Kaderstelling Cultuur en erfgoedprogramma 2025-2028. Daarbij hanteren we weer de vaste volgorde. Dan begin ik bij de fractie van de BBB. Wie wil daar het woord voeren? Meneer Verleun, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Verleun.

De heer **VERLEUN**: Dank u wel, voorzitter. De BBB-fractie vindt het een goed Statenvoorstel, maar we maken ons tegelijk ook zorgen om de mogelijkheden voor cultuur en erfgoed als het gaat om de kleinere plattelandskernen. Dus wij zouden graag willen weten in hoeverre dit Statenvoorstel er ook voor zorgt dat er juist in deze gebieden genoeg aandacht blijft voor cultuur. Daarnaast hebben wij natuurlijk een tijd geleden een motie ingediend voor een Provinciale U-pas. Wij vinden dat deze ook zeker hierbij aansluiting vindt. Dat was het. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Verleun. Dan kom ik bij de fractie van GroenLinks, mevrouw Van Elteren. U mag ook van het spreekgestoelte gebruikmaken. Het is weliswaar een klein debat, maar het mag. Is het een normaal debat? Er staat bij mij klein. Normaal. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Dank u wel, voorzitter. We hebben in onze provincie een rijk aanbod aan cultuur en kunnen trots zijn op ons erfgoed, de vele theaters, musea, poppodia en de diversiteit aan festivals en culturele evenementen die verspreid over onze provincie plaatsvinden. Dat zien we ook duidelijk terug in deze nadere kaderstelling, die van onderwerpen als archeologie, volgens mij als ik het me goed herinner naar aanleiding van de motie van de SGP destijds, tot ondersteuning van jonge makers en talentontwikkeling gaat. Tijdens de commissievergadering hebben wij voor twee punten extra aandacht gevraagd. Het eerste punt was hoe we het cultuur- en erfgoedaanbod laten meegroeien met de groei van de bevolking en hoe we het aanbod toegankelijk houden. GroenLinks vindt het belangrijk dat Cultuur Groeit Mee voldoende concreet gemaakt wordt in de verdere uitwerking van deze kaderstelling. Het tweede punt wat wij gemaakt hebben, was fair practice, want bij een kwalitatief sterk cultuuraanbod hoort ook een passende beloning. Ook dat willen we in de verdere uitwerking duidelijk terugzien. Ook gezien de positieve reactie van de gedeputeerde op onze suggesties en de toezegging om ook de Kunstenbond en De Creatieve Coalitie te betrekken bij de nadere uitwerking van dit onderwerp, kunnen wij van harte instemmen met dit voorstel. Wij kijken uit naar de verdere uitwerking met de stakeholders en de bijeenkomsten die de komende maanden hier nog voor georganiseerd worden. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van Elteren. Dan kom ik bij de Partij voor de Dieren, mevrouw Butterman. Sorry, ik zit helemaal scheef te kijken. Excuus. Dat krijg je ervan. De VVD, meneer Gilissen. U dacht, daar gaat mijn bijdrage. U heeft het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Gilissen.

De heer **GILISSEN**: Dank u wel, voorzitter. Ik overweeg trouwens geen transfer, als u dat daarmee zou suggereren, op Partij voor de Dieren. Voorzitter, goed commissiedebat gehad. Ik heb daar ook al een amendement aangekondigd, ook naar aanleiding van een gesprek wat ik had met collega's en ook de gedeputeerde. Dat is namelijk dat we de afspraken die gemaakt zijn in het coalitieakkoord ook consequent doorvoeren, zoals ook gepoogd is met het voorstel voor de nadere Kaderstelling Cultuur en erfgoed. Dat is namelijk dat we de doelstelling om culturele organisatieactiviteiten ook zoveel mogelijk op eigen benen te kunnen helpen staan. Dat zal trouwens niet altijd kunnen, dat onderkennen de indieners van dit amendement ook. Maar dat het wel belangrijk is in de ondersteuning die we geven als provincie, dat we ze helpen laten zien. Dat kan natuurlijk op heel veel manieren, door middel van professionalisering, dat we zorgen dat die activiteit ook toekomstvast, wendbaar en weerbaar zijn. De gedeputeerde zei het zelf ook al in de commissie, corona heeft laten zien waar de kwetsbaarheden ook liggen van de culturele sector. Dat willen we zoveel mogelijk voorkomen, door ook echt te investeren in die zelfredzaamheid van die organisaties, zoveel mogelijk als dat kan. Daartoe dient het amendement wat ik u zo dadelijk wil overhandigen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Flink.

Mevrouw **FLINK**: Dank, voorzitter. Ik heb een vraag over het amendement. U geeft natuurlijk zelf aan, en daar ben ik heel blij om dat u dat erkent, dat

veel organisaties niet helemaal zelfredzaam zijn en altijd steun van ook provinciale gelden onder andere nodig zullen hebben. Voor ons is dit heel belangrijk om te weten of wij uw amendement wel of niet kunnen steunen, is uw doel met die zelfredzaamheid, die professionalisering, dat het culturele aanbod breed toegankelijk blijft? Dus dat die financiering ertoe dient dat de cultuursector zo toegankelijk mogelijk blijft voor de inwoners van onze provincie.

De heer **GILISSEN**: Jazeker, voorzitter. Inclusiviteit, diversiteit, het aanbod van cultuur is belangrijk, ook een van de doelstellingen zoals die ook in de Omgevingsvisie is verwoord. Om dat mogelijk te maken, heb je een sterk culturele sector nodig die activiteiten kan organiseren. In dat licht zou mevrouw Flink ook dat amendement moeten zien. We gaan makers, organisaties van activiteiten nog meer helpen om ook eigen inkomsten te genereren als dat mogelijk is en daarmee ook te zorgen dat die activiteiten voor een brede doelgroep ook in de toekomst gewaarborgd zijn. Dus hier zit ook geen financiële doelstelling achter van, dat we minder geld moeten gaan uitgeven. Nee, ik wil echt organisaties helpen om zoveel mogelijk op eigen benen te staan.

Is het mogelijk om dit in de bewoording van het amendement ook explicieter te maken dat het doel van die zelfredzaamheid van die provincialisering is om de culturele sector breed toegankelijk te maken voor onze inwoners?

Voorzitter, ik denk dat mevrouw Flink het amendement zou moeten zien van de context zelf. Dit amendement wijzigt een aantal zinnen in de langere tekst, veel langere tekst, over cultuur en erfgoed die in de Omgevingsvisie staat. Daar denk ik zelf dat het voldoende uit de voeten komt dat dit ondersteunend is aan de bredere beleidsdoelen die we hebben met het in stand houden van cultuur en erfgoed. Mocht mevrouw Flink een concrete suggestie hebben, dan kijk ik daar natuurlijk ook graag naar. Maar volgens mij is het voldoende afgedekt.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Blekxtoon.

Mevrouw **BLEKXTOON**: Dank, voorzitter. In de commissie hadden we het al even over de commercialisering van de cultuur. Kunt u iets nader en specifieker duiden wat u bedoelt met financieringsmix in het dictum?

De heer **GILISSEN**: Die financieringsmix die wordt genoemd in het amendement, slaat op de verschillende financieringsbronnen die organisaties of activiteiten hebben. Dat kan een gemeentelijke subsidie zijn, dat kunnen eigen inkomsten zijn, dat kunnen nationale subsidies zijn of de ondersteuning die ze in materiële zin ook krijgen van bijvoorbeeld de provincie. In alle gevallen denk ik dat het belangrijk is dat je per organisatie kijkt welke financieringsmix het meest gepast is. Er zijn organisaties die misschien mogelijk op basis alleen van eigen inkomsten op eigen benen kunnen staan. Van andere is er een zetje in de rug nodig, is er een permanent steuntje in de rug nodig. In alle gevallen is het belangrijk dus om te kijken ook, waar halen organisaties hun bronnen vandaan? Ik plaats zelf die opmerking dus niet in de context van commercialisering zoals wordt voorgesteld door mevrouw Blekxtoon.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Blekxtoon, voldoende? U was klaar?

De heer **GILISSEN**: Ik ben klaar, voorzitter.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A11 van de leden Gilissen (VVD), Nagtegaal (UtrechtNu!), Vermaat (SGP), Kamp (D66), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS) inzake zoveel mogelijk streven naar zelfredzame cultuur is onderdeel van ons beleid.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Nadere Kaderstelling Cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028 (PS2023BEM).

Constaterende dat:

- Het voorstel de Omgevingsvisie wijzigt (nadere kaderstelling) op basis van nieuwe inzichten en de afspraken uit het coalitieakkoord 2023-2027 'Aan de slag voor Utrecht'.
- Niet alle afspraken uit het coalitieakkoord zijn verwerkt in de nadere kaderstelling.

Overwegende dat:

- In het coalitieakkoord is afgesproken dat we '... (nieuwe) culturele organisaties ondersteunen en hen zo veel mogelijk zelfredzaam, wendbaar en weerbaar maken.'
- Zelfredzaamheid, wendbaarheid en weerbaarheid bijdragen aan de continuïteit en vitaliteit van culturele organisaties en hun activiteiten.
- Dit uitgangspunt niet is verwerkt in de nadere kaderstelling.
- Het wenselijk is deze passage toe te voegen aan de tekst van de omgevingsvisie.

Verzoeken het college van GS:

- Het Statenvoorstel 'Nadere Kaderstelling Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028' als volgt te wijzigen:
 - o Het toevoegen van de volgende tekst in de tabel op pagina 3 (onder het kopje 'Input' naar aanleiding van het Coalitieakkoord 2023-2027):
 - (Nieuwe) culturele organisaties ondersteunen en hen zo veel mogelijk zelfredzaam, wendbaar en weerbaar maken.
 - o Het wijzigen van de tekst in de opsomming op pagina 4 waardoor punt 10 als volgt wordt gewijzigd:
10. Het zoveel mogelijk zelfredzaam (dat wil zeggen met een gezonde financieringsmix), wendbaar en weerbaar maken van de sector door middel van professionalisering zoals Fair practice, marketing, vrijwilligers en digitalisering.
- De bijlage bij het Statenvoorstel 'Nadere Kaderstelling Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028' als volgt te wijzigen:
 - o Zodat in de tabel op pagina 5 de gewijzigde tekst van de Omgevingsvisie (pagina 110, onder het kopje 'Ons provinciale cultuur- en erfgoedbeleid') als volgt komt te luiden:
[...] Het beleid zet ook in op een sterke culturele infrastructuur, waarin iedereen kan meedoen en iedereen gelijke kansen heeft om cultuur te beoefenen en cultuur en erfgoed te beleven en ervaren. We willen (nieuwe) culturele organisaties ondersteunen en hen zo veel mogelijk zelfredzaam (dat wil zeggen met een gezonde financieringsmix), wendbaar en weerbaar maken. Dit vertaalt zich in onderstaande hoofddoelen. Het beleid wordt uitgewerkt in een cultuur- en erfgoedprogramma, dat vierjaarlijks wordt herijkt. ~~Het beleid voor de Hollandse Waterlinies wordt uitgewerkt in een afzonderlijk uitvoeringsprogramma.~~
 - o Zodat in de tabel op pagina 13 de gewijzigde tekst van de Omgevingsvisie (pagina 113, onder het kopje 'Streven naar een kwalitatief sterk aanbod cultuur en erfgoed') als volgt komt te luiden:
[...] Ook leveren we een bijdrage aan het versterken van de professionaliteit en verdiencapaciteit van de cultuur- en erfgoedsector, bijvoorbeeld door te streven naar een gezonde financieringsmix. Doel hiervan is het vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van (nieuwe) culturele organisaties en voorzieningen. Bij provinciale kunst- en cultuuropdrachten betalen wij een eerlijk tarief. We vragen ook onze partners om zich te houden aan de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Met het amendement ook. Dank. Dan kom ik nu bij de fractie van D66, meneer Kamp.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kamp.

De heer **KAMP**: Dank u wel, voorzitter. Ik wilde beginnen met een stelling, cultuur en erfgoed is van iedereen, voor iedereen, maar ook voor iedereen anders. Ik heb deze stelling niet zelf bedacht, maar ontleend aan een beginselprogramma hier vanuit D66 waarin wij onze sociaalliberale visie op kunst en cultuur presenteren. Dat geeft denk ik ook in de kern aan hoe wij tegen deze kaders aankijken. We spraken zojuist in het vorige agendapunt over de Programmabegroting. Ik denk dat het goed is dat we de kaders mee gaan geven voor het ontwerp Omgevingswetprogramma Cultuur en erfgoed voor 2025-2028. Zoals gezegd, we hebben in de commissie daar uitgebreid met elkaar over gesproken. Ik heb daar een goed gevoel aan overgehouden, omdat ik merk dat de meeste fracties als het gaat om de hoofdlijnen ook met het Statenvoorstel kunnen instemmen. Ware het niet dat er ook her en der misschien wat nuanceringen zijn. Het is denk ik goed om daar ook vandaag ruimte voor te bieden. Ik heb begrepen, en ik zal niet op de zaken vooruitlopen, maar dat er in ieder geval nog wat amendementen en moties ingediend gaan worden, die wij ook mede indienen. Ik wil eigenlijk drie zaken nog wel benadrukken, als ik kijk naar de kaderstelling die we hier genoemd hebben. Het eerste, en dat is voor D66 heel belangrijk, ik noemde het net al, is toegankelijkheid. De toegankelijkheid van onze cultuur en erfgoed in de provincie. En om die dingen maar gelijk concreet te maken, dat is ook de reden waarom ik in de commissie aandacht gevraagd heb om niet alleen De TheaterBus in te zetten voor scholieren naar theaters, maar ook naar musea. Ik denk, als je het hebt over een inclusief cultuur- en erfgoedbeleid, dat het belangrijk is dat je jeugd vanaf het allereerste begin ook betreft bij het cultuur- en erfgoedprogramma. Ik wil daar echt een lans voor breken, ook in ons beleid naar de toekomst toe. Het tweede punt is denk ik belangrijk, dat heeft ook te maken met vooruitgang en experimenten. We hadden net even een debat over of mensen dan zelfredzaam moeten zijn. Ik denk dat daar een nuancering bij hoort. We hebben laten zien in de coronaperiode dat heel veel culturele instellingen niet kunnen zonder onze bijdrage. Dat vind ik ook belangrijk om hier te benoemen, ik denk dat die instellingen ook mogen rekenen op een betrouwbare overheid. Dus dat betekent dat het programma wat wij hebben ingezet de afgelopen jaren, dat als je naar de toekomst kijkt, dat instellingen ook mogen verwachten datgene wat we in gang hebben gezet, dat we daar ook mee doorgaan. En tot slot, want er wordt natuurlijk heel snel gesproken over geld, ik zeg, het gaat niet om geld alleen. Ik heb gemerkt de afgelopen jaar in deze periode in de Staten dat er een heel goed ambtelijk apparaat zit wat ook gemeenten, maar ook instellingen van buiten, we hadden bezoek van Kunst Centraal bijvoorbeeld in de commissievergadering, dat er ook heel veel kennis en knowhow gedeeld kan worden. Dus ik wil maar benadrukken, het gaat soms ook om het beschikbaar stellen. Ik zie dat ook gemeenten doen. Broedplaatsen voor kunst bijvoorbeeld, dat kunnen bedrijventerreinen zijn. Dus ik wil benadrukken, we denken al heel gauw dat dat heel veel geld kost, maar ook de inzet als het gaat om kennis delen voor wat betreft kunstinstanties en erfgoedinstellingen. Ik wil mijn tweede termijn bewaren, voorzitter, om te reageren op de ingediende amendementen en moties. Dat was het voor de eerste termijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A12 van de leden Kennedy-Doornbos (ChristenUnie), Kamp (D66), Vermaat (SGP), Hoek (50PLUS) en Bikker (CDA) inzake Aandacht voor religieus erfgoed.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november ter behandeling van Statenvoorstel Nadere Kaderstelling Cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028 (PS2023BEM).

Constaterende dat:

- De provincie Utrecht is rijk aan verschillende soorten cultureel erfgoed. Samen vertellen zij het verhaal van onze geschiedenis. Door de jaren heen is al dit erfgoed opgedeeld in verscheidene categorieën om gericht beleid te maken of speciaal aandacht te vragen voor een sector. In de vorige kaderstelling is religieus erfgoed opgenomen als een aparte categorie. Gezien het unieke karakter van religieus erfgoed in ons cultuurhistorische palet vinden wij het terecht om dit nu weer als zodanig op te nemen.

Verzoeken het college van GS:

- De tekst op pagina 113 van hoofdstuk 46 uit de Omgevingsvisie (zoals vermeld in de Bijlage Nadere Kaderstelling Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028), zijnde: Als provincie zetten wij ons ook in voor culturele festivals, immaterieel erfgoed, themajaren, (kasteel- en streek)musea, maritiem erfgoed en molens.

Te vervangen door: Als provincie zetten wij ons ook in voor culturele festivals, immaterieel erfgoed, themajaren, (kasteel- en streek)musea, maritiem erfgoed, religieus erfgoed en molens.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Kamp. CDA, mevrouw Bikker. U heeft het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Voorzitter, Kaderstelling Cultuur en erfgoed. Staat u mij toe om te beginnen met een persoonlijke noot. Ooit zat ik in een bandje. Eén keer per week gingen we naar een loods, pakten onze instrumenten en gingen samen muziek maken. Nederlandstalige nummers, covers, maar ook gewoon vrij improviseren op een thema. Ik vond het heerlijk om te doen. Het tilde je even uit boven de drukte van alledag. We vergaten alles om ons heen. Opgaan in muziek, wie kent het niet? Iedereen kent het wel, denk ik. Een goed nummer horen op de radio of op Spotify, zingen in een koor of in een stadion of naar een mooi muziekstuk luisteren in een concertzaal. Het kan zoveel voldoening geven. Wetenschappers doen al jaren onderzoek naar het effect van muziek. En wat blijkt? Muziek draagt uitermate positief bij aan de fysieke en geestelijke gezondheid, zo onderstreept ook neuropsycholoog Erik Scherder. Gezond eten, sporten, goed slapen en muziek maken. Dat hoort in hetzelfde rijtje thuis volgens hem. Muziek maken en luisteren is goed voor het brein. Ritme, klank, melodie, harmonie en emotie. Er gebeurt van alles en ook nog eens tegelijk. Dat is niet alleen heel leuk, maar ook heel goed voor de cognitie en sociale ontwikkeling. Helemaal als het in groepsverband is. Kortom, muziek speelt een centrale rol in iedere cultuur. Dat was mijn bruggetje. Voor ons ligt dus de Kaderstelling Cultuur en erfgoed, een toevoeging aan de Omgevingsvisie die nadere uitwerking zal krijgen in het beleid. Als CDA gunnen we alle inwoners dat het cultuuraanbod en cultuureducatie toegankelijk voor hen is. Daar ging het zojuist ook al over. Daaronder verstaan we opdracht aan het provinciebestuur om ervoor te zorgen dat zowel de concertzaal in het stedelijk gebied als de fanfare in het landelijk gebied beschikbaar en bereikbaar is. Drie punten over deze kaderstelling. Om even in te zoomen op cultuur en muziek in het landelijk gebied in het dorp. Het betekent concreet dat de provincie wat ons betreft meer de muziekverenigingen, fanfares en andere cultuurvoorzieningen die een grote betekenis hebben in het landelijk gebied stimuleert en ondersteunt, om ook daar het cultuuraanbod beschikbaar te maken en te houden. Dit sluit aan bij de nadere kaderstelling punt 6 en bij de tekst uit het coalitieakkoord, waarin staat dat we samen met gemeenten zorgen dat de kunst- en cultuursector voor iedereen beschikbaar en bereikbaar is. Deze uitwerking is niet letterlijk opgenomen in deze kaderstelling. Daarom de vraag aan de gedeputeerde of hij dat inderdaad op deze manier ook interpreteert en dat zo invulling wordt gegeven aan het stimuleren en ondersteunen van deze genoemde culturele organisaties in het landelijk gebied. Twee, een ander accent wat we hier willen benoemen, is het maritiem erfgoed. Hieraan wordt terecht aandacht gegeven in de kaderstelling. CDA vindt het van belang dat de provincie het waardevolle varend erfgoed blijft ondersteunen. De motie daarover van SGP zullen we daarom mede indienen. In zijn maidenspeech zal daar aandacht aan gegeven worden.

De **VOORZITTER**: Op dit punt, mevrouw Van Elteren. Gaat uw gang.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, ik had een korte verduidelijkende vraag. Want er wordt zelf terecht al aangegeven dat er maritiem erfgoed al benoemd staat in deze kaderstelling. Dus mijn vraag is eigenlijk wat het CDA dan beoogt met het steunen of mede indienen van deze motie. Gaat het dan om extra financiering bijvoorbeeld voor het maritiem erfgoed? Want zoals ik hem eigenlijk lees, zou hij dan overbodig zijn. Maar misschien zie ik het verkeerd.

Mevrouw **BIKKER**: Wij vinden het belangrijk dat het maritiem erfgoed extra onder de aandacht komt en ook een hele goede uitwerking krijgt. We vinden dat de motie die aanscherping geeft. Dus daarom vinden wij die wel nodig.

Tot slot, voorzitter, dank u wel. Dus als ik hem goed interpreteer, is het extra aandacht zonder direct daar financiële middelen aan te verbinden?
Vooralsnog is dat volgens mij de tekst van de motie inderdaad.

De **VOORZITTER**: U kunt vervolgen.

Mevrouw **BIKKER**: Wij dienen ook de motie mede in met de ChristenUnie waar het gaat over het ondersteunen van religieus erfgoed. Dat past mooi bij onze C uiteraard. Mijn derde punt, wij zullen scherp blijven op de erfgoedparels. Het bijdragen aan de restauratie van monumenten, het onderhoud daarvan, vinden wij heel relevant. We hopen ook dat de beschikbare bijdragen daarvoor en de budgetten voldoende zullen zijn. Maar daar houden wij de vinger aan de pols. Tot slot, cultuur en erfgoed, muziekverenigingen, monumenten, kerken, bibliotheken, molens, historische landschappen, streekmusea, forten, ze geven onze provincie karakter, maken haar tot een bloeiende leefomgeving waar jong en oud van kan leren en genieten. Dat kan altijd beter. Dus we zullen doorgaan. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Bikker. Dan is het woord aan de Partij van de Arbeid, mevrouw Flink.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Flink.

Mevrouw **FLINK**: Dank, voorzitter. We hebben met zijn allen uitvoerig gesproken in BEM en daarbij heb ik mijn tevredenheid over onder andere de aandacht voor bibliotheek in elke kern, cultuureducatie in het voortgezet onderwijs en de zorgplicht voor de bieb die we als provincie krijgen en dat dit allemaal is opgenomen in de kaderstelling. Maar tijdens de commissie BEM-vergadering heb ik ook aandacht gevraagd voor de stijgende kosten en het risico dat hierdoor kunst en cultuur minder toegankelijk wordt voor de inwoners van Utrecht, doordat dit afgewenteld wordt door een verhoging van de toegangsprijzen. Het stelt me daarom gerust dat de gedeputeerde toezeggingen heeft gedaan om het toegankelijk houden van de culturele sector mee te nemen in de uitwerking van de Provinciale U-pas. Want voor ons is het belangrijkste dat cultuur en erfgoed voor iedereen toegankelijk blijft. Om onze rijke en robuuste culturele sector toegankelijk te houden voor iedereen, is steun vanuit provincie en andere overheden onmisbaar. Natuurlijk is het belangrijk om onze instellingen te ondersteunen in het aantrekken van diverse gelden, zolang dit het doel van cultuur en erfgoed toegankelijk houden dient. Wij vertrouwen erop dat de huidige kaderstelling dit borgt en wensen de gedeputeerde veel succes toe in de verdere uitwerking. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw flink. Dan is nu Partij voor de Dieren, mevrouw Butterman. En nu echt, dus u heeft het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Butterman.

Mevrouw **BUTTERMAN**: Dank u wel, voorzitter. Ik begin met mijn maidenspeech. Dat komt er dus nu echt van vandaag, al heb ik al een paar keer hier gestaan. We zijn aan het eind van een lange dag, dus ik kijk of ik jullie aandacht erbij kan houden. Wie ben ik? Daar zal ik iets over zeggen. Ik ben opgegroeid in Wijk bij Duurstede, ik ging in Doorn naar school en ik heb in Utrecht gestudeerd. Mijn vader stierf toen mijn tweelingzus en ik net zeven waren en mijn Britse moeder voedde ons alleen op. Rondkomen was soms lastig, maar toch vond ze altijd tijd om ook vrijwilligerswerk te doen. Dat was een inspiratie. Toen ik nog jong was, kon ik echt ontzet raken door onrecht en uitbuiting. Vooral televisiebeelden van op de vlucht slaande mensen, orang-oetangs in brandende bossen of koeien die geruimd werden vanwege de gekkekoeienziekte, raakten mij diep. Toen ik volwassen werd, realiseerde ik me dat vooral de willekeur van dat onrecht of uitbuiting mij raakte. Het wakkerde zelfs verontwaardiging of eigenlijk ook woede in me op. De omvang van onrecht kan ook verlamdend werken. Lange tijd wist ik dan ook niet wat ik met die gevoelens aan moest, behalve dan natuurlijk mijn consumptiegedrag aanpassen en een beetje aan goede doelen schenken. Tien jaar geleden emigreerde ik een paar jaar naar Engeland, naar Bath.

Daar is het volstrekt normaal dat huismoeders voordat ze de kinderen van school halen, nog even gaan staan demonstreren tegen de fracking die daar plaatsvond. Inmiddels is protesteren in Nederland ook wat meer in zwang, maar op dat moment zeker nog niet. Het feit dat ogenschijnlijk gewone mensen zich publiekelijk uitspreken tegen in dit geval uitbuiting van de aarde, was voor mij heel inspirerend. Hier haal ik even filosofe Martha Nussbaum aan. Zij geeft mee in haar boek Gerechtigheid voor dieren dat we drie emoties nodig hebben om ethisch denken om te zetten in praktisch handelen. Ten eerste verwondering, want dat trekt onze aandacht weg van onszelf en naar het andere wezen en wakkert onze nieuwsgierigheid aan. Ten tweede mededogen, omdat dit ons verbindt met het lijdende dier. En ten derde hebben we een bepaalde vorm van verontwaardiging, en zij noemt dat overgangswede, nodig om in actie te komen. Toen ik in 2016 terug emigreerde naar de stad Utrecht, werd ik lid van de Partij voor de Dieren en was ik geïnspireerd om mijn gevoelens van moedeloosheid om te zetten in actie. Voor mij was de Partij voor de Dieren de logische keuze. Mijn politieke thuishaven voor ecocentraal in plaats van egocentraal denken, voor een gezonde dosis onbevreesd activisme en vooral met een compassievolle bril naar de wereld te kijken. Dus vol goede moed begon ik begin 2017 als afdelingsbestuurder in de provincie Utrecht. Op dat moment hadden we wel twee zetels in de stad Utrecht, bestuurders in het HDSR en twee Statenleden, maar verder nog niet. Toen ik in 2018 naar Amersfoort verhuisde, hielp ik de werkgroep aldaar een doorstart maken, scoutte ik politiek talent en zette ik acties op touw. Ook was ik campagneleider voor de gemeenteraadsverkiezingen. Het werk achter de schermen beviel me eigenlijk heel goed. Totdat ik me steeds meer realiseerde dat we de komende jaren ecologische, politieke en ook maatschappelijke kantelpunten gaan meemaken. Die kantelpunten dwingen ons om ons uit te spreken over wat voor provincie we willen zijn, welke verhouding we met de levende wereld om ons heen willen hebben. Niet alleen met de 1,5 miljoen mensen, maar juist ook met de bijna 3 miljoen opgesloten, onmondige en vaak verborgen koeien, varkens, geiten en kippen in onze provincie. Vorige zomer gaven mijn medebestuurders Michiel en Isha mij het vertrouwen om de stap te wagen en gaven Anjo en Jessica mij de ruimte om dat te doen op mijn manier die past bij mijn leven. Daar ben ik jullie nog steeds heel dankbaar voor. Als kostwinnaar en alleenstaand co-ouder van mijn prachtige zoon van bijna negen kan ik mijn tijd wellicht nuttiger besteden, maar mijn zoon is ook mijn inspiratie om mijn compassie en verbeeldingskracht over hoe het anders kan in onze provincie hier in te zetten. Niet alleen voor hem, maar voor alle toekomstige generaties mens, natuur en dier. Immers, wat we krijgen van de wereld om ons heen, dat zei Bertrick eerder ook al, moeten we niet zien als een recht, maar meer bescheiden en compassievol als een gift. Als we dat kunnen doen, dan valt er een wereld te herwinnen. Nu ga ik over naar mijn bijdrage.

De **VOORZITTER**: Dank u wel.

[applaus]

Mevrouw **BUTTERMAN**: Want, voorzitter, een samenleving gedijt het beste als er ruimte is voor reflectie, kritische geluiden en ook tegenmacht. Kunst vervult hierin een belangrijke rol. Zowel kunst als erfgoed stimuleren, maar ook andere perspectieven en het inlevingsvermogen. Erfgoed draagt op die manier bij aan, wat ik zou willen zeggen, onze maatschappelijke verbeeldingskracht. Verbeeldingskracht over hoe het was, maar ook hoe het anders kan zijn. De bibliotheken en cultuureducatie vormen hierbij een bijzondere rol, omdat die voor de jongste generaties die verbeeldingskracht juist kunnen aanwakkeren. Wat we bij erfgoed belangrijk vinden, en dat zien we gelukkig ook terug, is de nadruk op streekmusea en vooral ook de restauratie van erfgoed. Hierbij hebben we in het bijzonder nog wel de vraag dat we een enkele keer verduurzaming terug zien komen, maar dat er dus naast verduurzaming ook klimaatadaptief gerestaureerd zou moeten worden. Immers, we moeten rekening gaan houden met een stijgend waterpeil en ook juist verdroging in de zomers. Dit vraagt, zo kunnen we ons ook wel voorstellen, andere maatregelen dan alleen maar verduurzamen. Dus graag nog de reactie van de gedeputeerde op dat punt. Tot zover.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Butterman. Dan kom ik bij de fractie van de ChristenUnie. Mevrouw Kennedy, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Kennedy-Doornbos.

Mevrouw **KENNEDY-DOORNBOS**: Dank u wel, voorzitter. Het is een mooie taak om de cultuur en het erfgoed als provincie te beschermen. Heel mooi als inwoners hun culturele talenten ontwikkelen en ook ontdekken dat ze houden van kunst en cultuur en dat wij daar een rol in mogen spelen. Het is ook heel belangrijk dat ons culturele erfgoed wordt beschermd en behouden blijft voor toekomstige generaties. De vraag is wel waar onze verantwoordelijkheid als provincie ligt en waarvoor gemeenten verantwoordelijk zijn. Dat is mij nog niet helemaal duidelijk en dat moet me wel duidelijker worden voordat we kunnen stemmen over bepaalde amendementen of moties die worden ingediend. Wat ons wel opvalt in deze kaderstelling, is dat er geen expliciete aandacht meer is voor het religieuze erfgoed. Omdat onze provincie rijk is aan veel religieuze monumenten die soms in hun voortbestaan worden bedreigd en onderwerp zijn van discussie als het gaat om herbestemming, lijkt het ons wel belangrijk dat het religieus erfgoed wel wordt benoemd in de Omgevingswet en niet wordt verwijderd, zoals het huidige voorstel voor de Kaderstelling beoogt. Daar gaat ons amendement over. We willen ook graag dat in de Cultuurhistorische Atlas- Ik zie het. Ik had eventjes mijn kaartje erin moeten zetten. Nu is alles weer wat beter zichtbaar, geloof ik. En we zouden dus-

De **VOORZITTER**: Ogenblikje. Meneer Gillissen heeft het woord gevraagd.

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, dank voor het amendement van de ChristenUnie over het terugbrengen van het religieus erfgoed. In de fractie was er nog wel discussie over, dus ik wil dat even verifiëren, dat het vooral het herstellen is van een volledige opsomming van verschillende vormen van erfgoed, dan dat er bijvoorbeeld heel impliciet ook een financiële claim in de toekomst achter weggaat. Het is bestaande middelen. Dit is eigenlijk ook het belang. Beeldbepalend ook heel vaak, het religieus erfgoed, en dat heeft gewoon een plek nodig in onze Omgevingsvisie.

Mevrouw **KENNEDY-DOORNBOS**: Precies, zo is het. Dus het niet weghalen uit het rijtje, gewoon er aandacht voor blijven houden. Geen extra financiële impuls, daar vragen we niet om. Maar wat we wel ook graag willen, is in de Cultuurhistorische Atlas een extra categorie toevoegen. Net als bijvoorbeeld militair erfgoed en historische buitenplaatsen, nu ook een categorie religieus erg goed. Zowel ons amendement als onze motie worden mede ingediend door D66, CDA, SGP en 50PLUS. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M70 van de leden Kennedy-Doornbos (ChristenUnie), Vermaat (SGP), Kamp (D66), Hoek (50PLUS) en Bikker (CDA).

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november, ter behandeling van Statenvoorstel Nadere Kaderstelling Cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028 (PS2023BEM).

Constaterende dat:

- De Cultuurhistorische Atlas is een digitaal overzicht van cultuurhistorische data en het beleid dat de provincie hierop voert. Er zijn aparte kaarten voor de provinciale erfgoedthema's militair erfgoed, kastelen en buitenplaatsen, agrarisch cultuurlandschap, historische infrastructuur en archeologie. In de komende jaren zullen veel kerken gerestaureerd of herbestemd worden. Om de Staten en gemeenteraden in staat te stellen gericht beleid te voeren voor deze categorie is er inzicht nodig welk religieus erfgoed aanwezig is in onze provincie. Verder is in de vorige periode varend erfgoed op de agenda gezet. Het verankeren van dit erfgoed in de Cultuurhistorische Atlas is een bekrachtiging van het gevoerde beleid en geeft houvast voor toekomstige keuzes.

Overwegende dat:

- Een compleet en actueel overzicht stelt de Staten in staat om:
- Effectief beleid te maken
- De juiste afwegingen te maken bij herbestemming en restauratie Dit overzicht stelt inwoners in staat om:

- Inzicht te krijgen in het beleid dat de provincie voert op dit onderwerp
- Aan te sluiten op dit beleid met eigen initiatieven

Verzoeken het college van GS:

- Een inventaris te maken van het aanwezige religieus erfgoed in de provincie
- Deze als categorie toe te voegen aan de Cultuurhistorische Atlas
- Maritiem of varend erfgoed als categorie toe te voegen aan de Cultuurhistorische Atlas

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Kennedy. Dan kom ik nu bij de fractie van UtrechtNu!, meneer Nagtegaal heeft het woord. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Nagtegaal.

De heer **NAGTEGAAL**: Dank, voorzitter. Wanneer we aan cultuur denken, wat komt er dan bij ons op? Is het een elitair evenement in een chic theater? Is het een lenige mevrouw die op een podium in een donkere zaal gehuld in een gifgroene maillot allerlei bijzondere bewegingen maakt? Of zien we het als een bindmiddel om mensen te binden, een manier om mensen van alle achtergronden en leeftijden samen te brengen? Wat mijn fractie betreft moet vooral dat laatste het uitgangspunt zijn. En, voorzitter, ik heb echt mega weinig tijd, want ik moet ook tijd overhouden voor mijn fractiegenoot voor het onderwerp hierna. Dus ik ga gewoon mijn motie indienen, met als titel Waarborg echte inclusiviteit. U heeft hem allemaal kunnen lezen. Dus dat doe ik nu bij deze. Die geef ik graag aan u. En er zijn geen interrupties, dus ik kan ook niet nog meer zeggen helaas. Dus dit was mijn bijdrage. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M71 van het lid Nagtegaal (UtrechtNu!) inzake Waarborg echte inclusiviteit.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november, ter behandeling van Statenvoorstel Nadere Kaderstelling Cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028 (PS2023BEM).

Constaterende dat:

- Cultuur een bindmiddel is dat mensen verenigt en een weerspiegeling is van de samenleving;
- Er in onze provincie een groep mensen bestaat die zich niet meer verbonden voelt met de maatschappij en er weinig vertrouwen in heeft, zie ook de Atlas van Afgehaakt Nederland¹ ;
- Cultuur niet enkel voor een beperkte groep toegankelijk zou moeten zijn, maar voor iedereen binnen de provincie;
- Sommige culturele initiatieven slechts een kleine groep cultuurliefhebbers faciliteren en zonder subsidie in de gewone wereld niet eens van de grond zouden komen.

Overwegende dat:

- Culturele initiatieven een belangrijke rol kunnen spelen in het betrekken van alle inwoners van de provincie, ongeacht hun achtergrond of situatie;
- Inklusiviteit en betrokkenheid van essentieel belang zijn voor het bevorderen van sociale cohesie en verbondenheid; Het essentieel is dat gesubsidieerde culturele initiatieven van brede waarde zijn voor de gehele provincie.

Verzoeken het college van GS:

- Bij elke subsidieaanvraag voor een provinciale cultuursubsidie van culturele instellingen te vereisen dat aantoonbaar wordt gemaakt hoe het desbetreffende initiatief inclusiviteit, in de breedste zin van het woord, waarborgt;
- Hierbij expliciet aandacht te besteden aan de groep mensen in onze provincie die zijn afgehaakt van het deelnemen aan de maatschappij en hen actief te betrekken bij culturele activiteiten;
- Culturele initiatieven te toetsen op hun brede waarde voor de provincie, zodat wordt verzekerd dat deze niet slechts een beperkte groep faciliteren maar bijdragen aan de gehele gemeenschap;
- Te bevorderen dat cultuur in de provincie niet enkel voor een selecte groep toegankelijk is, maar dat alle inwoners zich welkom en gerepresenteerd voelen binnen het culturele aanbod;
- Dit te verwerken in het nog op te stellen Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025- 2028,

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Meneer Gilissen gaat een interruptie- Ik dacht dat u uw kaartje terug ging halen, maar u gaat een interruptie- Meneer Gilissen.

De heer **GILISSEN**: Nee, voorzitter. Ik was al onderweg voordat de heer Nagtegaal de opmerking maakte over, er zijn geen interrupties. Want ik heb weldegelijk een vraag ook over zijn motie. Op zich snap ik het. Ik denk dat er een grote uitdaging ligt om een hele grote groep mensen die nooit een cultureel evenement of een museum bezoekt ook naar musea en naar evenementen te krijgen. Ik denk dat heel veel organisaties daar ook serieus hun hoofd over breken hoe ze dat kunnen doen. Dus mijn vraag aan de heer Nagtegaal was, welk idee heeft de heer Nagtegaal om deze grote groep ongehoorde mensen ook naar een museum of naar een culturele voorstelling te krijgen?

De heer **NAGTEGAAL**: Dank voor de vraag. Ook wel een hele lastige vraag, want als je denkt aan allerlei evenementen die zich meer focussen op een bepaalde doelgroep, dan is het misschien ook inherent dat daar andere doelgroepen niet echt interesse in hebben. Dus eigenlijk wat het uiteindelijk het doel moet zijn, is dat je iets organiseert, dat er een instantie is, bijvoorbeeld een festival of iets dergelijks, een cultureel festival bijvoorbeeld, die probeert om een soort verbindende factor te vinden waarin iedereen in de provincie zich kan vinden. En hoe dat concreet gaat, dat laat ik graag aan die organisaties over. Ik wil ook niet als politicus echt over de inhoud van een cultureel festival of een cultuurevenement gaan oordelen. Alleen wat wij vaak zien, is dat heel veel bijvoorbeeld podia en cultuurinitiatieven vaak zich meer in een soort niche bevinden en dat dat niet helemaal, lijkt mij, de bedoeling is, ook omdat het vaak gaat om grote hoeveelheden belastinggeld.

De **VOORZITTER**: Er staan nog twee mensen bij de interruptiemicrofoon, dus ik wil even kijken of we het beperkt kunnen houden. Een heel kleine extra vraag.

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, want daar zit ook het ongemak van mijn fractie bij deze motie. Natuurlijk wil je niet op de stoel gaan zitten van de makers, maar tegelijkertijd is het ook heel erg lastig om dit beet te pakken. Dus de vraag is even, snapt de heer Nagtegaal dat ongemak? En zouden we ook niet daar eens een keer goed het gesprek over moeten voeren met de organisaties, voordat we het als doel gaan neerzetten in ons eigen beleid?

De heer **NAGTEGAAL**: Een kleine laatste reactie is, dit is natuurlijk een soort voortraject nog, want er komt zo meteen nog een uitgebreider programma. Dit is als opdracht van PS in januari geloof ik meegeven om dit Statenvoorstel hiernaartoe te sturen. Dus ik geef het met deze motie mee om dat daarin te verwerken, dat staat ook in de motie. Dan kunnen we op een later moment nog verder echt over de inhoud in discussie gaan.

De **VOORZITTER**: Mooi. Eerst mevrouw Blekxtoon en daarna meneer Breur.

Mevrouw **BLEKXTOON**: Dank u wel, voorzitter. Ja. Mijn vraag is even, wat is precies het doel van uw motie? Want op zich kunnen we ons er heel erg in herkennen dat wij graag willen dat allerlei culturele organisaties die subsidie aanvragen ook aangeven hoe het aanbod zo inclusief is dat allerlei groepen die eigenlijk normaliter daar niet naartoe zouden gaan, daar wel een plekje kunnen vinden en in aanraking kunnen komen met cultuur. Tegelijkertijd zijn er natuurlijk ook af en toe niches en daar willen mensen niet altijd komen. Dan zou je kunnen zeggen, als er ook wordt geïnvesteerd in bijvoorbeeld studio's waar mensen kunnen rappen als dat hun enige beleving is van cultuur op dit moment, is het ook goed. Of zegt u, als organisaties een initiatief hebben dat meer is gericht op een niche en niet zo heel erg inclusief is, dan zou het geen subsidie meer kunnen krijgen of moeten krijgen? Dus wat is precies het doel?

De heer **NAGTEGAAL**: Ik denk dat hetgeen wat voort zou komen uit het aannemen van deze motie voor mijn fractie misschien een aanleiding zou kunnen zijn om te zeggen, instellingen die niet in de breedste zin van het woord inclusief zijn, moeten eigenlijk geen subsidie krijgen. Want aan de ene kant denk ik ook van, en dat is ook wat dat amendement een klein beetje beoogt van de VVD, dat als er bijvoorbeeld initiatieven zijn die gewoon niet breed gedragen worden, waarom zou je dat dan met belastinggeld moeten financieren? Waarom moet je een niche eigenlijk financieren? Maar dat is ook een beetje een ideologische discussie.

Dus elke-

De **VOORZITTER**: Een ogenblikje. Mevrouw Kennedy, dit is al de tweede keer dat-Gaat uw gang. Echt de laatste vraag, want daarna ga ik meneer Breur het woord geven.

Mevrouw **BLEKXTOON**: Dus om subsidie te kunnen krijgen, moet het aanbod aantrekkelijk zijn voor iedereen? Als u dat zegt, dan is het voor mij minder aantrekkelijk om uw motie te steunen.

De heer **NAGTEGAAL**: Dat is het waardeoordeel wat de ChristenUnie eraan hangt.

De **VOORZITTER**: Een open vraag.

De heer **NAGTEGAAL**: Ik ben niet van de niches, ik ben inclusief.

De **VOORZITTER**: Meneer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat ik voortbouw op wat mevrouw Kennedy heeft voorbereid. Als iedere uiting van cultuur aantrekkelijk moet zijn voor iedereen, en dat is niet alleen wensdenken, het is gewoon onmogelijk. Neem de kastelen in onze provincie, die trekken vooral een bepaalde doelgroep, streekmusea trekken een doelgroep die daar overlap op heeft en festivals als Keti Koti trekt weer een hele andere doelgroep. Ik kan me niet voorstellen dat er een manier is om te zeggen, om Huis Doorn aantrekkelijk te maken voor iedereen en nog steeds de historische waarde te laten vertolken die het heeft in de geschiedenis. Dus ik heb eigenlijk geen vraag, maar meer een constatering.

De **VOORZITTER**: Maar daar was ik al een beetje bang voor.

De heer **BREUR**: Dat wat u wilt, is eigenlijk onmogelijk. En ik vraag me af, wat wilt u dan wel? Als wat ik denk dat u wilt, dat niet kan, wat wilt u dan wel?

De **VOORZITTER**: Ik wil u echt ook wel met elkaar vragen om even toch proberen ook in het eind van de middag staccato met elkaar te debatteren en niet hele betogen en inleidingen te houden, waar ook de commissie zich uitstekend voor had geleend, zou ik denken.

De heer **NAGTEGAAL**: Ik heb al de hele dag niks gedaan.

De **VOORZITTER**: Een kort van meneer Nagtegaal en dan krijgt mevrouw Blekxtoon nog het woord en dan gaan we verder.

De heer **NAGTEGAAL**: Kort. Ik denk dat de SP te zwart-wit denkt. Want ik denk dat je die subgroepen, hij noemt bijvoorbeeld als voorbeeld Keti Koti, ik denk dat dat misschien inderdaad voor een bepaalde groep heel erg belangrijk is, die daar ook historisch gezien te maken mee hebben. Maar wat ik dan eigenlijk zou willen, is dat die organisatie dat ook breder trekt en altijd gaat proberen om iedereen in de provincie- Eigenlijk hard te maken dat zij dat ook belangrijk vinden dat zij daar ook welkom zijn. Dus het is een beetje een te zwart-wit beeld, denk ik, dat u dat zo zegt, dat het dan helemaal niet meer door kan gaan.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Blekxtoon.

Mevrouw **BLEKXTOON**: Dank, voorzitter. Ook wij hebben een vraag over de motie vanuit Volt. U heeft het over een kleine specifieke groep cultuurliefhebbers, wat bedoelt u daar precies mee? En u heeft het ook over een grote groep die nu buiten de boot valt, wat bedoelt u daarmee?

De heer **NAGTEGAAL**: De eerste vraag, wat ik daarmee bedoel, en ik vind het een bijzondere vraag, want ik denk dat iedereen weet wat ik bedoel, want je hebt gewoon allerlei podia, vooral in steden, daar zitten 1500 koppen en voor de rest zit er helemaal niemand en dat krijgt misschien 10.000 euro's per jaar, dus ik denk dat mevrouw best wel weet wat ik daarmee bedoel. En de tweede vraag, de mensen die die daar nu niet zijn, ik heb als voorbeeld bijvoorbeeld in de motie genoemd de Atlas van Afgehaakt Nederland, mensen die zich ontheemd voelen van de maatschappij, van de overheid en van de hele sociale samenhang, die mensen wil ik betrekken. Dat is het uiteindelijke doel van de motie. Ik denk dat iedereen dat kan onderschrijven, hoop ik.

De **VOORZITTER**: Voldoende, mevrouw Blekxtoon? Mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Dank u wel, voorzitter. Heel kort. Ik was eigenlijk benieuwd wat de heer Nagtegaal de indruk heeft gegeven dat hij niet welkom zou zijn op festivals of vieringen als Keti Koti. Want volgens mij is dat open voor iedereen.

De heer **NAGTEGAAL**: Het is een heel goed voorbeeld. Ik heb daar ook een beetje persoonlijke ervaring mee. Ik wil niet de organisatie van Keti Koti Utrecht bijvoorbeeld in het negatief daglicht zetten, maar hun uitingen gaan bijvoorbeeld heel erg over mensen van kleur en zo. Ik voel me dan daar zelf niet heel erg thuis. Er hebben bijvoorbeeld ook echt op posters gestaan dat het mensen van kleur welkom zijn. Natuurlijk zijn anderen ook welkom, maar ik voel mij dan als niet persoon van kleur daardoor een beetje- Ik weet dat ik welkom ben, maar ik heb dan niet het gevoel dat ik dat het de bedoeling is dat ik daar ben.

Ik zou eigenlijk hier gebruik van willen maken om de heer Nagtegaal eens uit te nodigen om mee te gaan en dan naar een soortgelijk evenement. Want ik denk inderdaad dat het misschien niet helemaal terecht is dat hij het gevoel heeft gekregen hij niet welkom is daar.

De **VOORZITTER**: Mooie afsluiting. Samen is ook gezelliger.

De heer **NAGTEGAAL**: Voorzitter, ik sluit graag af als reactie hierop dat ik graag samen lekker culturele instellingen af wil gaan met mevrouw Van Elteren.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Blekxtoon van Volt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Blekxtoon.

Mevrouw **BLEKXTOON**: Dank, voorzitter. Vanuit Volt vinden we het fijn om te zien dat wat betreft cultuur, erfgoedrecreatie en toerisme goede projecten worden voortgezet, zoals de Erfgoedparels, bibliotheken, de festivals, om er maar een paar uit te lichten. We kijken uit naar de uitwerking en zijn akkoord met het voorstel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. PVV, mevrouw Van der Velde. Excuus. Doe ik iets verkeerd? Nee. Nu staan we 1-1. Mevrouw Van der Velde, komt u. U hebt het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel, voorzitter. Ik ga het lekker kort houden. Wij gaan zeker mee in het amendement van de VVD. Ook de SGP had nog wel ergens een goed punt, dus daar kunnen we ons ook wel in vinden. Verder hebben wij toch nog wel een aantal vragen bij het hele plan wat er nou ligt. Ik zal ook maar niet ingaan op wat er in het coalitieakkoord gezegd is, want dat komt hier natuurlijk ook weer in terug. Daar konden wij ons natuurlijk niet zo heel goed in vinden. Dus wij willen eigenlijk gewoon vooral echt zien wat er nou gaat gebeuren en dan gaan we daar wel op schieten. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van der Velde. Dan kom ik bij de SGP. Meneer Vermaat heeft het woord. En ook hij gaat zijn maidenspeech houden. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Vermaat.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, dank u wel. Voorzitter, bijna een jaar geleden, namelijk op 22 november 2022, stond ik ook in deze zaal. Op de desbetreffende avond werd namelijk de kandidatenlijst gepresenteerd voor de provinciale verkiezingen van eerder dit jaar. Op plek vijf stond, net zoals vier jaar geleden, de naam van ondergetekende. Een bewuste keuze om zo het werk in de schaduwfractie van de SGP voort te zetten. Dan is plek vijf wel een veilige plek, zult u denken. Helemaal voor een stabiele partij als de SGP met één à twee zetels in deze zaal, in dit huis. Maar, voorzitter, dat ik hier sta, heeft helaas niet te maken met het feit dat we vijf zetels hebben behaald. Nee. Dat kwam doordat de heer Hazeleger vanwege gezondheidsredenen zijn Statenlidmaatschap moest neerleggen. Op 28 juni, de dag van zijn afscheid en mijn beëdiging, sprak hij zijn maidenspeech en tegelijkertijd zijn afscheidsrede uit. Eén opmerking is mij vooral bijgebleven, namelijk, wij hebben hier een heel klein beetje impact op heel veel mensen. In onze directe omgeving hebben wij allemaal, en mensen in het onderwijs wel in het bijzonder, heel veel impact op weinig mensen. Ik ben het volledig met hem eens. En zo mag ik mij ook vanuit een dienstbare rol inzetten voor de samenleving. Naast Statenlid mag ik dat namelijk zo ook doen vanuit mijn rol als wiskundedocent, raadslid in de gemeente Vijfheerenlanden en als organist. Voorzitter, deze inleidende woorden brengen mij bij de kern van mijn maidenspeech. Wat drijft mij en wat wil ik graag meegeven? Wat zet ik erboven? Het spreekwoord, spreken is zilver en zwijgen is goud? Met de hoop dat onze vergaderingen niet zo lang meer zullen duren. Voorzitter, toch heb ik voor een andere titel gekozen, namelijk, luisteren. Waarom? Namelijk in 1 Koningen 3 vers 9 bidt Salomo om een verstandig en wijs hart. Het woordje verstandig betekent hier gehoorzamen en luisteren. Luisteren dus, want volgens mij doen we dat met elkaar veel te weinig. Waar moeten we dan naar luisteren? Voorzitter, als echte SGP'er heb ik dat verdeeld in drie punten, namelijk luisteren naar God, luisteren naar de samenleving en luisteren naar elkaar. Als eerste luisteren naar God. Voorzitter, dat ik hier sta en ruim negen jaar geleden in de politiek actief ben geworden, komt door Hem via Zijn woord, de Bijbel. Zo werd mij in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 duidelijk dat God voor mij een andere taak had weggelegd. Ik moest namelijk raadslid worden. Hij heeft dat bevestigd met de woorden uit 1 Johannes 1 vers 5. Daar staat, en dit is de boodschap die wij van Hem gehoord hebben en wij u vertellen dat God een Licht is en gans geen duisternis in Hem is. Toen de vraag kwam of ik Statenlid wilde worden, wist ik het echt niet en zag ik veel praktische problemen. Maar uiteindelijk heeft ook God toen mij duidelijkheid gegeven dat ik dit werk mag en moet doen. Vanuit de woorden vanuit Richteren 6:14, ga heen in deze uw kracht; heb Ik u niet gezonden? Heb ik dan de wijsheid en de kracht op zak om dit werk te kunnen doen? Absoluut niet. In het lied van Christiaan Verwoerd, Ik Kan Niet Zonder U, verwoordt hij dat heel mooi, namelijk, ik kan niet zonder U, niet zonder Uw licht, want U bezit de wijsheid en het inzicht dat ik vaak mis. Ik kan niet zonder U en daarom is mijn vraag, Heer, wilt U mij helpen, geeft U mij wijsheid, ook vandaag? De vraag van Salomo, een verstandig en wijs hart betekent ook gehoorzamen. Gehoorzamen aan Gods woord, de tien geboden, die goed zijn voor alle mensen. Daarin herkent u de standpunten van de SGP, namelijk voor het leven en voor het gezin, om er maar een paar te noemen. Standpunten die niet altijd

makkelijk zijn om uit te dragen in een samenleving die over veel zaken anders denkt. Toch wil en kan ik niet anders, om vanuit Gods woord politiek te bedrijven. Voorzitter, het tweede puntje, luisteren naar de samenleving. Voorzitter, dat betekent dus niet praten over maar mét. Bijvoorbeeld boeren, ondernemers en inwoners. Neem kennis van hun expertise, luister naar hun zorgen en stap er niet zomaar overheen. Zet boeren, onze agrariërs, niet weg als milieuvervuilers en dierenmishandelaars. Nee, dat verdienen zij niet. Ze zijn de hoeders van ons landschap. Zij zorgen voor ons voedsel en zij dragen ook zorg voor de natuur. Zoek daarom juist de verbinding tussen boer en natuur. Denk niet, die inwoners of oudere inwoners uit de kleine kernen redden zich wel met het OV, dus investeringen in bereikbaarheid voor de auto's zijn niet meer nodig. Zoek juist de balans door te investeren in goede bereikbaarheid voor zowel de auto, de fiets en het OV. Haal je schouders niet op voor inwoners die zich zorgen maken over negatieve effecten van bijvoorbeeld grote windturbines, maar neem ze serieus. Daarmee vergroot je draagvlak voor de grote energietransitie die wij met elkaar moeten doormaken en neem je veel meer inwoners mee. Dan kan een jaartal als doel op zich nooit de bedoeling zijn. Veracht het verleden niet als iets dat is geweest en geen waarde meer heeft. Juist vanuit het verleden kunnen wij en moeten wij veel leren hebben. Heb waardering voor ons erfgoed en in het bijzonder ook het maritiem erfgoed. Voorzitter, ik kan nog wel even doorgaan. Maar als laatste wil ik dan als boerenzoon, een inwoner van Leerbroek en het buurtschap Middelkoop, een foto overhandigen. Want u dacht al, wat neemt hij mee? Ik heb hier een foto. Ik zal hem even uitpakken. Voorzitter, op deze foto ziet u eigenlijk drie dingen. Voornamelijk een mooi landschap. In dit landschap ziet u een aantal koeien in de ochtendmist en aan de linkerkant ziet u ook nog een boerderij. Een plaatje, voorzitter, waar de SGP trots op is. Ik heb even zit te twijfelen, aan wie zou ik deze nou moeten overhandigen? Ik heb ervoor gekozen en nu moet ik even mijn oproep dan ook richting u als Staten, mijn oproep is dus aan u als Staten, maar in het bijzonder aan het college van Gedeputeerde Staten, zorg dat dit zo blijft en waar nodig wordt versterkt. Daarom wil ik deze foto overhandigen aan de enige vrouw in dit college, namelijk mevrouw Sterk.

[applaus]

Gedeputeerde **STERK**: Dank u wel. Wie hem wil komen bekijken, moet een keer bij mij op de kamer langskomen.

De heer **VERMAAT**: Dat komt goed.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Vermaat. Complimenten met uw maidenspeech. Gaat u verder.

[applaus]

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, als u goed had geluisterd, was dit punt twee. Dus ik ontvang graag straks nog een applaus. Ik dank u, voorzitter. Punt drie. Die is wat korter, dus we gaan wel richting het einde van mijn maidenspeech. Voorzitter, om het goede, en dat is luisteren naar elkaar. We hebben nog een hoop te leren, zo merkt u. Voorzitter, om tot goede besluiten te komen, is het belangrijk dat we naar elkaar luisteren. Juist naar de partijen die misschien het vest, in politieke zin dan, van je afstaan. Dat kan in het debat, maar misschien wel meer nog daarbuiten. Door naar elkaar te luisteren en elkaar beter te leren kennen, begrijpen, win je namelijk vertrouwen. Laten wij ons hiervoor inzetten met elkaar en daarmee een voorbeeld zijn voor onze samenleving. Ben ik dan niet in voor een goed debat? Zeker wel. Onze burgemeester Fröhlich schreef aan het einde van de eerste raadsperiode van de gemeente Vijfheerenlanden als het over mij gaat en het debatteren, scherp, maar nooit op de man. Voorzitter, door te luisteren naar God, de samenleving en naar elkaar, hoop ik mijn politieke ambt te vervullen. Door te luisteren kunnen en moeten we vertrouwen terugwinnen, wat zo hard nodig is. Ik wil mijn bijdrage daarom afsluiten met nog twee andere coupletten van het lied Ik Kan Niet Zonder U van Christiaan Verwoerd. Het is een soort gebed die hij uitspreekt in dat lied. Laat mij vol zijn van U. Heel de dag die voor mij ligt. Laat me sterk zijn, als ik voor mijn taken sta. Laat de keuzes die ik maak op Uw glorie zijn gericht. Heer, geef mij wijsheid vandaag. Laat mij liefdevol zijn als Uw warmte wordt gemist, laat mij scherp zijn als de waarheid wordt verdraaid, laat mijn daden mogen spreken als een goed getuigenis. Heer, geef mij Uw wijsheid vandaag. Ik dank u.

[applaus]

De **VOORZITTER**: Nogmaals veel complimenten met uw maidenspeech.

De heer **VERMAAT**: Dank u, voorzitter. Mijn bijdrage voor dit agendapunt van cultureel erfgoed probeer ik dan ook beperkt te houden. Een aantal moties en amendementen die onder andere van de ChristenUnie, net al ingediend, en de VVD hebben wij mee ingediend. Ik beperk me daarom tot de motie en amendement van onze zijde. In de commissie hebben we al uitgesproken dat het beschermen en het behouden van ons cultureel erfgoed een belangrijke taak is waar de SGP ook grote waarde aan hecht en daarbij ook de provincie oproept om dat goede uitvoering te geven. In de vorige Staten is een goed begin gemaakt met het maritiem erfgoed door moties die destijds zijn aangenomen. Fijn ook dat dat nu is opgenomen in dit kader. Maar toen is het ook vooral gedaan vanuit de coronamiddelen. In de overweging hebben we geschreven van dat we het belangrijk vinden en dat het ook goed is dat het beleid wat toen ingezet is wordt gecontinueerd. Daarbij een ander punt, als ook al misschien richting verdere invulling daarvan, kijk ook om de educatieve initiatieven daarbij te betrekken. Want zodra als er meer kennis is van het maritiem erfgoed, dan is er ook meer waardering voor en zullen ook mensen er meer misschien wel naartoe gaan, maar ook daarin ondersteunen. Want het organiseren van allerlei zaken kost vaak best veel geld en het moet ook wel gedragen worden door de samenleving. Dus daar roepen wij toe op, om samen met het CDA en de ChristenUnie bij de uitwerking van de kaders het ingezette beleid rond het maritiem erfgoed te continueren, actieve inspanningen te verrichten voor educatieve initiatieven met betrekking tot maritiem erfgoed, gericht op het vergroten van het bewustzijn en begrip van dit erfgoed bij bevolking en de toekomstige generaties en aandacht te besteden aan het behoud van ons maritiem erfgoed voor toekomstige generaties. Het tweede punt is een beetje een verlengde van het amendement wat vanuit de VVD is gekomen, om een stukje meer zelfredzaamheid. Als SGP hebben wij een amendement om het stukje festivals uit de kern van het programma te halen, omdat wij vinden dat het zijn van een slagvaardige overheid al in 2016 hier oproep is gedaan, je middelen en geld maar één keer kunt uitgeven en dat hiermee ook middelen vrijkomen voor andere zaken binnen het cultureel erfgoed. Daarom hebben wij een aantal wijzigingen gedaan op het kader. Maar, voorzitter, ik hoef dat niet allemaal voor te lezen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende amendementen en moties zijn ingekomen:

Amendement A13 van het lid Vermaat (SGP) inzake Culturele festivals geen provinciale taak.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november, ter behandeling van Statenvoorstel Nadere Kaderstelling Cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028 (PS2023BEM).

Constaterende dat:

- Culturele festivals onderdeel zijn van het Cultuur en erfgoedprogramma.

Overwegende dat:

- Wij voor een klein en slagvaardige overheid zijn
- Wij in 2016 al een oproep hebben gedaan om de subsidie hiervoor af te bouwen
- Middelen maar één keer uitgegeven kunnen worden
- Wij hiermee geld vrij maken voor het onderhoud en instandhouding van ons cultureel erfgoed.

Verzoeken het college van GS:

- De bijlage 'Nadere Kaderstelling Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028' op de volgende plekken te wijzigen:
 - o Op pagina 2 onder 'Aanvullingen' bullet 5:

- 2030: de culturele infrastructuur (bibliotheken, festivals, musea, ruimte voor makers etc.) is meegegroeid met de bevolkingsgroei en de sector is verder geprofessionaliseerd te wijzigen in:
2030: de culturele infrastructuur (bibliotheken, musea, ruimte voor makers etc.) is meegegroeid met de bevolkingsgroei en de sector is verder geprofessionaliseerd
- Op pagina 5 onder 'Aanvullingen' (pagina 108) de zin:
 - Een grote dichtheid aan musea en gerenommeerde festivals versterkt de aantrekkelijkheid van de provincie voor bewoners en toeristen.
te wijzigen in:
Een grote dichtheid aan musea versterkt de aantrekkelijkheid van de provincie voor bewoners en toeristen.
- Op pagina 13 onder 'Aanvullingen' (Pagina 113 Streven naar een kwalitatief sterk aanbod cultuur en erfgoed) de zin:
 - 'Als provincie zetten wij ons ook in voor culturele festivals, immaterieel erfgoed, ~~themajaren~~, (kasteel- en streek)musea, maritiem erfgoed en molens.
te wijzigen in:
'Als provincie zetten wij ons ook in voor immaterieel erfgoed, ~~themajaren~~, (kasteel- en streek)musea, maritiem erfgoed en molens.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

Motie M72 van de leden Vermaat (SGP), bikker (CDA) en Kennedy-Doornbos (ChristenUnie) inzake Voortzetting beleid Maritiem Erfgoed.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Nadere Kaderstelling Cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028 (PS2023BEM).

Constaterende dat:

- Het maritiem erfgoed is toegevoegd aan het kopje 'Streven naar een kwalitatief sterk aanbod cultuur en erfgoed' in het document 'Nadere kaderstelling omgevingsprogramma cultuur en erfgoed 2025-2028
- Het maritiem erfgoed in het verleden ondersteund is vanuit coronamiddelen.

Overwegende dat:

- Ons varend erfgoed een belangrijk deel is van het provinciale culturele erfgoed
- De erfgoedwaarde van het ensemble hoog en uniek is voor de provincie Utrecht
- Voor toekomstbestendigheid van het maritiem erfgoed verankering van het beleid noodzakelijk is.
- De financiële kaders nog niet zijn vastgesteld
- Kennis over het maritiem erfgoed belangrijk is voor het in standhouden ervan voor toekomstige generaties

Verzoeken het college van GS:

- Om bij de uitwerkingen van de kaders het ingezette beleid rond het maritiem erfgoed te continueren.
- Actieve inspanningen te verrichten voor educatieve initiatieven met betrekking tot maritiem erfgoed, gericht op het vergroten van het bewustzijn en begrip van dit erfgoed bij de bevolking en de toekomstige generaties.
- Aandacht te besteden aan het behoud van ons maritiem erfgoed voor toekomstige generaties

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Nee, dat hoeft ook niet. Maar u hebt in ieder geval de heer Kamp weten te prikkelen voor een interruptie.

De heer **KAMP**: Dank u wel, voorzitter. Ook van mijn kant, proficiat met uw maidenspeech. Ik heb goed geluisterd naar u en ik denk, ook al komen wij vanuit verschillende hoek, dat we wel heel ver samen kunnen optrekken. Maar ik probeer u ook te begrijpen. Want naast luisteren, is het denk ik ook de kunst om elkaar goed te verstaan. Ik heb zelf even lopen zoeken waarom u binnen het cultuur en erfgoed bijvoorbeeld wel voor musea bent en ook schrijft in uw verkiezingsprogramma dat u bent voor cultuurhistorie, maar dat u nou zo specifiek de nadruk legt op het afschaffen van de culturele festivals. Ik heb moeite om dat te begrijpen. Ik zou graag willen weten langs welke meetlat u bepaalt, en dat is uw goed recht, dat dat niet gesubsidieerd moet worden.

De heer **VERMAAT**: Bedankt voor de vraag. Zoals in de motie ook aangeven, we willen de focus op onze kerntaken. We kunnen van alles doen als provincie. Waar wij naar toegekeken hebben als je cultureel erfgoed, wij noemen vooral musea, het musea, vooral gericht op zaken uit het verleden of waar kunnen mensen in komen. Festivals zijn vaak op het moment. Vaak zijn er festivals waar dus niet iedereen komt. Daarin hebben wij een afweging gemaakt, het derde punt, geld kun je maar één keer uitgeven. Het punt is, als wij maritiem erfgoed bijvoorbeeld al meer aandacht willen geven, zal daar ook mogelijk iets meer geld naartoe moeten. Wij hebben gedacht van, die festivals vinden wij als SGP van een andere orde in de rij van de andere die daarin staan. Dus daar hebben wij een afweging gemaakt van, vinden wij festivals van, dingen die je op dit moment organiseert, zijn weer voorbij, musea hebben veel continuïteit, want het blijft gewoon staan en kunnen mensen jaar en dag naartoe als ze dat willen.

Nog kort een aanvulling. Want u zegt, u bent voor een kleinere overheid, maar wil wel bijvoorbeeld aandacht besteden, dat vind ik ook goed, aan religieus erfgoed. Er zijn dertig festivals in onze provincie die ondersteuning krijgen. U zegt in uw verkiezingsprogramma dat u cultuurhistorie belangrijk vindt. Soms gaan die dingen ook heel goed samen. Er is bijvoorbeeld in Doorn een festival Living History. Daar wordt aandacht besteed aan de Eerste Wereldoorlog. Vindt u dat daar dan ook geen geld naartoe moet bijvoorbeeld?

Voorzitter, het specifieke onderwerp eruit halen, dat wordt natuurlijk lastig omdat ik het initiatief verder niet ken, dus dat wordt lastig oordelen van mijn kant. Wij hebben de keuze gemaakt bij festivals, u kent ook onze achtergrond, dus dat meegenomen, hebben wij van, waar geef je uit? Wij willen daarin de sturing maken door te zeggen, festivals halen we eruit. Dat u dat wel steunt, dat begrijp ik ook weer goed. Maar wij hebben de keuze gemaakt om dat niet te doen en stellen dus voor om het eruit te halen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U was klaar. Dank u wel, meneer Vermaat. Dan kom ik bij de fractie van de SP, meneer Breur. Geen inbreng? Forum voor Democratie, meneer Van Breukelen, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELLEN**: Dank u wel, voorzitter. Omwille van de tijd, heel kort, twee oproepen en één vraag. Culturele initiatieven moeten zoveel mogelijk zelfredzaam zijn. Creatievelingen moeten dan ook creatief zijn in het vergaren van publiek. Zie het amendement van de VVD, dat wij dan ook mede indienen. Daarnaast ook de oproep om kleine kernen niet te vergeten. Het mag geen feestje worden van de Stadschouwburg. We hebben ook nog een vraag over de focus op diversiteit en eerlijke betaling bij de fair play practice in de cultuursector. Hoe gaat deze implementatie van de fair play practice er concreet uitzien bij de implementatie van deze kaderstelling?

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Breukelen. 50PLUS, mevrouw Hoek.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. Cultuur. Zuinig zijn op cultuur en erfgoed. Voorzitter, dat is zo ontzettend breed. Waar ga je beginnen en waar eindig je? Alles al wat cultuur is of erfgoed moeten wij toch proberen te koesteren? Het een kost geld, het ander kost minder geld, maar gaat altijd gepaard met verhalen. Verhalen die we vandaag ook weer veel hebben gehoord. Waar ik woon, hebben wij in de gemeente 83 buitenplaatsen. Met alle toeters en bellen, zorgen, problemen en hele mooie vergezichten, gezichten, gebouwen, sfeer, bossen, grachten. En de Vecht, laat ik dat ook niet vergeten, want dat is ook erfgoed. Heel veel van deze buitenplaatsen, want ik heb een opvraag gedaan en gekregen en je kan het trouwens ook opzoeken, waar geeft de provincie nou eigenlijk allemaal subsidie aan, als je dan gewoon een overzicht krijgt van vijf jaar, het is een heel pak, op papier in ieder geval, dan zie je hoeveel subsidie er gaat naar de buitenplaatsen en alles wat ik verder heb genoemd. Maar laten we ook even niet de Hollandse Waterlinie, want dat is ook in ons gebied, want we hebben het natuurlijk over onze provincie- Maar we hebben ook de Grebbeberg. We hebben zoveel in onze provincie wat eigenlijk gecombineerd is of gekoppeld is aan het verleden en het heden. 50PLUS vindt namelijk dat we gewoon dit moeten koesteren. Al zoveel verdwijnt er omdat men grond nodig heeft. Ik wil toch eventjes een sprongetje maken, dat is ook nou precies waarom in ieder geval 50PLUS zich waanzinnig inzet om de Oude Tempel te behouden, om het bos van de Oude Tempel te houden. We hebben het er de hele dag al over gehad, we hebben het er al weken, maanden over. En ook daar dienen wij gewoon zuinig op te zijn. Wij moeten daar gewoon van afblijven. Want het heeft toch al veel te maken met het weer, met wat er in de lucht allemaal zit, alles tast het allemaal al aan en dat moeten we gewoon beschermen. Ik kan natuurlijk heel lang hierover doorpraten, voorzitter. Daarnaast hebben we natuurlijk de initiatieven, kleinschalige cultuur, muziek, theater, filmhuizen. Ik heb meegemaakt, want dat kan ik zeggen omdat ik al heel lang in de Provinciale Staten zit, wat hebben we een toestanden gehad om een tjalk van honderd jaar oud, om die gewoon een ligplaats te geven, te gunnen aan de Vecht. De Vecht is oud, de tjalk is oud. En toch heeft het jaren geduurd voordat eindelijk dat tjalk een plekje kreeg. Daar wil ik dan ook, en dan doe ik wel even een stapje naar bijvoorbeeld scheepvaart, de boten, als je ziet hoe ze over het water varen, maar dat ze gewoon iedere keer geen plaats krijgen omdat er nou eenmaal een bestemmingsplan is van de Vecht dat er niet meer dan zoveel woonboten mogen liggen en zoveel dit en een heleboel niet. Dus we hebben nog best heel veel te doen. Religieus erfgoed. 50PLUS steunt ook de motie van de ChristenUnie. Wij hebben in onze gemeente geen concertzalen, we hebben ook geen schouwburg, maar we hebben drie prachtige kerken waar regelmatig bijvoorbeeld, dan krijgt het dus een andere bestemming, gewoon prachtige concerten worden gegeven. Het mooiste geluid. Het is zelfs mooier dan in de Stadsschouwburg. Of het nou Utrecht is of in Amsterdam. Dus dat wil ik toch wel even zeggen. Ook dat religieus erfgoed dat moet behouden blijven, maar we moeten het ook ondersteunen als het namelijk een andere bestemming moet gaan krijgen en dat het zijn waarde behoudt hoe het ooit is geweest. Verder, bibliotheken. Daar haalt men toch de kennis vandaan en vooral voor het onderwijs, de scholen en dergelijke. Die moeten wij ook gewoon toch meenemen in de geschiedenis via de verhalen. We hebben bijvoorbeeld in 2025 80 jaar bevrijding. Ik heb het al een paar keer gevraagd, voorzitter. Hoe zit het met de subsidie om dat bij alle gemeentes en de kernen of kleinere gemeentes weer onder de aandacht te kunnen brengen, om dat mee te nemen tijdens Bevrijdingsdag? Nog steeds hebben we daar niets over gehoord. Ook de gemeentes wachten, want de verenigingen moeten wel van alles regelen. Die moeten de zalen boeken, die moeten muziek boeken en artiesten en dergelijke. Dus mijn laatste vraag in dezen is, voorzitter, ik heb al gezegd wat ik allemaal vind wat er moet gebeuren en wat we moeten doen om het te behouden, om het over te dragen naar onze toekomst, van onze kinderen, kleinkinderen en noem het allemaal maar op, mijn vraag is, misschien kan de gedeputeerde die over dit budget gaat, dat is de gedeputeerde Van Muilekom, wanneer laat u weten hoeveel subsidie de provincie vrijmaakt om de 80-jarige bevrijding een kleur te kunnen geven? Bevrijding, als we zien wat er iedere dag in de kranten staat, dan denk je, bestaat het nog wel? Niet overal meer helaas. Maar laten wij het gewoon vieren zolang we het nog kunnen vieren. Hopelijk kunnen we het altijd blijven vieren. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Daarmee is een eind gekomen aan de inbreng in de eerste termijn vanuit uw Staten bij dit Statenvoorstel. Ik ga aanstonds de gedeputeerde de gelegenheid geven om uw vragen te beantwoorden en daarna hebt u nog gelegenheid voor de tweede termijn. Ik heb zojuist met de griffier afgesproken dat we dan

daarna dinerpauze hebben, dus zo rond 18:00 uur gaan we de maaltijd genieten en maken we de andere twee agendapunten na de dinerpauze af. Dus ik wil nu graag meneer Van Muilekom het woord geven.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Zou ik twee minuten schorsing mogen?

De **VOORZITTER**: Ja. Tot 17:40 uur.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, mag ik u vragen om weer achter uw tafel te gaan zitten en de onderlinge beraadslagingen te sluiten. Ik heropen de vergadering en geef, dames en heren, het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Voorzitter, dank je wel. Ik ben wel een beetje geraakt door alle inbreng van alle sprekers van alle partijen, moet ik zeggen. Want ik merk dat iedereen wel iets heeft met cultuur en erfgoed. Iedereen heeft wel zo zijn eigen accent erbij, maar in de essentie vond ik dat heel mooi om te horen. Want de waarde en het belang van kunst en cultuur, dat is ook vooral hoe je bent, hoe je dingen kunt doen, ook met cultuureducatie, hoe je met tegenslagen om kunt gaan, hoe je sterker bent. Complimenten aan mevrouw Bikker en ook de heer Vermaat. Ik vond het heel mooie en indringende, persoonlijke verhalen die jullie vertelden in ieder geval. Dank daarvoor. Ik begin even met het thema waar de heer Verleun mee begon, over de aandacht voor de kleinere kernen in het buitengebied en komen die wel voldoende aan hun trekken? Het CDA heeft er ook wat van gezegd, de SGP heeft er ook wat van gezegd. En wat denk ik echt van belang is, is dat we de afgelopen vier jaar echt iets in gang hebben gezet waar we op het gebied van cultuur en erfgoed het juist spreiden en aandacht hebben voor de hele provincie. Dat uit zich over hoe we met de streekmusea omgaan. We hebben er inmiddels veertig, maar dat is echt in heel de provincie. Ons immaterieel erfgoed gaat ook over de hele provincie. We hebben ons maritiem erfgoed in kaart gebracht ook voor de hele provincie. We hebben festivals inderdaad, dertig. Die zijn groot, die zijn klein, die zijn in de hele provincie. Als je het hebt over het bereiken op het gebied van cultuureducatie, we weten 90 procent van de scholen te bereiken met de inzet op het gebied van cultuureducatie. Wat dat betreft, ik vind dat echt een hele mooie doelstelling en die moeten we vasthouden. Dus dat vind ik ook echt iets wat we nu in het nieuwe cultuur- en erfgoedprogramma aandacht voor moeten blijven geven. Ik pak er even het punt bij van wat de heer Verleun zei van, hoe komen we eraan dat het voor iedereen toegankelijk blijft? Mevrouw Flink zei er ook iets over, meneer Kamp ook van, de stijgende kosten in de toegangsprijs en dat soort dingen. Ik denk, we hebben eerder een motie aangenomen. Dat ging ook over de PUP, de Provinciale U-pas, die zijn we aan het uitwerken. Daar zijn we echt aan het kijken, wat gebeurt er allemaal al bij gemeenten? We hebben de oproep van u goed gehoord. Wat ik in de commissie ook heb gezegd van, ik wil echt dit vraagstuk en het bereikbaar blijven van theater, van festival, mee kunnen doen, ook in dat verhaal meenemen, dat we dat integraal bij u terugbrengen. Een ander punt is, en ik maak het dan meteen even af, dat was het verhaal van mevrouw Bikker. Daar zit u. Dat gaat even over dat iedereen mee moet kunnen doen in deze provincie, zo vertaal ik het even. Ongeacht of je nou in een grote stad woont of op het platteland in een kleinere kern. Waar ik niet omheen ga draaien, als je in een grotere stad woont, heb je gewoon meer aanbod en meer voorzieningen. Dat is nou eenmaal zo. Ik bedoel, dan kunnen we zeggen, dat moet overal gelijk zijn. Maar waar meer mensen zijn, kun je meer aanbod creëren. Maar ik heb er wel even over na moeten denken, over het punt wat u inbracht. Wat ik zelf ontzettend belangrijk vind, is dat cultuur, het kunnen meedoen, hoe je dat toegankelijk maakt en hoe dat nu geregeld wordt per gemeente. Als je het hebt over lokale muziekverenigingen, is dat sec de verantwoordelijkheid voor een gemeente. Maar wat ik eigenlijk u zou willen vragen, ik zou heel graag dat willen doen, dat we in beeld proberen te brengen, wat is nu het aanbod in de gemeenten in Utrecht en waar zitten de gaten, waar kom je tekort? En dat we dat samen met de gemeenten proberen goed in beeld te brengen. Dan kunnen we ook goed kijken van dat we zeggen van, dit is iets, daar moeten we nog

verder invulling aan geven. Hier zitten tekorten. Wat zou dat dan moeten zijn? Als we dat inzicht hebben, dat we daar op die manier er verder over kunnen spreken. Mevrouw Van Elteren had op het gebied vanuit GroenLinks in ieder geval een-

De **VOORZITTER**: Een ogenblikje. Mevrouw Bikker wil waarschijnlijk op dit punt nog iets zeggen. Gaat uw gang.

Mevrouw **BIKKER**: Dank u wel, voorzitter. Mooi wat u aangeeft, dus dat er zo'n overzicht gecreëerd gaat worden. Onze vraag was natuurlijk ook, is de gedeputeerde bereid om toch ook dat te gaan ondersteunen en samen met gemeenten zodat dat ook echt behouden blijft, dat aanbod wat ik heb benoemd. Dat was ook ons verhaal. Dus het gaat iets verder dan alleen maar een overzicht, maar het gaat ook echt over het ondersteunen, eventueel met middelen, al dan niet samen met de gemeenten.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Dat is precies wat ik bedoel. Want ik weet gewoon, sommige gemeenten willen ook al iets, die doen ook al iets. En een andere gemeenten doet het minder. Dus daarom zei ik ook van, we moeten denk ik dan even goed in beeld brengen waar die tekorten zijn en dat we dan ook even heel goed kijken zo van waar wij als provincie echt ook meerwaarde kunnen hebben. Dus wat dat betreft- Volgens mij moeten we even die uitwerking hebben. Ik heb het inzicht namelijk ook niet helemaal goed. Dus daarom zeg ik het ook even heel eerlijk, laten we nou proberen eerst even het goed in beeld te brengen, ook samen met de gemeenten.

Bedankt. Ik hoor daar in ieder geval een toezegging in, en voor een overzicht en om dat aanbod te gaan ondersteunen.

Heeft u goed gehoord, mevrouw Bikker. Mevrouw Van Elteren heeft eigenlijk ook iets gezegd over die toegankelijkheid en het meegroeien van de cultuur. Er komen steeds meer mensen hier wonen. Dus we moeten echt zorgen dat dat aanbod goed in stand blijft, in de hele provincie. Als we het hebben over financiële middelen, die discussie hebben we ook gehad in de commissie, ik ga nu even uit van de kaders die, volgende keer gaat u de informatie uit het coalitieakkoord verwerken, dat we proberen binnen die kaders te blijven. Als we denken van, het wordt iets anders, dan bent u aan zet om te zeggen van, ik heb het er wel of niet voor over. Zo is het gewoon. U heeft het ook over de codes. Daar hebben meer mensen een vraag over gesteld, toepassing van de codes, fair practice, fair play. Ik vind het echt een belangrijk onderwerp, dat we in de uitwerking van het nieuwe cultuur- en erfgoedprogramma inhoud en vorm geven. Dus zeker. U had een aantal partijen aangegeven die in de participatie mee moet kunnen doen. Dat gaan we gewoon organiseren en regelen. Dan kom ik bij de zelfredzaamheid. De heer Gilissen heeft dat ingebracht ook in de commissie. Als ik naar het amendement kijk, daar kan ik eigenlijk best wel goed mee uit de voeten, met het amendement. Dat zeg ik gewoon even heel eerlijk. Dat is eigenlijk dat ik denk van, dat u de wil hebt om zo onafhankelijk mogelijk te opereren, dat je kijkt naar een gezonde financieringsmix, dat je niet afhankelijk bent van bepaalde partijen. Maar ik heb daar ook wel vragen bij. Dat is meer een aandachtspunt. Want als we het hebben over cultuur en erfgoed en we willen dat dat toegankelijk is voor iedereen, dan weten we misschien allemaal, maar ik weet het zeker, dat kan niet zonder steun vanuit gemeenten, van provincies en van wat voor partijen dan ook. Dus daar zit iets in, als we ambities hebben om het uitgebreid te doen, veel te doen, toegankelijk te maken voor iedereen- Ik denk, ik heb dat ook niet gelezen in uw amendement, maar dat geef ik wel mee, dat ik dat een belangrijk aandachtspunt vind in ieder geval, dat we dat goed- En ik vond de aanvulling die mevrouw Flink deed, de heer Kamp dacht ik ook iets te horen zeggen van, je doet het met een goede financieringsmix. Waarom? Om het toegankelijk te houden voor iedereen. Dus dat zijn een aantal dingen-

De **VOORZITTER**: Meneer Gilissen wil kort daar nog iets aan toevoegen.

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, want daar zijn de gedeputeerde en ik het volledig over eens. Soms kan het ook gewoonweg niet en heb je nog steeds de verantwoordelijkheid in het kader van toegankelijkheid en diversiteit en cultureel aanbod dat je die ondersteuning levert. Maar waar het wel kan, willen wij die organisaties ook vooral helpen om zoveel mogelijk op beide benen te kunnen staan. Ook voor straks, voorzitter, ook mevrouw Flink, die

wil ook een aanpassing van het amendementsgeluid, dat we dat nog een keer goed verankeren ook in de tekst van het amendement zelf.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dat gaat gebeuren. Meneer Van Muilekom.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ik ga verder even met de heer Kamp. Dank dat u ook een beetje zegt van, veel dingen, borg dat nou eventjes alsjeblieft, dat we dat goed blijven doen. Daar weer het punt van toegankelijkheid. En toen kwam het op de bus, de beruchte TheaterBus. Die hebben we ingezet samen met Kunst Centraal. Dat is eigenlijk een bus die zorgt dat elk kind één keer in het hele schoolleven een keer een theater kan bezoeken. Het is best wel spannend. Wat ik wil gaan doen nu in de uitwerking van het cultuur- en erfgoedprogramma, dat we dat eens verder gaan uitwerken, dooerexerceren, van wat het kost, hoe we dat nog uitgebreider kunnen doen en niet. Want wat het ook betekent, is, dat heeft ook gewoon financiële consequenties. Dus ik wil eigenlijk heel goed in beeld brengen van, als we daar iets mee gaan doen, en we gaan het meer doen of op andere dingen wat doen, dat we heel goed de betekenis ervan weten wat dat ook kost en of we dat we ervoor over hebben.

De **VOORZITTER**: Meneer Kamp.

De heer **KAMP**: Dank u wel, voorzitter. Een kleine aanvulling die de gedeputeerde waarschijnlijk kan helpen. We hebben ook net gesproken over inclusiviteit. Ik denk dat het begint met zo vroeg mogelijk in contact komen met kunst en cultuur en erfgoed. Want dan leer je van jongs af aan de waarde daarvan kennen en neem je iedereen mee. Dus ik ondersteun dat van harte. Dank u wel.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Dank u wel. U heeft een aantal punten genoemd waar ik het van harte mee eens ben. Verder even het maritiem erfgoed. Daar heb ik ook meerdere partijen iets over horen zeggen. Ik kan op twee manieren reageren op de motie. Ik dacht van, ik heb een aantal punten genoemd in de kaderstelling, dat we dachten van, dit zijn nou de onderwerpen die we extra aandacht gaan geven de komende periode. Eigenlijk de vragen die mevrouw Van Elteren ook stelde. Een van die punten is het maritiem erfgoed. Dus toen zag ik de mode de van het SGP en anderen en toen dacht ik van, ik ben het er eigenlijk 100 procent mee eens, maar ik vind het ook een beetje overbodig, want het staat al in de kaderstelling. Dus volgens mij zitten we op dezelfde golflengte, alleen ik heb daar geen motie voor nodig om dat invulling te geven, zeg ik maar. Want dat hebben we wel gedaan. We zijn gestart in die beruchte coronatijd. We hebben dat afgesproken, we hebben er een stuk van gemaakt, onze visie op het maritiem erfgoed en dat zijn we nu gewoon aan het uitvoeren. Dus wat dat betreft, denk ik van, laten we gewoon doorgaan met waar we mee bezig zijn en dat vasthouden.

De **VOORZITTER**: Ik zie eerst meneer Vermaat en dan mevrouw Van Elteren. Ik zou de gedeputeerde wel willen vragen om ook het tempo iets omhoog te gooien, want het eten staat nu te pruttelen, denk ik, in de bakken. Het is zuurkool. Mooi. Meneer Vermaat, kort allemaal. En daarna mevrouw Van Elteren.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, dank. Ik kon wel daardoor heel goed luisteren. Maar, voorzitter, wat wij met de motie bedoelen, is, we zijn blij zoals bij de constatering dat het is opgenomen. Maar in het Statenvoorstel staat ook dat er nog overleg gevoerd gaat worden hoe dan er invulling aangegeven kan gaan worden. Eigenlijk moet u zo zien dat deze motie daarin zegt van, als Staten geven we u al richting mee in die gesprekken, zet het beleid voort en denk ook aan educatie en kennisvergroting en dat dat ten goede komt aan het maritiem erfgoed. Dus dat is de strekking achter de motie.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Dank. Zo heb ik hem ook gelezen, meneer Vermaat. Klimaatadaptief en ons erfgoed, mevrouw Bikker, wij hebben pas een erfgoeddeal gehad, de Klimaatrobuuste Buitenplaatsen en hoe we dat invulling moeten geven. Dus het heeft zeker zijn aandacht en dat is de goede samenwerking ook die we hebben tussen het erfgoed en hier de mensen van klimaatadaptatie. Het religieus erfgoed. Het punt in ieder

geval bij het religieus erfgoed is, het staat niet onder het puntje dat we daar extra aandacht aan gaan geven. Het punt is wel van, we geven gewoon aandacht aan religieus erfgoed. Sterker nog, als ik kijk over de afgelopen periode voorafgaand hier, dan is er, als je kijkt naar de restauratie, wel 47 procent van de restauratiegelden is naar het religieus erfgoed gegaan. We zijn met kerkenvisies bezig om te helpen. Dus we doen heel veel dingen en daar gaan we gewoon mee door. Het is gewoon een van de categorieën die belangrijk is. Als ze een goede aanvraag hebben in het kader van erfgoedparels, indienen, daar hebben we ook middelen voor gekregen, heb ik middelen voor gekregen van u, om dat op te pakken. Dus wat dat betreft is het eigenlijk ook zo van, het gebeurt eigenlijk al. Ik vind het ook een beetje overbodig, omdat we eigenlijk al heel veel invulling geven aan het religieus erfgoed. Dat gaat ook gewoon in principe door. Ik kom dan bij de motie van UtrechtNu! op de inclusie, inclusiviteit. Die motie moet ik ontraden. Eigenlijk niet omdat ik het gedachtegoed niet onderschrijf, zeker, maar niet hoe het in de motie is opgeschreven. Ik vind de kracht van kunst en cultuur juist dat het heel divers is, dat het maatwerk is, dat het diverse doelgroepen moet aanspreken. Grote festivals, kleine festivals, dat is de kracht van kunst en cultuur. En als je daar een heel harde eis wil stellen inhoudelijk, dan is het ontzettend lastig, zeker ook voor bijvoorbeeld überhaupt kleine streekmusea en dat soort zaken om dat allemaal goed invulling te geven. Wat ik wel wil doen, meneer Nagtegaal, dat is eigenlijk om het niet als een eis, want dat kan volgens mij ook niet, maar als een soort inspanningsverplichting doen als wij subsidies geven. Want als wij subsidies geven aan instellingen, dan vragen wij dit ook al. In de verantwoording hoe ze hun geld besteed hebben, moeten ze ook aangeven hoe ze dat invulling hebben gegeven.

De **VOORZITTER**: Meneer Nagtegaal.

De heer **NAGTEGAAL**: Dank aan de heer Van Muilekom. Dat laatste wat de gedeputeerde zegt, vind ik op zich sympathiek, dat u een beetje mee wil bewegen. Wellicht is de motie wat hard opgeschreven. Dat kan ik ook wel toegeven. Ik worstel daar ook wel mee, met die formulering hoe je dat dan wil gaan kaderen. Er werd ons gevraagd om kaders mee te geven, dat doe ik dan. Alleen met deze toezegging, als ik het zo kan noemen, in het achterhoofd, kan ik zo in de tweede termijn denk ik wel de motie intrekken.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Dank u wel, meneer Nagtegaal.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U vervolgt.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Dan hebben we nog een motie van de SGP, onder andere SGP, dacht ik, van het schrappen van festivals. Daar ben ik zelfs niet gecharmeerd van. Ik zou zeggen, festivals maken juist het zo bijzonder, geven reuring aan onze provincie. We hebben echt, als je kijkt naar die dertig festivals, een ongelooflijk palet aan internationaal zeer hoogwaardig tot echt gewoon ergens in onze provincie waar een festival is. Er komen veel mensen op af en veel mensen genieten er ook van. Dus ik wil deze motie echt ontraden. Dan kijk ik even, voorzitter, want volgens mij heb ik dan- Ik heb nog één puntje van mevrouw Hoek, even nog over het 80 jaar.

De **VOORZITTER**: 80-jarige bevrijding.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: We hebben daar zeker aan gedacht, mevrouw Hoek. Ook dat we daarvan denken, we moeten daar ook middelen voor beschikbaar hebben. Maar het Nationaal Comité komt nog met een voorzet over hoe 80 jaar gevierd moet gaan worden en dan gaan we dat verder invullen. Dus goed dat u het genoemd heeft. We denken eraan. Maar ook vanuit Nationaal Comité komt er eerst een soort eerste aanzet en voorzet.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Muilekom. Dan ga ik snel over naar de tweede termijn. Ik zou u willen vragen om dat vanachter uw tafel te doen, voor zover u behoefte hebt aan de tweede termijn. Is die bij de BBB niet aanwezig? Bij GroenLinks, mevrouw Van Elteren niet meer. VVD, meneer Gilissen, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Gilissen.

De heer **GILISSEN**: Voorzitter, zoals ik juist ook in het interruptiedebatje met de gedeputeerde zei, heeft de eerste termijn ertoe geleid dat we het amendement iets hebben aangepast, ook naar aanleiding van de vragen van mevrouw Flink van de Partij van de Arbeid. Ik zou de gewijzigde versie van het amendement graag willen indienen.

Amendement A11a van de leden Gilissen (VVD), Nagtegaal (UtrechtNu!), Vermaat (SGP), Kamp (D66), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS) inzake zoveel mogelijk streven naar zelfredzame cultuur is onderdeel van ons beleid.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Nadere Kaderstelling Cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028 (PS2023BEM).

Constaterende dat:

- Het voorstel de Omgevingsvisie wijzigt (nadere kaderstelling) op basis van nieuwe inzichten en de afspraken uit het coalitieakkoord 2023-2027 'Aan de slag voor Utrecht'.
- Niet alle afspraken uit het coalitieakkoord zijn verwerkt in de nadere kaderstelling.

Overwegende dat:

- In het coalitieakkoord is afgesproken dat we '... (nieuwe) culturele organisaties ondersteunen en hen zo veel mogelijk zelfredzaam, wendbaar en weerbaar maken.'
- Zelfredzaamheid, wendbaarheid en weerbaarheid bijdragen aan de continuïteit en vitaliteit van culturele organisaties en hun activiteiten.
- Dit uitgangspunt niet is verwerkt in de nadere kaderstelling.
- Het wenselijk is deze passage toe te voegen aan de tekst van de omgevingsvisie.

Verzoeken het college van GS:

- Het Statenvoorstel 'Nadere Kaderstelling Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028' als volgt te wijzigen:
 - o Het toevoegen van de volgende tekst in de tabel op pagina 3 (onder het kopje 'Input' naar aanleiding van het Coalitieakkoord 2023-2027):
 - (Nieuwe) culturele organisaties ondersteunen en hen zo veel mogelijk zelfredzaam, wendbaar en weerbaar maken.
 - o Het wijzigen van de tekst in de opsomming op pagina 4 waardoor punt 10 als volgt wordt gewijzigd:
10. Het zoveel mogelijk zelfredzaam (dat wil zeggen met een gezonde financieringsmix), wendbaar en weerbaar maken van de sector door middel van professionalisering zoals Fair practice, marketing, vrijwilligers en digitalisering.
- De bijlage bij het Statenvoorstel 'Nadere Kaderstelling Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028' als volgt te wijzigen:
 - o Zodat in de tabel op pagina 5 de gewijzigde tekst van de Omgevingsvisie (pagina 110, onder het kopje 'Ons provinciale cultuur- en erfgoedbeleid') als volgt komt te luiden:
[...] Het beleid zet ook in op een sterke culturele infrastructuur, waarin iedereen kan meedoen en iedereen gelijke kansen heeft om cultuur te beoefenen en cultuur en erfgoed te beleven en ervaren. We willen (nieuwe) culturele organisaties ondersteunen en hen zo veel mogelijk zelfredzaam, wendbaar en weerbaar maken. Dit vertaalt zich in onderstaande hoofddoelen. Het beleid wordt uitgewerkt in een cultuur- en erfgoedprogramma, dat vierjaarlijks wordt herijkt. ~~Het beleid voor de Hollandse Waterlinies wordt uitgewerkt in een afzonderlijk uitvoeringsprogramma.~~
- Zodat in de tabel op pagina 13 de gewijzigde tekst van de Omgevingsvisie (pagina 113, onder het kopje 'Streven naar een kwalitatief sterk aanbod cultuur en erfgoed') als volgt komt te luiden:

[...] Ook leveren we een bijdrage aan het versterken van de professionaliteit en verdien capaciteit van de cultuur- en erfgoedsector, bijvoorbeeld door te streven naar een gezonde financieringsmix. Doel hiervan is het vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van (nieuwe) culturele organisaties en voorzieningen. Bij provinciale kunst- en cultuuropdrachten betalen wij een eerlijk tarief. We vragen ook onze partners om zich te houden aan de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie.

Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De gewijzigde versie is hierbij ingediend en wordt in het Stateninformatiesysteem opgenomen. De heer Vermaat, over dit punt?

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, ik verwacht dat het een kleine wijziging is. Kan de VVD ook even mondeling zeggen wat het is?

De **VOORZITTER**: Misschien is dat goed, meneer Gillissen.

De heer **GILISSEN**: Zeker, voorzitter. Ik dacht, ik zorg dat we allemaal snel bij de zuurkool zijn. Maar de heer Vermaat heeft gewoon gelijk. De fractie van de Partij van de Arbeid heeft gevraagd om een passage toe te voegen aan de overwegingen dat een doel ook van die zelfredzaamheid, wendbaarheid en weerbaarheid is om het voor culturele activiteiten, instellingen voor een breed publiek toegankelijk houden en blijven. Dus het is een toevoeging in de tweede bullet van de overweging.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel, meneer Gilissen. Dan kom ik bij D66, meneer Kamp. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kamp.

De heer **KAMP**: Dank u wel, voorzitter. Heel in het kort. De eerste termijn heb ik afgesloten dat ik nog een visie zou geven op de verschillende amendementen en moties. Duidelijk is dat A13, het afschaffen van de culturele festivals, dat we dat niet gaan steunen. A12, dit is het amendement, niet de snelweg, religieus erfgoed in de CHAT, daar zijn we mede-indiener van. Dat steunen we. Evenals het amendement van de VVD, wat we mee indienen. Dan de moties. Ik heb overigens nog wel een suggestie aan de SGP, want volgens mij maakt u een fout in het amendement als het gaat om religieus erfgoed, want daar staat namelijk in dat u nog steeds culturele festivals steunt. Dus ik zou het nog even goed nalezen, anders gaat u toch iets steunen wat u niet wil steunen. Maar ik stel voor dat u daar straks even naar kijkt. Er staat in de tekst dat u ook culturele festivals steunt en dat wilt u juist niet, volgens mij. Amendement A12. Dan de moties. Ten aanzien van de voortzetting maritiem erfgoed, zijn wij voor. ChristenUnie, D66, SGP, motie over religieus erfgoed, dat steunen we ook. En tot slot de motie van UtrechtNu! over waarborg echte inclusiviteit. Ik ga mezelf herhalen, maar ik denk dat juist mensen erbij te houden, dat je van jongs af aan moet beginnen en dat het heel inclusief is om de jeugd te betrekken bij het cultuur en erfgoed. Dat was het, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Het CDA, mevrouw Bikker.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Dank u wel, voorzitter. Wij danken de gedeputeerde voor de toezegging die hij gedaan heeft na de eerste termijn. Wij steunen het amendement over het religieus erfgoed en een motie over het maritiem erfgoed, dat heb ik ook al aangegeven in mijn bijdrage. Ten aanzien van het amendement van VVD verwachten wij dat we die kunnen steunen na de wijzigingen die zijn aangebracht. Dank u wel, zover.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel. Partij voor de Dieren, mevrouw Butterman.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Butterman.

Mevrouw **BUTTERMAN**: Dank u wel, voorzitter. Wij gaan ons nog beraden op wat we precies gaan stemmen, maar we bedanken de gedeputeerde voor zijn antwoorden. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. ChristenUnie, mevrouw Kennedy.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Kennedy-Doornbos.

Mevrouw **KENNEDY-DOORNBOS**: Dank u wel, voorzitter. De vraag aan de gedeputeerde is, aangezien u zegt dat het beleid eigenlijk niet verandert, hebt u er waarschijnlijk ook geen bezwaar tegen, tegen ons amendement? Want de tekst religieus erfgoed is er wel uitgehaald. Dus als het weer teruggehaald wordt en het is weer net als het was, dan is het wel duidelijker dat het beleid niet verandert. Dus ik wil nog even van u horen dat u er ook geen bezwaar tegen hebt, tegen het amendement. En dan over de motie, erfgoed in beeld. Als inderdaad 57 procent van het geld gaat naar kerken, dan lijkt het me juist dat een extra categorie belangrijk is om dat erfgoed beter in beeld te brengen. Dus ook hier geldt, u zegt, we doen het al en daarom is het niet nodig. Tegelijkertijd denk ik, dan heeft u er waarschijnlijk ook geen bezwaar tegen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Kennedy. UtrechtNu!, meneer Nagtegaal.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Nagtegaal.

De heer **NAGTEGAAL**: Dank, voorzitter. Zoals ik net al zei, dank, de gedeputeerde, voor de toezegging voor de inspanningsverplichting. Dus ik trek motie 71 in. U ziet zo wel wat wij gaan stemmen. Daar gaan we nog op broeden als een ware weidevogel. Dus dat ziet u zo meteen.

Motie M71 van het lid Nagtegaal (UtrechtNu!) maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel. SGP, meneer Vermaat. Sorry. Er hier even verwarring. Ik moet eerst Volt nu het woord geven. Mevrouw Blekxtoon.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Blekxtoon.

Mevrouw **BLEKXTOON**: Dank u, voorzitter. Wij wachten even de antwoorden van de gedeputeerde af om te bedenken wat we gaan stemmen. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. En dan de SGP, meneer Vermaat.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Vermaat.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, nogmaals dank. Dank ook voor de reacties vanuit het college. Niet verrassend, de wijze waarop er wordt gereageerd. Dat hadden we hier ook wel verwacht. Het punt is, als ze vanuit de provincie het niet steunen, betekent niet dat het ook niet meer gehouden wordt. Het zal wel heel erg zijn als alles afhankelijk is van volledige medewerking van de provincie. Als het gaat om de opmerking van vanuit D66, scherp gelezen. Maar je moet het ook soms politiek bekijken. Je wil soms iets bereiken. En als het amendement van de ChristenUnie eerst wordt ingediend en daarna die van ons, dan kunnen we aan de ene kant religieus erfgoed toevoegen en aan de andere kant festivals er weer uithalen. Dus mogelijk kan je op die manier wel, je wil je punt maken, en op deze manier willen we dat maken, dus in brede context gezien. Richting D66 zou ik ook nog willen zeggen, als u ons verkiezingsprogramma leest, lees hem dan volledig. Want volgens mij staat dat onder de concrete punten terughoudend te zijn in het ondersteunen van festivals. Hier zie je een gevolg daarvan. Ook al kunnen we wel waardering hebben voor. Dus daar wil ik het bij laten. Ik dank u.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. PVV, mevrouw Van der Velde, geen behoefte? SP, meneer Breur, geen behoefte? Forum voor Democratie, meneer Van Breukelen, ook niet

meer. 50PLUS, mevrouw Hoek, geen behoefte meer? Dank u wel. Dan kijk ik of de gedeputeerde nog restpuntjes heeft. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ik wil nog even op het religieus erfgoed. Wat ik belangrijk vind om te zeggen, als je kijkt naar de monumenten, dan is de achterstand met betrekking tot restauratie bij het religieus erfgoed veel minder door de inzet die er de afgelopen jaren is geweest dan andere monumenten. Ik heb er geen moeite mee dat we ook aan religieus erfgoed aandacht aan geven, want dat geven we ook aandacht. Het punt is, we geven er geen extra aandacht aan. Dus u moet het zo lezen dat we, daarom zeg ik ook, dat het een extra prioriteit heeft dat bij wijze van spreken eerst het religieus erfgoed aan bod komt en dan het andere. Maar het is gewoon een van de. En over de CHAT-

De **VOORZITTER**: U mag het gewoon vanachter uw tafel doen.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Zal ik eerst mijn verhaal afmaken?

De **VOORZITTER**: Ja, misschien goed.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Even over het opnemen in de CHAT. Het religieus erfgoed is volgens mij als het goed is opgenomen. Het maritiem erfgoed is bijna opgenomen in de CHAT Maar als u zegt van, neem het op, we doen het ook al, dus het zit niet in de weg. Maar het is niet dat ik andere dingen ga doen door de aanname van deze motie.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Kennedy, u maakte aanstalten. Gaat uw gang.

Mevrouw **KENNEDY-DOORNBOS**: Maar zegt u dat alles wat wel benoemd wordt extra prioriteit krijgt? Want waarom wordt anders religieus erfgoed uit het lijstje gehouden?

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: In die zin waar u naar verwijst, dat zijn dingen die extra aandacht krijgen ten opzichte van de periode. De onderwerpen die al aandacht krijgen, er staat een hele hoop andere dingen ook niet in, daar gaan we gewoon mee door. Dus als je het hebt over maritiem erfgoed, dat zijn nieuwe onderwerpen die er vier jaar geleden nog niet instonden. Als we het eens zijn, we lezen de motie als zijnde van, we blijven nog steeds aandacht besteden aan het religieus erfgoed, heb ik daar geen moeite mee.

De **VOORZITTER**: Goed. Dat lijkt mij voldoende nu. De gedeputeerde is klaar. Dan stel ik vast dat we-

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ik wil nog één ding zeggen, voorzitter. Even over- Sorry. Het kwam naar voren als aandacht aan het maritiem erfgoed concurreerde met de festivals. Dat wil ik echt weghalen. Dat is niet zo. Maritiem erfgoed krijgt de aandacht en de festivals ook.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dames en heren, dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen over dit agendapunt. Dan ga ik aanstonds de vergadering schorsen voor de dinerpauze, niet nadat ik even met u overlegd heb. Ik wil de vergadering schorsen tot 19:00 uur om u gelegenheid te geven om te dineren, maar ook u te vragen om over alle ingediende moties en amendementen en besluiten al in uw fractie te overleggen wat u straks wilt gaan stemmen, zodat we na de dinerpauze nog twee agendapunten hebben. Na de dinerpauze begint mevrouw De Boer met het voorzitten van de vergadering, omdat ik dan portefeuillehouder ben. En dat we dan nog maar een hele korte schorsing voor de stemming nodig hebben om eventueel over die punten- Ik wens u smakelijk eten. De vergadering is geschorst.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

Voorzitter: mevrouw De Boer-Leijmsma

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

Het statenvoorstel wordt goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2023BEM.

11.

SV Verordening nadeelcompensatie provincie Utrecht 2024

[\(verwijzing naar het statenvoorstel en de bijlagen\)](#)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, het is inmiddels over 19:00 uur. Misschien wilt u zo vriendelijk zijn uw zetel fysiek ook echt in te nemen, dan kunnen wij weer verder gaan. Ik mis nog allerlei fracties. Ondanks dat niet iedereen aanwezig is, ga ik toch gewoon beginnen. We hadden afgesproken 19:00 uur, het is nu bijna 19:05 uur. Als eerste, we zijn toegekomen aan agendapunt 11. Dat is het Statenvoorstel Verordening nadeelcompensatie. Maar voordat we daarmee starten, geef ik even het woord aan mevrouw Van der Velde, want zij heeft een mededeling. Sorry? Een moment. Dan hebben de anderen nog de gelegenheid om te arriveren, dankzij mevrouw Van der Velde die even de tekst moet zoeken. Zijn er nog volledige fractie die we missen? De Partij van de Arbeid missen we. Ik kan ook mijn kans grijpen nu. Is mevrouw Van der Velde zover, of liever niet? Want we kunnen het ook straks doen. Dames en heren, als u even aandacht heeft voor de inbreng van mevrouw Van der Velde.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel, voorzitter. Wij trekken motie 68, Stimuleer gemeenten tot grootschalige draagvlakonderzoeken, voorlopig terug, omdat wij deze nog willen verbeteren samen met andere partijen. Dank u wel.

Motie M68 van het lid Van der Velde (PVV) maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dus als ik het goed begrijp, dan trekt u hem voor vanavond terug, hij wordt vanavond niet in stemming gebracht en u komt op een ander moment er weer mee terug. Dank u wel. Mevrouw Hoek, heeft u een punt van orde?

Mevrouw **HOEK**: Ja, ik denk het wel, voorzitter. Want op de lijst staat 50PLUS er niet bij. Ik was niet van plan om weg te gaan.

De **VOORZITTER**: Op welke lijst?

Mevrouw **HOEK**: De stemlijst. Maar ik weet niet of het gevolgen heeft dat ik opeens het systeem afgevallen ben.

De **VOORZITTER**: Ik weet eerlijk gezegd niet over welk document u het heeft, maar misschien is het handig om even naar de griffie te gaan, om dat even te checken.

Mevrouw **HOEK**: Ik geef het maar even door.

De **VOORZITTER**: De heer Nagtegaal komt al in actie. Dan stel ik voor dat we verder gaan met agendapunt 11. Dat is een normaal debat, dus de partijen krijgen op volgorde de gelegenheid om hun inbreng te brengen. Als eerste is aan de beurt de heer Beltman van de BBB. Ik verzoek om enige orde in de zaal. Mevrouw Veen, het is veel lawaai. De heer Beltman.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Beltman.

De heer **BELTMAN**: Voorzitter, dank. BBB heeft dit Statenvoorstel bekeken en snapt heel goed dat er een verordening nodig is om de mogelijke compensatie die burgers

en of bedrijven die de overheid soms moet uitkeren, hoewel haar handelen rechtvaardig was. BBB is het dan ook eens dat de burger of ondernemer het recht heeft om nadeelcompensatie te vragen. Wel heeft de BBB een grote kanttekening te maken met het heffingsrecht, oftewel een eigen bijdrage die wordt gevraagd. Wij hebben als Staten afgesproken dat wij bij beleid zoveel mogelijk door een sociale bril willen kijken. Bij het maken van beleid en of verordeningen. Daarom is BBB erg blij met de beide amendementen. Alle amendementen die de kwetsbare groepen ondersteunen, kunnen de goedkeuring krijgen van de BBB, zodat ook deze groep niet achterblijft. BBB is niet alleen erg nieuwsgierig en benieuwd naar het betoog van de hoofdindieners van deze amendementen, maar ook naar de reactie van het college met betrekking tot deze twee amendementen op dit Statenvoorstel. Tot zover, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw inbreng. Dan vraag ik naar voren de heer El Hamdaoui van GroenLinks.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer El Hamdaoui.

De heer **EL HAMDAOUI**: Daar ben ik weer. Ik begin een beetje stom, maar ik doe het toch. We hebben ook niet echt een grote inbreng, maar ik wil wel wat zeggen over de volgende amendementen die we steunen van PvdA. Als overheid hebben we de verantwoordelijkheid om onze burgers te compenseren als ze leed- Alles gaat verkeerd. Als overheid hebben we de verantwoordelijkheid om onze burgers te compenseren als ze leed ervaren door ons toedoen. Daarbij moet de drempel zo laag mogelijk zijn. Daarom steunen we het amendement van de PvdA van harte. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw inbreng. Dan is het de beurt aan de VVD, de heer Janssen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Voorzitter, geachte aanwezigen. Een voorstel wat technisch lijkt als je het voor de eerste keer leest en voor de tweede keer ook. Als je dan nog niet in slaap bent gevallen, dan kom je ineens op 250 euro griffiegeld voor inwoners, 500 voor bedrijven. Dan denk je, dat is best apart. Mensen die hun recht komen halen, die iets vragen wat de overheid hen verschuldigd is, griffiegeld vragen. We hebben uit de commissiebespreking begrepen van de commissaris dat het gaat om te voorkomen dat er overmatig lucky shots worden afgevuurd en dan maar zien of mensen compensatie krijgen, maar gewoon een soort drempel opwerpen. We hebben hier in de fractie best heel erg lang over gesproken, ook omdat de PvdA een amendement heeft aangekondigd, inmiddels ook breed verspreid. Wij wachten het debat even af voordat we daar een definitief oordeel over hebben, maar daar spelen bij ons een aantal overwegingen een rol. Een is dat we willen dat de toegang tot het recht voor iedereen gewaarborgd is. Dat is voor ons een belangrijk uitgangspunt. Aan de andere kant hebben we met het amendement van de PvdA wel moeite in de zin dat je twee tarieven voor twee verschillende, of voor burgers, dus inkomenspolitiek gaat bedrijven. Wij zijn er dus nog niet uit, maar zijn ook benieuwd om van de commissaris als portefeuillehouder te horen, hoe groot is de verwachting nu dat het probleem gaat zijn als we het amendement van Forum voor Democratie wat is aangekondigd gaan steunen en we zouden op 0 euro gaan zitten? Staan ze hier dan in rijen van drie klaar voor het provinciehuis of is daar nog niet zo'n beeld bij? Daar wilde ik het bij laten.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw inbreng. Mevrouw De Widt van D66.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Widt.

Mevrouw **DE WIDT**: Voorzitter, dank u wel. De D66-fractie vond dit best een lastig voorstel. In eerste instantie dacht ik zelf, dit is een hamerstuk. Moeten we het hier verder nog over hebben? Maar het bleek al gauw dat het in de commissie in ieder geval wel zo was. Het eerste uitgangspunt wat wij hadden, was, hier is goed over nagedacht. Er wordt niet zomaar een voorstel met zo'n drempelbedrag neergelegd. Dat is dan dus een goed idee. Je wil inderdaad voorkomen dat er no cure no pay-toestanden ontstaan aan de achterkant. Maar onze veronderstelling is ook dat de provincie aan de voorkant ervoor zorgt

dat de dingen die ze uitvoert in de provincie goed voorbereidt, dat mensen nergens door overvallen worden, dus dat je achteraf helemaal niet met een probleem blijft zitten en dat het zich eigenlijk nauwelijks zou moeten voordoen. Maar we snappen aan de andere kant ook wel weer dat, het zijn niet voor iedereen financieel gemakkelijke tijden, dat je met een drempel van 250 euro sommige mensen wel erg ver ontmoedigt. Dus wat we in ieder geval graag zouden willen, is dat de deuren van de provincie altijd wijd open staan als mensen ergens nog vragen over hebben, het niet snappen en zich toch benadeeld denken te gaan voelen. Dus dat je probeert dat eigenlijk te voorkomen. Dat zou onze insteek zijn. Ik sluit me aan bij de vraag van meneer Janssen, wat gebeurt er als wij deze amendementen volgen? Slaan we dan een gat ergens in financiële tekorten, weet ik veel? Dus iets meer zicht erop wat eigenlijk ook de onderbouwing was van het oorspronkelijke drempelbedrag. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw De Widt. De heer Westerlaken van het CDA.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. Het college, nog bedankt voor de nadere beantwoording van de vragen die wij gesteld hebben in BEM. Die hebben toch ook wel wat meer duidelijkheid gegeven over het vraagstuk. Dezelfde afwegingen als die ik bij de voorgaande sprekers hoorde, zijn bij ons in de fractie ook gemaakt. Hoe sta je tegenover een heffing en welke afweging maak je als het gaat om de lage drempel voor inwoners om gebruik te maken van deze nadeelcompensatie? Alles overwegende en alles gehoord hebbende, en dat betekent bij mij dat ik ook nog een aantal gemeenten heb geraadpleegd om te vragen van, jullie hebben wat langer ervaring hiermee dan wij, hoe zit het bij jullie, en dat blijkt inderdaad zoals ook in de beantwoording aan ons is gegeven dat gemeenten regelmatig nog hogere heffingen vragen dan die wij in de verordening opnemen. Dus alles overwegende hebben wij als fractie besloten om te zeggen, dit voorstel is goed, het zit inhoudelijk goed in elkaar. En om te voorkomen dat inderdaad de mensen in rijen van tien voor de deur staan, om die drempel tegen no cure no pay op te werpen, stemmen wij in met het voorstel zoals het er nu ligt.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van de heer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELLEN**: Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag aan de heer Westerlaken. Op welke gronden worden deze heffingen geheven? Dat is een hele lastige voor mij. Want titel 4.5 Awb, artikel 4: stelt dat de maximale hoogte van de heffing 500 euro mag zijn. Dat is misschien wetgeving die nieuw ingaat op 1 januari 2024. Maar bij wat voor bezwaren, aanvragen of wat dan ook, waar geldt deze heffing? Daar ben ik wel echt heel benieuwd naar namelijk.

De **VOORZITTER**: Het klinkt als een technische vraag, maar misschien kan de heer Westerlaken-

De heer **WESTERLAKEN**: Ik wou net zeggen, dit is een technische vraag die wij beantwoord hebben en bij de stukken zit. Dus u kunt dat terugvinden. Ik kan daarover uitweiden, maar het staat in de vraag die ik gesteld heb aan de commissaris en die heeft dat keurig netjes beantwoord.

De **VOORZITTER**: In dat geval verwijs ik u terug. Dat geeft u misschien de gelegenheid om even nog terug te kijken. De volgende interruptie van de heer Beltman.

De heer **BELTMAN**: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, weet u, ik woon in een klein dorp. Austerlitz, misschien mensen bekend. En in dat dorp woont Ria. Ria moet leven van 1408,31 euro, namelijk het sociaal minimum. Zij woont in een sociale huurwoning van 600 euro per maand. Als je alles bij elkaar optelt, de vaste lasten, heeft ze 500 euro per maand om te bestaan. Als zij een nadeelcompensatie wil aanvragen, is dat 50 procent van haar maandinkomen. Ik vraag aan meneer Westerlaken wat zijn reflectie daarop is.

De heer **WESTERLAKEN**: In eerste instantie is mijn vraag dan, in welke situatie vraagt mevrouw nadeelcompensatie en hoe hoog zou dat kunnen zijn? Dan zou dat een investering kunnen zijn waarvan ze bijna zeker weet dat ze hem absoluut terugkrijgt. Dat is nou precies die drempel die wij bedoelen, om te voorkomen dat het zo laagdrempelig wordt dat inderdaad iedereen voor een nadeelcompensatie in aanmerking probeert te komen. Dan hebben wij hier inderdaad hele grote groepen staan die misschien ook wel teleurgesteld worden. No cure no pay, ik weet niet of u weet hoe het werkt, maar er zijn advocaten die er heel veel aan verdienen en alleen maar aan die mensen die daar inderdaad geld aan overhouden.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw antwoord. Ik denk dat het voldoende is. Wilt u nog korte andere reactie?

De heer **BELTMAN**: Ik zou nog een hele korte reactie willen geven. Want uiteindelijk snap ik natuurlijk het verhaal van meneer Westerlanden dat hij zegt van, we willen geen misbruik hebben van claims. Maar het kan toch niet zo zijn dat iemand die zo kwetsbaar is, die 500 euro per maand als bestaansrecht heeft, dat die de helft moet uitgeven om iets te krijgen waar zij recht op heeft? En dan kan u zeggen, u krijgt het terug. Maar daar heeft ze die maand en die volgende maand en die maand daarop niks voor.

De **VOORZITTER**: Uw punt is duidelijk, de heer Beltman. Nog een korte reactie van de heer Westerlanden. Of hetzelfde?

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. Meneer Beltman geeft eigenlijk het antwoord zelf aan mij, dus ik hoef daar niet meer op te reageren.

De **VOORZITTER**: Dan sluiten we het hier af. Dan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel. De heer Westerlanden geeft aan dat hij het prima vindt dat er financiële drempels worden opgelegd zodat niet iedereen zomaar die nadeelcompensatie gaat aanvragen. Maar met het voorbeeld van de heer Beltman, iemand voor wie het 50 procent van haar reëel besteedbaar maandinkomen is, tegenover iemand die 250 gewoon out of pocket zonder te kijken op tafel kan leggen, dat is wel een verschil. Deelt de heer Westerlanden met mij de constatering dat een financiële drempel feitelijk een armoededrempel is en deelt de heer Westerlanden met mij zorg dat daarom juist mensen met een kleinere portemonnee niet krijgen waar ze recht op hebben, door die drempel?

De heer **WESTERLAKEN**: Ik kijk daar dus anders tegenaan dan de heer Breur. Ik deel niet met u dat dit armoedebeleid is. Want ik vind, net zo goed als dat inkomensbeleid voor de provincies een onmogelijkheid is, is dat ook met armoedebeleid. Wij hebben geen instrumenten om daar iets aan te doen. En natuurlijk is het heel veel geld voor iemand die dat op moet brengen, maar als iemand zeker weet dat hij dat ook terugkrijgt, dan is dat ook een investering.

De **VOORZITTER**: Eigenlijk is dat hetzelfde antwoord op de vorige vraag van de heer Beltman. Heeft de heer El Hamdaoui een andere vraag?

De heer **EL HAMDAOUI**: Het is vergelijkbaar.

De **VOORZITTER**: Dat zou graag willen voorkomen. Als het op hetzelfde neer komt, dan wil ik u liever verzoeken om-
Is goed, is prima.

De **VOORZITTER**: Kan ik vervolgen, meneer Westerlanden? Dank voor uw inbreng. De heer Adriani, Partij van de Arbeid?

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, dank. Wijzigingen in de Algemene wet bestuursrecht en daarom ook een nieuwe Verordening nadeelcompensatie. Laat ik beginnen met te zeggen dat ik wel trots ben dat we leven in een land waarin we zo'n regeling hebben, dat als iemand schade lijdt door rechtmatig optreden van de overheid, dat we met elkaar

afspreken, die schade hoeft u niet in te lijden, terwijl het algemeen nut- iedereen ervan profiteert. Maar als we met zijn allen profiteren van een ingreep van de overheid en iemand lijdt daar schade in, dan delen we die schade ook met zijn allen. Dus dat is goed nieuws. En het is een overzichtelijke verordening, dus dat levert ook niet zoveel problemen op. Maar dan gaat het nog wel om die heffing. Het amendement wat ik zo ga indienen, is al een aantal keer aangekondigd. Voorzitter, ik zal hier niet de stellingen aangaan, want die kan ik niet onderbouwen, dat mensen met een laag inkomen een groter risico lopen op schade aangebracht door de overheid. Maar ik durf wel de stelling aan dat mensen met een lager inkomen, dat de impact van die schade op hun bestaan, op de mogelijkheden die ze hebben om die schade op te vangen, dat die wel veel groter is en dat de keuzevrijheid in hoe je dat dan opvangt veel kleiner is. Juist daarom vindt de Partij van de Arbeid het belangrijk dat voor mensen met een laag inkomen die toegang tot het recht echt zo laagdrempelig mogelijk is, terwijl wij tegelijkertijd erkennen en het ook eens zijn met het college dat je wel iets van een drempel nodig hebt. Als je ziet wat er de afgelopen jaren bij de belastingsamenwerkingen voor de OZB is gebeurd, dat loopt in de miljoenen en de miljoenen wat no cure no pay-bureaus daar ophalen, omdat je daar inderdaad nul drempel hebt om een bezwaar te maken. Dus iets van een drempel, daar zijn we het mij eens. Maar de toegang van het recht moet ook voor die mensen met een laag inkomen geborgd worden. Daarom dienen we een amendement in met daar een voorstel voor. Dat doen we samen met GroenLinks, de SP, de BBB, de Partij voor de Dieren, UtrechtNu!, 50PLUS, Volt en de ChristenUnie. Dank, allen, overigens voor de stem, om die heffing voor mensen met een laag inkomen te verlagen. Voorzitter, dat is geen inkomenspolitiek. Inkomenspolitiek gaat over ondersteuning in de kosten van het dagelijks leven, wonen, eten, je verplaatsen. Het gaat hier om de toegang tot het recht. Niemand zal er een boterham meer van eten, zal een ritje vaker met de bus kunnen maken, zal beter in staat zijn z'n huur te betalen, door het feit dat hij op een laagdrempelige manier toegang tot het recht krijgt. Dus er is hier geen sprake van inkomenspolitiek. Dan is het in de commissie ook gegaan over de vraag, is het uitvoerbaar? Want anders dan gemeenten, heeft een provincie niet zo vaak te maken met zo'n inkomensstoets. Voorzitter, ook gemeenten hebben niet zomaar toegang tot de inkomensgegevens van mensen. Dus als ook bij gemeenten mensen aanspraak willen maken op een regeling die gericht is op mensen met een lager inkomen, dan zullen die mensen daar ook bewijs van moeten aanleveren. Het is niet zo dat de gemeente even in het bestand van de sociale dienst spiekt om te kijken of iemand daarvoor in aanmerking komt. En gelukkig kan dat vrij eenvoudig, want één telefoontje naar de Belastingdienst is voldoende om daags daarna keurig op ... [428:19] een verklaring van de Belastingdienst te krijgen over wat je inkomen is. En eigenlijk is dat het enige wat je nodig hebt. Dus daarmee is het ook voor de uitvoering niet een groot probleem om dit amendement uit te voeren. Ook omwille van de tijd voor het volgende agendapunt, wilde ik het hierbij laten en het amendement indienen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A14 van de leden Adriani (PvdA), El Hamdaoui (GroenLinks), Nagtegaal (UtrechtNu!), Breur (SP), Beltman (BBB), Butterman (Partij voor de Dieren), Hoek (50PLUS), Blekxtoon (Volt) en Kennedy-Doornbos (ChristenUnie) inzake Matiging Heffing bij laag inkomen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Nadere Kaderstelling Cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028 (PS2023BEM).

Constaterende dat:

- De nieuwe verordening nadeelcompensatie wordt vastgesteld als gevolg van een wijziging van de AWB per 1 januari 2024. De verordening maakt het mogelijk om aanspraak te maken op een vergoeding als schade geleden wordt door het rechtmatig handelen van de overheid. In het statenvoorstel is een heffing opgenomen als financiële drempel om lichtvaardige aanvragen te voorkomen.

Hoewel een heffing om lichtvaardige aanvragen te voorkomen, verdedigbaar is, moet dit er niet toe leiden dat de toegang tot de regeling voor mensen met een laag inkomen onder druk komt te staan. Juist voor huishoudens met een

laag inkomen kan het ondervonden nadeel door overheidshandelen een grote impact hebben. Door het matigen van de heffing voor mensen met een huishoudinkomen tot 130% van het sociaal minimum, wordt de toegankelijkheid tot de regeling voor iedereen gewaarborgd, terwijl tegelijkertijd de drempelwerking intact blijft.

Toetsing van het huishoudinkomen kan op eenvoudige wijze plaatsvinden door de aanvrager een inkomensverklaring over het huishoudinkomen van de belastingdienst te laten aanleveren (een zg IB60- verklaring).

Verzoeken het college van GS:

- Aan de tekst van hoofdstuk 1, artikel 2 Heffing Recht, toe te voegen:
Voor natuurlijke personen met een jaarlijks huishoudinkomen tot 130% van het sociaal minimum wordt het recht gematigd tot €25,00

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, heer Adriani. Dan is nu het woord aan mevrouw Butterman van de Partij voor de Dieren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Butterman.

Mevrouw **BUTTERMAN**: Wij hebben geen specifieke inbreng op dit punt, maar sluiten ons aan bij hetgeen de heer Adriani net gezegd heeft.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Butterman. Dan is de ChristenUnie. Ik heb mevrouw Rikkoert op mijn lijstje staan, maar het is mevrouw Kennedy. Pardon. Meneer Westerlaken, wie had u willen interrumpen?

De heer **WESTERLAKEN**: Ik wilde graag teruggaan naar de heer Adriani. Ik stond al op toen hij bezig was om zijn vraag-

De **VOORZITTER**: Kan u van uw plek beantwoorden? Gaat uw gang, meneer Westerlaken.

Het mag ook vanachter de kathedraal, maar dit is- Ik vroeg me af, ik heb de vraag gesteld aan het college, hoe komt u aan dit bedrag? Daar heb ik keurig antwoord op gekregen. Dus ik wil eigenlijk ook aan de heer Adriani, maar hij krijgt niet zoveel tijd als het college, om aan mij uit te leggen hoe hij dan aan die 25 euro komt. Want 25 euro is voor een categorie Nederlanders echt niet meer dan een paar biertjes per week. En hoe voorkomt u met dat bedrag dat er heel veel mensen langskomen om nadeelcompensatie op te halen?

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, volgens mij geldt zowel voor de 500 euro als de 250 euro als de 300 euro die de gemeente Utrecht in haar verordening heeft staan, als deze 25 euro, dat er geen wiskundige formule is waar die toe gekomen is. We hebben overwogen dat als je zo dicht tegen het sociaal minimum aan zit, dat 25 euro al een heleboel is. U noemt het een paar biertjes. Maar voor de mevrouw, Ria in het voorbeeld van de heer Beltman, is het de vraag of je in de laatste week van de maand nog eten kunt kopen of niet. Dus ik zou daar iets minder badinerend over doen. Zoals ik mijn bijdrage aangaf, wij erkennen dat er een drempel moet zijn. Maar voor deze groep, voor wie de impact van schade door overheidshandelen ook nog vele malen groter is en onbeheersbaarder dan voor de groep zoals u en ik die dat zich beter kunnen veroorloven, moet het wel laag genoeg zijn om de toegang tot het recht te waarborgen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Adriani. Dan gaan we nu verder met de inbreng van de ChristenUnie, mevrouw Kennedy.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Kennedy.

Mevrouw **KENNEDY**: Dank u wel, voorzitter. Wij zijn wel voor deze Verordening nadeelcompensatie, met een financiële drempel om lichtvaardige aanvragen te voorkomen. Vooral die no cure no pay-advocaten die veel aanvragen gaan doen. Maar we zijn ook heel erg voor het amendement dat de PvdA heeft ingediend om inderdaad die aanvraag te

verlagen. De vraag was even of dat mogelijk was, maar ik vind dat ze een hele goede oplossing hebben gevonden om dat inderdaad mogelijk te maken voor een groep tot 130 procent van het minimuminkomen. En bij toewijzen wordt dan inderdaad ook het tarief weer terugbetaald, dus dat is fijn. Eigenlijk moet ik ook nog even zeggen dat ik het fijn vind dat bij de paragraaf Kijk ook door de sociale bril dit expliciet wordt benoemd, waardoor je oog er ook gemakkelijker op valt dat dit inderdaad een nadeel heeft voor bepaalde groepen in onze samenleving. Dat was het. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw inbreng. Dan is nu UtrechtNu!, de heer Nagtegaal.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Nagtegaal.

De heer **NAGTEGAAL**: Voorzitter, ik heb geen bijdrage op het onderwerp.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan gaan we verder met Volt, mevrouw Blekxtoon.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Blekxtoon.

Mevrouw **BLEKXTOON**: Dank, voorzitter. Vanuit Volt vinden wij het belangrijk dat de overheid betrouwbaar is, dus ook als een burger benadeeld dreigt te worden. Het is goed dat er een proces is rondom deze nadeelcompensatie voor burgers. Wij begrijpen dat de genoemde bedragen zijn gestoeld op een landelijk voorbeeld van het IPO. Wij sluiten ons wel graag aan bij de motie van de PvdA, waarbij een specifieke groep mensen met een bepaalde vorm van een minimumloon niet het volle pond hoeven te betalen. De zorgvuldigheid waarmee deze motie is opgesteld, juichen wij toe, omdat op deze manier de commerciële bureaus niet onevenredig een beroep gaan doen op de ambtenaren van de provincie, zoals aangegeven door de commissaris tijdens de commissie, terwijl een en ander wel uitvoerbaar zou moeten zijn. Dank, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw inbreng. De SGP, de heer Van den Dikkenberg.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, wij hebben geen toevoeging aan de wijze woorden die al door de collega's ter rechterzijde van mij zijn uitgesproken.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. PVV, mevrouw Van der Velde.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel, voorzitter. Ook wij hebben geen specifieke inbreng op dit stuk.

De **VOORZITTER**: De SP, meneer Breur.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel, voorzitter. Als je in de politiek vijf stappen wil zetten, maar twee zijn er haalbaar, sta je voor de keus, hou je vast aan die vijf of pak je die twee? En vanavond kies ik eigenlijk voor het zetten van de twee stappen en daarom staat mijn handtekening ook onder het amendement van de Partij van de Arbeid. Maar in beginsel vindt mijn partij het een vreemde zaak dat als je het geld wil hebben waar je recht op hebt, eerst je eigen geld moet neerleggen. Dat is vreemd. Wat dat betreft kan ik ook heel erg meegaan met het amendement van Forum voor Democratie en bij de stemming zal ik daar ook mijn stem aan geven, omdat het feitelijk is waar ik het mee eens ben. Dat er geld moet worden neergelegd, is sowieso raar, maar het is voor mensen met een klein inkomen een stuk lastiger dan mensen met een groter inkomen. Ik zie dat de heer Westerlaken mij wil interrumperen.

De **VOORZITTER**: De heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. Bij mij komt even een vraag omhoog. We gaan een verordening maken om het mensen mogelijk te maken nadeelcompensatie te krijgen waarvan van tevoren nog niet vaststaat of ze het krijgen. Dus de veronderstelling van de heer Breur dat ze er recht op hebben, moet nog bewezen worden.

De **VOORZITTER**: Wat is uw vraag?
Klopt dat, meneer Breur?

De heer **BREUR**: Ja. En om daarachter te komen, moet je dus 250 euro neerleggen, 250 euro van je eigen geld, en als je er recht op hebt, dan heb je dus 250 euro betaald voor je eigen geld. Blijkt dat je er geen recht op hebt, dan heb je 250 euro voor niks betaald. Dat is ook zonde. Ik snap dat dat een drempel moet zijn. Maar zoals ik net al zei, het is een drempel die voor mensen met een kleine beurs relatief veel hoger is dan voor mensen met een grote beurs. Als het, zoals in het voorbeeld dat de heer Beltman aangaf, iemand 50 procent van zijn reëel besteedbaar inkomen is, 50 procent van je reëel besteedbaar inkomen, dan is die nadeelcompensatie, u noemt het een investering, maar het is wel een investering dat je twee weken lang geen boodschappen kan doen. Om maar eens iets te zeggen.

De **VOORZITTER**: Wilt u nog een korte heldere vraag stellen?

De heer **BREUR**: Daar heb ik moeite mee.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik snap het rookgordijn wat de heer Breur over mij heen legt. Maar mijn vraag was, of eigenlijk mijn stelling, en uw reactie snap ik wel, maar mijn stelling en vervolgens vraag was, u gaat ervan uit dat iedereen er recht op heeft. Zo begon u net. Iets waar iemand recht op heeft. Dat weten we niet. Daar is die procedure voor. Daar is de verordening voor. Om nou te voorkomen dat iedereen denkt dat hij overal recht op heeft, is die drempel erin gebouwd.

De **VOORZITTER**: Ik hoor geen vraag. Dank voor uw reactie. Meneer Breur.

De heer **BREUR**: Als ik het dan correct formuleer, als ik de heer Westerlaken-

De **VOORZITTER**: U moet even wachten tot u het woord krijgt. Want volgens mij, we herhalen nu een aantal zinnen en ik denk dat het standpunt van de heer Westerlaken en uw standpunt duidelijk is. Anders kunt u dat zo meteen nog meenemen in uw vervolg. Maar de heer El Hamdaoui wil ik even de gelegenheid geven.

De heer **EL HAMDAOUI**: Erg bedankt. Ik ben heel sympathiek voor het punt. Ik sta er ook misschien zelfs achter. Alleen ik heb één probleem ermee, denk ik. Want waar ik heel erg bang voor ben, dat hebben we ook meegekregen bij de commissie, is dat er ook bedrijven zijn die daar misbruik van maken. Is SP daar niet bang voor, dat als we dat helemaal gratis maken, dat bedrijven daar misbruik van maken?

De heer **BREUR**: Als die bedrijven geen recht hebben op nadeelcompensatie, dan ontvangen ze hem niet. Dus ik ben daar niet zo heel bang voor inderdaad.

De **VOORZITTER**: U kunt vervolgen.

De heer **BREUR**: Ik denk dat ik eigenlijk alles al gezegd heb. We hebben moeite met het fenomeen betalen voor je nadeelcompensatie. We hebben extra moeite wanneer het mensen met een kleine beurs betreft. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Breur. Dan nodig ik uit, de heer Van Breukelen van Forum voor Democratie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELLEN**: Voorzitter, dank u wel. Ik zal met deze bijdrage u allen en dus ook de portefeuillehouder proberen te overtuigen van het belang van het door FvD

en andere partijen ingediende amendement. Ik heb voor dit debat het belangrijkste en heiligste document van het bestuursrecht meegenomen, de Algemene wet bestuursrecht, ook wel bekend als de Awb. Het Statenvoorstel Verordening nadeelcompensatie wordt nu in het teken van de langverwachte invoering van zowel de Omgevingswet als de titel 4:5 Awb aan ons voorgelegd. Het is dus ook simpelweg nodig dat nu een verordening rondom de nadeelcompensatie vastgesteld wordt. Echter heeft Forum voor Democratie toch wel een sterke mening over de verordening zoals die er nu ligt. In het bijzonder vraag ik nu even aandacht voor een artikel in de Awb, namelijk artikel 4:128, die artikel 2 van de huidige Statenverordening zoals wij hem nu behandelen mogelijk maakt. Dit is betreffende het recht van tot wel 500 euro dat geheven kan worden bij de aanvraag van een nadeelcompensatie. Wat Forum voor Democratie betreft is 4:128 al een problematisch artikel in de Awb. Maar dat artikel gaat hoe dan ook 1 januari 2024 in. Wat nog wel veranderd kan worden, is hoe wij met dit artikel omgaan, want het artikel zelf biedt daar de ruimte voor. Het recht ofwel heffing hoeft niet ingesteld te worden en wij zien dit ook niet zitten. De Awb en de rechten die zij aan burgers verleent, is de katapult die David, de burger, nodig heeft om de veel sterkere Goliath, de overheid in de juridische zin, te lijf te gaan. De overheid, of deze nou gemeentelijk, provinciaal of nationaal is, beschikt altijd over veel meer macht en capaciteiten dan de individuele burger, wanneer deze burger in bezwaar of beroep gaat of een aanvraag doet. Wanneer de overheid dus in de fout gaat of onbedoelde schade berokkent aan burgers maar dit niet kan of wil zien en de burger zich hiertegen probeert te verzetten, is het speelveld vanaf dag één vanaf de juridische strijd al ongelijk. Daarom wekt het mij nu al zorgen dat de Awb de ruimte biedt om een financiële drempel op te werpen bij aanvragen voor compensatie van gevolgen van feitelijke handelingen van de overheid. Beroep, bezwaar of een aanvraag zou altijd gratis moeten zijn en dat ook blijven, om voor burgers en niet nog ongelijker speelveld te creëren. Nergens anders in de Awb zijn er regelingen waarbij men moet betalen voor een beroep, bezwaar en of aanvraag. Dit is dus een zeer uitzonderlijk artikel.

De **VOORZITTER**: Meneer Van Breukelen, mag ik u, het is bijna een college, wilde ik bijna zeggen, heel even onderbreken, want er is een vraag van de heer Beltman.

De heer **BELTMAN**: Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag aan meneer Van Breukelen. De afgelopen tien minuten zijn er meerdere Statenleden geweest die zeggen, let daarmee op, met die 0 euro eigen bijdrage in verband met no cure no pay-bureaus. Hoe kijkt meneer Van Breukelen op die-

De heer **VAN BREUKELLEN**: Meneer Beltman, daar zou ik nog even opkomen in mijn betoog. Dus als u mij door laat gaan, dan zal ik ook inderdaad het probleem of in ieder geval het geschetste probleem rondom no cure no pay behandelen. Dus ik ga gewoon verder met mijn betoog. Dit is dus een zeer uitzonderlijk artikel in de Awb, al helemaal wanneer er nu voor het eerst feitelijke handelingen van de overheid bij de bestuursrechter terecht kunnen komen. Echter is het argument wat de commissaris van de Koning gaf in de commissie BEM natuurlijk compleet begrijpelijk. Wanneer er geen heffing is, zou de provincie namelijk een stortvloed van ongegronde aanvragen krijgen. Echter vragen wij ons af waarop deze aanname gebaseerd is. Uit gesprekken die ik in het verleden gevoerd heb met verschillende experts omtrent de cases OZB-bezwaren, waarvan ik toch wel echt vermoed dat de zorgen rondom deze nadeelcompensatie daarvandaan komen, bleek de vork toch heel vaak anders in de stele te zitten. Op dit gebied is het falen van het ambtelijk apparaat en dus de hoeveelheid fouten die de overheid maakt een van de grootste redenen waarom er zoveel bezwaren überhaupt zijn. Een groot deel van de gemeente heeft ook geen moeite met het verwerken van bezwaren. Het is een select groepje. De no cure no pay-bureaus, en eigenlijk is het een soort van scheldwoord, dat is 1 hetzelfde als een jurist een uurtje-factuurkje noemen of ons lulzak of lul, zoiets-

De **VOORZITTER**: Mag ik u onderbreken?

De heer **VAN BREUKELLEN**: Natuurlijk.

De **VOORZITTER**: De heer Adriani, bij interruptie.

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, ik zit regelmatig in de auto of thuis met de radio aan en als het dan tijd is dat de aanslagen voor de WOZ-belasting in de bus vallen, dan vult de radio zich met spotjes die zeggen, weet u wel dat u bezwaar kan maken? En het kost u niets. Ik heb eigenlijk twee vragen aan u. De ene is, hoe duidt u nou het feit dat er op die manier dan kennelijk toch geopereerd wordt? En bent u bekend met het aantal gehonoreerde bezwaren die door no cure no pay-bureaus ingediend worden?

De heer **VAN BREUKELLEN**: Op die tweede vraag, ik zal het exacte percentage niet voor me hebben, misschien heeft u dat wel, lijkt me ook zeer interessant. Maar er wordt reclame gemaakt voor inderdaad no cure no pay-bureaus. Sportscholen maken in december ook altijd reclame, want in januari staan ze ook helemaal vol en dan hebben ze weer een jaar lang- Dat zij voor juridische diensten geen reclame mogen maken, dat is natuurlijk absurd. Maar er zijn inderdaad no cure no pay-bureaus die het echt met die aanvraag voeren. Maar dat zijn een aantal veelpleger en daar zou je op een manier tegenop moeten treden. Maar de rechtsbescherming van mensen intrekken is niet de manier.

De **VOORZITTER**: De heer Adriani, u werd getriggerd voor nog een reactie.

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, want dat was het punt niet. U betoogde dat de onrust bij de belastingsamenwerking rondom de WOZ voortkomt uit ambtelijk falen. Ik vroeg u, bent u bekend met die reclames en de manier waarop mensen ook gelokt worden om bezwaar te maken? Want het kost toch niks en je weet maar nooit of die stomme overheid een keer een foutje gemaakt heeft. Dat is geen ambtelijk falen, dat is gewoon marketing, dat is gewoon handel, dat is gewoon commercie, dat is gewoon misbruik maken van de laagdrempelige regelingen die de overheid heeft.

De **VOORZITTER**: Wat is uw vraag, meneer Adriani?
Bent u dat met mij eens?

De heer **VAN BREUKELLEN**: Nee, ik ben dat zeker niet met u eens. Er zitten inderdaad misschien perverse prikkels in het systeem. Daar ben ik het misschien wel mee eens. Dat is ook een lastige, omdat er gigantische juridisch compensaties zijn, juridische gelden voor het doen van een geslaagde aanvraag. Daar komt die perverse prikkel vandaan. Maar het is wel zo dat een aantal no cure no pay-bureaus daar inderdaad in lukraak schiet. Maar dat geldt echt bij lange na niet voor de meeste zogenoemde no cure no pay-bureaus.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Breukelen. Een interruptie van de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Eigenlijk meer op Adriani dan op Van Breukelen. Maar zoals ik het begrijp, WOZ-bureaus krijgen sowieso een vergoeding voor het indienen van bezwaren en volgens mij heb ik niet gehoord dat dat hierbij die nadeelcompensatie ook het geval is.

De heer **VAN BREUKELLEN**: Meneer Janssen, ze krijgen geen compensatie voor het indienen van een verzoek, ze krijgen alleen compensatie bij een gehonoreerd verzoek.

De **VOORZITTER**: Meneer Van Breukelen, via de voorzitter.

De heer **VAN BREUKELLEN**: Excuses, voorzitter.

De heer **JANSSEN**: In dat geval, de heer Van Breukelen schijnt het allemaal goed te weten, dus misschien kan de heer Van Breukelen daar dan even op dat vraagstuk- Geldt dat bij nadeelcompensatie dan ook?

De heer **VAN BREUKELLEN**: Voorzitter, dat zou ik niet weten, of dat in dit systeem zo ontworpen is. Het lijkt me van niet. Ik heb in ieder geval niks in de verordening terug kunnen vinden. Dan moet je het legaliteitsbeginsel hanteren, dan is het er waarschijnlijk niet. Dat is in ieder geval hoe ik hem lees uit een bestuursrechtelijke bril.

De **VOORZITTER**: De heer Janssen, nog een korte verhelderende vraag.

De heer **JANSSEN**: Maar dat zou dus betekenen, als ik u goed begrijp, dat het probleem wat geconstateerd is rondom die WOZ no cure no pay-bureaus hier niet één op één op van toepassing is. Klopt dat?

De heer **VAN BREUKELLEN**: Voorzitter, ja, dat is zo. Daar zal ik zo meteen ook verder op ingaan in mijn betoog. Even kijken.

De **VOORZITTER**: Uw betoog vervolgt, meneer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELLEN**: Dank u wel. De no cure no pay-bureaus maken slechts gebruik van het falen van het systeem. Het falen van het systeem mag echter niet de reden zijn om een drempel op te werpen voor rechtsbescherming voor de burger. Dat gezegd hebbende is de casus is waarop de redenering waarschijnlijk berust ook wezenlijk anders. In de verordening gaat het over aanvragen voor compensatie, niet over bezwaren tegen een belasting. Ook is er alleen de mogelijkheid om geld te verdienen wanneer een aanvraag op compensatie gegrond is, in het geval van de OZB. Ik neem aan dat dat hier ook zo is. Dus voor no cure no pay-bureaus is het dus ook weinig zinvol om tijd en mankracht überhaupt te investeren in een aanvraag met een zeer lage kans van slagen. Misbruik door no cure no pay is dus vaak sowieso een papieren tijger in de afwegingen van deze verordening. De uitwerking van het bestuursrecht is in de praktijk zeer complex en zelfs voor juristen soms lastig compleet te bevatten. Voor de burger is het bestuursrecht dus nog complexer. Wanneer iemand daadwerkelijk last ondervindt, is per casus dus ook complex. Burgers, ondernemers en andere belanghebbenden die nu 250 of al 500 euro moeten lappen om überhaupt een aanvraag in te dienen, niet wetende of ze ooit hun geld terug zullen krijgen, zullen dus ook wanneer ze wel in hun recht staan, sneller geneigd zijn om geen aanvraag te doen. Dit in verband met de onzekerheid en de mogelijke financiële consequenties die zo'n aanvraag met zich meebrengt. Dit is niet alleen een muur voor mensen met lage inkomens die beklommen moet worden, maar zelfs voor midden en hoge inkomens kan 250 euro een redelijke investering zijn. Betalen om in gevecht te mogen met het ambtelijk apparaat is een absurde gang van zaken. Gerechtigheid vinden tegenover de overheid zou voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Als afsluiting van dit betoog wil ik graag de woorden en conclusies van Michiel Scheltema, ook wel bekend als de geestelijk vader van de Awb, met u delen. In juridisch vakblad *Ars Aequi* constateerde hij in september 2021 dat de bureaucrativering van het bestuursrecht en de ongeziene gevolgen van bepaalde wetten voor burgers in de samenleving vaak ongewenste consequenties hebben. De letter van de wet zou niet heilig moeten zijn wanneer het om de burger versus de overheid gaat. Maar dat de overheid juist moet ambiëren om ongeziene consequenties die eigenlijk uit haar eigen handelen voortkomen, te voorkomen en of op te vangen. Scheltema pleit juist voor een responsieve rechtsstaat. Dat definieert hij als volgt: 'Bij de responsieve rechtstaat gaat het om het perspectief van de burger. Ervaart hij in zijn contacten met de overheid daadwerkelijk dat hij in een rechtsstaat leeft? Merkt hij dat het in de rechtstaat uiteindelijk om hem gaat en niet om de overheid?' Graag sluit ik af met een ander mooi citaat van Scheltema: 'De rechtstaat mag voor de burger niet gesloten worden, ook niet wanneer er tijd is voor een interne reconstructie.' Daarom dien ik hier het amendement in om artikel 2 van het Statenvoorstel Verordening nadeelcompensatie provincie Utrecht 2024 in zijn geheel te schrappen. Ik roep elk Statenlid op om naar hun eigen geweten te stemmen. Ook roep ik, in het geval dat de motie aangenomen wordt, de commissaris van de Koning op om over een halfjaar te rapporteren over de gevolgen van dit amendement, waardoor wij als Staten mee kunnen denken over oplossingen wanneer er zich problemen voordoen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A15 van de leden Van Breukelen (Forum voor Democratie), Hoek (50PLUS) en Van der Velde (PVV) inzake Elk recht op elke aanvraag.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Nadere Kaderstelling Cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028 (PS2023BEM).

Constaterende dat:

- Vanwege de ingang van Titel 4.5 Awb per 1 januari 2024 is het van belang dat de nieuwe Verordening nadeelcompensatie vastgesteld wordt. Nadeelcompensatie is een vergoeding die de overheid soms moet uitkeren hoewel haar handelen rechtmatig was, zoals bijvoorbeeld bij schade door een wegreconstructie of bij planschade. Het nieuwe Artikel 4:128 lid 1 Awb biedt de mogelijkheid voor de provincie om een recht van ten hoogste €500 te heffen. Dit Statenvoorstel maakt gebruik van de mogelijkheid om dit recht te heffen. Een heffing op de aanvraag van nadeelcompensatie is niet verdedigbaar vanwege de hoge financiële drempel die de heffing opwerpt voor het aanvragen van een nadeelcompensatie. Ook wanneer de aanvraag legitiem is en de burger de heffing terug zal krijgen, kan de aanvrager dit op voorhand niet weten en brengt de aanvraag een financieel risico met zich mee. De burger kan niet geacht worden de Awb te kennen en begrijpen, vooral wanneer de interpretatie van de Awb zelfs door juristen aan discussie onderhevig is. Het opwerpen van een financiële barrière voor zowel natuurlijke als niet-natuurlijke personen zal het vertrouwen in de overheid geen goed doen. In een tijd waarin de overheid het vertrouwen van de burger terug zou moeten winnen moet het nog bestaande broze vertrouwen niet verder geschaad worden.

Verzoeken het college van GS:

- “Artikel 2 Heffing recht Voor het in behandeling nemen van een aanvraag wordt een recht geheven van:
 - o €250 als de aanvraag is ingediend door een natuurlijke persoon;
 - o €500 als de aanvraag anders dan door een natuurlijke persoon is ingediend”In zijn geheel te schrappen uit de Verordening nadeelcompensatie provincie Utrecht 2024.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Meneer Van Breukelen, u heeft het keurig binnen de tijd gehouden. Maar u mag nog even blijven staan, want mevrouw Blekxtoon heeft volgens mij nog een vraag.

Mevrouw **BLEKXTOON**: Dank u wel, voorzitter. De vraag is eigenlijk, vanuit Volt denken we altijd heel pragmatisch, als inderdaad nu er een toeloop komt en de ambtenaren extra werk moeten verzetten, waar moeten we dat dan uit financieren, uit welke middelen?

De heer **VAN BREUKELLEN**: Dat is natuurlijk een zeer lastige vraag om te beantwoorden. Ik heb niet gelijk een antwoord klaarstaan over uit welke financiën we dat moeten bekostigen. Alleen het is heel raar om überhaupt uit te gaan dat er sowieso al een stormloop zal zijn. Dus eigenlijk, de verordening is gebaseerd op een aanname dat er alleen maar ongegronde bezwaren afgevuurd gaan worden. Dat is denk ik al een foute aanname om op te beginnen, want dat begint uit wantrouwen naar de burger.

De **VOORZITTER**: Voldoende voor u, mevrouw Blekxtoon? Hartelijk dank voor uw betoog en uw inbreng, meneer Van Breukelen. Dan nodig ik mevrouw Hoek uit van de 50PLUS-partij.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Geen bijdrage, voorzitter. Ik ben het eens met wat de heer Breur van de SP heeft gezegd.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Dan zijn we hierbij aan het einde gekomen van de eerste termijn van het normale debat. Kan de portefeuillehouder direct antwoord geven? Geen schorsing nodig? Dan geef ik het woord aan de heer Oosters als portefeuillehouder voor dit onderwerp.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan commissaris Oosters.

Commissaris **OOSTERS**: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dank aan de leden van Provinciale Staten voor hun inbreng bij dit punt. Er is grote paralleliteit met de discussie die we daar ook over met elkaar in de commissie hebben gevoerd. Dus vanavond wilde ik me concentreren op het oordeel van het college over de voorgelegde amendementen. Misschien toch wel goed om even nog heel kort te schetsen dat het ook belangrijk is om, voordat je een besluit neemt over een van beide amendementen, je bewust te zijn van hoe het in de praktijk zal gaan. Het gaat hier om rechtmatig overheidshandelen waarbij burgers of bedrijven schade ondervinden. Dus de overheid mag het doen, maar staat voor de vraag of en op welke wijze schade moet worden vergoed. Dat is inderdaad een heel ordentelijk principe. Laten we blij zijn dat we leven in een land waar dat zo is. Maar dan moet u denken, wanneer komt dat nou voor? Bijvoorbeeld als we een provinciale weg gaan opknappen. Of als we een ander infrastructureel werk rond onze tram gaan doen, wij opdrachtgever zijn en dan zou eventueel schade kunnen worden geleden door mensen als gevolg van ons rechtvaardig overheidshandelen. Maar zo'n project begint altijd met een gesprek met aanwonenden, met belanghebbenden, met winkeliers, met bedrijven, om samen aan de hand van een projectplan te kijken hoe het project zal worden uitgevoerd en of we kunnen voorzien dat daardoor schade ontstaat, bijvoorbeeld doordat winkels een langere tijd wat minder goed bereikbaar zijn. Dus we proberen in een project al op voorhand ook in de projectkosten mee te rekenen dat compensatie plaatsvindt voor verwachte en rechtvaardigen schade die moet worden gecompenseerd. In veel gevallen gaat dat dan, in 90 procent, gewoon goed. Wordt er op voorhand overeenstemming bereikt tussen de mensen en tussen de overheid, in ons geval de provincie. Mocht dat niet het geval zijn, dan zal een bedrijf of een burger zich tot de provincie wenden en zeggen, ik ben het daar gewoon niet mee eens. Ook dan ontstaat er nog een fase die niet gejuridiseerd is, waarbij opnieuw gekeken wordt in goed overleg of hier toch iets over het hoofd is gezien, of we toch dit specifieke geval misschien beter hadden kunnen bekijken. Pas in die gevallen dat we hebben vastgesteld dat we verschillen van opvatting en dat we niet dichterbij elkaar komen, staat het de inwoner of staat het het bedrijf vrij om een beroep te doen op de nadeelcompensatie. Dat is belangrijk, als ze dat beroep doen, het oordeel, het advies niet uit onze eigen keuken komt, dus wij keuren niet ons eigen vlees, maar dat we daar een commissie van deskundigen voor hebben. Dan gaat er dus een traject lopen waar ook gewoon kosten mee gemoeid zijn. Maar u moet zich beseffen dat het dan echt om de gevallen gaat die al bij aanvang en gedurende het project goed zijn bekeken en beoordeeld en waarbij er objectief een verschil van opvatting is. Want wij zijn er natuurlijk als provincie niet van om mensen daarin tekort te doen. Waarom zouden? We rekenen dat met een project mee. Dus dat echt in gevallen dat we van mening verschillen en je ook voor een situatie komt te staan dat als wij zouden zeggen, deze inwoner heeft opnieuw toch niet kunnen instemmen met wat wij hebben voorgelegd, dat als je dat dan wel zou doen, dat er weer een ongelijkheid zou ontstaan met andere gevallen in dezelfde situatie. Dat wil je ook niet hebben, dus daarom hebben we dan een commissie. Stortvloed heb ik nooit in mijn mond genomen, dus het is ook maar zeer de vraag of er heel veel aanvragen komen. Zoveel infrastructurele werken doen we ook weer niet als provincie. Ik heb ooit bij de waterschappen gewerkt, of was het strijk-en-zet, dit soort regelingen. Maar bij ons zal het wel een keer kunnen voorkomen. Dus het is-

De **VOORZITTER**: De heer Fiscalini wil graag even interrumpen. Gaat uw gang. Sorry, meneer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Fiscalini?

De **VOORZITTER**: De heer Janssen.

Ik hoorde vandaag dat de heer Fiscalini-

Ik moet mijn bril even poetsen, denk ik. Ga ik zo doen.

Ik hoorde vandaag dat de heer Fiscalini zo knap is, dus ik ga nu een stuk vrolijker naar huis toe. Dank voor het compliment. Nee, even serieus. Want die stortvloed is juist wel het argument wat gebruikt wordt om überhaupt aan deze drempel te denken. Dat wordt gezegd ook door mijn collega Adriani, maar ook door anderen van, maar als we geen drempel in die- Dan krijgen we allerlei cowboys die als in het wilde weg aanvragen gaan indienen. Dus ik ben toch wel verbaasd nu om te horen dat dat kennelijk niet zo'n probleem is.

Commissaris **OOSTERS**: Ik verwacht specifiek nu geen stortvloed aan aanvragen rond nadeelcompensatie. Dat heeft ook zeer te maken met het project en ook zeer te maken of je dat op een goede manier van tevoren aanpakt. Uiteindelijk is het natuurlijk wel zo dat er bureaus zijn, en die verdienen gewoon een eerlijke boterham, maar die mensen in specifieke situaties waar een overheid een project uitvoert wijzen op de mogelijkheid dat de nadeelcompensatie kan worden aangevraagd. Maar dat zullen wij op onderdelen dan ook hebben gedaan.

De **VOORZITTER**: Is dat voldoende antwoord voor u, meneer Janssen?

De heer **JANSSEN**: Nee, het roept nog een vervolgvraag op. Want in het geval dat zo'n bureau daarop wijst en mogelijk een procedure start, dan hebben zij toch anders dan bij de WOZ-bureaus niet recht op een vergoeding? Ik heb net het wetsvoorstel wat naar de Kamer is toegegaan om dat juist te voorkomen gelezen. Dus daar zit volgens mij het probleem bij die WOZ-bureaus.

Commissaris **OOSTERS**: Eens, dus daar wordt ook regelgeving op gezet om te voorkomen dat men inderdaad voor eigen gewin dat soort procedures-

De **VOORZITTER**: Sorry. De heer Breur heeft ook een interruptie.

De heer **BREUR**: Voorzitter, eigenlijk ook in het verlengde van de heer Janssen. Als het college geen stortvloed aan aanvragen verwacht, waarom dan toch die financiële drempel opwerpen?

Commissaris **OOSTERS**: Daar zou ik in mijn betoog aan toe gaan komen, dus als u dat goed vindt, dan ga ik dat nu doen.

De **VOORZITTER**: Nadat de heer Adriani zijn vraag heeft kunnen stellen, want dan kunnen we gelijk vaststellen of die ook in uw betoog zit.

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, dank. De commissaris schetst denk ik ook het zorgvuldige proces wat de provincie beoogt als er grootschalige werkzaamheden gedaan worden. Goede gesprekken vooraf, informele bemiddeling achteraf en pas in allerlaatste instantie de juridisering van het traject. Dat is zoals de provincie het graag wil. Maar het is geen drempel, het is niet verplicht, toch? Iemand die denkt, ik wil rechtstreeks een beroep doen op deze verordening, kan zich direct melden. Klopt dat?

De **VOORZITTER**: Die vraag is beantwoord?

Commissaris **OOSTERS**: Dat klopt, inderdaad. Waarom vindt het college het toch belangrijk om die drempel in de verordening te hebben? Dat is eenvoudigweg omdat er natuurlijk ook kosten gemaakt worden, maar dat je toch een zekere regulering krijgt die een enorme premie zet om in de voorfase het toch met elkaar eens te worden. Uiteindelijk leg je daarmee toch een drempel voor die mensen die ondanks een zorgvuldige behandeling in het voortraject toch denken van, ik wil hoe dan ook mijn recht gaan halen, dat ze daar in ieder geval nog over nadenken. Zijn we daar uniek in? Dat is denk ik toch wel een punt wat u zich moet beseffen. IPO, onze vereniging van provincies, de VNG, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, hebben allemaal ten aanzien van deze verordening aangegeven dat het zinvol is om op die reden een recht in de verordening op te nemen. Dus alle gemeenten ook in onze regio, andere provincies, doen dat en wij willen dat om die reden ook volgen. Daar is goed over nagedacht, om dan ook deze bedragen daarvoor in de verordening op te nemen. Ik ben natuurlijk-

De **VOORZITTER**: Is het goed als ik even mag onderbreken? Er is een interruptie van de heer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELEN**: Voorzitter, excuses dat ik het zo aanhaal. Maar dit klinkt als een heel klassiek voorbeeld van wat mijn moeder altijd zei, als al jouw vriendjes in de sloot springen, doe je het dan ook? Omdat bepaalde gemeenten, provincies en de IPO zegt van, we doen dit. De argumenten die ik nu gehoord heb zijn allemaal eigenlijk bijzonder slecht

nog om deze drempel zo op te werpen. Ik vermoed dus dat er eigenlijk helemaal niet zo diep is nagedacht bij de gevolgen die deze drempel heeft voor de rechtsbescherming van burgers. Daar maak ik me echt ernstige zorgen over.

De **VOORZITTER**: Ik heb geen vraag gehoord. U wilde dit even kwijt? Dan geef ik- Precies. Daar zijn we ook voor. De heer Beltman, heeft u nog een vraag?

De heer **BELTMAN**: Jazeker, ik heb een vraag, voorzitter. Ik begrijp even één ding niet. In het dictum van het Statenvoorstel staat letterlijk, dit is een nieuwe wettelijke bevoegdheid om lichtvaardige onvoldoende onderbouwde aanvragen tegen te gaan, tussen haakjes financiële drempel, voorkomen moet worden dat niet serieuze aanvragen leiden tot veel werk en belasting van personeel en capaciteit. Als ik dit lees en ik hoor de portefeuillehouder in het begin van zijn betoog dat 90 procent al voordat het project is afgerond met de inwoners en de ondernemers eruit zijn over mogelijke nadeelcompensatie of niet of wel, en ook aangeeft, er komt geen stortvloed, hoe moet ik die twee rijmen?

Commissaris **OOSTERS**: Dat is precies wat ik gezegd heb, dat ondanks die goede voorbereiding toch een aantal mensen willens en wetens soms die nadeelcompensatie zullen aanvragen. Dat daar, heb ik u geschetst, heel veel werk mee gemoeid is, je dan ook moet kunnen vertrouwen op een commissie die alle gevallen op gelijke wijze weegt en de kosten die daarmee gemoeid zijn, die bijdragen zijn deels om die kosten te dekken, maar deels ook om een drempel op te werpen dat mensen niet te lichtzinnig tot dat besluit komen. Wat ik u heb willen zeggen, is dat er een heel traject aan voorafgaat. Het wordt hier een beetje gezegd van, de overheid komt met een bulldozer langs en laat u met veel schade achter. Zo werkt het gelukkig niet in Nederland, dus daar zit een heel traject voor.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Beltman. Het is voldoende voor u zo? Dan kunt u uw betoog vervolgen.

Commissaris **OOSTERS**: Mooi. Om meneer Van Breukelen, dat zei mijn moeder ook altijd en ik heb het ook nooit gedaan, achter mijn vriendjes aan de sloot inspringen, maar VNG en IPO zijn natuurlijk onze professionele vrienden, waarbij heel veel mensen goed nadenken over verordeningen die wij moeten vaststellen en ons daarin adviseren. Het is vaak een hele goede zaak om dat ook te volgen. Dus dat doet het college ook. Tot slot, voorzitter, wij ontraden beide amendementen, maar we hebben in het bijzonder nog een kanttekening bij het amendement wat door de heer Adriani, Partij van de Arbeid en een aantal andere fracties is ingediend. Want die hebben, en dat vinden wij zeer honorabel, gezegd van, probeer in ieder geval dan voor particulieren die drempel niet te hoog te maken. Dat is charmant en dat is een mooi voorstel. Alleen de uitwerking van het voorstel is, anders dan meneer Adriani schetst, best een puzzel voor onze organisatie. Wij doen dat soort dingen nooit, anders dan een gemeente. U kunt wel zeggen van, gemeenten kunnen ook niet zomaar inkomensgegevens gebruiken. Maar u weet als voormalig wethouder dat bijvoorbeeld als je voor bijzondere bijstand in aanmerking komt of voor andere regelingen, dat toch van jou een inkomenstoets wordt afgenomen en dat je niet voor elke regeling opnieuw naar de gemeente moet om dat aan te vragen. Dus die bestanden worden bijgehouden, juist om de reden om mensen niet steeds opnieuw te belasten dat ze al hun gegevens moeten overleggen. Dat instrument hebben wij als provincie niet en krijgen we ook niet. Daarnaast zegt u, 130 procent van het huishoudinkomen. Dat moeten we dan via een verklaring van de Belastingdienst binnenkrijgen. Ik vind dat arbitrair. Ik denk dat het heel veel discussie kan opleveren, want als je het in de verordening opneemt en wij zouden toch zeggen tegen een betrokkene van, sorry, vermogenspositie of anderszins, dan hebben wij dus een aantal ambtenaren aan het werk gezet om dat allemaal uit te vlooien, brengt ons tot de conclusie dat u er geen recht op heeft, kan iemand op grond van de verordening weer bezwaar en beroep aantekenen tegen ook die beslissing. Dus we hebben niet alleen een zaak rond de nadeelcompensatie lopen, maar ook een zaak rond dit element lopen. Dus dat zadelt de organisatie met fors uitvoeringswerk op. Ik heb eerder in de commissie gezegd, maar wij ontraden beide moties. Je kan nog beter dan geen recht heffen, dan dat je je nu toch in een vrij arbitraire afweging trekt, waarbij je ook de ambtelijke organisatie behoorlijk gaat belasten. Het is niet onze style om op deze manier naar inkomensgegevens van mensen te kijken. Dus, voorzitter, het college ontraadt beide amendementen.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw toelichting. Ik constateer overigens wel dat Gedeputeerde Staten over de tijd is. Dat is een unicum. Daar wilde ik toch even aandacht voor vragen. We gaan nu verder met de tweede termijn. Het leek mij praktisch om even te kijken welke fracties vanaf hun plek nog een inbreng willen hebben. Is die behoefte er bij de BBB, de heer Beltman?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Beltman.

De heer **BELTMAN**: Voorzitter, ik ben even heel benieuwd naar de reacties van de hoofdindieners van de twee amendementen, wat ze vinden van het advies van college.

De **VOORZITTER**: Daar komen we dan zo aan toe. GroenLinks, de heer El Hamdaoui, u wilt nog iets meedelen?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer El Hamdaoui.

De heer **EL HAMDAOUI**: Geen inbreng, dank je wel.

De **VOORZITTER**: De heer Janssen, VVD.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Voorzitter, dank. Het is echt een ingewikkelde kwestie, vinden wij. Voor ons, maar ook voor iedereen. We willen het nog in de fractie echt even bespreken, want we zijn gaandeweg het debat wel meer naar het amendement van de FvD opgeschoven, omdat we toch niet stellig gehoord hebben dat het nou een heel groot probleem is als er geen vergoeding wordt gevraagd. We zijn er eigenlijk niet voldoende van overtuigd. Het amendement van de PvdA vonden we in eerste instantie ook wel sympathiek, maar daar zit wat ons betreft echt dat vraagstuk in van, maak je dan het onderscheid tussen die groepen? Hoe arbitrair is dat? Is dat uitvoerbaar? Bovendien wordt in dat amendement ook niet iets gezegd over bedrijven. Het bedrijfsleven is zo langzamerhand de pinautomaat van de overheid. Dus daar hebben wij ook wel wat bezwaar tegen. Dus nog geen definitief oordeel. Maar ik voel mezelf schuiven.

De **VOORZITTER**: Dank voor het meenemen in uw gedachtegang. Mevrouw De Widt, D66.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Widt.

Mevrouw **DE WIDT**: Geen woordvoering in de tweede termijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan de heer Westerlaken, CDA. Geen woordvoering. De heer Adriani, aan u is ook een vraag gesteld.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Adriani.

De heer **ADRIANI**: Dank, voorzitter. Een paar punten nog in deze tweede termijn. Eerst het antwoord op de quizvraag, het percentage honoreerde bezwaren bij no cure no pay-bureaus, 27 procent. Dus ongeveer een kwart wordt gehonoreerd. Driekwart dus niet. Dat valt eigenlijk best mee met die falende ambtenaar, meneer Van Breukelen. Ik was erg blij met de interruptie van de heer Westerlaken op de heer Breur, want toen de heer Westerlaken de vraag van de heer Beltman voorgelegd kreeg van, vindt u dat nou rechtvaardig, die 250 euro, zei hij, die krijg je toch weer terug, sterker nog, je verdient daaraan want je krijgt uiteindelijk ook die nadeelcompensatie. Maar in zijn eigen interruptie richting de heer Breur gaf hij aan, dat moet je nog maar afwachten of dat zo is, want bij aanvang weet je niet of je daar recht op hebt.

De **VOORZITTER**: De heer Westerlaken, bij interruptie.

De heer **WESTERLAKEN**: De heer Adriani daagt mij uit. Ik denk dat hij een aantal dingen door elkaar haalt. Maar goed, zo laat op de avond of zo laat op de dag zou je kunnen zeggen, kan dat natuurlijk gebeuren. De vraag aan mij was een hele andere dan een opmerking die ik maakte richting de heer Breur. Ik heb ook nooit gezegd dat iemand er recht op heeft, ook niet in het antwoord naar de heer Beltman. Ik heb alleen aan de heer Breur gevraagd, gelet op zijn inbreng, wat dan het recht is. Ik heb ook de commissaris of de portefeuillehouder, laten we het goed zeggen, horen zeggen van, luister, wij zijn zo zorgvuldig dat dit zo goed geregeld wordt. En als er dan toch nog mensen zijn die zeggen van, ik denk dat ik recht heb op nadeelcompensatie, dan starten we een procedure. Dus het recht op nadeelcompensatie, en dat was mijn verhaal bij de heer Breur, staat niet van tevoren vast. Dat betekent dat je een procedure moet volgen. Daarom zeggen wij, om te voorkomen met de nul-situatie van de heer Van Breukelen dat mensen dan het maar gaan proberen omdat ze denken van, er valt misschien wat te halen, bouw dan inderdaad een drempel in, zoals ook de portefeuillehouder zegt. Dat is een heel ander verhaal dan wat u nu door elkaar haalt.

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, toch even nog een reactie daarop. De stelling van de heer Westelaken om het niet te hoeven verlagen, was wel degelijk in zijn eerste termijn omdat je er meer geld uithaalt dan je daarin moet leggen. Dat was letterlijk zijn antwoord op de heer Beltman.

De **VOORZITTER**: Heren, volgens mij heeft de heer Westelaken net toegelicht dat dat anders is in zijn beleving, dus ik zou het hier eigenlijk bij willen laten.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik wil dit graag corrigeren, want hier wordt een frame neergezet die niet past bij mijn reactie. Ik heb gezegd, als je zeker weet dat je daar recht op hebt, op die nadeelcompensatie, dan zal het bedrag ook zodanig groot zijn dat je die investering wel durft te maken. Dat heb ik gezegd. Dat is iets anders dan wat de heer, maar dat zal uit de notulen en de opnames blijken, dan wat de heer Adriani zegt.

De **VOORZITTER**: Ik denk dat het handig is om dit los te laten en uw betoog te vervolgen.

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, dan in de reactie zegt de commissaris, dat kan gaan om een wegconstructie of zo. Zo is het ook in de commissie aan de orde geweest. Maar er staat nogal wat er gebeuren in de komende jaren in onze provincie. We willen voor 3,7 miljard het landelijk gebied transformeren, we willen voor 2,4 terawatt aan duurzame energie opwekken. We willen de Merwedelijin aanleggen, een Papendorplijn. We willen straatjes erbij bouwen op een aantal plekken. We gaan onvoorstelbaar veel verbouwing doen in deze provincie, dus steeds grotere groepen mensen zullen daar ook last van hebben en misschien ook schade van lijden. Dus het idee dat het maar heel weinig voorkomt, ik ben daar niet zo zeker van. Als de groep mensen die dit raakt, deze verbouwing, groeit, dan zal dus ook het aantal mensen met een meer kwetsbare groep dit raken. Ik heb de commissaris ook heel duidelijk horen zeggen dat, ondanks de intenties van de provincie om dat heel zorgvuldig te doen, een beroep doen op deze verordening, daar hoeft u je niks van zo'n zorgvuldig proces aan te trekken. Dat kun je gewoon doen.

De **VOORZITTER**: Meneer Adriani, ik moet u verzoeken tot een afronding te komen. U bent door uw tijd heen.

De heer **ADRIANI**: En dan als laatste punt. De commissaris heeft iets gezegd over de uitvoering. Ik moet zeggen, ik heb ontzettend veel vertrouwen in de professionaliteit van de mensen in dit huis, dus volgens mij kunnen we het.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Butterman van de Partij voor de Dieren, geen behoefte? Mevrouw Kennedy van de ChristenUnie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Kennedy.

Mevrouw **KENNEDY**: De commissaris zegt eigenlijk dat hij het niet ziet zitten, het amendement dat wij graag zouden willen steunen van de PvdA. Maar wij zien in de verordening geen hardheidsclausule. Klopt dat, dat er geen hardheidsclausule inzit? Tegelijkertijd denken wij, er wordt niet gevraagd van de provincie om toestemming om in de systemen te duiken. Alleen maar voor de aanvrager om via DigiD inloggen bij de Belastingdienst, een inkomstenverklaring te downloaden en mee te sturen. Die kun je dan beoordelen. Dus het lijkt mij dat dat niet veel extra administratieve lasten met zich meebrengt.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw inbreng. Uw vraag wordt zo meteen beantwoord. Heeft de heer Nagtegaal van UtrechtNu! nog behoefte? Nee. Mevrouw Blekxtoon van Volt?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Volt.

Mevrouw **BLEKXTOON**: Ik sluit me aan bij PvdA en ChristenUnie.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer Van den Dikkenberg, SGP. Geen behoefte. Mevrouw Van der Velde, geen behoefte. De heer Breur van de SP.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Ik ben blij met de beweging die de VVD net uit de doeken heeft gedaan.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. De heer Van Breukelen, Forum voor Democratie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELEN**: Dank u wel, voorzitter. Ik wilde eigenlijk nog een laatste punt maken. Het ding met de OZB-bezwaren is, elk bezwaar is een compleet nieuwe casus. Want elke huisbezitter krijgt nou eenmaal de factuur van de OZB. Dus ieder mens kan daar beroep op doen. Dit is in het geval van deze aanvraag tot nadeelcompensatie helemaal niet het geval. Dus nogmaals, het zijn eigenlijk twee heel verschillende cases. De heer Adriani, 27 procent is toch wel behoorlijk wat. Als de ambtenaren 27 procent van de tijd fouten maken, gelukkig is het op OZB, dat is een moeilijk dossier altijd, maar dan maak ik me daar toch echt best wel zorgen over. Ook was mijn punt daarover, vaak het behandelen van de bezwaren is het probleem. De problemen met het behandelen is bij een laag aantal gemeenten echt een probleem. Nogmaals roep ik op in het geval dat de motie aangenomen wordt, dat we gewoon rapportage krijgen over de gevolgen, zodat wij mee kunnen blijven denken over dit onderwerp. Ook beloof ik persoonlijk om dan met mijn eigen bestuursrecht docent aan tafel te gaan zitten om ook eventueel met goede maatregelen te komen. Mijn amendement blijft dus wat mij betreft echt staan als een huis.

De **VOORZITTER**: Dank voor uw inbreng. Dan tot slot, mevrouw Hoek. Heeft u nog behoefte? Dank u wel. Dan de heer Oosters zijn nog een paar vragen gesteld. Wilt u die vanaf uw plek beantwoorden?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan commissaris Oosters.

Commissaris **OOSTERS**: Dank u wel, voorzitter. Mevrouw Kennedy vraagt, er zit geen hardheidsclausule in. Dat was een andere mogelijkheid geweest, een hardheidsclausule. Maar dat is ons door juristen ook wel ernstig afgeraden vanwege datzelfde arbitraire karakter natuurlijk. Dus dan moet je gevallen gaan wegen in de collegevergadering van, is in dit geval de situatie van om betrokkene vanuit financiële overweging voldoende reden om de hardheidsclausule toe te passen? Dus dat is de reden waarom we daarvoor niet gekozen hebben. U zegt van, het is niet zoveel werk, het downloaden. Dat zal zo zijn. Alleen daarvan weer toch de beoordeling en de weging hier in huis, daar hebben wij geen ervaring mee en mochten wij toch op grond van zo'n IB-verklaring tot de conclusie komen dat wat ons betreft het niet aan die 130 procent voldoet,

dan kan iemand zeggen, maar dan ga ik daar weer een bezwaar tegen indienen. Dus je houdt een juridische molen aan de gang die gewoon heel veel tijd en energie kost. Tot slot, voorzitter, veel waardering voor de inbreng van de heer Van Breukelen. Mijn hart als jurist gaat gelijk open, dus we gaan er gewoon samen ook nog eens over doorpraten. Maar ik zou zijn voorstel eigenlijk willen omdraaien dat wij nu de verordening vaststellen, dat zou ik u willen vragen als Provinciale Staten, en dan zeg ik u graag toe dat ik met een periodieke evaluatie kom over hoeveel situaties we nu hebben die daadwerkelijk voorkomen waar we vanavond toch een behoorlijke tijd over hebben gesproken. Dus eigenlijk omgekeerd wat de heer Van Breukelen zegt. Dat was het, voorzitter.

De heer **JANSSEN**: Voorzitter, een korte interruptie.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ik hoor iemand. De heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Een korte vraag. Periodiek, dat kan eens in de vijf jaar zijn of vijf keer per jaar. Het zal ergens daartussenin zitten, maar waar precies ertussenin?

Commissaris **OOSTERS**: Ik hoor de heer Van Breukelen een halfjaar zeggen. Ik vind het op zich prima, want dat is nou weer niet zoveel werk waarschijnlijk dat wij het aantal gevallen rapporteren en dan kijken of er onbillijke situaties in zitten. Maar het kan ook een jaar zijn, dus dat hangt een beetje af van de aantallen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan zijn wij hiermee aan het einde gekomen van de beraadslagingen over dit onderwerp. Het voorstel van de heer Oosters kan denk ik mee worden genomen met de amendementen en straks in de stemming tot uiting komen. Dan draag ik de voorzittershamer weer over aan de echte voorzitter en ga ik weer naar mijn plek.

Het statenvoorstel wordt goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2023BEM.

12.

Interpellatiedebat Proces rondom de enquête m.b.t. plaatsing van windturbines in de Provincie Utrecht, aangevraagd door BBB

Voorzitter: de heer Oosters.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw De Boer voor de tweede keer vandaag het verrichten van het voorzitterschap van onze vergadering. Veel dank. Dames en heren, wij zijn toe aan het laatste inhoudelijke punt van onze agenda en dat is een interpellatiedebat dat door de BBB is aangevraagd. Ons reglement van orde schrijft voor dat een interpellatiedebat naar zijn aard een klein debat is, dus dat is één termijn, dat te doen gebruikelijk de aanvrager van interpellatie begint met het stellen van vragen, dat dan direct, ik kijk even naar de griffier, de andere fracties daarop aansluiten indien ze eventueel ook een inbreng bij dit agendapunt willen leveren, dat daarna het college zal antwoorden op de gestelde vragen. Dan is er nog gelegenheid voor een slotwoord inderdaad van de BBB. Dus het is duidelijk. Mocht u hier moties bij willen indienen of iets, dan moet u dat gelijk in de eerste termijn naar voren brengen. Mevrouw Van den Broek, u heeft daar een vraag over.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Ja. Ter verduidelijking, want die vragen heb ik natuurlijk allemaal al ingediend. Dus moet ik die specifiek nu weer noemen? Want dat is een behoorlijke tijd. Dat had ik nog niet allemaal zo begrepen. Dan moet ik even mijn bijdrage aanpassen, als dat zo is.

De **VOORZITTER**: Het is wel logisch dat u ze gewoon in de openbare vergadering stelt. Want als mensen zitten te kijken, dan weten ze niet wat u gevraagd hebt. Dus ik nodig u uit om achter het spreekgestoelte plaats te nemen en uw interpellatie te plegen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van den Broek.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Dank u wel, voorzitter. Laat ik dan inderdaad vooral met de vragen beginnen en dan kijk ik wat dat ik daarna nog van mijn bijdrage over heb. Naar aanleiding van de enquête, waarom hebben de Staten de vragen niet gekregen voordat de enquête live ging, terwijl daar meerdere keren door ons om is gevraagd? Vond de gedeputeerde het een verantwoorde beslissing om na alle commotie in de commissie M&M toch de volgende dag live te gaan? Heeft de gedeputeerde dit proces en de inhoud afgestemd met de coalitiepartners? En zo ja, kunt u in korte bewoording hun reactie en of aanvullend advies formuleren? Wanneer is de selectie van de onderzoeksbureaus gestart en wat is de exacte datum dat de opdracht verstrekt is? Kan de gedeputeerde de exacte formulering van de opdracht verstrekken? Is er in de opdrachtverstrekking doelbewust gekozen voor deze vorm van sturende vraagstelling? Heeft de gedeputeerde de start van het onderzoeksproces alsmede de inhoud van de opdrachtverstrekking met de coalitiepartners gedeeld? Voldoet in de beleving van de gedeputeerde dit proces en de timing daarvan aan de zaken zoals geformuleerd en afgesproken zijn in het coalitieakkoord? Denkt de gedeputeerde dat dit zoekproces de onderlinge relatie en het vertrouwen tussen provincie en gemeenten beïnvloed heeft? Kan de gedeputeerde zijn antwoord hierop toelichten? Overweegt de gedeputeerde naar aanleiding van alle negatieve berichtgeving in de media en vanuit de samenleving, onder andere via de petitie zoals vanmorgen is overhandigd, om het zoekproces vanaf hier anders in te richten of zelfs te stoppen? Nu kan ik niet zien hoeveel tijd ik nog heb, maar ik wil eigenlijk nog graag een brief voorlezen en dit keer niet van mezelf, maar van Raoul uit Leerdam. Die luidt als volgt: Afgelopen week verscheen in Het Kontakt een advertentie van de provincie Utrecht, waarin ze ons allen oproepen onze mening te geven middels een enquête over de plaatsing van windmolens in de provincie. Als obsessief enquête-enthousiasteling kon ik die natuurlijk niet links laten liggen. Maar hoe verder ik in de enquête kwam, des te meer de vraagstellingen mij frustreerde. Zo wordt van ons als leken gevraagd of het beter is als er 3000 of 5000 huizen binnen 1000 meter van de molen staan. Wat moet ik me daar nou helemaal bij voorstellen? Dit gaat nog een heel klein stuk door en dan zegt hij nog op een gegeven moment, en dan moet ik het even zoeken, we hebben net de Provinciale Statenverkiezingen gehad. We hebben toch niet voor niets 49 zeer kundige volksvertegenwoordigers in het provinciehuis? Mij bekreep het gevoel dat ik door deze enquête in te vullen wordt meegezogen in een smerig politiek spelletje. Dit soort zaken zijn het die ervoor zorgen dat men de politiek steeds meer wantrouwt, terwijl dat helemaal niet nodig is. Ik roep onze gedeputeerde dan ook op om een stokje te steken voor dit soort halfbakken participatie-ideeën en onze Statenleden om heel nauwkeurig in de gaten te houden waar de resultaten van het onderzoek voor gaan worden gebruikt. Ik zie uit naar de volgende enquête. Hopelijk kan ik die wel zonder al te veel rekenwerk invullen. Dit zegt het denk ik. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Als u klaar bent met uw inbreng, mag u naar uw plek teruggaan. Tenzij mevrouw Matser een interruptie heeft. Maar zij heeft ook straks een eigen termijn nog, dat weet ze. Gaat uw gang.

Mevrouw **MATSER**: Dank u wel, voorzitter. Ik ben benieuwd, mevrouw Van der Velde heeft het over- Sorry, Van den Broek heeft het over, ik zie het hier voor me staan, dat de enquête mogelijk sturend zou zijn over een persoon uit de provincie die bezwaar heeft aangetekend bij mevrouw Van den Broek over dat de enquête te technisch is. Tegelijkertijd hebben we volgens mij juist in de commissie het uitgebreid gehad over hoe belangrijk het is dat we doen aan burgerparticipatie. Ik ben benieuwd hoe u die twee met elkaar rijmt. Is mevrouw Van den Broek voor dat we wel een enquête uitzetten en op die manier proberen onze burgers meer inspraak te geven of wilt u juist niet dat we dat doen, omdat we ervoor willen zorgen dat we hier als volksvertegenwoordigers dat soort besluiten maken?

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Ik ben zeker voor enquêtes, maar dan wel enquêtes die voor de mensen te begrijpen zijn en die minder sturend zijn richting een doel. Je wil het gevoel hebben dat je vrij je mening kan geven.

Als u mij toestaat. Ik ben dan toch benieuwd welke vraag u sturend vindt. Want aan het begin van de enquête wordt er gevraagd, wat vindt u van de klimaatproblematiek? Er wordt bovendien gevraagd, hoe waardeert u natuur ten opzichte van waar we windmolens moeten plaatsen? Hoe

waardeert u of we veel windmolens op één plek moeten plaatsen of juist moeten verspreiden over de provincie? Hoe waardeert u de kosten? Hoe waardeert u de afstand tot recreatiegebieden? Dus er wordt juist mogelijkheid geboden aan inwoners van onze provincie om die afweging met ons te maken. En juist omdat het zo lastig is, is het volgens mij fijn dat in de enquête naar voren kwam hoe lastig het is om die-

De **VOORZITTER**: Wat is uw vraag? Want dit is uw inbreng volgens mij, wat u zo gaat doen. Of niet?

Volgens mij is de vraag, wat vindt u dan de sturende vragen?

De **VOORZITTER**: Tot slot, kort graag.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Het feit dat mensen, niet alleen deze meneer die deze brief heeft geschreven, maar zoveel mensen gemopperd hebben, en dan zeg ik het nog netjes, ook via de media dat het sturend is geweest, het gaat ook om hoe de mensen dat aanvoelen, zegt gewoon genoeg dat mensen zich niet gehoord voelen. Daar wil ik het dan nu even bij laten. Uiteindelijk voel ik mezelf ook niet gehoord als Statenlid. We hebben duidelijk in de M&M hierover debat gehad en onze zorgen uitgesproken hierover. En het is toch doorgezet en dat vind ik jammer.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ook u hebt allemaal nog een termijn. Mevrouw Welschen, gaat uw gang.

Mevrouw **WELSCHEN-VAN DER HOEK**: Ook ik wil toch even door op het sturen. Ik heb hem met een stofkam uitgepluisd, de enquête, toen we die konden raadplegen. Er zitten best wel veel vragen in waar staat zelfs, vond u dat de raadpleging je keuze een bepaalde kant opstuurde? Vertrouw je erop dat dit een eerlijk onderzoek is? Een rapportcijfer voor het onderzoek kun je geven. Zelfs een open kader voor opmerkingen, dat komt heel vaak voor. Hoe zet u dat af tegen de sturendheid van de enquête en in hoeverre je daar zelf dus ook sturing aan kunt geven of niet?

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Het gaat mij eigenlijk vooral om het feit dat hij als sturend wordt ervaren. Ik heb heel veel mensen daarover gesproken en het is niet voor niks allemaal in de krant gekomen. Hij wordt zo ervaren. Daar komt, hoe moet ik dat zeggen, daar komt wantrouwen door. Er is bijna geen kans om nee te zeggen, hangt er een beetje vanaf welke weg je kiest. Ik heb mensen horen zeggen, die zijn weer teruggegaan in de enquête om weer opnieuw te beginnen, om te kijken of ze ergens anders konden uitkomen. Het is niet een hele duidelijke enquête geweest. Maar het gaat mij nog niet eens zozeer om de inhoud, want ik heb hier toch hele andere vragen gesteld en ik wil eigenlijk gewoon van de gedeputeerde de antwoorden op die vraag horen. Die vind ik vooral belangrijk.

De **VOORZITTER**: Goed. Die krijgt u straks. Mevrouw Welschen nog tot slot? Niet meer. Mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, dank u wel. Ik was even benieuwd naar hoe mevrouw Van den Broek zelf de enquête waardeert. Want ik hoor u zeggen dat het door anderen wordt ervaren als sturend. Ik was even benieuwd naar of u dat ook vindt en hoe u dan een sturende vraag definieert.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Ik ben er uiteindelijk mee gestopt omdat ik me inderdaad niet prettig voelde bij de vraagstelling. Ik kan ze niet allemaal herhalen. Het had ook met- Kies je voor een bepaald aantal huizen op een afstand van zoveel meter en dan werd hij weer anders vermeld en dan kon je net weer niet dat andere kiezen waar je eigenlijk liever voor koos. Ik vond het heel vervelend, dus ik ben er uiteindelijk mee gestopt en met mij meer mensen. Maar ik wil het niet over de inhoud hebben, ik wil het over die andere vragen hebben eigenlijk.

Uw vragen gaan natuurlijk wel over hoe de enquête als sturend wordt ervaren. Zoals ik uw vragen duid, zou ik zeggen, die kunnen ook als sturend worden ervaren, want u suggereert een bepaalde onbetrouwbaarheid en dat er bepaalde lijnen van communicatie zijn geweest, die er bij mijn weten niet zijn geweest. Dus ik was heel erg benieuwd naar hoe u een sturende vraag duidt.

De **VOORZITTER**: Wilt u daar nog op reageren of antwoorden? Anders wil ik mevrouw Flink het woord-

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Eigenlijk niet, want volgens spreekt het voor zich. Je wordt een richting ingeduwd en dat is een sturende vraag. Die zijn er meer van geweest in enquête.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Flink.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Flink.

Mevrouw **FLINK**: Dank u wel, voorzitter. Ik wil een beetje ruis uit de lucht halen. Want ik vroeg me af, we kunnen natuurlijk niet in deze enquête zeggen, wel of geen windmolens. Het gaat echt om, stel, er komt een windmolen, hoe zou dat er dan uit moeten zien? Is de mevrouw Van den Broek zich bewust dat dit niet een referendum is, voor of tegen windmolens, maar dat het hier erom gaat, hoe kleuren wij uit als er windmolens in onze provincie komen en dat daar misschien het gevoel van sturendheid in zit?

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Maar als je het dan hebt over ruis op de lijn, die ruis is er zeker vanuit de inwoners dan hiernaartoe. Want die hebben het echt heel anders ervaren. Daar is dus een heleboel onrust van gekomen. Dan kunnen wij hier zeggen van, we hebben het niet zo bedoeld, maar het is wel anders ontvangen. Maar dan nogmaals, ik wil terug naar de vragen die ik gesteld heb. Die gaan ook over het proces, dat gaat ook over de onrust die duidelijk in de commissie M&M is geweest. Van alle kanten zijn vragen afgevuurd op de gedeputeerde, is dit niet een enquête om een vinkje te kunnen zetten als, we hebben aan participatie gedaan? Ik wil daar gewoon antwoord op hebben, op die vragen die hier zijn gesteld. Daar ga ik nu niet antwoord op geven. Ik wil eerst de gedeputeerde horen en dan kan ik daar meer over zeggen.

De **VOORZITTER**: Goed. Mevrouw Veen, dat is de tweede keer al. Eén korte vraag, want dan gaan we echt door. U kunt allemaal nog aan het woord komen. Gaat uw gang.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, dank u wel. Ik wilde eigenlijk gewoon even inhaken op dat mevrouw Van den Broek de hele tijd zegt, andere mensen. We zijn hier volksvertegenwoordigers, dus we spreken als volksvertegenwoordiger en daarmee vertegenwoordigen als het goed is sowieso een deel van onze achterban. Dus ik heb een beetje moeite met dat mevrouw Van den Broek doet alsof het niet haar argument is, maar het argument van anderen. Dus ik ben een beetje zoekende naar wat nou precies uw punt is als u niet voor uzelf spreekt.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van den Broek, tot slot misschien daar nog op, als u wil.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Volgens mij heb ik heel duidelijk aangegeven dat ik ook namens mezelf spreek.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel, mevrouw Van den Broek. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Matser, die bij deze gelegenheid ook haar maidenspeech gaat geven. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Matser.

Mevrouw **MATSER**: Van de rivier. Vanochtend is mijn oma overleden, dus ik wil graag met haar beginnen. Mijn oma is namelijk een grote inspiratie voor mij. Dat kan gaan over hele kleine dingen, zoals dat zij boos naar de supermarkt gaat bellen als ze stoppen met de Fair Trade biologische koffie verkopen, maar ook over grotere dingen, zoals dat ze de Tweede Kamer aan gaat schrijven als ze vindt dat we anders om moeten gaan met asielzoekers. Ze komt iemand tegen op de markt, een dakloze gemigreerde vrouw, en die biedt ze steun en er ontstaat daar een bijzondere vriendschap. Maar ook heeft ze vijftig jaar geleden zich ingezet om een stuk bebouwing van grond naast haar huis tegen te houden

en ervoor te zorgen dat daar een natuurgebied kwam. En al decennialang zijn er kinderen die daar nu natuurlessen volgen. Kortom, mijn partijkeuze is misschien niet zo gek. Sterker nog, ik denk dat een groot gedeelte van mijn jeugd de vooroordelen die er soms over GroenLinkers zijn wel bevestigen. Ik ben autoloos opgegroeid. We aten thuis vaak biologisch en ik groeide op in een woongroep. Mijn vader voerde actie tegen plastic weekmakers en mijn moeder probeert me nog steeds uit te leggen wat nou het verschil is tussen een raaf, een kraai en een kauwtje. Op de middelbare school verzuchtte ik zelfs op een gegeven moment, wanneer houdt iedereen nou op met de hele tijd praten over klimaatverandering? Maar we hebben het er nog steeds over. Met mijn moeder had ik laatst een gesprek over wie van ons tweeën nou activistischer is en met mijn vader had ik het over de verschillen tussen de tijd waarin klimaatverandering door niemand werd gezien, of de tijd waarin het niet genoeg wordt gezien als een crisis. Kortom, ik ben van huis uit een activist. Toch sta ik hier. Wat doet een activist nou in de politiek? Ik wil graag de verbinding maken tussen dat activisme en dat politieke en dat activistische ook hierheen halen. Daarom wil ik vandaag iets zeggen over een hele belangrijke actiegroep van dit moment, Extinction Rebellion. Zij hebben drie eisen. De eerste is, vertel de waarheid. De tweede is, doe wat nodig is. En de derde, laat burgers beslissen. Ik begin met de waarheid. Dit is misschien een beetje een deprimerend stukje. De wereld is namelijk al 1,5 graad opgewarmd. 1,5 graad opwarming is onvermijdelijk. We weten wat de gevolgen daarvan zijn. 90 procent van het koraal bijvoorbeeld zal verdwijnen. Dat betekent dat we het grootste ecosysteem op deze wereld kapot aan het maken zijn. We weten ook dat wetenschappers zeggen dat tipping points, kantelpunten, niet meer uit te sluiten zijn. Een voorbeeld daarvan is het zeeijs op de Noordpool dat in de zomers er waarschijnlijk niet meer zal zijn. Als er geen ijs is op de Noordpool, is er geen wit ijs dat de zon terugkaatst, waardoor de warmte van de zon wordt opgenomen door de zee, de zeeën meer warmte vasthouden, de aarde verder opwarmt en we nog minder zomers hebben met ijs. Met als gevolg meer zeespiegelstijging. In Nederland betekent dat dat we meer bosbranden zullen hebben, dat er een kleinere kans is elk jaar op een Elfstedentocht, dat de huizen in West-Nederland onveilig zijn dan in Oost-Nederland en uiteindelijk dat we mogelijk delen van ons land zullen moeten teruggeven aan de zee. Ook zullen we hier de effecten gaan merken van wereldwijde voedseltekorten, van conflicten en van migratie. Dat laatste is trouwens van alle tijden. En dat is geen reden om van de Europese zee een massagraf te maken. Alle uitstoot die we nu doen, zorgt ervoor dat er zware lasten anders ter wereld nu al moeten worden gedragen. Gelukkig is er ook eis twee, die is wat positiever. Eis twee is, we moeten doen wat nodig is. Het eerste is dan ons ook niet laten verslaan door misschien wel de deprimerende dingen die ik zojuist heb benoemd. Want met elke windmolen, met elk zonnepaneel, met aardwarmte en met elke windmolen kunnen we ervoor zorgen dat we ietsje minder CO₂ gaan uitstoten, iets minder vervuiling de lucht in. Dat betekent in de toekomst misschien een droogte minder, een overstroming minder, een mislukte oogst minder. We kunnen kiezen voor natuurlijke landbouw met planten in plaats van uitbuiting van dieren. We kunnen kiezen voor wat nodig is en we kunnen kiezen om de verbinding met de natuur weer te ontdekken. Laten we deze herfst daarom ook vertragen, laten we het genot ervaren van om ons heen kijken en paddenstoelen te zien, kastanjes te verzamelen. Volgens mij is politiek als we bezig zijn met doen wat er nodig is ook de leukste plek om te zijn. We zijn namelijk bezig met een nieuwe wereld vormgeven. Een circulaire economie betekent dat er ruimte is om ons te verbazen over bedrijfsleven, over innovaties, ons te laten verrassen en te verwonderen over elkaar en over ideeën uit onze provincie. Volgens mij kunnen we samen trots zijn op een veranderend Utrecht. Het derde punt is, de burgers laten beslissen. Dat vraagt van ons om nieuwsgierig te zijn naar elkaar, om nieuwsgierig te zijn naar de ander. Dat noemen meerdere mensen in hun maidenspeeches, maar ook ik wil toch benadrukken dat het heel belangrijk is. En ook dat we nieuwsgierig blijven naar nieuwe Utrechters. Ik denk er graag over mee hoe we dat de komende jaren met elkaar gaan vormgeven, zonder dat we dat gebruiken als een manier om de verandering te vertragen. Recent heeft Extinction Rebellion ook eis nul toegevoegd. Ze hadden er drie, maar eentje ervoor. Die vraagt om rechtvaardigheid en om de verbondenheid van de verschillende systemen met elkaar te zien. Kapitalisme, kolonialisme en de klimaatcrisis zijn dezelfde crises. Zondag is er een klimaatmars georganiseerd door Milieudefensie en andere organisaties. Ik hoop dan ook dat u daar allemaal naartoe komt. Verbondenheid betekent namelijk dat ik eindig met zo'n soort oproep, maar ook met de oproep aan deze zaal en aan mensen daarbuiten om in gesprek te gaan. Raakt iets je van wat ik zei? Laat het weten aan mij, laat het weten aan iemand anders. Laat ons verenigen, laat ons uitzoeken wat de

verschillen zijn en of die verschillen misschien toch niet zo groot zijn. Solomon Burke zingt, niemand is vrij tot we allemaal vrij zijn. Daarom zeg ik, tot aan de zee. Dank u wel.

[applaus]

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Matser.

Mevrouw **MASTER**: En dan de enquête. Het is een zeer zwaar middel dat de BBB-

De heer **PEER**: Mag ik een vraag stellen, voorzitter? En excuus dat ik u
interrumpeer, mevrouw Matser.

De **VOORZITTER**: Niet op de maidenspeech. Dat is geen gebruik.
Het zit mij wel dwars.

Maar dan zou ik dat even buiten de vergadering doen. Mevrouw Matser vervolgt
haar betoog over de interpellatie.

Mevrouw **MATSER**: Het is een zeer zwaar middel dat de BBB inzet om een
interpellatiedebat te starten over iets dat al uitgebreid is besproken in het commissiedebat.
Bovendien als we zojuist doorvragen op de sturende vraagstelling komt daar wat mij betreft
niet een concreet genoeg antwoord uit over wat nou precies die sturende vraagstelling is.
In de enquête was juist ruimte om aan te geven, wat vindt u van klimaatverandering, hoe
waardeert u dat, hoe waardeert u überhaupt dat er windmolens moeten komen? En als ze
er dan moeten komen, hoe moeten ze er dan komen? Over het proces en de timing zijn
vooraf afspraken gemaakt en die zijn conform de afspraken in het coalitieakkoord en
daarvan is een duidelijk pad aangegeven. Ook wordt er gevraagd naar de relatie en het
vertrouwen tussen de provincie en de gemeenten. Ik ben ook benieuwd van BBB hoe zij de
relatie in het vertrouwen waarderen tussen provincie en het Rijk in het kader van het
behalen van de RES-doelen. Voor de rest zijn de vragen die worden gesteld vooral
technisch en wil ik de beantwoording toch ook vooral overlaten aan de Gedeputeerde
Staten. Behalve dat ik nog één laatste punt wil maken over dat mevrouw Van den Broek
het ook heeft over de onrust die er ontstaat in de samenleving. Ik denk dat door zo'n
interpellatiedebat aan te vragen, dat het ook belangrijk is te reflecteren op onze eigen rol in
het creëren van onrust. Want ik denk niet dat elke keer als er in de media een negatief
kwalificerend bericht komt over iets wat we doen met de provincie vraagt om een
interpellatiedebat. Dat was hem. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Matser. Dan kom ik bij de VVD. Wie wenst
het woord namens de VVD. Niemand? Wel, mevrouw De Man.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Man.

Mevrouw **DE MAN**: Dank u wel, voorzitter. Excuses dat het iets langer duurde om
hier te komen. Ik dacht, moet ik nou echt naar voren? Het is lang geleden dat ik hier weer
heb gestaan, merk ik. Even wennen. Mevrouw Van den Broek, hartelijk bedankt voor uw
interpellatievoorstel. Vooral vraag 10, ook al waren uw vragen niet genummerd, was voor
de VVD wel aanleiding om hier toch ook een opmerking over te maken. Dat ging inderdaad
over onderling vertrouwen en de relatie die wij hebben met onze gemeenten en onze
inwoners. Dat kwam niet uit de media, zoals mevrouw Matser net hier zei, maar dat kwam
uit onze eigen achterban. Ook wij zijn benaderd met, moet dat nu op dit moment? Hoe zit
dat precies en waar moet ik nou precies op reageren? Het had meer met het moment te
maken en misschien ook wel met de inhoud van de enquête. Dat wij hier de hele tijd in deze
Staten samen met elkaar debatteren over dit onderwerp, over windturbines en over zon,
dat is eigenlijk heel gebruikelijk. Wij doen dat. Maar de gemiddelde inwoner in een
gemiddelde bebouwde omgeving in een gemiddeld dorp of stad in onze mooie provincie
doet dat niet. Ik denk dat dat verschil in belevingswereld ook wel debet is aan de reacties
die wij kregen van onze achterban. Maar gedane zaken nemen geen keer en wij spreken
nogmaals de hoop uit dat uiteindelijk de inhoud en de uitkomst van deze enquête uiteindelijk
helemaal niet nodig is. Want de gemeentes zijn aan zet om nu de komende zes maanden
uitsluitel te geven over op wat voor manier zij die grootschalige opwek willen organiseren.
Hopelijk komen wij dan nooit toe aan de uitkomst van deze enquête. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw De Man. D66, mevrouw Veen, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, dank u wel. Ook voor mij weer even geleden dat ik hier mocht staan. We hebben vandaag veel gesproken over windenergie. Ik denk dat het goed is om in het kader van dit interpellatiedebat te beginnen met de credits geven aan mevrouw Van den Broek of eigenlijk mijn steun uiten. Wij hebben als fractie ook om de enquête gevraagd meermaals en die niet gekregen van tevoren. Dus daarin voel ik enorm met u mee. Wij hadden die vragen ook graag gezien. U stelt ook de vraag van, hebben de coalitiepartners dat gezien? Wij hebben dezelfde vraag gesteld aan M&M eerder volgens mij en die enquête wis ons niet toegekomen en we hebben ook daar niets op gezien. Ik ben het best met u eens dat de vraagstelling in de enquête soms wat te wensen overlaat. Het is complex en soms vaag, waar gaat de vraag heen? Maar het idee achter de enquête daar staan we wel heel erg achter, want we zijn als provincie aangesteld om moeilijke beslissingen te maken over windenergie en we hebben keuzes gemaakt al in de richting wat we gaan doen. Maar hoe, daar moeten we nu mee aan de slag. Dan vind ik het alleen maar het prijzen waard dat je als provincie zegt, we willen mensen daarbij betrekken. En dat de enquête zelf daar misschien niet het ideale middel voor is geweest, daar wil ik best met u in meegaan. Maar wat ik niet waardeer aan de manier waarop de vragen zijn opgesteld voor dit interpellatiedebat, is dat er inderdaad een suggestie onderligt- Laat ik het zo zeggen, dat ik er een suggestie in zou kunnen lezen dat het veel meer gaat over het onderling vertrouwen en het vertrouwen dat wij als provincie hebben in gemeenten en gemeenten in ons als provincie. Daarvan zeg ik, volgens mij is deze manier van met elkaar communiceren en met elkaar samen dit aangaan juist een manier om dat vertrouwen te vergroten, eerlijk te zijn over de keuzes die je maakt, eerlijk te zijn over hoe je van plan bent en hoe je mensen daarin meeneemt. En volgens mij elkaar publiekelijk in wantrouwen stellen, draagt daar niet aan bij. Daar wilde ik het even bij laten, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Veen. Het CDA, mevrouw Welschen, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen-Van der Hoek.

Mevrouw **WELSCHEN-VAN DER HOEK**: Ook ik wil namens het CDA BBB bedanken vanwege het feit u deze vraag heeft gesteld, omdat het ook weer een moment is om daarbij stil te staan van de beleving en hoe is het nou echt gegaan? Dat kan soms verschillen. Ik zei net al toen u uw vragen nog voordroeg aan de Staten, ben ik ook naar voren gelopen, want ik sla aan als deze oproepen uit de samenleving komen dat het sturend is of misschien, u zei zelfs, een vuil spelletje. Daar schrik ik van. Ik wil echt de onderste steen boven hebben dan ook als ik die enquête zie. Ik heb hem helemaal bekeken en ik vind het jammer dat u en ook de mensen die u hebben benaderd de enquête niet hebben afgemaakt, want juist aan het einde stonden de vragen die ik al eerder noemde, of de invuller vindt dat de raadpleging de keuzes van de invuller een bepaalde kant opstuurden. Vertrouw je erop dat dit een eerlijk onderzoek is? Je mag een rapportcijfer geven voor het onderzoek en de enquête. Er is zelfs nog een open kader voor opmerkingen. Is het ideaal allemaal? Nee. Maar dit zijn wel momenten dat je het wel ook kunt invullen en dat het kan worden meegenomen. Ik vind het jammer dat die vragen misschien pas aan het einde zijn gesteld, maar die ruimte is er wel geweest. Als we soms even de rust nemen en even een stapje naar achter en kijken van, wat is er nou, en je maakt hem af en je bekijkt het goed, dat die ruimte er wel is. Dan vind ik het heel jammer dat dat bij mensen niet zo wordt beleefd. Dat is ook een signaal voor ons om te kijken van, kunnen we het nog beter doen, kunnen we het nog helderder maken? Verder zijn de meeste vragen natuurlijk direct aan de gedeputeerde gesteld. Maar ik vind het toch ook wel belangrijk om te benadrukken dat we hier in een dualistisch systeem werken en dat de uitvoering bij het bestuur ligt, dus wij niet gaan over de letters en de volgorde van een enquête, denk ik, hier bij aanvang in de Staten. Maar wij kunnen daar achteraf wel op controleren. Ik zie ons ook echt in de Staten als de volksvertegenwoordiger en de controleur, die taken en de bestuurdersuitvoering. Ik vind het jammer ook, en dat doet het vertrouwen ook geen goed, dat er wordt geïnserieerd

misschien dat het wat anders is gelopen. Ik heb die ervaring niet, wij als fractie, en volgens mij hoorde ik dat nu net ook bij de voorgaande fracties. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Flink, Partij van de Arbeid.

De heer **JANSSEN**: Voorzitter?

De **VOORZITTER**: Ja, meneer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Ik wil graag een punt van orde maken. Er is net in een maidenspeech iets gezegd wat een aantal mensen mijn fractie zeer geraakt heeft. Ik ben er ook zelf heel emotioneel over. Ik zou daar graag een verklaring over willen afleggen. Dat gaat over de slotzin, tot de zee. Wij vinden die slotzin niet passen in dit huis en eerlijk gezegd ook gewoon stuitend naar datgene wat er gebeurt in Israël en Palestina en wat er in het verleden ook gebeurd is met de Joodse mensen in Nederland. Dus wij nemen met kracht afstand van datgene wat door mevrouw Matser is gezegd. Einde verklaring.

[applaus]

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ik heb het zelf, maar dat komt misschien- Niet gehoord. Maar ik heb u toegestaan dit punt van orde te maken. Gaan wij nu door naar, waar was ik gebleven, bij de fractie van PvdA. Mevrouw Flink, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Flink.

Mevrouw **FLINK**: Dank, voorzitter. En dank aan mevrouw Van den Broek voor het starten van dit interpellatiedebat. Het is de eerste keer voor mij, een interpellatiedebat, en volgens mij voor veel mensen hier in deze zaal. Het is ook goed om een keer op deze manier het te hebben over een onderwerp dat ons allemaal aan het hart gaat. Ik sluit me grotendeels aan bij wat eerder is gezegd door GroenLinks, door D66, door het CDA, dat we juist die kaderstellende rol al hebben gehad in eerdere commissievergaderingen en daar hebben we ook ingebracht wat we belangrijk vonden. Namens de PvdA hebben we ingebracht dat we het heel belangrijk vonden dat als wij, mocht het ooit tot een projectbesluit komen, mocht het gaan omdat wij als provincie die regierol naar ons toe trekken, dat we dan transparantie en communicatie naar de inwoners van de provincie heel belangrijk vinden. Wij zien deze enquête juist als een middel voor inwoners om dan ook mee te praten van, dit gebeurt er, dit gaat gebeuren, maar wat vinden we dan belangrijk? Wegen we natuurbehoud dan zwaarder dan een windmolen of juist andersom? Wat ons betreft geeft die enquête juist heel veel ruimte daarin. We hebben hem zelf ook even nagelopen. Wat ons opviel, was dat er juist heel veel vrijheid zat, heel veel nuance zat in, in hoeverre ben ik het hiermee eens of vind ik juist dat het totaal de andere kant op gaat? Je kan opmerkingen plaatsen, eigen nuances aanbrengen. En inderdaad, aan het eind kun je ook nog de hele enquête aan sich beoordelen. Dus ik zou graag willen dat wij ons ook al Statenleden bezighouden met waar we hiertoe zijn en dat is die kaders stellen en controleren. Maar voor de verdere beantwoording van de vragen die door de BBB gesteld zijn, laat ik het toch echt aan de gedeputeerde want die is de uitvoerder hierin. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Partij voor de Dieren, meneer Travaille. Geen behoefte. ChristenUnie, geen behoefte. UtrechtNu!, meneer Berlijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: Dank u wel, voorzitter. Er is geen partij in de Staten die participatie niet hoog in het vaandel heeft staan. De komst van windturbines in de provincie roept echter veel verzet op. Des te belangrijker is het dat participatietrajecten zorgvuldig doorlopen worden. Niet voor niets hebben we voor de zomer een motie rondom participatie en draagvlak ingediend, die ook is aangenomen. De geschiedenis leert ons namelijk dat veel participatietrajecten niet heel lekker vallen bij onze inwoners. Op 4 oktober was er een infosessie in het kader van wind, waar we onder andere geïnformeerd werden over het

participatietraject en de bewuste enquête. Daar stelde ik de vraag of we de enquête konden inzien voordat die verstuurd werd en dat werd toegezegd. 11 oktober was de commissievergadering, maar de enquête hadden we nog niet gezien. Toch werd het agendapunt rondom de windenergie erdoorheen gejaagd, althans, zo voelde dat. Achteraf is dat ook niet zo gek, omdat op 12 oktober de enquête uitgezet moest worden. Dat vond ik natuurlijk een beetje vreemd en zeker niet zorgvuldig, en dat om een tweetal redenen. Eén, er waren vanuit de Staten zorgen uitgesproken over de enquête. En twee, in het door de provincie zelf opgestelde participatieplan aan de hand van onze motie lezen we dat het participatieplan nog verdere verdieping op participatie geeft, gezien het belang van goede informatievoorziening, zorgvuldigheid bij besluitvorming en betrokkenheid van inwoners, raadsleden en andere partijen. Als er dan zorgen zijn bij de Statenleden, dan lijkt het me niet zorgvuldig om de enquête de dag na de commissie uit te zetten, zonder dat de Statenleden de tijd hebben gekregen om de enquête door te nemen of daar input op te leveren. Statenleden lijken mij toch zeker een van de stakeholders in dit proces en zo wordt het ook in het participatieplan genoemd, in bijlage 2 voor degene die dit had willen weten. De gedeputeerde gaf ook aan in het startgesprek dat er niet over één nacht ijs gegaan zou zijn. Maar dat is nu eigenlijk wel wat precies gebeurd is. In het aanbestedingsdocument staat dat de enquête pas uitgezet kon worden na het startgesprek van 11 oktober. 12 oktober was dus geen harde eis en ook niet nodig. Verder kan mij niet het gevoel ontgaan dat de resultaten van de enquête eind december opgeleverd moeten worden, zodat de periode van zes maanden waarin gemeenten kunnen besluiten over een inzet voor windenergie voor de zomer afgerond wordt. Dat is ook wat de projectleider van dit traject mij gisteren telefonisch vertelde. Er was dus gewoon simpelweg enige haast bij. Waar het dan eigenlijk begint te steken, voorzitter, is het feit dat er uit dit participatietraject, waar de Statenleden dus geen enkele invloed op hebben gehad, een zwaarwegend advies uit voortkomt. Door de tijdlijn en het buitenspel zetten van de Statenleden voelt dit traject dan toch weer als het aloude afvinklijstje. Participatie, check. Dit ondanks dat ons toegezegd is dat dit absoluut niet het geval zou zijn. Gezien de reacties vanuit onze inwoners kunnen we dan alleen maar concluderen dat hier alweer behoorlijk de plank is misgeslagen. Zorgvuldigheid heeft in dit traject plaatsgemaakt voor haast en dat kan nooit de bedoeling zijn. Een aantal vragen voor de gedeputeerde. Klopt het dat de resultaten van de enquête per se eind december klaar moeten zijn? En zo ja, waarom is dat dan? Gezien de reacties vanuit de Staten en vooral vanuit onze inwoners, kan de gedeputeerde dan tevreden zijn met dit traject? Welke stappen gaat de gedeputeerde ondernemen om de onvrede over de enquête weg te nemen? Welke waarde wordt er gehecht aan het zwaarwegende advies waarbij verschillende stakeholders, onder anderen dus de Statenleden, niet betrokken zijn? Welke lessen neemt de gedeputeerde mee voor de toekomst om dit soort misverstanden te voorkomen? Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Berlijn. Dan kom ik nu bij Volt, meneer De Jong.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jong.

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Allereerst zou ik mevrouw Van den Broek een hart onder de riem willen steken, want ik heb met interesse net geluisterd naar het debat en toen dacht ik, dit is nou precies wat we volgens mij niet moeten doen. Als er gevoelens worden geuit of een visie over hoe iets overkomt, vind ik het opmerkelijk dat we dan het debat aan gaan van, zo mag u niet denken. Kijk, dit staat er toch? Geef me dan een voorbeeld. De eerste vraag zou moeten zijn, hoe komt het dat u dat zo interpreteert? Vertel me meer. De interesse, het verhaal erachter. Dat is wat wat Volt betreft hier centraal zou moeten staan. Zo vinden we dat we ook verder dit debat zouden moeten vormgeven. Hoe komt het dat dit geluid ontstaat? Hoe komt het dat er een enquête is die gaat over een heel belangrijk onderwerp die kennelijk, niet door ons, want wij zien dat anders, maar kennelijk door een groep inwoners anders wordt ervaren? Wellicht zelfs ineffectief, wellicht zelfs mensen, zoals we hebben gehoord, die halverwege afvallen. Dat vind ik zorgwekkend en dat moeten we serieus nemen. Nogmaals, we zien het anders. Maar was dat dan niet juist de bedoeling van die enquête, om die verschillende visies bovenwater te halen zodat we daarover kunnen praten en de dialoog aangaan? Volt heeft meerdere malen aangedrongen op participatievormen binnen dit dossier. Wij zijn dan ook erg blij dat die nu van de grond zijn gekomen. En ja, dat is een beetje learning by doing. Van ons kan het

eerder, van ons kan het beter. Wij willen ook dat er een klimaatberaad gaat komen. Laten we dat gaan doen. Maar de belangrijkste vraag vandaag is, wat leren we van dit geluid? Wat ben ik blij dat dat tot ons komt. Dus we willen ook de gedeputeerde vragen, hoe beoordeelt u nu die verschillende percepties en die kritiek die wij ook in de krant hebben gelezen? We zijn het er misschien niet mee eens, maar we vinden het belangrijk dat we dat in het debat een volwaardige plek geven. In hoeverre gaan we dat geluid meenemen om ook de inwoners die daar kritisch tegenover staan, het gevoel te geven dat ze gehoord zijn? Dank u, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer De Jong. SGP, meneer Vermaat. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Vermaat.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, dank u wel. Ik wil toch even een punt maken, aansluitend op de VVD. Want het raakt ons en we sluiten ons dus aan bij uw woorden.

De **VOORZITTER**: Misschien, meneer Vermaat, ik heb het punt van orde toegestaan. Ik heb ook tegen meneer Janssen gezegd dat ik het op dat moment niet op die manier gehoord heb. Ik vind dat het punt daarmee voldoende gemaakt is. Ik heb daarvoor ook de heer Janssen de ruimte willen geven. Maar daar gaan we nu geen verdere discussie over voeren. Ik zou u willen vragen om u te beperken tot waar het agendapunt over gaat.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, ik begrijp het. Ik had het zo ook niet begrepen. Eén zin dan nog tot slot. In de Tweede Kamer is het als geweldsoproep betiteld en daar staan wij achter, dat dat dus niet kan.

De **VOORZITTER**: Meneer Vermaat, u bepaalt zich tot de orde van dit agendapunt.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, best wel lastig. Voorzitter, de enquête, moet ik eerlijk zeggen, heb ik zelf ook-

De heer **NAGTEGAAL**: Voorzitter, ik wil echt even schorsen. Want ik ben het hier gewoon totaal niet mee eens en ik word er gewoon geëmotioneerd van. Stop nu even.

De **VOORZITTER**: Maar meneer Nagtegaal, we zijn gewoon met een debat bezig. Punt van orde.

U kunt een punt van orde maken.

Ik ben ook trouwens een beetje buiten adem van de trap, dus die is gecombineerd met mijn emotie. Iemand heeft hier genocidale taal geuit. Ik wil dus even schorsen om daarover te spreken.

Nee, ik ontnem u- Nee, meneer Nagtegaal, ik ontnem u het woord.

Oké. Doe dan maar.

En nu meneer Vermaat, die gaat nu zijn betoog vervolgen.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, de vragen van de BBB die zijn gesteld aan de gedeputeerde, in die zin waren we eigenlijk best wel benieuwd eigenlijk naar de allereerste reactie van het college, maar dat komt straks. Zelf heb ik de enquête ook ingevuld. Op een gegeven moment ben ik zelf ook gestopt, omdat je op een gegeven moment het gevoel krijgt, waar gaat dit heen? En er werd net de vraag gesteld door Volt van, geef dan eens een voorbeeld. Op een gegeven moment was er een groep binnen de gemeente Vijfheerenlanden die haar leden stuurden, als u op vraag vier dan opschrijft 'helemaal niet', dan komt u daar uit en dan kunt u aangeven hoe u voor of tegen bent. Dus bepaalde keuzes eerder in de enquête lieten zien- Zorgden ervoor dat je niet bij alle vragen terecht komt. Dus dan is de vraag, heb je als je de enquête ingevuld hebt op alle vragen antwoord kunnen geven? Dat kan dus het gevoel geven van sturendheid. Voorzitter, een ander punt die tot ons kwam nadat duidelijk werd dat hier een interpellatiedebat was, was de vraag over de burgerraad, hoe die samenstelling ervan is. Dus eigenlijk een vraag aan de gedeputeerde, klopt het dat op basis van of je voor of tegen windmolens bent, dat dat een van de criteria is voor de samenstelling voor de burgergroep om verder te spreken over windturbines? Tot slot, voorzitter, wij betreuren ook dat die als sturend is ervaren, de

enquête. Dat zou nooit de bedoeling moeten zijn. Dus daar de reflectie van de gedeputeerde ook graag op, hoe hij daartegenaan kijkt. Vervolgens, de punten eigenlijk de JA21 al gemaakt over het tijdstip van woensdagavond en donderdagochtend, dat vinden wij eigenlijk min of meer een schoffering van onze Staten, als je het de avond ervoor om 23:00 uur nog stuurt en 's ochtends wordt hij al gepubliceerd. En dan de samenstelling van de groep, maar daar heb ik al een opmerking over gemaakt.

De **VOORZITTER**: Meneer De Jong, gaat uw gang.

De heer **DE JONG**: Dank u wel, voorzitter. Heel kort. Meneer Vermaat verwijst net naar een voorbeeld of een vraag van Volt, dat is denk ik per abuis. Die vraag hebben wij niet gesteld. Ons punt was juist het tegenovergestelde, dat we een debat wilden voeren na het serieus nemen van het geluid en dus niet over dat soort voorbeelden te gaan spreken. Het is vast een andere partij geweest.

De heer **VERMAAT**: Sorry, voorzitter. Ik dacht dat u begon richting de BBB en dat u zei, ik heb geen voorbeeld gehoord waarom het als sturend is ervaren. Sorry, dan was het een andere partij. Ik hoop dat ik die partij dan tegemoet ben gekomen met dit voorbeeld. Ik dank u.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. PVV, mevrouw Van der Velde.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel, voorzitter. Ook de PVV is niet tevreden met hoe dit proces is doorlopen. Sowieso hebben wij een aantal vragen aan de gedeputeerde, waarvan er eentje dus is, welke criteria zijn gebruikt om te kiezen voor dit onderzoeksbureau ten opzichte van andere? Want er zijn natuurlijk best veel onderzoeksbureaus die dit soort enquêtes uit kunnen sturen. Dus wat is daarvoor de keuze geweest? Even kijken. Eigenlijk was dat mijn belangrijkste vraag en dan heb ik eigenlijk nog een aantal punten. Want wist u dat deze link naar die enquête door werkelijk iedereen in te vullen was? Als iemand die link doorgestuurd kreeg die niet binnen Utrecht woonde, kon deze link en die enquête dus gewoon ingevuld worden. Dat zorgt er dus voor dat deze enquête niet representatief is als onderzoek binnen onze provincie natuurlijk. Collega Statenleden hebben aangegeven dat er vragen instonden als, vindt u de raadpleging sturend, denkt u dat dit een eerlijke enquête is? Dat er open opmerkingen waren en dat je een cijfer voor deze enquête kon geven. Maar dat je deze dingen kon doen, betekent niet natuurlijk dat die enquête an sich niet sturend was. Dat betekent gewoon dat iemand er een mening over kon geven. Ook is de mening van een Statenlid natuurlijk niet relevant als het gaat om de mening van inwoners. Als inwoners aangeven dat zij dit als sturend ervaren, wie zijn wij dan om te zeggen dat dit niet zo is? Nou wil ik één ding nog zeggen. Mijn vorige werkgever was een enquêtebureau. Ik heb zelf enquêtes gemaakt, ik heb ze zelf uitgestuurd, ik heb ze zelf getest. Ik heb al die processen zelf doorlopen om dit te kunnen doen en ik kan u één ding vertellen, voordat die enquêtes uitgestuurd worden, staan ze een week lang klaar om getest te worden. Dat is niet zoals de gedeputeerde toen aangaf, we hebben geen tijd om dit te geven of de link staat niet klaar of weet ik veel wat voor rotsmoes het ook alweer was. Dat staat gewoon een week van tevoren klaar en dat wordt door getest. Dus de Staten had heel goed die testvariant kunnen krijgen om dit dus door te kijken met zijn allen. Waarom is dit niet gebeurd? U als gedeputeerde, via de voorzitter, gaat totaal langs de besluitvorming van PS en onze controlerende functie. Dat is natuurlijk totaal geen stijl. Ik heb eigenlijk al mijn punten wel een beetje gemaakt. Maar het blijft natuurlijk dat al onze inwoners of in ieder geval een groot deel van deze inwoners iets van de enquête vonden, dat ze er niet tevreden mee waren en dat die petitie tegen die windmolens ook een resultaat is van deze toch als bijzonder sturend ervarende enquête. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van der Velde. SP, meneer Breur.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel, voorzitter. Hoewel ik niet in mijn wildste dromen erop zou komen om hiervoor een interpellatiedebat aan te vragen, kan ik mij wel goed vinden in

de zorgen die er zijn bij de BBB over het sturen van de enquête. Ik heb de vragen een paar keer doorgelopen. Ook ik heb ervaring in onderzoeksbureaus en vanuit mijn opleiding, dus ik heb een beetje zicht op wat werkt en wat niet. Ik kan goed begrijpen dat als een inwoner van deze provincie deze vragenlijst invult, dat hij dat als bijzonder sturend ervaart. Met name het gedeelte waar je steeds kan kiezen tussen twee opties, ervaart een beetje, je krijgt de vraag, wil je melkchocola of pure chocola en je antwoord is, maar ik wil geen chocola, ik wil fruit. Dat kun je dan nergens aangeven. Dus ik heb erg veel begrip voor alle kritiek die er is op de enquête en die deel ik ook. Dat is ook eigenlijk waar deze fractie de gedeputeerde al voor gewaarschuwd heeft van, doe het goed, want anders keert het zich tegen je. We hebben vandaag een petitie in ontvangst mogen nemen met heel veel handtekeningen over zorgen rond de windmolens. Ik deel de conclusie die mevrouw Van der Velde net ook trok, ik wil het niet als een harde conclusie, maar ik kan goed begrijpen dat een sturend ervarend enquête daar een grote invloed in heeft gespeeld. Als het gaat om windmolens, wil je toch echt draagvlak en geen gefabriceerd draagvlak wat niet echt gedragen wordt onder de bevolking. Dus ik kan alleen maar de waarschuwing herhalen die ik al zo vaak gezegd heb, zorg voor echt ruimte voor kritiek, laat draagvlak niet een taboe op kritiek zijn, maar probeer de kritiek juist te incorporeren. Kijk waar je mogelijkheden zijn, waar het kan, waar het gewenst is. Probeer niet onder het motto van twee scenario's te zeggen van, u heeft tussen die twee scenario's gekozen voor dat scenario, dus dat wil de provincie hebben. Terwijl eigenlijk de wens is op een scenario nummer drie. Dus dat wil ik even gezegd hebben. Verder ben ik wel klaar, denk ik. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Breur. Forum voor Democratie, meneer Van Breukelen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Breukelen.

De heer **VAN BREUKELLEN**: Ik zal kijken of het in een minuut gaat lukken, voorzitter. Zorgen. Zorgen om de gezondheidsschade van windmolens, zorgen om de waardedaling van je huis, zorgen of de democratie nog wel goed werkt. De overheid is niet meer bezig met het voeren van democratische besluiten. De overheid probeert besluiten door te voeren en later pas een sausje van democratische legitimiteit eroverheen te gieten. We horen continu dat het belangrijk is om draagvlak te creëren. Dat is ook inderdaad belangrijk, maar het creëren van draagvlak voelt wat FvD betreft nu meer als het propaganderen van de burger tot hij schoorvoetend akkoord gaat of men afhaakt en zich toch niet meer laat horen. Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 hebben de electoraten van verschillende gemeenten een duidelijk signaal afgegeven. Als deze electoraten dan een enquête vorgelegd krijgen die door velen als sturend wordt ervaren, komt dat het vertrouwen in de provincie niet ten goede en dreigen ze af te haken. De enquête geeft ook verschillende vragen afhankelijk van de antwoorden die men geeft. Dit komt de betrouwbaarheid van de enquête nogmaals niet ten goede. Ook deel ik de punten die de heer Breur net maakte over chocolade en fruit, hij maaide echt het gras voor mijn voeten weg. Dit had misschien ook voorkomen kunnen worden, als de Staten van tevoren inzage had gekregen in de enquête. Dan was er op provinciaal niveau in ieder geval democratische legitimiteit gecreëerd, zelfs als dit op gemeentelijk niveau niet het geval is. De provincie heeft inderdaad de mogelijkheid om regie te nemen in het proces wanneer de doelen niet gehaald worden. Maar dat iets mag, betekent niet dat het een goed idee is. Aangezien het vertrouwen van de gemeente is geschaad-

De **VOORZITTER**: Kunt u afronden?

De heer **VAN BREUKELLEN**: Die laatste twee punten wil ik aan de gedeputeerde echt uit oprechte bedoelingen meegeven.

De **VOORZITTER**: Dank, mooi. En mevrouw Hoek kwam al dreigend aanlopen. Mevrouw Hoek, u heeft het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Last best, zullen we dan maar zeggen.

De **VOORZITTER**: Ook één minuut.

Mevrouw **HOEK**: Ik weet het, voorzitter. Voorzitter, hij knippert. Wat is er aan de hand?

De **VOORZITTER**: Dat is om aan te tonen dat u een minuut heeft. Nu nog 44 seconden.

Mevrouw **HOEK**: Voorzitter, ik heb de enquête voorgelegd aan een zeer bekende onderzoeker, Maurice de Hond. Zijn conclusie is- Even mijn bril opzetten. Begrijpelijk is om te weten hoe ze het willen gebruiken, al dan niet als een representatief te beschouwen. Dus ik zou vooral vragen wat exact het doel is, of men er conclusies uit wil trekken alsof het een representatief onderzoek is. Want dat laatste is het dus niet. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Dan is nu het antwoord aan gedeputeerde Van Essen op de gestelde interpellatievragen. Meneer Westerlaken? U vraagt een schorsing. Dat is prima. Ik wilde zelf na dit agendapunt even reageren op hetgeen zojuist is voorgevallen, als u dat goed vindt. Ik wil even dit punt afmaken en dan zal ik daarop reageren. Daarvoor zullen we dan heel even overleggen. Uitstekend. Meneer Van Essen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dank, voorzitter. Even vooraf, het energie- Even kijken. Hij knippert. Gaat dat goed? Energieopwekking, en windenergie in het bijzonder, is een onderwerp waar de meningen enorm over verschillen. Het is gewoon een heel gevoelig onderwerp en ik denk dat we dat allemaal ons bewust zijn. Hier in de zaal, maar ook in de provincie. Emoties over windenergie en discussies erover die lopen vaak hoog op.

De **VOORZITTER**: U heeft een interruptie. Mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel, voorzitter. Het gaat natuurlijk helemaal niet om wat mensen van die windmolens vinden. Het gaat om het proces rondom deze enquête. Dus het zou wel fijn zijn als de gedeputeerde zich daarop richt en niet over de meningen wat betreft windmolens an sich. Dank u wel.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, ik zei dit omdat ik aan wilde geven dat ik als portefeuillehouder op dit onderwerp, en ook wij als college bij alles wat we doen op dit onderwerp, gewoon hier zeer van bewust zijn en dat wil ik wel gezegd hebben. Ik begrijp de vragen over het proces en ik wil ze eigenlijk in een aantal blokjes beantwoorden en daarna nog even kijken ook de vragen die vandaag in de vergadering nog zijn gesteld of daar nog een aantal ook nog even van langslopen die nog niet in de RESsen al aan de orde zijn geweest. Ik wil even de context en het doel van de enquête, want ik merkte dat daar een aantal vragen over gaan, over de tijdslijn van hoe de enquête tot stand is gekomen, over de aard van de vragen en de subjectiviteit al of niet daarvan, sturendheid daarvan vooral en ook op het vervolproces. En dan om te beginnen met de context. Ik denk dat het belangrijk is om daar ook gewoon helder over te zijn. Dat is ook de reden dat de enquête zo is opgesteld zoals die is opgesteld. Hij vindt namelijk plaats in het licht van besluiten die Provinciale Staten heeft genomen. Wij geven ook met die enquête uitvoering aan die besluiten. Dat begint, of al eerder, maar dat begint mede in het besluit van september vorig jaar over de tussenbalans van de RES. Hier is door de Staten besloten dat de provincie start met een verkenning naar kansrijke locaties voor windenergie, als op 1 december 2022 onvoldoende windlocaties in beeld zijn. In lijn daarmee heeft het college in februari dit jaar een traject voor een milieuonderzoek, dus een plan-MER gestart, met het vaststellen van een ontwerp NRD. Dat traject met de plan-MER heeft het doel om de meest geschikte locaties te identificeren. Het huidige coalitieakkoord geeft opdracht om deze planMER door te zetten. En die aanpak, dat is denk ik goed om te beseffen, is ook herhaaldelijk besproken met de RES-tafels, om ook de relatie met processen van de RESsen goed te borgen. Omdat wij en ook uw Staten, en dat komt vandaag denk ik ook weer veelvuldig aan bod, ook zeer hechten aan het betrekken van inwoners, hebben wij ook een participatieproces ingericht. Dat bestaat in deze fase uit die online raadpleging en een burgerforum. Dat

participatieproces is dus onderdeel van het proces om te komen tot de meest kansrijke gebieden. Het doel is daarom ook om voorkeuren op te halen over de weging van verschillende criteria om te komen tot de kansrijke gebieden. Via dit participatie proces willen we ook verschillende geluiden vanuit de samenleving horen, van voorstanders, tegenstanders, het stedelijk gebied, landelijk gebied, van alles en nog wat over de criteria. Inwoners worden uitgenodigd om mee te denken over de criteria voor locatiekeuze. Het burgerforum, wat dus ook het andere onderdeel is van het participatieproces, dat ging vorige week van start. Ik was er zelf bij aanwezig voor de aftrap te doen en om de inwoners op voorhand te bedanken. Ik ben verder niet bij al die avonden. Ik zal wel het advies samen met de commissaris in ontvangst nemen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat hij graag de mening van inwoners wil, maar wat vindt de gedeputeerde er dan van dat iedereen buiten deze provincie ook die enquête in kon vullen? Dus dan zijn dat geen inwoners.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Daar kom ik zo, op dat onderwerp. Dat is een van de vragen die volgens mij net ook gesteld is.

De **VOORZITTER**: Komt zo nog terug. Meneer Vermaat?

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, even een check. Is de gedeputeerde al klaar met de enquête? Want ik hoor hem de stap naar de burgerraad maken.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Nee, ik ben nog niet klaar met de enquête, want ik wilde eerst- Veel vragen gingen over de tijdslijn. Ik ga verder voornamelijk in op de enquête, want daar gingen volgens mij ook de vragen over die bij deze interpellatie gesteld zijn. De tijdslijn even voor het opstellen van de enquête. Het college van GS heeft het besluit genomen over het participatieplan, dat hebben wij vastgesteld. De ambtelijke organisatie heeft dit vervolgens opgepakt, daar had ik ook opdracht toegegeven, en voor zowel het burgerforum als voor die online raadpleging. Dat is uitgezet bij twee bureaus. De online enquête bij Populytics, dat is het bureau dat gespecialiseerd is in participatieve waarde-evaluatie en in de raadplegingen daarvoor. Zij hebben hier heel veel ervaring mee. De opdracht is ambtelijk op 1 september dit jaar verstrekt. De selectie is door onze organisatie gebeurd. Die was in de zomer gestart en ik heb daar zelf ook bij de selectie geen enkele bemoeienis mee gehad. Het bureau heeft in september een workshop met gemeenten georganiseerd om van hen te horen hoe de vraagstelling opgesteld dient te worden. De RES-regio's en gemeenten uit de provincie waren hier allemaal ambtelijk voor uitgenodigd.

De **VOORZITTER**: Misschien meneer Berlijn even. Meneer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: Dank u wel, voorzitter. Even een vraag. De gedeputeerde heeft het over een selectie, maar ik mis even waar die selectie nou over gaat.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dat ging over het bureau, de selectie van het bureau wat de enquête heeft opgesteld.

Het bureau dat gekozen is?

Ja.

De **VOORZITTER**: Misschien gelijk mevrouw Van den Broek, die heeft ook een vraag. Gaat uw gang.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Even, u zegt, er is een workshop geweest met gemeentes over dit traject. Hoe is dat dan precies in zijn werking gegaan? Want ik heb verschillende raadsleden gesproken die daar allemaal niks van afwisten en ook wethouders die daar niks van afwisten. Dus daar ben ik wel heel benieuwd naar, naar hoe dat dan is gegaan en waarom verschillende wethouders hier niks van wisten.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Het is een ambtelijk proces geweest. Het hele opstellen van de enquête is een ambtelijk proces geweest. Daar kom ik ook zo nog op. Dus daar heb ik-

De **VOORZITTER**: Even kijken. Meneer Berlijn nog. De vorige vraag krijgt u nog antwoord op, begreep ik. Maar gaat uw gang.

De heer **BERLIJN**: Maar op dit punt. Want zover ik het begrepen heb, ik heb de projectleider gisteren gesproken. En die zegt, er is vrijblijvende uitnodiging naar gemeentes en RES-regio's gegaan. Die konden inderdaad bij een workshop van anderhalf uur daarover meepraten. Maar lang niet alle gemeentes hebben daar bijvoorbeeld aan meegedaan. Het was ook voor de rest heel erg vrijblijvend, de deelname.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Het was een uitnodiging die aan de RES-regio's en gemeentes is gegaan om hierover mee te denken. Daar hebben inderdaad regio's en gemeentes gebruik van gemaakt. Inderdaad lang niet allemaal, een aantal wel. En er is ook informatie- Ik zie een interruptie.

De **VOORZITTER**: Volgens mij is de gedeputeerde aan het antwoorden, dus misschien kunt u het even afwachten.

De heer **BERLIJN**: We kunnen het proberen.

De **VOORZITTER**: Anders ben ik in de war. Maar, meneer Berlijn, u had nog een vraag.

Dan even een eenvoudige vraag. Als die uitnodiging is geweest in allerlei gemeentes en RES-regio's, waarom is die dan bijvoorbeeld niet- Waarom hebben Staten leden dan geen mogelijkheid gehad om aan die workshops deel te nemen?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, ik zei al, ik heb zelf ook afstand gehouden tot de inhoud van deze enquête, want het uitwerken van de enquête is ook gewoon een vak apart. Vanuit de organisatie is het begeleid. Die hebben gemeentes betrokken, die hebben ook zowel voor- als tegenstanders gevraagd, zijn dit goede vragen? Dus onder andere ook Windalarm en bijvoorbeeld de NMU zijn bevraagd om op de conceptvragenlijst te reageren. In de tweede helft van september is op basis daarvan, van al die input, een conceptvragenlijst opgesteld. Uiteindelijk heeft dat geleid tot een definitief concept in de eerste week van oktober. Misschien juist ook-

De **VOORZITTER**: Even tot slot nu, want anders komt de gedeputeerde niet door zijn verhaal heen. Een ogenblikje. Meneer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: Dank u wel, voorzitter. U kunt wel zeggen, tot slot maar als ik mijn vraag niet beantwoord krijg, dan moet ik die vraag blijkbaar opnieuw stellen en ik denk dat er nog heel veel vragen opnieuw gesteld gaan worden. De vraag was eigenlijk, waarom hebben Statenleden dan die uitnodiging niet gehad om deel te nemen aan die workshops, terwijl in het participatieplan opgenomen is dat Statenleden, het staat er letterlijk benoemd, bijlage 2, stakeholder zijn in het participatietraject.

De **VOORZITTER**: Goed. De gedeputeerde antwoordt op die vraag.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Absoluut, als het gaat om, u bent stakeholder. Maar dat is wat anders dan dat u, want ik hoorde net ook van, de enquête moet niet sturend zijn, moet niet politiek gemotiveerd zijn, het is natuurlijk juist, op het moment dat je een politiek orgaan zoals Staten- of raadsleden gaat uitnodigen voor een enquête, dan loop je juist het risico dat het een heel politiek ding is. Dat is ook de reden dat ik zelf distantie heb gehouden en dat ik het aan het onderzoeksbureau heb gelaten om op een goede manier een evenwichtige enquête op te zetten. Dat is de reden geweest. Dat is ook de reden geweest, want die enquête is op 9 en 10 oktober getest met een testpanel, op 11 oktober, dat is de dag van de commissievergadering, zijn de laatste punten op de i gezet voor die enquête. Op die avond is inderdaad dat naar de griffie gestuurd, die definitieve vragenlijst, maar die was toen dus ook pas definitief. Dat heb ik ook in de commissie toen aan u medegedeeld. Die is dus die avond pas definitief geworden, die enquête.

De **VOORZITTER**: Goed. Eerst meneer Vermaat.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, als reactie op de fractie UtrechtNu!, hoor ik eigenlijk de gedeputeerde zeggen, ja. Maar dat komt er niet helemaal uit. En daardoor zegt u, ja, maar jullie zijn politiek. Dus bedoelt u daarmee te zeggen dat wij als Statenleden niet onze politieke pet af kunnen zetten en objectief naar de vragen kunnen kijken of ze wel of niet sturend zijn? Heb ik dat daar goed begrepen?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik heb de keuze gemaakt voor deze enquête om een gespecialiseerd bureau dat te laten opstellen en daar inderdaad ook persoonlijk enige afstand toe te houden en inderdaad, dat geldt ook voor de Staten. Dat klopt. Dat is inderdaad de keuze geweest, juist om te komen tot een vragenlijst die het doel dient, dat is namelijk onafhankelijk informatie ophalen uit onze provincie en waar niet de zweem overheen kan zitten van politieke sturing. Dat is de reden dat ik die aanpak gekozen heb.

De **VOORZITTER**: Tot slot, meneer Vermaat. Dan krijgt daarna mevrouw Van der Velde-

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, een pijnlijke constatering dat u zo naar ons als Staten kijkt, maar vond het dan, richting de gedeputeerde, wel nodig om op woensdagavond 11 oktober het nog wel te delen met ons. Want dat had u dan misschien ook achterwege kunnen laten.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dat heb ik toegezegd volgens mij, om dat te delen, zodra die definitief was. Dat is wat ik gedaan heb.

De **VOORZITTER**: Goed. Mevrouw Van der Velde.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor nou een aantal dingen gezegd worden door de gedeputeerde waar ik mij totaal niet in kan vinden als volksvertegenwoordiger. Een gedeputeerde staat er natuurlijk ook als volksvertegenwoordiger, dus ik vind zijn keuzes wel heel bijzonder op dit punt. Allereerst klopt het wat u zegt, die enquête zal prima definitief pas geweest zijn om 23:00 uur 's avonds. Dat vind ik op zich wel bijzonder, want de meeste bedrijven werken maar tot 17:00, 18:00 uur. Dus het lijkt mij dat die enquête waarschijnlijk ook rond 17:00, 18:00 uur klaar was. Maar goed, dat even terzijde. Die testlink waarin de vragen vaak al definitief zijn, die staat vaak echt al een week lang klaar. Dus als dat al een week lang klaarstaat, waarom moesten de Staten dan wachten tot het bedrijf of u vond dat dit definitief was, terwijl die vragen er eigenlijk wel waren en eigenlijk ook al een soort van klaar waren? Dat ten eerste. Ten tweede hoorde ik u zeggen, ik heb voor Populytics gekozen omdat zij een bekend bedrijf zijn en ze doen dit veel en dan zit daar geen politiek luchtje aan. Maar Populytics is een bedrijf wat natuurlijk veel doet voor andere overheden. Dus hoezo zit daar dan geen politiek luchtje aan? Die overheden willen ergens naartoe. Dan staat het ook tot reden dat Populytics dit wel een kant op kan sturen die die overheden uitkomt.

De **VOORZITTER**: Komt er nog een vraag?

Dus mijn vraag hier is, waarom heeft u specifiek voor Populytics gekozen, los van, ze bekend? Want ik heb u net gevraagd wat de criteria hiervoor was en daar heeft u geen antwoord op gegeven. Ik zou daar graag antwoord op willen. Dank u wel.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, volgens mij, nogmaals, ook bij de selectie van het bureau, ik heb zelf niet de selectie- Dat is eigenlijk gebruikelijk. Ik moet zeggen dat wij als college, als het gaat om een onderzoeksbureau wat een onderzoek voor ons als provincie uit doet, dan is dat er eigenlijk altijd een ambtelijke selectie gedaan wordt. Daar zit ook de expertise en daar zit uiteindelijk ook de keuze. Dat is geen politieke keuze. Dat geldt hier ook voor dit onderzoeksbureau, voor de selectie. Dat is echt een ambtelijk proces geweest. Volgens mij is het ook verstandig om daar wel een rol zuiverheid in te houden.

Het is niet zo dat wij de uitvoering doen. Dat is echt aan onze organisatie en die moeten wij ook het vertrouwen geven.

De **VOORZITTER**: Goed, ik stel voor dat de gedeputeerde toch even eentje in zijn beantwoording komt, dan zal ik zorgen dat u allemaal nog even de gelegenheid krijgt om daarop te reageren. Want anders gaan we denk ik niet heel erg vooruit.

Mevrouw **VAN DER VELDE**: Nog één vraag, voorzitter. Nog één vraag. Eén vraag.

De **VOORZITTER**: En dan belooft u dat u het daarbij houdt. Dat is mooi, ik zie een kans. Dan krijgt mevrouw Van der Velde het woord, dat begrijpt u. mevrouw Van der Velde.

U zegt natuurlijk, we moeten vertrouwen hebben op de ambtenaren, maar dan zijn er alsnog criteria. Het staat mij toch tot reden dat u wel verantwoordelijk bent uiteindelijk voor dat ambtelijke apparaat, dus dat u ook die criteria moet weten. Dus graag krijgen wij alsnog van die criteria. Dank u wel.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Die kan ik u doen toekomen. Ik kan die uitvraag ook toesturen die gedeeld is. Maar ga er geen gebruik van maken in deze situatie, ik hoor breed de oproep, kunnen we dat met u delen?

De **VOORZITTER**: Dat is een oproep. Dan geef ik meneer Berlijn ook nog even het woord en dan kunt u daarna uw betoog vervolgen. Meneer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: Dank u wel, voorzitter. Ik wil toch nog even verwijzen naar het participatieplan wat u zelf heeft opgesteld. Participatie is natuurlijk niet selectief, dat werkt alle kanten op. Onder het kopje Aanpak, aan participatie geven we invulling door stakeholders, en u heeft net genoemd dat Statenleden stakeholders zijn, bij het proces te raadplegen en te luisteren naar suggesties en de waardevolle informatie op te halen en te verwerken in het proces. Dan lijkt het me toch een uitgelezen kans om bij die workshops een afvaardiging van de Staten uitgenodigd te hebben. Maar u zegt gewoon, u heeft er bewust voor gekozen om de Statenleden buitenspel te zetten in het hele traject, waardoor dat hele Participatietraject dus toch gewoon een wassen neus is gebleken. De stakeholders, de Statenleden, worden hier toch gewoon buitenspel gezet?

De **VOORZITTER**: Goed. Dat is een constatering. Ik stel nu voor dat de heer Van Essen vervolgt.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, ik hecht eraan om toch te benadrukken dat ik zelf daar dus ook geen onderdeel van ben geweest en dat ik dat ook bewust inderdaad gedaan heb, om juist geen politieke sturing aan dat- Dat het met name echt op basis van deskundigheid gewoon een goede onafhankelijke enquête is. Dat is de keus die gemaakt is. Dat betekent dus ook dat 12 oktober, donderdag, de enquête online ging. Dat was inderdaad heel kort op dat commissiedebat. Ik denk achteraf ook misschien inderdaad ongelukkig kort. Dat deel ik met u. Maar nogmaals, tussen het vaststellen van het participatieplan door GS en het online van de enquête is dus een ambtelijk proces geweest. Dat betekent ook niet dat er in coalitieverband of anderszins in het college daar sturing op die vragen is geweest. Dat is ook gewoon wat het is, dus daar wil ik ook gewoon heel open en eerlijk in zijn. Dan even de aard van de vraag. Want er werd veel gevraagd, zijn dat sturende vragen? Het bestond uit vier blokken. Wat vind je van redenen van de provincie om windmolens te willen, met welke reden bent u het eens of bent u gewoon helemaal niet eens, hoe vindt u dat de provincie de gevolgen van windmolens moet afwegen, waar moet de provincie rekening mee houden bij de keuze voor windmolens? En ook nog een aantal vragen over degene die het zelf heeft ingevuld. Ik denk op zich dat dit wel de goede insteek is, want in het traject waar we ons nu in bevinden, is het belangrijk om verschillende perspectieven op die criteria te krijgen. Dat is wat deze enquête ook vraagt. Daarmee wordt ook het gesprek met elkaar gevoerd, ook in het burgerforum, over die criteria. Dat is dus ook het onderdeel van de enquête. Dat doen we ook, want we beginnen niet bij nul, we beginnen niet bij Adam en Eva. We zitten in een proces om te komen tot kansrijke gebieden en daar is dit participatieproces onderdeel van. Er wordt ook in deze vragen niet gestuurd op voorkeur voor criteria. Die zijn allemaal gelijkwaardig gepresenteerd. Dat is ook die

techniek van zo'n participatieve waarde-evaluatie, waarbij echt de invullers ook worden uitgedaagd om aan te geven waar zij de meeste waarde aan toekennen. Dat is ook wat er is gebeurd. Er hebben bijna 7000 mensen de enquête ingevuld en er zijn 20 reacties op de aard van de enquête bij de provincie binnengekomen.

De **VOORZITTER**: Meneer Vermaat heeft een vraag.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, dank u wel. In mijn bijdrage noemde ik de opmerking van een groepering die naar haar leden had gestuurd, als u de enquête op deze vraag bijvoorbeeld op helemaal juist zet of helemaal niet mee eens, dat je dan deel twee, drie en vier van de enquête overslaat. Wat gebeurt er dan, hoe kijkt u dan naar het gevoel van eventueel sturendheid?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, het is mij niet bekend. En wat ik begrijp, er werd alleen gevraagd na deel één of men de rest wilde invullen van ja of nee. Daar hangt ook vanaf of je de rest van de vragen krijgt. Dus een soort route zoals u die schetst, is mij niet bekend. Ik wil daar toezeggen dat ik dat laat nakijken of dat er inzat, maar is mij niet bekend.

Voorzitter, dank. Ik hoop dat het nagezocht wordt. Maar zo is dat inderdaad gestuurd. Nog even terug op wat u eerder zei over het momentum van het versturen en dat de volgende dag het naar ons als Staten op 11 oktober 's avonds en de volgende ochtend- Dat noemde u ongelukkig. Misschien is dat een wat vrij zachte uitdrukking. Wat had u in een ideale situatie gedaan? Had u dan ook gewacht tot zo laat?

De **VOORZITTER**: Even voor nu de laatste vraag van u. Dan ga ik daarna naar mevrouw Van den Broek. Meneer Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, wat volgens mij wel belangrijk is, het uitwerken van een enquête, het uitzetten van een enquête, dat is wel echt uitvoering. Dus het zou volgens mij niet passend zijn dat u met 49 Staatsleden zo'n enquête gaat becommentariëren. Volgens mij is dat niet, en dat geldt ook op andere onderwerpen, we hebben natuurlijk vaker enquêteonderzoek, ook onderzoeksuitvragen, dat is echt iets- Dat is geen kaderstellende rol meer. Dat is echt uitvoering. Ik denk wel achteraf, het feit dat het in de commissie aan de orde kwam en een dag later werd het uitgezet, dat heeft wel- Daar snap ik ook wel dat u zegt van, dat is wel heel kort op elkaar. Dat is denk ik qua uitstraling inderdaad ongelukkig. Dat is wat ik bedoel.

De **VOORZITTER**: Goed. Mevrouw Van den Broek.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Ik ben eigenlijk nieuwsgierig. Want u geeft aan, 7000 mensen hebben de enquête ingevuld. Wij hebben al geconstateerd dat en per adres meerdere keren ingevuld kan worden en dat die buiten Utrecht ingevuld kon worden. Dus is dat te zien of ook mensen buiten de provincie Utrecht hebben ingevuld en hoeveel dat er dan zijn geweest van die 7000?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: De enquête kon door twee groepen worden ingevuld. Eén is door mensen die een brief hebben gekregen, die daar echt specifiek voor zijn uitgenodigd en anderen. Er zijn 30.000 mensen die een brief hebben gekregen en die mensen kunnen natuurlijk getraceerd worden welke dat zijn. Voor de anderen is dat volgens mij niet het geval. Maar ik zal u ook hierover, ook in de eindrapportage van de enquête, zal dit verantwoord worden en toegelicht worden.

De **VOORZITTER**: Goed, u vervolgt.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Want die 30.000 brieven is dus een manier om ook te zorgen dat je- Daar is de representativiteit voor geborgd, voor dat deel van de enquête sowieso. Die 30.000 is daarvoor ook op die manier geselecteerd.

De **VOORZITTER**: U krijgt straks nog de gelegenheid als laatste-

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Alleen even over die brief.

De **VOORZITTER**: Ik probeer echt, dames en heren ik hoop met uw begrip en instemming, een beetje voortgang ook in dit debat te houden. Een interpellatiedebat is een klein debat. We zitten al later op de avond. Mevrouw Hoek, een korte vraag.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. Ik wil melden dat ik ook de brief heb gekregen. Ik kon hem wel vier keer invullen. En iedereen die bij mij was kon hem ook invullen, dus ik zeg het maar. Zo kan ik ook aan 7000 komen. Alleen we weten nu nog zeker niet, zijn al die 7000 uit de provincie Utrecht en wat is de splitsing dus buiten de provincie?

De **VOORZITTER**: Maar daar heeft de gedeputeerde net op geantwoord. Ik zou nu de gedeputeerde willen vragen om-

Ik heb het niet precies gehoord. Maar goed, ik wilde het dan nog even herhalen. Ik heb nog steeds een seconde.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik heb gezegd dat in de eindrapportage de enquête dit verantwoord zal zijn en daar informatie over zal komen hoe dat precies is opgebouwd. En ook inderdaad, ik hoor een aantal zorgen, want u zegt, het kon ook meerdere keren worden ingevuld. Hoe is representativiteit geborgd? Dat zijn allemaal vrij technische vragen. Ik zal ervoor zorgen dat in de eindverantwoording daar antwoorden op komen hoe dat in zijn werk zit.

Mevrouw **HOEK**: Nog één klein dingetje, voorzitter. Het was voor 500 meter of voor 300 meter vanaf een woning. Maar er stond nergens, bent u tegen?

De **VOORZITTER**: Dank u wel.

Dat wilde ik ook nog even gezegd hebben.

Dat heeft u gezegd. De gedeputeerde gaat nu met gezwinde spoed de laatste vraag beantwoorden.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik zou graag nog iets zeggen over het vervolgproces, het participatieproces. De enquêteresultaten gaan geanalyseerd worden. Het burgerforum is van start en dat loopt nu met vier bijeenkomsten. Die resultaten zijn belangrijke input voor ons als provincie ook om te komen tot de meest kansrijke zoekgebieden, de meest kansrijke locaties voor wind, maar ook beschikbaar input voor gemeenten. We hebben ook aangegeven, en dat is ook richting het burgerforum zo gecommuniceerd en zo zal het ook gaan, dat die wegingen van de criteria ook echt een zwaarwegend advies zijn. Dus zeker niet een vinkje. Ik werp dat echt verre van me. Ik vind dit een belangrijke manier om input van inwoners op te halen over de weging van die verschillende criteria. Dat is ook hoe we het zullen gebruiken en inzetten. Dus dat wil ik hier ook echt benadrukken, dat dat de reden is dat we dit doen en dat is ook de manier waarop we het zullen benutten. Ik wil ook gezegd hebben dat naar eer en geweten ook wij als college en ik ook zeker als verantwoordelijk portefeuillehouder onze organisatie ook hier die opdrachten worden gegeven. Ik ben daar ook verantwoordelijk voor, besef ik, maar ik sta ook achter de manier waarop ik dat heb gedaan. Ik denk dat de enquête inwoners op een evenwichtige manier gelegenheid geeft om in het proces waar we zitten hun input en hun voorkeuren kenbaar te maken. Ik herken dat ook deze enquête reacties oproept, maar ik zou zeggen, laten het ook ons niet beletten om wel het gesprek gaande te houden over dit ook gewoon gevoelige onderwerp. Ik denk dat ook het burgerforum wat nu loopt een goede manier is om dat gesprek verder voort te zetten. Dan nog een aantal wat specifiekere vragen die even in het debat aan de orde kwamen. Mocht ik er eentje vergeten, dan hoor ik dat uiteraard graag. D66 zegt nog, de vraagstelling is soms wel complex. Er is wel gepoogd om de vragen zo begrijpelijk mogelijk te laten, maar het onderwerp is natuurlijk in zichzelf ook wel complex. Dus dat is wel ook met die test geprobeerd om daar, en ook door het bureau, met de opstelling van die vragen dat zo begrijpelijk mogelijk te doen. Dan was er nog de vraag van UtrechtNu!, hoe zit het met de planning? Wij hebben natuurlijk wel richting gemeentes ook aangegeven dat wij de meest kansrijke locaties voor windenergie eind van dit jaar, uiterlijk begin volgend jaar met hen zullen delen. Dat is de planning die we ook met hen hebben afgesproken, dus gemeentes verwachten dat ook. Dus dat klopt dat er ook- Het is niet zo dat we nog een halfjaar hiervoor hebben, dus dat heeft inderdaad ook meegespeeld in de planning. Dat is juist. Even kijken, wat leren we hiervan? Ik moet zeggen dat het eindrapport en zeker ook na de vragen die u vandaag weer gesteld heeft, het is niet voor het eerst dat we een enquête uitzetten, het is wel voor het eerst dat we zo'n burgerforum doen en ook naar mijn weten

voor het eerst dat we een participatieve waarde-evaluatie op deze manier via zo'n enquête doen. Ik denk dat dat, je kan zeggen, aan de ene kant is dat gewaagd, wellicht. Aan de andere kant is het volgens mij ook goed om dat met elkaar te evalueren. Ik denk dat het goed is om naast de uitkomsten van de enquête zelf ook als het burgerforum klaar is om ook even met elkaar te evalueren. Ik zal ook zorgen dat daar input voor komt hoe dat proces gelopen heeft hier in huis, maar ook naar de buitenwereld toe. Wat zijn dingen die goed zijn gegaan, wat zijn lessen die wij hiervan kunnen leren. voor volgende toepassingen van deze instrumenten? Want nogmaals, het is een van de eerste keren dat we dit doen. Het is voor ons, voor mij, daarmee ook soms misschien nog wat onwennig, ook even qua rolverdeling tussen organisatie, verantwoordelijk college en Staten. Dus laten we misschien ook aan de hand van zo'n evaluatie dat gesprek voeren van, wat voor lessen kunnen we hieruit trekken voor volgende toepassingen van deze instrumenten? Even kijken, ik denk dat ik daarmee de vragen heb gehad. Als dat niet zo is, dan hoor ik dat graag nog.

De **VOORZITTER**: Blijft u in ieder geval even staan. U weet, mevrouw Van den Broek krijgt zo het laatste woord. En dan zie ik in ieder geval nog twee interrupties. Meneer Berlijn, gaat uw gang.

De heer **BERLIJN**: Dank u wel, voorzitter. De gedeputeerde gaat er een beetje snel overheen. Hij zegt, er zijn inderdaad afspraken met gemeentes gemaakt en de gewenste zoeklocaties zouden eind dit jaar, begin volgend jaar bekend moeten zijn. Vandaar dat er enige haast achter zit. Maar in de aanbestedingsopdracht staat gewoon dat het in december klaar moet zijn, dus niet begin volgend jaar, het moet gewoon in december klaar zijn. Er zit dus ontzettende haast bij om dit traject zo snel ook af te ronden eigenlijk. Dat is eigenlijk een beetje de kern van ons verhaal en waar het bij ons een beetje steekt, dat de tijdlijn nu bepalend is boven de zorgvuldigheid van het participatietraject. Dus nogmaals de vraag, klopt het dat de resultaten van de enquête eind december klaar moeten zijn?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, ik wil bestrijden dat hiermee de zorgvuldigheid van deze enquête in het geding komt. Die indruk heb ik niet. Het is wel zo dat wij inderdaad deze enquête gebruiken, en dat is natuurlijk ook met u gedeeld ook bij de input voor het commissiedebat van 11 oktober, om te komen tot de meest kansrijke gebieden om ook de voorkeuren die uit het burgerforum en uit een enquête te komen voor weging van criteria, dat wij die ook zwaarwegend kunnen meewegen. Daarvoor hebben we die resultaten tijdig nodig. Dat klopt.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan zie ik- Want u bent klaar, meneer Berlijn? Want ik ga naar een afronding toe.

De heer **BERLIJN**: Dat snap ik. Maar je krijgt hier wel antwoord op je vragen en dan kan er wel gezegd worden, het is absoluut niet de bedoeling, maar feitelijk is dat natuurlijk wel gewoon de bedoeling. Feitelijk is het gewoon dat-

De **VOORZITTER**: U bent weer een vraag aan het formuleren?

Ik kom daartoe. Dat eind december die opdracht klaar moet zijn, terwijl de gedeputeerde net heeft gezegd van, eind dit jaar, begin volgend jaar. Dus zo vrijblijvend is het niet. Dan kan de gedeputeerde bestrijden dat de zorgvuldigheid in het geding is, maar ik wil hem dan toch nogmaals even goed vragen om te reflecteren op wat er nu eigenlijk afgelopen drie weken gebeurd is, dat de tijdlijn wel degelijk bepalend is geweest voor het uitzetten van deze enquête en de op te halen resultaten. Dus nogmaals daar graag even serieuze aandacht voor, want die zorgvuldigheid van het participatietraject-

Top. Ik wil meneer Van Essen daar nog kort het woord op geven en daarna krijgt meneer Vermaat het woord en daarna mevrouw Van den Broek.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Twee dingen. Eén, deze enquête is input voor het komen tot de meest kansrijke locaties voor wind. Het is een van de elementen die daarbij ook als zwaarwegend advies meetelt. Daar hebben wij ook gewoon met onze RES-regio's afspraken over, dus daar willen we ook ons aan houden. Ik denk dat het goed is om even

ook de planning van het proces en de tijd die ervoor genomen is te betrekken bij de evaluatie. Is er inderdaad te weinig tijd genomen of is er voldoende tijd geweest? Lijkt me een goede vraag om bij de evaluatie van dit proces ook mee te nemen. Dus laat u het op die manier dat ook meenemen.

De **VOORZITTER**: Goed. Meneer Vermaat, tot slot.

De heer **VERMAAT**: Voorzitter, ik heb de gedeputeerde nog geen antwoord horen geven op de vraag die ik stelde over de burgerraad en het formeren daarvan. Ik wilde graag twee dingen daaraan toevoegen. Want dat hebben te horen gekregen, dat mensen twee dagen van tevoren een mail kregen, u mag wel of niet meedoen. Dat is vrij kort dag, hoe kijkt de gedeputeerde daartegenaan? Dat het onderwerp eerst was, de gemeente Zwolle, en daarna werd een reactie gestuurd, excuus, dat moet provincie Utrecht zijn. De derde was dan inderdaad dat je moest aangeven of je voor of tegen windmolens bent. Zijn dat de criteria waarop je toe mag treden, of hoe kijkt de gedeputeerde daartegenaan?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dat is een vrij technische vraag. U vraagt eigenlijk, hoe is de selectie van de leden voor het burgerforum gegaan? Ik denk dat het voor de zorgvuldigheid handig is om daar even schriftelijk op terug te komen.

De **VOORZITTER**: Mooi. Mevrouw Van den Broek, u heeft het laatste woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van den Broek.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Ik wil even schorsing aanvragen, want het interpellatiedebat is onder naam van BBB aangevraagd. Maar er lag een motie en die motie hebben wij gemaakt met meerdere fracties. Ik wil even overleggen met deze fracties wat we nu even verder doen. Dus met uw goedvinden willen we vijf minuten schorsen.

De **VOORZITTER**: Dan schors ik de vergadering tot 21:50 uur.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, mag ik u vragen om uw plek weer in te nemen? Dames en heren, mag ik u vragen om te gaan zitten? Dan ben ik naarstig op zoek naar mevrouw Van den Broek. Zij zou het woord krijgen, dus het is handig als ze er is. De schorsing duurt nog tot 21:55 uur. Er zijn nog twee minuten nodig. Dames en heren, ik heropen de vergadering. Aan de orde is agendapunt 12, interpellatiedebat. We zijn in de afronding. Mevrouw Van den Broek heeft het woord. Mevrouw Van den Broek, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van den Broek.

Mevrouw **VAN DEN BROEK**: Dank u wel, voorzitter. Twee dingen. De vragen die we gesteld hadden, zien we graag de antwoorden ook nog van op papier. Want meneer Van Essen heeft denk ik wel het een en ander beantwoord, maar ik heb ook niet overal antwoord op gehoord in alle vele woorden. Dus dat graag. En ten tweede, ik ben helemaal buiten adem, heb ik met al de andere fracties gesproken en wij zijn tot de conclusie gekomen tot het volgende over te gaan. Statenvergadering bijeen op 8 november 2023 spreken uit dat we de gang van zaken rondom de enquête te betreuren, BBB, UtrechtNu! SGP, PVV, Forum voor Democratie en 50PLUS. Dit is nieuw voor mij, dus ik weet nu even niet hoe we verder moeten. Dat hoor ik graag van u.

De **VOORZITTER**: Volgens mij gaat het helemaal goed. U heeft een motie die u hierbij indient en die zal in Stateninformatiesysteem worden gezet en straks onderdeel uitmaken van onze stemmingen. De vragen worden schriftelijk beantwoord, heeft de gedeputeerde aangegeven. Dat zal hij alsnog doen. Het is een echte originele handgeschreven- Dat is mooi. De griffier had het gezegd, dan is het goed. Dank u wel,

mevrouw Van den Broek. Dames en heren, dan zijn wij aan het eind gekomen van agendapunt 12.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M73 van de leden Van den Broek (BBB), Nagtegaal (UtrechtNu!), Vermaat (SGP), Van der Velde (PVV), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS) inzake Motie van Treurnis.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 november ter behandeling van Interpellatiedebat Proces rondom de enquête m.b.t. plaatsing van windturbines in de provincie Utrecht, aangevraagd door BBB.

Constaterende dat:

- Spreken uit dat we de gang van zaken rondom de enquête betreuren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **WESTERLAKEN**: Voorzitter, ik heb een vraag aan de indieners van deze motie. Hoe moeten wij deze motie noemen, een motie van treurnis?

De **VOORZITTER**: Ja. Dan is dat helder. Dank u wel, meneer Westerlaken. Aan het eind gekomen van het debat over agendapunt 12. Ik had u beloofd om terug te komen op het voorval wat aan het begin bij de maidenspeech van mevrouw Matser is voorgevallen. Ik stel u voor dat we de vergadering straks schorsen, sowieso om u de gelegenheid te bieden om u voor te bereiden op de stemverklaring en daarna de stemmingen van de punten die vandaag op de agenda hebben gestaan en de ingediende moties en amendementen. Maar ik wil die schorsing beginnen met een kort overleg met de fractievoorzitters waarvoor ik ze uitnodig in zaal 1. Dan kijk ik even naar de tijdsplanning, want ik zou, los van dit overleg wat ik even met de fractievoorzitter wil hebben, hoeveel minuten schorsing hebt u nodig om u nog te beraden met uw fractievoorzitter erbij over de moties en amendementen? Tien minuten. Ik ben geneigd om de heer Janssen te volgen en daarvoor tien minuten voor te stellen, bij elkaar. Ik stel voor dat wij de vergadering schorsen tot 22:20 uur. Ik nodig de fractievoorzitters uit om direct nu met mij mee te gaan naar zaal 1.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, mag ik u vragen om uw stoel weer in te nemen? Eens even kijken, de fractie van de BBB, ChristenUnie- ChristenUnie komt binnen en de BBB komt binnen. Dat is mooi. Dames en heren, ik heropen de vergadering. Ik wil u vragen allemaal even te gaan zitten. Voordat wij overgaan tot het afleggen van de stemverklaringen en daarna de stemming, wil ik graag vertellen dat ik zojuist met de fractievoorzitters heb gesproken over het feit dat bij het vorige agendapunt bij de maidenspeech van Julia Matser een uitspraak is gedaan die velen in onze Statenzaal heeft geraakt en ook niet past in een zaal zoals deze. Lastig daarbij is, en eigenlijk ook wel erg ongemakkelijk en daar ben ik zelf ook wel een beetje boos over, zeg ik tegen Julia Matser, dat dat gedaan wordt in een vorm vanuit het reglement van orde wat een maidenspeech is en waarbij het hele goede gebruik, en een gebruik wat we wat mij betreft blijven respecteren, geldt dat je daar niet op geïnterrupteerd wordt. Het is jouw persoonlijke boodschap die je eenmalig in de Statenzaal kan geven. Maar als je daarmee mensen raakt in deze zaal en die mensen kunnen daar dan niet op reageren, is dat ongemakkelijk. Dat is nog eufemistisch uitgedrukt. Dus ik heb begrip voor de emotie die ontstond in de zaal. Ik dank de heer Janssen voor het feit dat hij met een punt van orde mij opmerkzaam heeft gemaakt over wat er is gebeurd, want het was mij zelf als voorzitter ontschoten. Ik heb toen op dat moment ook wel bedacht dat ik op deze manier, en dat voorstel komt zo, met deze zaak verder zou willen gaan, niet nadat we het debat waar we middenin zaten hebben

afgerond. Dus excuses voor degenen die ik daarin kort heb gehouden, om toch dat debat af te ronden wetende dat ook de emotie zo speelde. Ik heb aan de fractievoorzitters voorgesteld dat ik op korte termijn met Julia Matser en met Marjolein van Elteren, een fractievoorzitter, een gesprek zal hebben over hetgeen vandaag is voorgevallen. Ik heb de fractievoorzitters beloofd dat ik hen kort na dat gesprek zal informeren over de uitkomst daarvan, met als doel om de uitkomst ook met u als Staten te delen. Daarvan hebben de fractievoorzitters gezegd dat het verstandig is om het op deze manier te doen, dus dat we daar vanavond niet meer over met elkaar in debat gaan. Dat lijkt mij ook verstandig, ook gegeven het gevorderde uur, maar ook gegeven de ingewikkelde en hele complexe discussie die dan zou kunnen ontstaan. Dus dat ga ik doen. Ik kom dus op korte termijn bij u terug. Dank u wel.

De discussie wordt gesloten.

13. Stemverklaringen

De **VOORZITTER**: Dan ga ik over naar agendapunt, ik ben even de nummers kwijt, de stemverklaringen, waar zitten ze, hier heb ik ze, 13. Dank. Agendapunt 13 en dat zijn de stemverklaringen. Ik kijk even per fractie of er behoefte is aan een stemverklaring. Eerst naar de BBB, meneer Verleun.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Verleun voor een stemverklaring.

De heer **VERLEUN** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben er vier. Motie 46 hebben wij overlegd met de indieners en die hebben ons verzekerd dat er geen extra bureaucratische rompslomp voor de bedrijven zou plaatsvinden. Daarom zullen wij daarvoor stemmen. Motie 51 zullen wij voorstemmen, maar het lijkt ons dat het college van GS dat te allen tijde zal doen. Motie 58, Behoud broedgebieden, BBB vond dit in de kern een motie om in te dienen. Wij hadden echter graag voor alle duidelijkheid een toevoeging gehad dat hier de erfwindmolens er niet onder vallen. Na uitleg van UtrechtNu! Is dat blijkbaar inderdaad het geval, dus daarom zullen wij deze motie ondersteunen. En motie 62, een hele sympathieke motie, maar zoals GS al aangaf, is dit werk voor de commissie Janssen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Verleun. Dan kom ik bij de fractie van GroenLinks, mevrouw Van Elteren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de mevrouw Van Elteren voor een stemverklaring.

Mevrouw **VAN ELTEREN** (stemverklaring): Dank u, voorzitter. Wij hebben één stemverklaring. Dat is een stemverklaring over motie 69, Landgoed Oude Tempel. De motie vraagt om twee zaken. Als het gaat om de inventarisatie van locaties ligt er al een aangenomen motie. En zoals eerder geconcludeerd, gaat PS over of die is afgehandeld of niet. Wat betreft het inzicht in de financiën, heeft de gedeputeerde toegezegd dat inzicht ook te willen geven. Dat is wat GroenLinks betreft de kern van wat nodig is voor het nemen van een goed besluit. Dus deze motie is met de gedane toezegging wat ons betreft niet meer nodig en daarom zullen we hem ook niet steunen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van Elteren. Dan de VVD, meneer Janssen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan meneer Janssen voor een stemverklaring.

De heer **JANSSEN** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Vier stemverklaringen. Mevrouw Van Gilse heeft een stemverklaring bij motie 57.

Mevrouw **VAN GILSE** (stemverklaring): Dank voor het woord, voorzitter. De VVD vindt de gedegen aanpak van invasieve exoten erg belangrijk. Echter gaat deze motie over één specifieke exoot en denken wij dat ook de nadruk op minimaal de rivierkreeft een

duizendknoop heel erg belangrijk is. Ten tweede is er geen financiële dekking voor deze motie. Daarom stemmen wij tegen deze motie en zouden wij graag bij de behandeling van in ieder geval het uitvoeringsprogramma het verder willen hebben over een goede aanpak van invasieve exoten in onze provincie.

De **VOORZITTER**: Dank u wel.

De heer **JANSSEN** (stemverklaring): De heer Peer heeft een stemverklaring bij motie 69.

De **VOORZITTER**: Gaat uw gang.

De heer **PEER** (stemverklaring): Voorzitter, de VVD zal tegen deze motie stemmen. Het beoogd effect, tweërlei, behoud van het bos en realisatie van woningbouw op een andere locatie, dat doet ons in ieder geval met het idee laten zitten dat wij veel meer overtuigd zijn van het feit dat er een woningnood is dan de indieners van deze motie. Ook het effect op de grondexploitatie is enorm. Daarnaast hebben wij nog een overweging van betrouwbaarheid van bestuur. In mei 2004 zijn we begonnen met groen voor rood en het opschrijven van een bestemmingsplanprocedure. In 2014 zijn we daar nog hard aan werk geweest. Het is nu 2023. Het lijkt meer op een filibuster, het steeds maar uitstellen, steeds maar discussiëren. Wij willen duidelijkheid. Tegen deze motie.

De heer **JANSSEN** (stemverklaring): Ik heb zelf een stemverklaring bij het Statenvoorstel en amendement met betrekking tot nadeelcompensatie. Wij hebben na lang wikken en wegen besloten om het amendement van Forum voor Democratie te steunen, om de eerder genoemde reden, met name om de toegang tot het recht voor eenieder zeker te stellen. Tegelijkertijd willen we het zeer nauw volgen, ook vanuit onze positie, en worden we daarover ook graag geïnformeerd. Mocht dat nou uit de hand lopen, dan kunnen we dit weer heroverwegen. Tot slot een stemverklaring bij de motie die ingediend is bij het interpellatiedebat en dat zal mevrouw De Man doen.

Mevrouw **DE MAN** (stemverklaring): Wij herkennen het gevoel van dat dit misschien niet helemaal fijn gelopen is, maar een motie van treurnis over een onderwerp wat eigenlijk behoort tot de uitvoering vinden wij een te vergaand middel. Wij zullen hier tegenstemmen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik bij de fractie van D66, mevrouw De Widt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Widt voor een stemverklaring.

Mevrouw **DE WIDT** (stemverklaring): Dank u wel. Wij hebben één stemverklaring en dat is bij het Statenvoorstel Verordening nadeelcompensatie. D66 stemt voor het Statenvoorstel en tegen bij de amendementen. Wij vonden het interessant hoe in dit debat over een ogenschijnlijk overzichtelijk onderwerp alle kanten aan bod kwamen. Alles overziend zijn wij ervan overtuigd dat de provincie er goed aan doet om de verordening in te voeren zoals voorgelegd, zodat er een drempel bestaat om compensatie te vragen en de kosten van behandeling daarmee enigszins afgedekt zijn. Periodiek volgen hoe dit uitpakt, vinden we een goede afspraak. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik bij het CDA, meneer Westerlaken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken voor een stemverklaring.

De heer **WESTERLAKEN** (stemverklaring): Dank u, voorzitter. Wij hebben één stemverklaring en dat is bij motie 45. Die zal worden uitgesproken door mijn buurvrouw, Marlies.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Welschen heeft het woord.

Mevrouw **WELSCHEN-VAN DER HOEK** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. De fractie van het CDA stemt tegen deze motie. Het woord uitsluitend gaat namelijk te ver, maar we zien de provincie wel als aanjager en bewaker.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Partij van de Arbeid, meneer Adriani.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Adriani voor een stemverklaring.

De heer **ADRIANI**: Voorzitter, wij denken dat ons stemgedrag volkomen voorspelbaar en logisch is. We hebben geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Partij voor de Dieren, meneer Travaille.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Travaille voor een stemverklaring.

De heer **TRAVAILLE** (stemverklaring): Dank u, voorzitter. Wat ons betreft een korte stemverklaring bij motie 69. Wij zien voortschrijdend inzicht als een belangrijk onderdeel van betrouwbaar bestuur. Motie 19a staat nog steeds open, zolang PS geen keuze heeft gemaakt of het afgedaan is. Daarmee zijn we nog bezig om de locaties goed in beeld te brengen. Wat ons betreft geen onomkeerbare besluiten. We zijn blij met de toezegging van de gedeputeerde op deel twee van motie 69 voor het uitzoeken van het financiële deel. We kijken uit naar de stemming en we kijken misschien nog wel meer uit naar de stemming die in december plaats zal vinden over de voortgang van Oude Tempel en het bos aldaar. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik bij de ChristenUnie, mevrouw Rikkoert.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert voor een stemverklaring.

Mevrouw **RIKKOERT** (stemverklaring): Bedankt, voorzitter. Wij hebben twee stemverklaringen. Allereerst bij motie 49, Indexeren kun je leren. Wij zijn akkoord met frequenter indexeren, maar hebben een fundamenteel bezwaar tegen de vorm die deze motie kiest. Wij vinden al onze opgaven hierin even belangrijk en niet alleen mobiliteit. Wij zullen tegen de motie stemmen en we roepen tegelijk het college op om alle domeinen te indexeren en zullen een motie hiervoor indienen bij de eerste begrotingswijziging in december. Dan motie 58, Behoud broedgebieden. We herkennen het dilemma, maar in een eerder stadium is hierover al in een bredere context een afgewogen keuze gemaakt en daar willen wij nu niet verder aan tornen. Daarom stemmen wij tegen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. UtrechtNu!, meneer Fiscalini.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini voor een stemverklaring.

De heer **FISCALINI** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben één stemverklaring bij motie 45. Hoewel wij het eens zijn met het respecteren van de lokale democratie, vinden wij niet dat je in de lokale democratie kan cherry picking, dus vandaar dat wij zullen tegenstemmen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Volt, meneer De Jong.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jong voor een stemverklaring.

De heer **DE JONG** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Een aantal verklaringen en daarna geef ik ook nog even het woord aan mijn collega, mevrouw Blekxtoon. Motie 49, Indexeren kan je leren. Het is belangrijk om daarnaar te kijken. Vanuit ons ook de oproep om dan ook de opcenten op de motorrijtuigenbelasting mee te nemen waar de indexatie gevangen zit in de papieren werkelijkheid, omdat die inflatie in de praktijk hoger bleek te zijn dan in de afgelopen jaren. Concernbrede opgave, Volt staat hier positief tegenover en geeft een overweging om ook de doeltreffendheid mee te nemen in de uitvoering van de motie. Motie 52, Een Europa dat werkt voor Utrecht. Wij interpreteren deze motie als een

stap in de goede richting van samenwerking met Europa, dat de uitvoering van Europees en Utrechts beleid ten goede komt. De interpretatie die ontstond tijdens de interruptie in het debat met de heer Gillissen was daarbij belangrijk. Geen geest van zoveel mogelijk terughalen uit Europa, maar zoveel mogelijk effectief samenwerken. Vanuit die gedachte van het tweerichtingsverkeer stemmen wij met deze motie in. Balsahoutsoort, ook wel kurkhout, van de modelbouw kennen we het allemaal, significantie en omvang zijn niet aangetoond door de indieners en feitelijkheid achter die aantijgingen blijven onduidelijk. Daarom zullen we nu niet steunen, maar zullen we het onderzoek wel met interesse volgen. Behoud broedgebieden, daar wachten we het planMER af en dat zien we met vertrouwen tegemoet. Daarom steunen we die motie niet. Motie 59, Practice what you fiets. Volt herkent en onderschrijft de ambitie, ook wij willen werken aan meer fietsverkeer, maar we kiezen daarbij vooral voor positieve stimuli en een inspirerend beleid. Daarom geen steun voor die motie. En amendement 10, Schrappen stijging opcenten. Volt vindt het een heel opmerkelijk voorstel in een tijd waar de vervuiler zou moeten betalen voor de klimaatschade waar we allemaal mee te maken hebben. Met klem zullen we dit amendement niet steunen. Dan nog eentje van mijn collega.

Mevrouw **BLEKXTOON** (stemverklaring): Dank, voorzitter. Dat is amendement 13, Culturele festivals. Volt is voor festivals. Deze zorgen voor sociale cohesie, zijn verbindend voor de samenleving. Geen reden om hier nu iets aan aan te passen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik bij de SGP, meneer Van den Dikkenberg.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg voor een stemverklaring.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG** (stemverklaring): Voorzitter, dank. Twee stemverklaringen, bij moties 44 en 45. Beide sympathieke moties, maar op onderdelen voor ons niet wenselijk. Bijvoorbeeld over de MER bij 44 en 45 gaat het over het woordje uitsluitend waar we op blijven haken. We zullen tegen de motie van de bestrijding van de hoornaar stemmen. Die is overbodig gezien de toezeggingen die de gedeputeerde heeft gedaan op onze vragen in de commissievergadering. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik bij de PVV, mevrouw Van der Velde.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van der Velde voor een stemverklaring.

Mevrouw **VAN DER VELDE** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Ook wij hebben twee stemverklaringen, bij nummer 44 en 45. Bij motie 44 gaan wij wel voorstemmen, maar wil ik wel onderstrepen dat wij niet voor die klimaatdoelstellingen zijn en dat we wel gewoon willen dat er op die nieuwe wetgeving gewacht wordt, maar dat we dus eigenlijk gewoon niet voor windturbines zijn überhaupt. Dus dat. En bij 45, wij zijn natuurlijk voor vrije keus. En het draagvlak van de inwoners is voor ons ontzettend belangrijk. Echter willen wij als provincie natuurlijk wegens die klimaatgekte ook geen aanjager hiervan zijn en zullen wij derhalve tegenstemmen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kom ik bij de SP, meneer Breur.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur voor een stemverklaring.

De heer **BREUR** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Wat betreft de bestrijding van de hoornaar werden wij geraakt door de woorden van de heer Travaille, die zei van, denk niet in termen van het bestrijden van exoten, maar in het beschermen van biodiversiteit. Dat heeft ons ertoe bewogen dat wij tegen de motie met betrekking tot de hoornaar stemmen. We stemmen wel voor het behoud van de broedgebieden, met die aantekening dat niet alleen bij het plaatsen van windmolens rekening met weidevogels moet worden gehouden, maar eigenlijk bij elke ontwikkeling in weilanden. Het waarborgen van echte inclusiviteit. Daar hebben we het in het debat natuurlijk ook wel al over gehad. Je stelt

nooit iedereen tevreden. Daarom lijkt die motie gewoon een onrealistische droom, dus die zullen wij ook niet steunen. Dat is wat ik op dit moment wilde toelichten. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Forum voor Democratie, meneer Van Breukelen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Breukelen voor een stemverklaring.

De heer **VAN BREUKELLEN** (stemverklaring): Voorzitter, ik heb alleen een stemverklaring bij motie nummer 44. Wij bij Forum voor Democratie steunen ook niet, even kijken, beoogd effect nummer 1 en 3. Echter zullen wij wel voor de motie stemmen, omdat wij inderdaad ook willen wachten op nieuwe regelgeving.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. 50PLUS, mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Geen stemverklaring, voorzitter.

14. Stemming

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan stel ik vast dat u al uw stemverklaringen hebt kunnen geven. Dank u wel. Dan gaan wij over tot agendapunt 14 en dat is de daadwerkelijke stemming over de Statenvoorstellen die wij vandaag besproken hebben en de daarbij behorende amendementen en moties. Ik ga ze stuk voor stuk aankondigen. Dan beginnen wij eerst met het Statenvoorstel Programmabegroting en gaan wij stemmen over amendement 10.

Aan de orde is de stemming over het amendement A10 van de leden Van der Velde (PVV) en Hoek (50PLUS).

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A10 is verworpen met de stemmen van BBB, UtrechtNu!, PVV, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt, SGP en SP tegen.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van BBB, GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, ChristenUnie, Volt, SGP, SP en 50PLUS voor en Partij voor de Dieren, UtrechtNu!, PVV en Forum voor Democratie tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2023PS.

Aan de orde is de stemming over de motie M44 van het lid Van den Broek (BBB).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M44 is verworpen met de stemmen van BBB, UtrechtNu!, PVV, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt, SGP en SP tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M45 van de leden Van den Broek (BBB), Hoek (50PLUS), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Berlijn (UtrechtNu!).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M45 is verworpen met de stemmen van BBB, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt, SGP, PVV en SP tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M46 van de leden Travaille (PvdA), De Jong (Volt), Van den Dikkenberg (SGP), Hoek (50PLUS) en Van Elteren (GroenLinks).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M46 is aangenomen met de stemmen van BBB, GroenLinks, D66, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt, SGP en 50PLUS voor en VVD, CDA, UtrechtNu!, PVV, SP en Forum voor Democratie tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M49 van de leden Gilissen (VVD), De Widt (D66), Berlijn (UtrechtNu!), Van den Dikkenberg (SGP) en Hoek (50PLUS).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M49 is aangenomen met de stemmen van BBB, GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, UtrechtNu!, Volt, SGP, PVV, SP, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en Partij voor de Dieren en ChristenUnie tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M50 van de leden Janssen (VVD) en Adriani (PvdA).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M50 is aangenomen met de stemmen van BBB, GroenLinks, VVD, D66, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt, SGP en 50PLUS voor en CDA, UtrechtNu!, PVV, SP en Forum voor Democratie tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M51 van de leden Janssen (VVD), Adriani (PvdA), De Widt (D66) en Hoek (50PLUS).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M51 is aangenomen met de stemmen van BBB, GroenLinks, VVD, D66, PvdA, ChristenUnie, Volt, SGP, SP en 50PLUS voor en CDA, Partij voor de Dieren, UtrechtNu!, PVV en Forum voor Democratie tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M52 van de leden Gilissen (VVD), Harinck (D66) en Hoek (50PLUS).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M52 is aangenomen met de stemmen van BBB, GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, ChristenUnie, Volt en 50PLUS voor en Partij voor de Dieren, UtrechtNu!, SGP, PVV, SP en Forum voor Democratie tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M53a van de leden Rikkoert (ChristenUnie), Travaille (Partij voor de Dieren), Van de Dikkenberg (SGP) en De Jong (Volt).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M53a is aangenomen met de stemmen van BBB, GroenLinks, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt, SGP, SP en 50PLUS voor en VVD, UtrechtNu!, PVV en Forum voor Democratie tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M55 van de leden Overkleeft (D66) en De Jong (Volt).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M55 is aangenomen met de stemmen van BBB, GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt, SGP en SP voor en UtrechtNu!, PVV, Forum voor Democratie en 50PLUS tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M56 van het lid Fiscalini (UtrechtNu!).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M56 is verworpen met de stemmen van BBB, VVD, UtrechtNu!, SGP, SP, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt en PVV tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M57 van de leden Fiscalini (UtrechtNu!) en Schaddelee (ChristenUnie).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M57 is verworpen met de stemmen van BBB, CDA, ChristenUnie, UtrechtNu!, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, D66, PvdA, Partij voor de Dieren, Volt, SGP, PVV en SP tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M58 van de leden Fiscalini (UtrechtNu!) en Batteau (Partij voor de Dieren).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M57 is verworpen met de stemmen van BBB, Partij voor de Dieren, UtrechtNu!, SGP, PVV, SP, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, ChristenUnie en Volt tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M59 van de leden Berlijn (UtrechtNu!), Rikkoert (ChristenUnie) en Oude Luttikhuis (BBB).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M59 is verworpen met de stemmen van BBB, ChristenUnie, UtrechtNu!, SGP en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, Volt, PVV, SP en Forum voor Democratie tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M60 van de leden Fiscalini (UtrechtNu!) en Oude Luttikhuis (BBB).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M60 is verworpen met de stemmen van BBB, D66, Partij voor de Dieren, UtrechtNu!, PVV, SP en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, CDA, PvdA, ChristenUnie, Volt, SGP en Forum voor Democratie tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M62 van de leden De Jong (Volt) en Hoek (50PLUS).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M62 is verworpen met de stemmen van Volt en 50PLUS voor en BBB, GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, SGP, PVV, SP en Forum voor Democratie tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M64 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Rikkoert (ChristenUnie), Hossain (VVD), Van der Velde (PVV), Hoek (50PLUS), Breur (SP), Bikker (CDA) en Van Vuuren (BBB).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M64 met algemene stemmen is aangenomen.

Aan de orde is de stemming over de motie M66 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Rikkoert (ChristenUnie), Gilissen (VVD), Verleun (BBB), Westerlaken (CDA) en Nagtegaal (UtrechtNu!).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M66 is aangenomen met de stemmen van BBB, VVD, D66, CDA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, SGP, PVV, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, PvdA, Volt en SP tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M67 van de leden Van der Velde (PVV), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M67 is verworpen met de stemmen van BBB, PVV, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt, SGP en SP tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M69 van de leden Batteau (Partij voor de Dieren), Hoek (50PLUS), De Jong (Volt) en Schaddelee (ChristenUnie).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M69 is verworpen met de stemmen van BBB, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt, PVV, SP, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA en SGP tegen.

De **VOORZITTER**: Dan gaan wij over naar de stemmingen over agendapunt 10, Kaderstelling Cultuur en erfgoedprogramma.

Aan de orde is de stemming over het amendement A11a van de leden Gilissen (VVD), Nagtegaal (UtrechtNu!), Vermaat (SGP), Kamp (D66), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS).

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A11a is aangenomen met de stemmen van BBB, GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, UtrechtNu!, SGP, PVV, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt en SP tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A12 van de leden Kennedy-Doornbos (ChristenUnie), Kamp (D66), Vermaat (SGP), Hoek (50PLUS) en Bikker (CDA).

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A12 is aangenomen met de stemmen van BBB, VVD, D66, CDA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt, SGP, PVV, SP, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks en PvdA tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A13 van het lid Vermaat (SGP).

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A13 is verworpen met de stemmen van SGP, PVV en Forum voor Democratie voor en BBB, GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt, SP en 50PLUS tegen.

De **VOORZITTER**: Dan gaan we nu stemmen over het Statenvoorstel zelf, Kaderstelling Cultuur en erfgoedprogramma 2025-2028.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van BBB, GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt, SGP, SP, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en PVV tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2023BEM.

Aan de orde is de stemming over de motie M70 van de leden Kennedy-Doornbos (ChristenUnie), Vermaat (D66), Kamp (SGP), Hoek (50PLUS) en Bikker (CDA).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M70 is aangenomen met de stemmen van BBB, VVD, D66, CDA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt, SGP, PVV, SP, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, PvdA en UtrechtNu! tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M72 van de leden Vermaat (SGP), Bikker (CDA) en Kennedy-Doornbos (ChristenUnie).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M72 is aangenomen met de stemmen van BBB, VVD, D66, CDA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt, SGP, PVV, SP, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks en PvdA tegen.

De **VOORZITTER**: Dan gaan wij over naar de stemmingen over de stukken behorende bij agendapunt 11, Statenvoorstel Verordening Nadeelcompensatie provincie Utrecht 2024.

Aan de orde is de stemming over het amendement A15 van de leden Van Breukelen (Forum voor Democratie), Hoek (50PLUS) en Van der Velde (PVV).

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A15 is verworpen met de stemmen van BBB, VVD, PVV, SP, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt en SGP tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A14 van de leden Adriani (PvdA), El Hamdaoui (GroenLinks), Nagtegaal (UtrechtNu!), Breur (SP), Beltman (BBB),

Butterman (Partij voor de Dieren), Hoek (50PLUS), Blekxtoon (Volt) en Kennedy-Doornbos (ChristenUnie).

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A14 is aangenomen met de stemmen van BBB, GroenLinks, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt, SP en 50PLUS voor en VVD, D66, CDA, SGP, PVV en Forum voor Democratie tegen.

De **VOORZITTER**: Dan stemmen wij nu over het Statenvoorstel Verordening Nadeelcompensatie provincie Utrecht als geheel.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van BBB, GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, UtrechtNu!, Volt, SP en 50PLUS voor en SGP, PVV en Forum voor Democratie tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2023BEM.

De **VOORZITTER**: Dan gaan we nu over naar de stemming behorende bij agendapunt 12, dat is het interpellatiedebat Proces rondom de enquête met betrekking tot plaatsing van windturbines in de provincie Utrecht, aangevraagd door de BBB.

Aan de orde is de stemming over de motie M73 van de leden Van den Broek (BBB), Nagtegaal (UtrechtNu!), Vermaat (SGP), Van der Velde (PVV), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M73 is verworpen met de stemmen van BBB, UtrechtNu!, SGP, PVV, Forum voor Democratie en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt en SP tegen.

15.

Sluiting

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan zijn wij aan het eind gekomen van een lange vergaderdag. Ik dank u voor uw inbreng en ik wil vooral ook bedanken de griffie en alle medewerkers in de organisatie die deze vergadering vandaag ons mogelijk hebben gemaakt. Ik wens u voor straks wel thuis.

De **VOORZITTER** sluit de vergadering om 0.00 uur.

Aldus vastgesteld in de besloten vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 8 november 2023.

De voorzitter,

De griffier,

Toezeggingen

Gedeputeerde **BAKKER** zegt toe in elk Statenvoorstel een paragraaf op te nemen waarin de rollen en belangen van de provincie ten aanzien van het dossier expliciet worden omschreven.

Gedeputeerde **VAN SCHIE** zegt toe opnieuw een afwegingskader te maken om te komen tot de keuze van potentiële doorfietsroutes en daarbij de Staten mee te nemen in de afwegingen die daarbij gedaan worden.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe bij de strategische visie over Europa dieper in te gaan op hoe de samenwerking in de regio gezien wordt en hoe gepoogd kan worden kwalitatief en impactvolle aanvragen in te kunnen dienen.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe om in februari, maart, voorafgaand aan de behandeling in Provinciale Staten van het kaderstellende document UPLG in maart 2024, een aantal werkbezoeken te organiseren in verschillende landschappen binnen provincie Utrecht.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe een voorstel voor de kadernota aan de Staten aan te bieden, waarbij overleg plaats zal vinden tussen de indieners van motie M65 MIP Natuur, om te expliciteren welke vraag hierin staat en hoe de Staten hierin gefaciliteerd kan worden.

Gedeputeerde **VAN SCHIE** zegt toe het geld van OV-boetes te blijven investeren in het OV en dat jongeren onder de twaalf begeleid gratis met het openbaar vervoer kunnen reizen in het volgende jaar.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe inzicht te bieden in de natuurgelden 2019-2020 waar deze terecht zijn gekomen.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM** zegt toe een inventaris te maken van het aanwezige religieus erfgoed in de provincie en daarbij gemeenten te ondersteunen, eventueel met middelen, al dan niet samen te werken.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM** zegt toe een inspanningsverplichting te doen ten aanzien van subsidies voor een provinciale cultuursubsidie van culturele instellingen.

Commissaris **OOSTERS** zegt toe met een periodieke evaluatie te komen met betrekking tot de vaststelling van Verordening nadeelcompensatie provincie Utrecht 2024, waarin vastgesteld wordt hoeveel dergelijke situaties daadwerkelijk voorkomen hebben kunnen worden.

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe na te laten kijken of er daadwerkelijk een mate van sturendheid in de enquête met betrekking tot plaatsing van windturbines in de provincie Utrecht zat.

Index

Amendement A10 van de leden Van der Velde (PVV) en Hoek (50PLUS) inzake Schrappen stijging opcenten op de motorrijtuigenbelasting.	64
Amendement A11 van de leden Gilissen (VVD), Nagtegaal (UtrechtNu!), Vermaat (SGP), Kamp (D66), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS) inzake zoveel mogelijk streven naar zelfredzame cultuur is onderdeel van ons beleid.....	103
Amendement A11a van de leden Gilissen (VVD), Nagtegaal (UtrechtNu!), Vermaat (SGP), Kamp (D66), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS) inzake zoveel mogelijk streven naar zelfredzame cultuur is onderdeel van ons beleid.....	123
Amendement A12 van de leden Kennedy-Doornbos (ChristenUnie), Kamp (D66), Vermaat (SGP), Hoek (50PLUS) en Bikker (CDA) inzake Aandacht voor religieus erfgoed.	105
Amendement A13 van het lid Vermaat (SGP) inzake Culturele festivals geen provinciale taak.	116
Amendement A14 van de leden Adriani (PvdA), El Hamdaoui (GroenLinks), Nagtegaal (UtrechtNu!), Breur (SP), Beltman (BBB), Butterman (Partij voor de Dieren), Hoek (50PLUS), Blekxtoon (Volt) en Kennedy-Doornbos (ChristenUnie) inzake Matiging Heffing bij laag inkomen.....	132
Amendement A15 van de leden Van Breukelen (Forum voor Democratie), Hoek (50PLUS) en Van der Velde (PVV) inzake Elk recht op elke aanvraag.	138
Motie M19a van de leden Batteau (Partij voor de Dieren), De Jong (Volt), Hoek (50PLUS) en Verleun (BBB) inzake Behoud Landgoed Oude Tempel.	90
Motie M44 van het lid Van den Broek (BBB) inzake Pas op de plaats voor windturbines! 16	
Motie M45 van de leden Van den Broek (BBB), Hoek (50PLUS), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Berlijn (UtrechtNu!) inzake Respecteer bij de energietransitie lokaal genomen democratische besluiten.....	18
Motie M46 van de leden Travaille (Partij voor de Dieren), De Jong (Volt) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Scan en beleidsvoorstel energiebesparingsdoelen Gemeenten.	25
Motie M47 van de leden Travaille (Partij voor de Dieren), Breur (SP) en Flink (PvdA) inzake Laat OV-reizigers niet boeten.....	26
Motie M48 van het lid Batteau (Partij voor de Dieren) inzake Financiële ruimte voor verplaatsing woningbouw van Landgoed Oude Tempel naar alternatieve locatie	28
Motie M49 van de leden Gilissen (VVD), De Widt (D66), Berlijn (UtrechtNu!), Van den Dikkenberg (SGP) en Hoek (50PLUS) inzake Indexeren kun je leren.	33
Motie M50 van de leden Janssen (VVD) en Adriani (PvdA) inzake Concernbrede opgaven.	33
Motie M51 van de leden Janssen (VVD), Adriani (PvdA), De Widt (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Kabinetsformatie.....	34
Motie M52 van de leden Gilissen (VVD), Harinck (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Een Europa dat werkt voor Utrecht.	35
Motie M53 van de leden Rikkoert (ChristenUnie), Travaille (Partij voor de Dieren), Van den Dikkenberg (SGP) en De Jong (Volt) inzake Wie A zegt moet ook B zeggen.	37
Motie M53a van de leden Rikkoert (ChristenUnie), Travaille (Partij voor de Dieren), Van den Dikkenberg (SGP) en De Jong (Volt) inzake Wie A zegt moet ook B zeggen.	93
Motie M54 van de leden Overkleeft (D66), Hart (GroenLinks), Westerlaken (CDA), Van Gilse (VVD) en De Boer-Leijnsma (PvdA) inzake titel_motie.	37
Motie M55 van de leden Overkleeft 9d66) en De Jong (Volt) inzake PFAS.	40
Motie M56 van het lid Fiscalini (UtrechtNu!) inzake Geen balsahout in Utrechtse windturbines.	45

Motie M57 van de leden Fiscalini (UtrechtNu!) en Schaddelee (ChristenUnie) inzake Bestrijding Aziatische Hoornaar.....	46
Motie M58 van de leden Fiscalini (UtrechtNu!) en Batteau (Partij voor de Dieren) inzake Behoud broedgebieden.....	47
Motie M59 van de leden Berlijn (UtrechtNu!), Rikkoert (ChristenUnie) en Oude Luttikhuis (BBB) inzake Practice what you fiets.....	47
Motie M60 van de leden Fiscalini (UtrechtNu!!) en Oude Luttikhuis (BBB) inzake Rollenparagraaf.	48
Motie M61 van de leden De Jon (Volt), Butterman (Partij voor de Dieren), Hoek (50PLUS) inzake Toets toekomstige generaties op beleidsdoelen.....	55
Motie M62 van de leden De Jon (Volt) en Hoek (50PLUS) inzake Programmabegroting nieuwe stijl.	55
Motie M63 van de leden Blekxtoon (Volt) en Hoek (50PLUS) inzake Europa overzichtelijk in P&C-producten.....	56
Motie M64 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Van der Velde (PVV), Bikker (CDA), Rikkoert (ChristenUnie), Hoek (50PLUS), Van Vuuren (BBB), Hossain (VVD) en Breur (SP) inzake Maak OV-verbindingen over provinciegrenzen sterk.....	59
Motie M65 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Travaille (Partij voor de Dieren), Verleun (BBB) en Hoek (50PLUS) inzake MIP Natuur.....	60
Motie M66 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Westerlaken (CDA), Rikkoert (ChristenUnie), Nagtegaal (UtrechtNu!), Gilissen (VVD) en Verleun (BBB) inzake Vormgeving Utrecht Advies.	60
Motie M67 van de leden Van der Velde (PVV), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS) inzake Breed extern onderzoek naar de financiële, ruimtelijke, milieu- en natuurgerelateerde risico's van zonne- en windenergie.	64
Motie M68 van het lid Van der Velde (PVV) inzake Stimuleer gemeenten tot grootschalige draagvlakonderzoeken.....	65
Motie M69 van de leden Batteau (Partij voor de Dieren), Hoek (50PLUS), De Jong (Volt) en Van Schaddelee (ChristenUnie) inzake Financiële ruimte voor verplaatsing woningbouw van Landgoed Oude Tempel naar alternatieve locatie.....	91
Motie M70 van de leden Kennedy-Doornbos (ChristenUnie), Vermaat (SGP), Kamp (D66), Hoek (50PLUS) en Bikker (CDA).....	109
Motie M71 van het lid Nagtegaal (UtrechtNu!) inzake Waarborg echte inclusiviteit.....	110
Motie M72 van de leden Vermaat (SGP), bikker (CDA) en Kennedy-Doornbos (ChristenUnie) inzake Voortzetting beleid Maritiem Erfgoed.....	117
Motie M73 van de leden Van den Broek (BBB), Nagtegaal (UtrechtNu!), Vermaat (SGP), Van der Velde (PVV), Van Breukelen (Forum voor Democratie) en Hoek (50PLUS) inzake Motie van Treurnis.....	166
SV Benoeming plaatsvervangend lid Programmaraad Randstedelijke Rekenkamer.....	8
SV Kaderstelling Cultuur en erfgoedprogramma 2025-2028	101
SV Programmabegroting 2024	8
SV Zienswijze ontwerpwijziging Gemeenschappelijke Regeling Randstedelijke Rekenkamer.....	8